

P O L S K A A K A D E M I A N A U K
K O M I T E T J Ę Z Y K O Z N A W S T W A

KAZIMIERZ POLAŃSKI

SŁOWNIK ETYMOLOGICZNY
JĘZYKA DRZEWIAN POŁABSKICH

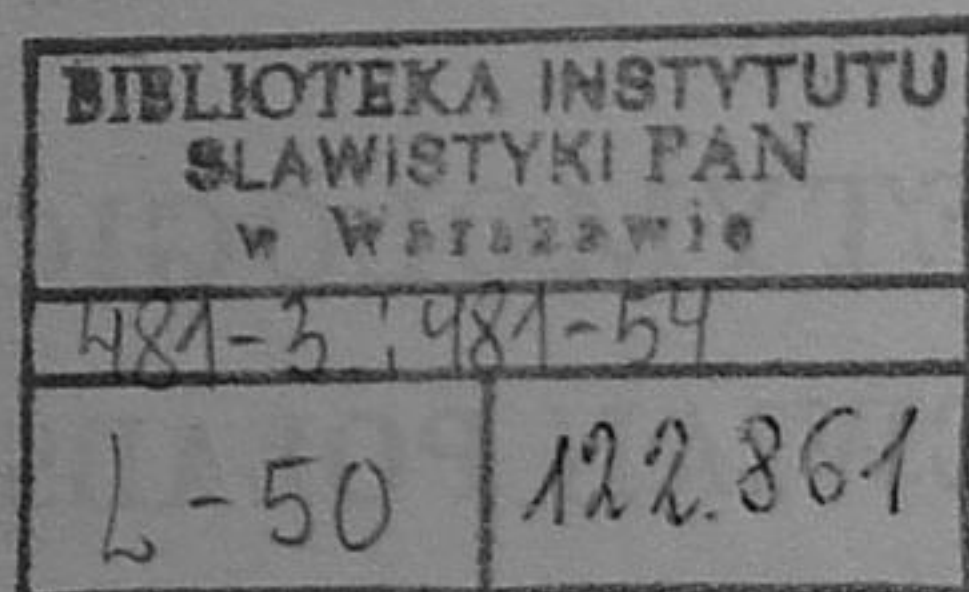
ZESZYT 6

Un – Żornü

Suplement

WYDAWNICTWO ENERGELA

1994

Wydanie publikacji dofinansowane przez Komitet Badań Naukowych

© Copyright by Wydawnictwo Energeia Warszawa 1994

ISBN 83-85118-28-4

Wydawnictwo Energeia, skr. poczt. 43, 00-976 Warszawa

Skład: Wydawnictwo Energeia, Warszawa

Druk: Drukarnia BICO, Warszawa

Printed in Poland

DODATKOWE SKRÓTY

Źródła połabskie
(na podstawie Olescha, Thesaurus)

SL — Notizen betreffend das Hannoverische Wendland. W: Lüneburger
Sammelband.

Pozycje bibliograficzne

BER — Bǎlgarski etimologičen rečnik, sǎstavili Vl. Georgiev, Iv. Gǎlǎ-
bov, J. Zaimov, St. Ilčev, Sofia 1971 nn.

ESSB — Etymologický slovník slovanských jazyků. Slova gramatická
a zǎjmena. I: Předložky, koncové partikule. Sestavil F. Kopečný,
Praha 1973 nn.

ESSM — Etimologičeskij slovarʹ slavjanskich jazykov. Praslavjanskij
leksičeskij fond. Pod red. O. N. Trubačeva, Moskva 1974 nn.

ESBM — Etymalahičny sloŭnik belaruskaj movy, Minsk 1978 nn.

Jeżowa, Sufiks *-ica* — M. Jeżowa, Sufiks *-ica* w językach słowiańskich,
Wrocław 1975.

NJ — Naš Jezik, Beograd.

Olesch, GA — Reinhold Olesch, Gesammelte Aufsätze. Herausgegeben
von Angelika Lauhus, Böhlau Verlag, Köln-Wien. I. Dravaenopola-
bica, 1989; II, Cetera Slavica, 1992.

Skok, ER — P. Skok, Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika.
Suradivao V. Putanec. Zagreb 1971 nn.

Sławski, Slavica — F. Sławski, Slavica. Wybrane studia z językoznaw-
stwa słowiańskiego, Wrocław 1989.

Słownik prasłowiański — Słownik prasłowiański. Opracowany przez Ze-
spół Instytutu Slawistyki PAN pod redakcją Franciszka Sławskiego.
Wrocław 1974 nn.

Zb FL — Zbornik za filologiju i lingvistiku, Novi Sad 1957 nn.

U

un — conī. 'i, a': noossi daglitia Sjeibe dünān daans un Wit-todüman noosse Greichje¹ Mit; Müh Lohlja un mohtey² 'mein Vater und Mutter' PS; mäu mohm wissie waa nohss wiesaa kack, pattinze, mlakaa und diebbra sehna, tü mäu neh mom³ 'wir haben alles in unserer Haus als Vogel Milch und gute Frau die haben wir nicht' PS; Taad Jang hist zaar un mohssco⁴ 'Da ist auch Kuhkäse und Butter' PS; Unn 'Und' H; nôssi wisse danneisna Stgeiba doy nam dâns un wittedoy nam nôsse Ggrêch⁵ 'unser täglich Brodt gib uns heute, und Vergib uns unsere Schuld' H.

Požyczka z ţrdn. un 'i', por. także oboczne *unde*, *ende*, *inde*; forma *un* jest późniejsza, zob. Polański, MZ, s. 91, 165; Olesch, Thesaurus, III, s. 1292-3.

- ¹ *nosij daglitā stāibē dūj-nam dans ... vitēdūj-nam nose greχē* = *našējē (*daglitā* z niem.) *skyby daji namō dnbšv ... otādaji namō našē grēxy*. ² *müj kolā un motaj* = *mojb ljalja ... *mati*. ³ *moj momē visi vā nosā vizā kāk pātincē mlākā un dūbrā zenā tū moj ne momē* = **my jīmamy všē vā našā veža* (nom. sg. zamiast loc. sg.) *kako pōtenbčeje melka ... dobraja žena to my ne jīmamy*. ⁴ *tād jā jist sar un mosko* = **tōde je(stō) ješče syrō ... maslōka*. ⁵ *nosij visedanesnā stāibē doj-nam dans ... vitēdoj-nam nose greχē* = **našējē všēdněšnyjē skyby daji namō dnbšv ... otādaji namō našē grēxy*.

undeǵa — s. nom. sg. f. 'przywara, nałóg', zaświadczone w wyrażeniu:

undeǵa vā pajtē 'skłonność do picia, nałóg picia (alkoholu)': Undéga vopéisa 'Un yvrogne' Pf.

Požyczka z dn., por. ţrdn. *undege* f. 'Ungedeihen, Nachtheil, Verderben', oldenbur. *undoegt* 'Untugent'. — Połab. *vā pajtē* = **vā pitōju*. Cały zapis inaczej, mniej przekonująco, objaśnia Radłowski, StFPS, III, s. 305 a za nim Polański, MZ, s. 141 oraz Polański — Sehnert, PED, s. 158.

Olesch, Thesaurus, III, s. 1291-2 (jednak z błędną interpretacją formy *paītě*).

unnütə — adi. nom.-acc. pl. 'zbyteczne, niepowściągliwe': *unnüta seiwēssa*¹ 'unnütze Worte' H, *unnütte* B₂C, *unnüte* C.

Z śrdn. *unnutte* 'unnütz, untauglich; bes. mit (unnützen, groben) Worten scheltend'; końcówka połab. -ə = *-aja.

Rost, s. 101, przyp. 11; Lehr, Zapoż., s. 287; Polański, MZ, s. 72, 141; Olesch, Thesaurus, III, s. 1293.

¹ *slüvesə* = **slovesa*.

utkapunt — adi. 'skastrowany, wykastrowany', zaświadczone w wyrażeniach:

utkapunt slepəc 'skastrowany kogut': *Utcapunt Schlepatsch* 'Capaun' Vand; *out capūnt schlepatsch* 'Un chappon' Pf.

utkapunt enkst 'skastrowany ogier': *Out capūnt Engst* 'Un cheval chatré' Pf.

Późno i w nie zmienionej postaci zapożyczone z dn. *ūtka-pūnt* 'wykastrowany' (dn. prefiks *ūt-* = niem. *aus-*); *slepəc* = **slěpъcъ*, *enkst* z niem. *Hengst*.

Rost, s. 38, przyp. 7; Polański, MZ, s. 97, 144; Szydłowska-Ceglowa, Lud, XLVIII, s. 67, 69-70; Olesch, Thesaurus, III, s. 1294.

V

vadike — s. 'serwatka': *Waddicke* 'Molcke' Bauc; *Waddicke* 'Molcken' H, *Wáddicke* B₁.

Późno i w nie zmienionej postaci zapożyczone z dn. *Wad-dike* f. 'Molke'.

Rost, s. 137, przyp. 6; Polański, MZ, s. 137; Olesch, Thesaurus, III, s. 1317.

vaχtojě — 3. sg. praes. 'czuwa; czyha, czatuje': *Wachtoje* 'Achtung' H, *Wachtóye* B₁; *Wáchtóye* 'Lauren' H, *Wachtóy* B, *Wáchtóy* B₁B₂, *Wáchtay* C.

vaχtol — praet. sg. m. 'czuwał, czyhał, czatował': *Wachtól* 'Gelaurt haben' H, *Wachtâl* C.

Z śrdn. *wachten* 'wachen, aufpassen; lauern'; zakończenia połab. -ojě = *-aje(tə), -ol = -alə.

Rost, s. 88, przyp. 14; Lehr, Zapoż., s. 274; Polański, MZ, s. 78, 154; Olesch, Thesaurus, III, s. 1316.

vajdlāi — s. nom.-acc. pl. t. 'widły, widły do gnoju, widły do siana': *Weytlóy* 'Une fourche' Pf; *Weitloi* 'Die Mistgabel' Vand; *Weidlóy* 'Gabel oder Forcke' Bauc; *Weidloy* 'Gabel' H, *Weidlóy* A; *Weidlóy* 'Heu-Gabel' H.

gnūjenə vajdlāi 'widły do gnoju': *Ġniena Veidloy* 'Mistgabel' Bauc; *gníena weidlóy* 'Mistgabel' H.

senenə vajdlāi 'widły do siana': *Schönenena Veidloy* 'Heugabel' Bauc.

zanaisnə vajdlāi 'widły do żniw': *Sanneisna Weidlóy* 'Erndte-Gabel' H.

vajdlomě — instr. pl. 'widłami': *Weidlum* 'Mistgabel' An.

**vidly*, **gnojenyjě vidly*, **sěnenyjě vidly*, **žnišnyjě vidly*, **vidlami*: pol. *widły*, kasz. *vidłë*, dł. *widły*, gł. *widły*, cz. *vidly*, sła. *vidly*, sło. *vile*, sch. *vìlë*, bg. *вѣла*, maced. *вѣла*, ros. *вѣлы*, ukr. *вѣлу*, br. *вѣлы*. — Rdzeń ten sam, co w **viti*, **vbjɔ*, zob. Vasmer, REW, I, s. 200 (z dalszą bibliografią).

vajžēs — 2. sg. praes. 'wieszisz': *Weisist*¹ 'Siehest Du?' H, *Weízis* B₁.

vajžē — 3. sg. praes. 'widzi': *weidse* 'sehen' PS; *Weídese* 'Sehen' H, *Weidese* B₁B₂C.

vajž — 2. sg. imperat. 'patrz': *Weitz taad*² 'siehe Da' PS; *Weistôk*³ 'Also' H.

vajd'ol || *vajd'al* — praet. sg. m. 'widział': *Weigôl* 'Sehen' H, *Weygôl* B₁; *Weýdial* 'Sehen' HB₁.

ni-vajd'al — praet. sg. m. z negacją 'nie widział': *Ni weidial nitgik*⁴ 'Hast Du niemand gesehen?' H, *weýdial* B₁.

**vidješь*, *vidjetə* (zamiast spodziewanych **vidišь*, **viditə* pod wpływem 1. sg. praes. **vidjɔ*, zob. Lehr-Splawiński, SO,

I, s. 188 i Gram. poł., s. 212, przyp. 1 oraz Müller, ZfSl, XIII, s. 740-49, por. też Rost, s. 131, przyp. 19), *vidjь, *vidělъ, *ne-vidělъ do *viděti: pol. widzieć, widzę, kasz. vízec, vídą || vízq, dł. wízes, wízim, gł. widzieć, widźu, cz. viděti, vidím, sła. videt, vidí, słe. vídeti, vídim, sch. vǐdjeti, vǐdīm, scs. viděti, viždq, bg. вǔдѧ, maced. вуду, ros. вǔдѣть, вǔжѣ, ukr. dial. zach. вǔдиму, вǔджу.

¹ Wygłosowe -t pod wpływem niem. końcówki -st, zob. Rost, s. 153, przyp. 22. ² tād = *tsde. ³ vaiž tok = *vidjь tako. ⁴ nitūg = *nekogo.

vaiχār — s. nom. sg. m. 'wicher': Weichár Wártisa¹ 'Wirbel-Wind' H, Weichár B₁.

*viχr̥s, może też *viχr̥w; pol. wicher 'silny wiatr', kasz. víχer 'ts.', dł. wichar || wichor, dial. też wichař, wichoř 'wiatr wirowy, wir w powietrzu', gł. wichor, wichora 'wichura, burza', cz. vichr 'wicher', sła. víchor 'ts.', słe. víher, víhra 'Sturmwind, Sturm', sch. vǐhār 'wichura', bg. вǔхѣр 'wicher', maced. вухр 'ts.', ros. вухрѣ, też вǔхорѣ 'wicher', ukr. вǔхорѣ 'ts.', br. вǔхар, вǔхор 'ts.'

¹ varti-sə = *vǔtits sę.

vaiχū zob. vaυχū.

vaikə — s. nom. sg. f. 'miasto': Weika 'Stadt' H, Weýka B₁; Weick 'Stadt' PS.

vaiťaj — gen. sg. 'miasta', zaświadczone w wyrażeniu:

prítě vaiťaj 'za miastem': prütge weitgáy 'Ueber die Stadt' H.

vaiťě — prawdopodobnie forma nieodmienna, używana w funkcji zbliżonej do przysłówkowej, zaświadczona w wyrażeniach:

kā vaiťě 'do miasta': kaa Weitje heit¹ 'nach Stadt gehen' PS.

vā vaiťě 'w mieście': wa weitigé 'In der Stadt' H.

vaiťaj — nom.-acc. pl. t. 'miasto': Weytcheý 'Une ville' Pf; Weitgay 'Stadt' H, Weitjay B, Weytgáy B₁.

prid vaiťaj 'przed miastem': Pride Waytgay 'Vorstadt. Wo aber nur einzelne Häuser vor einer Stadt stehen' H, Pryde Wáytgá B₁, Pride Waytgáy B₂C.

kā vaikəm — dat. pl. t. 'do miasta': ka Weikam 'nach der Stadt' H, ka weyka².

Tu też należy zapis Anonima: Woikam 'Dannenberg', w którym przyimek opuszczono, a zamiast odpowiednika znaczeniowego podano nazwę jednego z miast w regionie zamieszkałym niegdyś przez Drzewian Połabskich.

Pożyczka z dn., por. śrdn. wík n. i f. 'miejscowość, miasteczko, miasto'. Wyraz prawdopodobnie przybrał początkowo także znaczenie 'targi', ponieważ do miasta jeździło się na targi, por. w podobnym znaczeniu dł. wiki pl. tantum 'targ, targ tygodniowy; plac targowy', gł. wiki pl. tantum 'ts.', stąd oboczna postać plurale tantum. W często zapewne używanych wyrażeniach przyimkowych utarła się postać nieodmienna vaiťě. Przyimki i końcówki połab.: prítě = *perky, kā = *kz, vā = *vz, prid = *perdz; -ə = *-a, -aj = *-y, -ě = *-y, -əm = *-amz.

Polański, MZ, s. 18, 47-8, 127, 135; Rost, s. 156, przyp. 19; Lehr-Splawiński, Gram. poł., s. 10, 170, 172-4, 176; Brückner, ZfslPh, VII, s. 52; Olesch, Thesaurus, III, s. 1405-7. — O formach łużyckich zob. Schuster-Šewc, EWSS, s. 1598.

¹ ajt = *iti. ² Chyba błąd zamiast „ka weykam”.

vainaićə — s. nom. sg. f. 'winna latorośl, winogrono': Wainéiza 'Du raisin' Pf, Waineíza Ec; Weineicia 'Wein-Stock' H.

*vinьnica: pol. winnica 'teren zajęty pod uprawę winorośli, plantacja winorośli', sli. vínica 'Weinstock', dł. winica 'ts.', gł. winica 'ts.', cz. vinice 'ts.', sła. vinica 'ts.', słe. vinica 'piwnica na wino, winiarnia', ros. dial. вǔнница 'winiarnia', ukr. przestarz. вǔнница 'gorzelnia wina', reg. 'winiarnia', br. dial. вǔнница 'wytwórnia wina' (Nosovič). — Substantywizacja przymiotnika *vinьnъ (por. pol. winny, kasz. vinni, itd.), utworzonego od rzeczownika *vino (zob. s.v. vainə). O sufiksie *-ica w tej funkcji zob. Sławski, ZSP, 1, s. 98-9.

vaḡnĕ — adi. nom. sg. m. 'winien, winny': tu my Būsaz nibas¹ waine 'deren mein Gott nicht wehrt wahr' Mit.

**vinьnъjь* forma złożona do **vinьnъ*: pol. *winien, winny*, pomor. *vinni*, dł. stare *winny*, gł. przestarz. *winny*, cz. *vinen, vinný*, śl. *vinen, vinný*, ros. dial. *винный* (Dal), ukr. *винний*, br. *вінен*. — Derywat przymiotnikowy od nie zaświadczonego w połabskim **vina*, utworzony za pomocą sufiksu *-ьn-, por. też *vaḡnĕk*.

¹ *tū mūj būzəc ni-bəs* = **to mojь božьcь ne bĕaše*.

vaḡnĕk — s. nom. sg. m. 'winowajca; dłużnik': Tay gis¹ Weinek 'Du hast schuld' H, Tóyis Wéynek B₁; Weinek 'Schuld (culpa)'² H.

**vinьnikъ*: dł. *winik*, gł. *winik*, cz. *viník*, śl. *vinnik*. — Derywat od przymiotnika **vinьnъ* (zob. s.v. *vaḡnĕ*), utworzony za pomocą sufiksu *-ikъ. Por. też ros. *виновник*, utworzone od podobnego przymiotnika za pomocą tego samego sufiksu.

¹ *tāj jis* = **ty jesь*. ² Znaczenie podane niedokładnie (rzeczownikowe zamiast przymiotnikowego).

vaḡnə — s. gen. sg. (partit.) n. 'wina' (od 'wino'): Weýna 'Du Vin' Pf; Weina 'Wein' Vand; Weina (Wenia) 'Wein' Bauc; Wenia 'Wein' H, Weina B₁, Wenia, Weina AB; Dibbra¹ Weina 'guter Wein' H; Fritschdia² weýna 'Du Vin nouveau' Pf; Fritschdia² Weina 'Neuer Wein' Vand; Wrischa³ Weina 'Neuer Wein' H; Smúdia⁴ weýna 'Du Bon Vin' Pf; Smudia⁴ Weina 'Guter Wein' Vand; Stora⁵ weýna 'Du Vin vieux' Pf; Stora⁵ Weina 'Alter Wein' Vand.

**vina* do **vino*: pol. *wino*, kasz. *víno*, dł. *wino*, gł. *wino*, cz. *víno*, śl. *vinu*, sle. *víno*, sch. *víno*, scs. *vinu*, bg. *вино*, maced. *вино*, ros. *вино*, ukr. *вино*, br. *віно*. — Prawdopodobnie wyraz śródziemnomorski, por. łac. *vinum*, grec. *óivos*, alb. pñ. *venε*, zob. Vasmer, REW, I, s. 202-3 (z dalszą bibliografią).

¹ *dūbrə* = **dobroje*. ² *frištə* — pożyczka z dn. ³ *friša* — oboczna postać pożyczki, zob. wyżej, przyp. 2. ⁴ *smulǎ* — pożyczka, zob. s.v. ⁵ *stora* = **staroje*.

vaḡnə-mon — s. nom. sg. m. 'październik': Weiniamōn 'Octobre; c'est à dire: le mois du vin' Pf.

Kalka niem. złożenia (starego i regionalnego) *Weinmonat*, zob. Rost, s. 35, przyp. 23; Heydzianka-Pilatowa, SO, XXXIV, s. 60; Hinze, ZfSl, XIX, s. 729; Olesch, Monatsnamen, s. 17-25; człon pierwszy złożenia to rodzime *vaḡnə* (zob. s.v.), człon drugi to pożyczka (zob. s.v. *mon*).

vaḡseñə || *vaḡsaiñə* — s. nom. sg. f. 'wiśnia, drzewo wiśniowe': Weisseenga 'Kirsche' Bauc; Woyßenga 'Kirsche' H, Wöissēnja BB₂; Woißēnja 'Kirschbaum' H, Wöissēnja B₂, Wöyssēnja C; Woisoigna 'Un Cerisier' Pf; Woissoigna 'Kirschenbaum' Vand.

**višēnja* || **višinja*. Forma pierwsza powstała najprawdopodobniej z pierwotnego **višnja* przez zastąpienie *-inja produktywnym w połabskim sufiksem -eñə = *-enja, por. o podobnej budowie *slaiवेñə*, *svateñə*; w formie drugiej występuje prawdopodobnie sufiks -aiñə powstały z *-ina w wyniku zmiękczenia *n* po samogłosce przedniej, podobnie jak w *lajsañə* = **lysina*, *tajancañə* = **kyjanьčina*, zob. s.v.v. Odpowiedniki w pozostałych językach słow. sprowadzają się do **višnja*, por. *vaḡsnāj*.

Polński — Sehnert, PED, s. 159; Szydłowska-Ceglowa, Lud, XLVIII, s. 57; Olesch, Thesaurus, III, s. 1524-1525. — O sufiksie -en- w połabskim zob. Lehr-Splawiński, SO, VI, s. 10 nn. i Milewski, SO, VIII, s. 229 nn.

vaḡsĕ — 3. sg. praes. 'wisi': Weyse 'hencken' PS.

**visi(tə)* do **visĕti*, **višq*: pol. *wisiec, wiszę*, kasz. *visec, visi*, gł. *wisyć, wišu*, cz. *viseti, visím*, śl. *visiet, visí*, sle. *visĕti, visím*, sch. *vìsjeti, vîsīm*, scs. *visĕti, višq*, bg. *вися*, maced. *вucu*, ros. *вучеть, вучу́*, ukr. *в́і́сі́му, в́і́сі́у*, br. *ві́сі́ць*.

vaḡsnāj — s. nom.-acc. pl. 'wiśnie (owoce)': Weysnóy 'Des cerises' Pf; Weisnoi 'Kirschen' Vand; Woyssenóy 'Kirsche, plur.' H, Weyssenáy B₁, Wöissenóy B₂, Wöyssenóy C.

**višny* (wtórne zamiast spodziewanego **višně* do **višnja*): pol. *wiśnia*, kasz. *višńa*, dł. *wišńa*, gł. *wišeń*, cz. *višně*,

ślą. *višna*, ślę. *višnja*, sch. *vīšnja*, bg. *вúшня*, maced. *вишня*, ros. *вúшня*, ukr. *вúшня*, br. *вúшня*; z odpowiedników poza-słow. por. stwn. *wihsila*, śrwn. *wihsel* 'Weichselkirsche', zob. Vasmer, REW, III, s. 208 (z dalszą bibliografią).

vajsojě — 3. sg. praes. 'wisi': Weisoje 'henken' PS; Weissóye 'hangen' H, Weissóge B₁; Wa Wetra¹ Woyssóye 'An die Luft hangen' H, woissóge B₁, weyssóye B₂C.

vajsojě dal 'zvisa': Weissoy dâl 'Herabhängen' H, Weissóy Doal B₁, Weissóydal B₂C.

**visajetə* do **visati*, **visajə*: dł. dial. *wisaś*, *wisam*, literac. 1. sg. praes. tylko *wisym*, gł. *wisać*, *wisa* — pierwotne bezprzedrostkowe iterativum do **visēti* (zob. s.v. *vajsě*), por. z przedrostkiem pol. *zvisać*; partykuła *dal* z dn., zob. s.v. *dal* || *del* || *dol*.

Polański, Etym. połab., II, s. 88. — Inaczej, nieprzekonująco, Rost, s. 134, przyp. 16 (z **vysuje*) i Lehr-Splawiński, SO, VI, s. 21 nn. (z **věšajetə* z dyftongiem *aj* pod wpływem *vajsě*).

¹ *vā vetrə* = **və vĕtrĕ*.

vajstə zob. *vaystə*.

vajzdə zob. *vayzdə*.

vajalajćə — s. nom. sg. f. 'sznur, powróż': Waggaleiza 'Flecht-Schnur' H.

**vijalica* — substantywizacja imiesłowu **vijal-* (od czasownika **viti*, **vijə*) za pomocą sufiksu *-ica; nazwa od wicia, sznury bowiem wilo się z włókna. Brak dokładnych odpowiedników, ale por. dł. *wjadło* 'Winde, Garnwinde; Wickel, Haarwickel', ślę. *vijátina* 'Geflecht, Flechtwerk'.

Rost, s. 109, przyp. 8; Szydłowska-Ceglowa, Lud XLVIII, s. 129; Olesch, Thesaurus, III, s. 1320.

varbə — s. nom. sg. f. 'wierzba': Fařba 'Une saule' Pf; Warbaa 'Weydenbaum' PS; Warba 'Weide' Bauc; Warba 'Weiden-baum' H, Wárba B₁.

varboj — nom.-acc. pl. 'wierzby': Warbáy 'Weiden-baum, plur.' H, Warbay C.

**vřba*, **vřby*: pol. *wierzba*, kasz. *úřba*, dł. *werba*, gł. *wjerba*, cz. *vrba*, ślą. *vřba*, ślę. *vřba*, sch. *vřba*, acc. *vřbu*, scs. *vr̥ba*, bg. *вѣрба*, ros. *вѣрба*, ukr. *вѣрба*, br. *вѣрба*; z odpowiedników pozasłow. por. lit. *viřbas* 'Gerte, Stengel, Halm', łot. *viřbs* 'dünnere Stab'.

vardot — inf. 'stać się, zostać': Wardóte 'Werden' HBB₁B₂C, Werdóte B₂; Sioncta mowardoot tüi, seimang¹ Mit; Nēmse sseite² wardote 'Kan nicht satt werden' H.

W funkcji tworzenia inf. pass.:

vardot aivōzonə 'zostać przywiązany': mowardôt³ Eywiungsóna 'angebunden werden' HB₁.

dānaŋ vizenə vardot 'zostać wprowadzonym': Dannáf wisena wardôt 'Hinein geführt werden' H.

vārdəs — 2. sg. praes. 'stajesz się, zostajesz': Solich⁴ 'Selig werden' H, woardas B₂.

vārdə — 3. sg. praes. 'staje się, zostaje': Mikra⁵ woarda 'naß werden' H.

vārdə — 3. sg. imperat. (?) 'niech zostanie; niech będzie': *sjōtə vārdə* 'niech się stanie, niech będzie': Sjungta woarda tūgí geima⁶ 'geheiligt werde dein Name' H.

vardol — praet. sg. m. 'stał się, został': Wardól seiwe⁷ 'Lebendig werden' H, Woardól C.

W funkcji tworzenia passivum:

vārdə zazonə — 3. sg. praes. (fut.?) pass. 'zostanie spalony': wóarda ssassona 'Wird verbrannt werden' H, wóarda B₁, woarda B₂C.

vārdə aivūdeně — 3. sg. praes. (fut.?) pass. 'zostanie urodzony': Woarda eyridên 'Er wird geboren werden' H, 'er ist geboren werden' B₂.

aivōzonə vārdə — 3. sg. praes. (fut.?) pass. 'zostanie przywiązane': eywyūngsona wóarda 'angebunden werden' H.

vardol baitē 'był bity (został uderzony?)': Wardoel beite 'Geschlagen werden' H, Wardol B₁.

kōsonē vardol 'został ugryziony': Kūngsona wardol 'Gebissen werden' H, wardal C.

vāzūōzonē vardol 'został podwiązany': Waswyungsona wardóal 'Aufgebunden werden' H, wardoel B₂C.

vardol vibāsonē 'został powieszony': Wardōl wibbassēn 'Gehangen werden' H, Wardol B₁.

Zapisy zdają się wskazywać na to, że w pierwszej sylabie zachodziła alternacja *a* || *ā* uwarunkowana akcentuacją: pod akcentem występowało *ā*, w sylabie nieakcentowanej natomiast *a*.

Z śrdn. *werden*; zakończenia połab.: *-ot* = **-ati*, *-as* = **-aješb*, *-a* = **-aje(tš)*, *-ol* = *-alš*; niejasnego pochodzenia jest końcówka imperat. *-a*, jeśli to nie jest forma 3. sg. praes. użyta w funkcji 3. sg. imperat.; formy przymiotnikowe i partycypialne: *aivōzonā* = **uvēzānoje*, **dānau vizenā* = **dšnu vezenoje*, *sjōtā* = **svētoje*, *zazonā* = **žžzānoje*, *aivūdenē* = **urodenšj̆* (zamiast **urodjenšj̆*), *aivōzonā* = **uvēzānoje*, *baitē* = **bitšj̆*, *kōsonē* = **kōsanšj̆*, *vāzūōzonē* = **všzvēzanšj̆*, **vibāsenē* = **obvēšenšj̆*.

Schleicher, s. 56, 152, 170, 294; Lehr, Zapoż., s. 283, 297, 301; Lehr-Splawiński, Gram. poł., s. 237; Polański, MZ, s. 75, 84, 154; Olesch, Thesaurus, III, s. 1354-8.

¹ *šōtā mo vārdot tūji jāimā* = **svētoje j̆ma(tš) ... tvoje j̆mē*.
² *ne-mzē sājtē* = **ne može(tš) sytšj̆*. ³ *mo vardot* = **j̆ma(tš)*
 ... ⁴ *zoliχ* (z śrdn. *salich*). ⁵ *mūkrā* = **mokroje*. ⁶ *tūji jāimā*
 = **tvoje j̆mē*. ⁷ *zajvē* = **živšj̆*.

varχ — s. nom. sg. m. 'kupa': Wārch 'Häuffen' H.

**vřχš*: pol. *wierzch* 'strona przedmiotu zwrócona ku górze, wierzchołek, szczyt', kasz. *úerχ* 'strych', dł. *úerch* 'wierzch', w podobnych znaczeniach gł. *wjerch*, cz. *vrch*, sła. *vrch*, sła. *vřh*, sch. *vřh*, gen. *vřha*, scs. *vřχš*, bg. *врѣх*, maced. *врѣ*, ros. *верѣ*, *вѣрѣ*, ukr. *верѣ*, br. *верѣ*. — Jeśli chodzi o znaczenie połab., to albo zostało ono podane nieściśle, albo rozwinęło się z kontekstów typu 'na wierzch, na kupę'; por.

w sła. obok znaczenia 'wierzch' także 'winnica, winna góra' (kalka niem. *Weinberg*), w ukr. także 'góra'; o tym, że rzeczownik ten występował w połabskim także w znaczeniu 'wierzch', zdają się świadczyć derywaty *warsak*, *varχnē*, *varχūvotā*, zob. s.v.v.

varχnē — adi. nom. sg. m. 'najwyższy': Wārchene 'Hoch erhaben, über andere erhöht' H, Wārchne B₁; wārchne bük¹ 'höchste Gott' H; Wārchene Būsatz² 'Der Höchste Gott' H, Wārchne B₁, Wārchene C; coquile wargne Būsaz copcung caroi aipoistas³ 'wie viel tropffen Bluth Gott dem H. von seinen backen fließen' Mit.

varχnūmē — dat. sg. m. 'najwyższemu': sutsj⁴ wargnūme Busje nosūje prowa tsilesoi⁵ 'schlug Gott dem Herrn auff seine Backen' Mit.

**vřχšnšj̆*, **vřχšnomu*: dł. *úerchny* 'oben, am Gipfel, an der Spitze, an der Decke befindlich', sła. *vrchný* 'ts.'; odpowiedniki w pozostałych językach słow. sprowadzają się do **vřχšnšj̆*: pol. *wierzchni* 'znajdujący się na górze lub na zewnątrz, górny, zewnętrzny', w podobnych znaczeniach cz. *vrchní*, sła. *vřhnji*, bg. *врѣхну*, maced. *врѣен*, ros. *вѣрхнуū*, ukr. *вѣрхнуū*, br. *вѣрхни*. — Derywat od **vřχš* (zob. s.v. *varχ*), utworzony za pomocą sufiksu **-šn-šj̆-*, **-šn-šj̆-*.

¹ *büg* = **bogš*. ² *büzac* = **božšv*. ³ *kok vilē varχnē büzac kārāi aipāstas* = **kako velšje vřχšnšj̆ božšv kšry upuščaāše*.
⁴ Zob. s.v. *sviknē*. ⁵ ... *büzčē no sūje provā cilēsai* = **božšcu na svojē pravujē čelesi*.

varχūvotā — adi. nom. sg. f. 'napelniona aż do wierzchu, kopia-sta': Warchiwōta 'Gehäufft' H, Warchywōta B₁, Warchiwōta B₂C; Warchiwōta mioró¹ 'Gehäufft Maas' H, Warchywōta B₁, Warchiwōta C.

**vřχovataja* do **vřχovats*: pol. daw. *wierzchowy* 'kopiasty', cz. *vrchovatý* 'ts.', także 'największy, najwyższy', sła. *vrchovatý* 'kopiasty', 'górzysty', sła. *vrhovāt* 'gipfelreich; mit einer großen, schönen Krone versehen; gehäuft voll', por. też *vrhovata mera*, bg. *врховам* 'mit Spitze versehen' (Wei-

gand). — Derywat od **vřχσ*, utworzony za pomocą sufiksu *-ovat-, por. o podobnej budowie *glādūvotě*, *drenūvotě*.

Brückner, ZfslPh, VII, s. 45.

¹ *moro* = **měra*.

varo (*vařo?*) — s. nom. sg. f. 'szpada': Waró 'Degen' H, Warów B₁, Waró C; Waró 'Schwerdt' H, Warów B₁.

varq — acc. sg. f. 'szpadę': Warang 'Degen' HB₁; Warang 'Schwerdt' H, Warańg B₁; warang 'Degen, accus.' HB₂.

no varə — loc. sg. 'na szpadzie': no Wára 'Auf dem Degen' H, no wara HB₂.

Zapóżyczzone z śrdn. *were* f. 'Waffe'; wyraz podciągnięto pod rodzime tematy na *-a, stąd końcówki nom. sg. -o = *-a, acc. sg. -q = *-o; przyimek *no* = **na*. Rzeczownik był prawdopodobnie traktowany w połabskim jako miękko tematowy, ponieważ *a* w pierwszej sylabie pochodzi z śrdn. *e*; stąd w acc. sg. końcówka taka, jak u tematów miękkich, tj. -q, zob. Polański, MZ, s. 44-5. Brak oznaczenia palatalności *r* w nom. sg. jest chyba pomyłką zapisywacza.

Rost, s. 101, przyp. 25; Lehr, Zapoż., s. 283, 297, 305; Polański, MZ, s. 30, 45-6, 128.

varsak — s. nom. sg. m. 'wierzch, wierzchołek, szczyt; wierzchołek głowy, ciemię': Warsak 'Gipfel' H, Wâarsak B₁; Warsack 'das höchste des Hauptes' PS.

**vřšbkσ*: gł. *wjeršk* 'wierzch, szczyt, wierzchołek, korona (drzewa)', cz. *vršek* 'ts.; pagórek, górka', sło. *vřšek* 'dem. od *vřh*' (zob. s.v. *varχ*), sch. *vřšak* 'ts.', ros. *вершóк* 'stara ros. miara długości' (o genezie tego znaczenia zob. Vasmer, REW, I, s. 191), ukr. *вершóк* 'wierzchołek, szczyt', przestarz. 'miara długości', br. *вѣршóк* 'ts.', por. też dl. *werašk* 'dem. od *werch*' (zob. s.v. *varχ*), bg. *вѣршѣц* 'ts.', maced. *вршка* f. 'ts.' — Deminutivum od **vřχσ*, zob. s.v. *varχ*, utworzone za pomocą sufiksu *-bk-.

vart — s. nom. sg. m. 'gospodarz': Warth 'Herr' HA; Warth 'Wirth. Bedeutet einen jeden, der das Haupt im Hause ist' H, Wârth B₁, Wahrt A.

varti — nom. pl. 'gospodarze': Warthí 'Wirth. Bedeutet einen jeden, der das Haupt im Hause ist' H, Warthý A.

Z śrdn. *wert* m. 'Hausherr, Hauswirt, Gastwirt'; końcówka nom. pl. -i = *-e.

Rost, s. 170, przyp. 18; Lehr, Zapoż., s. 283, 292, 294, 301; Polański, MZ, s. 40-41, 106; Olesch, Thesaurus, III, s. 1363-4.

vartě — 3. sg. praes. 'wierci; obraca': Wârte 'Boren' H; Wârta 'Drehen' H, Wârte B₁.

vartě vâkârst 'obraca': Wârte Wakóarst 'Umdrehen' H, wârte B₂, Warte C.

varti-sə — 3. sg. praes. 'obraca się, kręci się, wiruje': Wârtissa 'Sich drehen' H, Wârtissa B₁; wartisa 'Wirbel' HB₂; wârtisa no woda¹ 'Waßerwirbel' HBB₁B₂C; Weichárr² Wârtisa 'Wirbel-Wind' H, Wartisa BB₂C; Wârtisa no glawung³ 'Wirbel, auf dem Haupte' H.

Informator połab., nie mogąc znaleźć odpowiedników rzeczownikowych dla niem. rzeczowników *Waßerwirbel*, *Wirbel-wind*, *Wirbel auf dem Haupte* (tj. odpowiednio 'wir wodny, wir powietrzny, czub na głowie'), przetłumaczył je na swój język za pomocą wyrażen czasownikowych. Takim przekładaniem *ad hoc* należy wyjaśniać błędy składniowe *varti-sə no vâdə*, *varti-sə no glávō*.

**vřtitσ*, **vřtitσ okərstσ*, **vřtitσ sę* do **vřtēti*: pol. *wiercić* (wtórne, przestarz. i stpol. też *wiercieć*), *wiercę* 'drażąc coś robić otwór, świdrować', stpol. też 'szybko, niespokojnie czymś poruszać', kasz. *űęcęc*, *űerci* 'świdrować', dl. *űeršes*, *űeršim* 'drehen, bohren', gł. *wjerćec*, *wjerći* 'wiercić, kręcić, obracać', w podobnych znaczeniach cz. *vrtēti*, *vrtím*, sła. *vrtiet*, *vrtí*, sło. *vrtēti*, *vrtím*, sch. *vřtjeti*, *vřtím*, scs. *vřstēti*, *vřstō*, bg. *вѣртя*, *вѣртия*, maced. *врту*, ros. *вертѣть*, *вертѣть*, ukr. *вертѣти*, *вертѣть*, br. *вѣрцѣць*, por. też pol. *wiercić się* 'nie móc usiedzieć na miejscu', kasz. *űęcęc sq* 'ts.', dl. *űeršes se* 'sich drehen, sich hin und her wenden', gł. *wjerćec so* 'ts.', cz.

vrtěti se 'ts.', sła. *vrtiet sa* 'ts.', sła. *vrtěti se* 'ts.', sch. *vrtjeti se* 'ts.', scs. *vrătěti se* 'ts.', bg. *вртят се* 'ts.', ros. *вертятся*, ukr. *вертяться*, br. *вртѣцца*.

¹ *no vādə* = **na voda* (nom. zamiast acc.). ² *vaiχār* = **viχrə*. ³ *no glāvō* = **na golvō* (acc. zamiast loc.).

vartüvə — adi. nom. sg. f. 'gospodarzowa', zaświadczone w wyrażeniu:

vartüvə vizə: Warteywawüsa 'Un Auberge' Pf.

Znaczenie 'Auberge' zdaniem Trubeckiego (ZfslPh, III, s. 348, przyp. 1) jest nieścisłe i jest wynikiem nieporozumienia między zapisywaczem a informatorem połabskim: pierwszy pytał o oberżę (po niem. *Wirtshaus*), drugi nie znając zapewne specjalnego znaczenia niem. wyrazu przetłumaczył go dosłownie jako 'dom gospodarza, dom gospodarzowy'.

Derywat przymiotnikowy od *vart* (zob. s.v.), utworzony za pomocą sufiksu *-ov-aja = -üvə; Pfeffingerowi i poza tym zdarza się zapisywanie samogłoski kontynuującej pierwotne *o* w postaci dyftongu, por. np. „Boipey” (= *būbaij* = **bobu*), „Süboída” (= *sübōtə* = **sobota*); *vizə* = **veža*.

Lehr, Zapoż., s. 318; Polański, MZ, s. 70, 143. — Inaczej Olesch, Thesaurus, III, s. 1363 (jako *vartajivə* z sufiksem -ajivə = **ivaja*).

vartüvoně — subst. verb. 'gospodarowanie': Wardiwóna 'Wirtschaft' H, Wardiwône B₁, Wardiwána B₂.

Derywat od rzeczownika *vart* (zob. s.v.), utworzony za pomocą sufiksu -üvoně = **ovanьje*.

Polański, MZ, s. 85, 154; Olesch, Thesaurus, III, s. 1353-4.

vartay — s. gen. (partit.) sg. m. 'plaster miodu': Wartgaaf 'Honigwaffeln, das Gewarcke der Immen' Bauc; Wartgâf 'Honig-Bau, das Gewercke der Immen' H, Wartgâv B₁.

Z śrdn. *werk* || *wark* 'Werk, Honigwabe'; końcówka -ay = *-u.

Polański, MZ, s. 35, 49, 109; Olesch, Thesaurus, III, s. 1363. Inaczej, nieprzekonująco, Schleicher, s. 242 (jako gen.

pl.) i Lehr-Splawiński, Gram. poł., s. 180 (jako acc. sg. na -āv = *-avb).

vaŕo zob. *varo*.

vaŕoi-sə — 2. sg. imperat. 'broń się': Warryóyssa 'Wehren, sich wehren' H, Warrjóissa B, Warrygóyssa B₁, Warryóissa B₂, Warrygóissa C.

Z śrdn. *weren* 'sich wehren, sich verteidigen'; czasownik został zaszeregowany do rodzimej koniugacji na *-ati, *-ajō, stąd zakończenie -oi = *-aji. Miękkosć *r* spowodowana wpływem poprzedzającej samogłoski przedniej.

Rost, s. 168, przyp. 18; Lehr, Zapoż., s. 283, 304, 318; Polański, MZ, s. 78, 154; Olesch, Thesaurus, III, s. 1359-60.

vas — s. nom. sg. f. 'wieś': Wás 'Un village' Pf; Waas 'Das Dorff' Vand; Wahss 'Stadt' PS; Wás 'Dorppf' H.

prid vas — acc. sg. 'przed wieś': pride wás 'Vorm Dorffe' H, Prýde Wás B₁.

vasi — gen. sg. 'wsi': Wessi 'Dorff' An.

**vbsь*, **perdž vbsь*, **vbsē*: pol. *wieś*, *wsi*, kasz. *úes*, *vsē*, dł. *wjas*, *wsy*, gł. *wjes*, *wsy*, cz. *ves*, *vsí*, sła. *ves*, *vsí*, sła. *vás*, *vasí*, scs. *vbsь*, ros. *весь*.

vaucět — inf. 'uczyć; przyzwyczajając': Wautzet 'Lehren' H, Wóytzet B₁.

vaucě — 3. sg. praes. 'uczy, przyzwyczajają': Wautza 'Gewehehen' H, Wauza B₁.

vaucen — ptc. praet. pass. 'uczony, wyuczony': Wautzên 'Gelehrt' H, Wóytzên B₁; Wiltge¹ wautzên 'Wolgelehrt, sehr gelehrt' H.

**učiti*, **uči(tə)*, **učenəjb*: pol. *uczyć*, *uczę* 'przekazywać wiadomości, wiedzę, umiejętności, wprawiać w czymś, przyzwyczajając do czegoś', w podobnych znaczeniach kasz. *učęc*, *učí*, dł. *hucyś*, *hucym*, gł. *wučić*, *wučí*, cz. *učiti*, *učím*, sła. *učit*, *učí*, sła. *učiti*, *učím*, sch. *učiti*, *učím*, scs. *učiti*, *učō*,

bg. ýча, maced. yчу, ros. yчúть, yчý, ukr. yчúmu, yчý, br. eучыць.

¹ viltě = *veliko.

vauxü || vaiχü — s. nom. sg. n. 'ucho':

vauxü: Wauchgí 'Ohr' H, Wauchgy A, Wauchchi, Wauchý B₁.

vaiχü: Woischi 'ohr' An; Wäuch 'Ohr' PS.

vausaí — nom.-acc. dual. '(dwoje uszu) uszy': Waussaáy 'Beyde Ohren' H.

vausesə — nom.-acc. pl. 'uszy': Waussêssa 'Ohr, plur.' H, Wausseessa B₁.

vaiχə — nom.-acc. pl. 'uszy': Wäucha 'Ohren' PS.

*uxo, *uši, *ušesa, *uxa: pol. ucho, pl. uszy, także ucha w znaczeniach 'uchwyt w kształcie łuku, półkola itp. u naczyń' i 'otwór do nawlekania', kasz. ucho, pl. ušě, ucha, dł. hucho, pl. hušy, hucha, gł. wucho, pl. wuši, wucha, cz. ucho, pl. uši, ucha, śla. ucho, pl. uši, uchá, śle. uhô, dual. uši, pl. ušesa, sch. üho, pl. üši, üha, scs. ucho, gen. ušese, dual. uši, bg. yxó, pl. ywú, maced. yxo, ywu, ros. ýxo, pl. ýwu, ukr. eýxo, pl. eýxa, ýwi, br. eýxa, pl. eýwy. — Pierwotny temat na *-es-

vauxefkə — s. nom. sg. f. 'ciocia, siostra matki': Waugêwka 'nennen die Kinder die Schwester ihrer Mutter' H, Wauefka B₁.

*(v)ujevzka: derywat od *vuja (zob. s.v. vauxə) utworzony za pomocą sufiksu *-evzka podobnie jak strájefkə od strájə; dokładnych odpowiedników brak, ale por. pol. wujenka 'żona wuja'.

vauxə — s. nom. sg. m. 'wuj, brat matki': Wäujah 'Mutter Bruder' PS; Wauga 'nennen die Kinder den Bruder ihrer Mutter' H, Wâuga B₁; Wauga 'Oheim, Mutter-Bruder' H, Waúga B₁.

*(v)uja do *(v)ujь: pol. wuj, dial. wuja, kasz. pld. uj, pln. uja, dł. huj, gł. wuj, cz. przestarz. uj, śla. ujo, ros. yŭ, ukr. eуŭ, por. też z sufiksami cz. ujec, także ujka, śla. ujko, śle. ŭjec, sch. ŭjac, ŭjak, bg. ýŭko, eýŭko, maced. eыjko, z odpowiedników pozasłow. por. stprus. avis 'wuj', lit. avýnas

'ts.', łac. avus 'dziadek'. — Ps. *ujь z pierwotnym sufiksem o funkcji porównawczej *-jo-, zob. Meillet, Ét., s. 393, Vasmer, REW, III, s. 178-9. — Formy na -a zapewne pod wpływem wyrazów typu tata, por. s.v. strájə.

Brückner (ZfslPh, VII, s. 46) mniej przekonująco zestawia z pol. dial. wujo.

vaul — s. nom. sg. m. 'ul': Waul 'Jmmen-Kiepe' Bauc; Waul 'Bienen-Korb' H.

*(v)uljь || *(v)ulьjь: pol. ul 'budynek albo rodzaj kosza, kłoda wyżłobiona itp., urządzone na mieszkanie dla pszczół', w podobnym znaczeniu dł. hul, cz. úl, śla. ul, śle. úlj, bg. ýleŭ, ros. ýleŭ, br. eýleŭ, por. też maced. yluume, ukr. eýлук, z odpowiedników pozasłow. por. lit. aulỹs, avilỹs 'ul', łot. aũlis, stprus. aulis 'Schienbein', grec. αὐλός 'flet, rurka; otwór miecha', łac. alvus, alveus 'koryto, niecka; ul; wnętrze', zob. Meillet, Ét., s. 420, Vasmer, REW, III, s. 181 (z dalszą bibliografią).

vaul-celə — prawdopodobnie twór sztuczny, utworzony ad hoc przez informatora połab. dla oddania niem. Bienenstock 'ul': Waulzêla 'Bienen-stock' H, Waul zêla B₁.

Por. vaul i celə. W połabskim w znaczeniu 'ul' używane było samo vaul (zob. s.v.). Inaczej, ale mniej przekonująco, Połański — Sehnert, PED, s. 160: jako vaul-celě = *(u)ljь bščely względnie bščelьjь; podobną możliwość interpretacji widzi też Olesch, Thesaurus, III, s. 1387.

vausnenə — adi. nom. sg. f. 'skórzana', zaświadczone w wyrażeniu:

vausnenə røkəvajćə 'skórzana rękawica' (lub może w plur. vausnenə røkəvajcə 'skórzane rękawice'): Wausnéna runkaweiza 'Lederne handschuh' H, Waúsnena B₁, Wausnena C.

Za formą pluralną przemawiałoby twarde c w zapisie „runkaweiza”.

*(v)usnenaja (røkavica) względnie *(v)usnenyjě (røkavice) — derywat przymiotnikowy od *(v)usno, utworzony za po-

mocą produktywnego w połabskim sufiksie -en-. Dokładnych odpowiedników brak, ale por. śl. *usnjên* 'ts.', strus. *usnijanǝjǝ* 'ts.'

Zob. *vausně*.

vausně — s. nom. sg. n. 'skóra': Wausne 'Leder' H, Waúsne B₁; Prützna¹ wausna 'Oberleder' H.

*(v)usno: śl. *úsno* 'skóra', por. też cz. *useň*, *usně* 'wyprawiona skóra', śl. *useň*, *usne* 'ts.; rzemień', bg. *ycmáp* 'garbarz' (Weigand), ros. przestarz. i reg. *ycmá* 'wyprawiona skóra', strus. *usma*, *usmǝ*, *usnije* 'skóra', cs. *usnijanǝ*, *usněnǝ* 'skórzany'.

pricnǝ = **perčǝnoje* (zob. s.v.).

vaŷstə || *vaǰstə* — s. nom.-acc. pl. n. 'usta; pysk':

vaŷstə: Wausta 'Mundt' Bauc; Wausta 'Mund' H; Wausta 'Maul' H.

vaǰstə: Wéista 'La bouche' Pf; Woista 'Mund' An; woista 'maul' An; Weisda 'Der Mund' Vand; Wäust 'Mund' PS; Wilka¹ woista 'Groß maul' An; Täu Tühe Wäusta nie wiedseess² 'Das Du den Mund nicht verbrennest' PS.

*(v)usta: pol. *usta*, dł. *husta*, gł. *wusta*, cz. *ústa*, śl. *ústa*, śl. *ústa*, sch. *ústa*, scs. *usta*, bg. *ycmá*, maced. *ycma*, ros. poet. i dial. *ycmá*, ukr. *ycmá*, dial. *ɣycmá*, br. *ɣycmá*, z odpowiedników pozasłow. por. stprus. *austo* 'usta', wed. *oṣṭhas* m. 'warga', awest. *aošta-* m. 'ts.'

¹ *vilka* = **velikaja*. ² *tǰj*, *tǰjə vaǰstə ni vizaz* = **ty*, *tvoja* (v)usta ne oǰzi.

vaŷzdə || *vaǰzdə* — s. nom. sg. f. 'uzda':

vaŷzdə: Wauseda 'Zaun' Bauc; Wausda 'Zaun' H.

vaǰzdə: Wéysda 'La bride' Pf; Weisda 'Der Zaun' Vand; Weisda 'Zaun' H, Weisde C.

*(v)uzda: pol. *uzda* 'przyrząd rzemienny nakładany na głowę zwierzęcia wierzchowego, służący do przywiązywania go i kierowania nim', kasz. *uzda* 'ts', dł. *huzda* 'ts.', gł. *wuzda* 'ts.', cz. *uzda* 'ts.', śl. *uzda* 'ts.', śl. *úzda* 'ts.; Halfter', sch.

ùzda 'uzda; cugle, lejce', scs. *uzda* 'ts.', bg. *узда* 'ts.', ros. *узда* 'ts.', ukr. dial. zach. *ɣузда* 'ts.' (Hrinčenko), br. *ɣузда* 'ts.'

vǎ — praep. z loc. i acc. 'w': Wa 'In' H.

z loc.:

vǎ dǔle 'w dole': Wa Dǔlé 'Im Thale' H.

vǎ χlǎde 'w chłodzie, w cieniu': wa chlade 'im Kühlen' H; Wächgladê 'im Schatten, im Kühlen' HB₁.

vǎ krǎme 'w sklepiku': wa Kramé 'Im Krame' H.

vǎ krize 'na wojnie, w wojnie': Wa Krise 'Im Kriege' H.

vǎ letǎ 'w lecie': waleeht 'im Sommer' PS, wa leet PSH.

vǎ meste 'zamiast': Wa mǎsté 'Anstatt' H.

vǎ nǔse 'w nosie': Wa nǔsse Dǎre¹ 'Nase-Löcher; d.i. in der Nasen die Löcher' H; Wa nǔsse Dare 'Nabelöcher' Bauc.

vǎ pǔlaj 'w polu, na polu': Wa pǔeláy 'zu Felde, ins Feld, auf den Raum, u.s.f.' H

vǎ sibe 'w sobie, wewnątrz': Wassíbe 'Innerlich' H, Was síbe B₂.

vǎ swajtoně 'o świcie': Wa Sweitónye 'Im Tage-Licht, mit anbrechendem Tage' H.

vǎ tornǎ 'w więzieniu': Watǔrna 'Une prison' Pf; Watorna 'Das Gefängnis' Vand; Wa tǔrna 'Gefängniß, wenns ein Thurn, oder in der Höhe ist, d.i. im Thurn' H.

vǎ zǎjmǎ 'w zimie': wa seima 'im Winter' PS.

vǎ zimě 'w ziemi': wa sime 'in der Erden' H.

vǎ zǔrǎχ 'o świcie': Waseryâch 'Morgen-Dämmerung' HB₁.

z acc.:

vǎ badǎn 'do kadzi, do dzieży': Wa bádǎn leita² 'In den Küfen gießen' H.

vǎ bǔzě jajmǎ 'w imię Boże': wa Büse jeomang 'in Gottes Nahmen' Mit.

vǎ dan 'w (ten) dzień': Daans ian Moroin daanaaz Wad-daan noos Jesus porüdeine³ 'Heute ist Marien tag, da unser Herr Jesus gebohren' Mit.

vǎ darǔ 'w dziurę, do dziury': Wa Darung Wassodéne⁴ 'Ins Gefängniß setzen' H; Püsaarim Wattung Dahrung⁵ 'Besiehe mir in das Loch' PS.

vã draudã (|| *drajdã*) *lotü* 'ubiegłego roku' (dosłownie 'w innym roku'): wa drauga Lgotí 'im andern Jahre' H, wa draugã Ljõtý 'vor 1 Jahre' B₁; Wadreutla jüdù 'Il y a un an' Pf; Wadreutla jüdü 'Vor einem Jahr' Vand.

vã krig 'na wojnę': tangna⁶ wa Krich 'In den Krieg ziehen' H.

vã dūstã 'w gości': Wade gīsta eyde⁷ 'Zu Gaste gehen' H.

vã jaχt 'na polowanie': Wa Jacht 'Nach der Jagd' H.

vã janü 'na raz, razem': Wa ganní 'In eins' H; Kommoyang⁸ wa ganní 'ins eins kommen' H; Siwe⁹ wágani 'Zusammen rufen' H, waganý B₁, wáyani B₂C.

vã kpsãj 'na kawalki': wa kungsáy 'In Stücken' H.

vã lönü 'na łono': Wa leni wãst¹⁰ 'Umarmen, d.i. in den Arm nehmen' H.

vã luft 'w powietrze': Skripe¹¹ wa Luft 'In die Luft sprengen' H.

vã vågãrd 'w ogród, do ogrodu': Ztsan Wa Woga(r)d eyt?¹² 'Wollen wir in den Garten gehen' Vand.

*vã, *vã dolě, *vã χoldě, *vã (krom-ě, zob. s.v. *krom*), *vã (krig-ě, zob. s.v. *krig*), *vã lětě, *vã městě, *vã nosě, *vã polju, *vã sebě, *vã svitanьju, *vã (torn-ě, zob. s.v. *torn*), *vã zimě, *vã zemji, *vã zorьχã, *vã (badãn z niem.), *vã božeje jьmę, *vã dьnь, *vã dirq, *vã drugoje lěto, *vã (krig z niem.), *vã gostě, *vã (jaχt z niem.), *vã je(d)no, *vã kpsy, *vã lono, *vã (luft z niem.), *vã (v)ogordã: pol. *w, we*, kasz. *v, ve*, dł. *w, we, wo*, gł. *w, we, wo*, cz. *v, ve*, sła. *v, vo*, sle. *v*, sch. *u*, scs. *vã*, bg. *е, еѣ*, maced. *eo, e*, ros. *е, ео*, ukr. *е, y*, br. *е, y*. — O dalszych nawiązaniach zob. Vasmer, REW, I, s. 161.

¹ *darě* = *diry. ² *lajtã* = *litoje. ³ *dans ja Morajën danac*, *vã dan nos Jesus pōrideně* = *dьnьsь je(stã) Marijinã dьnьcь, *vã dьnь našь Jezus porodenzьjь* (zamiast *porodjenzьjь). ⁴ *vãsodeně* = *vãsadenzьjь (zamiast *vãsadjenzьjь). ⁵ *pūzarě mě vã tq darq* = *pozьri mi vã tq dirq. ⁶ *tagně* = *tegne(tã). ⁷ *aide* = *ide(tã). ⁸ *komojã* (z niem.). ⁹ *zūvē* = *zove(tã). ¹⁰ *vãst* = *vãzęti. ¹¹ *skrūpě* = *sãkropi(tã). ¹² *cq vã vågãrd ayt* = *χãtjɔ ... iti.

vãbět — inf. 'wbić': Wábit 'Einschlagen' H, Wabitt B₁.

*vãbiti: pol. *wbić*, kasz. *vbic*, cz. *vbíti*, sła. *vbit'*, sle. *vbíti*, bg. *ѣбѣа*, ros. *ѣбѣа*, ukr. *ѣбѣа*, br. *ѣбѣа*. — Z przedrostkiem *vã- do *biti, zob. s.v. *bajt*.

vãboj — num. nom. m.(?) 'obaj': Wabbóy 'Zweytheilig' HB₁; wob-bóy 'zweitheilig' HW.

vãbüjěχ — gen. 'obu': Wabbýich 'Beyderlei' H, Wabbíjich B, Wabbijich, Wabbýjich B₁.

vibe — nom.-acc. 'obie': Wibbê stornê¹ 'auf beyden Seiten'² HB₁.

no vibe || *no věbe* — acc. 'na obie': no wibbé oder webbé starné³ 'auf oder zu beiden Seiten' HW; no webbé starné³ 'Zu beyden Seiten' H, wabbé B₁, webbe C.

vibemã — instr. 'obiema': Wibbéma 'Beyde' H, Wibbema BB₁; Wíbbema 'Beyderseits' B₂.

Forma instr. bez przyimka w połabskim nie występowała. Została ona zapewne wyrwana z wyrażenia *sã vibemã*, zob. niżej.

sã vibemã — instr. 'obiema': Dirse ssa Wibbema Runkóma⁴ 'Halten mit beyden Händen' H.

*obajь, *obojichъ, *obě, *na obě, *oběma, *sã oběma: pol. *oba* m. i n., *obaj* m. osob., *obie* f., podobnie w kasz. *oba, obaj, obě*, dł. *hobej dwa* m., *hobej dvě* f. i n., gł. *wobaj* m., *wobě* f. i n., też *wobaj dwaj, wobě dvě*, cz. *oba* m., *obě* f. i n., sła. *oba* m., *obe* f. i n., sle. *obã* m., *obē* f. i n., sch. *õba, õbje, õba*, scs. *oba* m., *obě* f. i n., bg. dial. *õba* m., *õbe* f. (Weigand), maced. *obama* m., *obajuama* m. osob., *obeme* f. i n., ros. *õba* m. i n., *õbe* f., ukr. *obã* m. i n., *obí* f., br. *abõdwa, abõe*, z odpowiedników pozasłow. por. lit. *abù, abùdu* m., *abidvi* f., lot. *abi*, strpus. *abbai* m.

Koblischke, AfslPh, XXVIII, s. 442, Lehr-Splawiński, SO, VI, s. 16–17. Inaczej o formie *vãbüjěχ* Schleicher (s. 65, 251).

¹ *storne* = *storně. ² Albo znaczenie podane niedokładnie, albo w zapisie opuszczono przyimek *no*, zob. przykłady z przyimkiem niżej. ³ *størne* = *storně. ⁴ *dirzě sã vibemã rpkomã* = *dřzi(tã) sã oběma rpkama.

vābrāĭ — s. nom. sg. f. 'brew': Wabbra 'Augenbraunen' PS. Schleicher (s. 65) niesłusznie rekonstruuje *vābrāv* = **obrāv*; u Parum Schultzego zdarzają się przykłady pomijania w wygłosie *ĭ* i poza tym, zob. Koblischke, AfslPh, XXVIII, s. 439–40 i Trubetzkoy, Polabische, Studien, s. 62–3. Por. też wyżej zapisy Parum Schultzego w hasłach *kārāĭ*, *rātoĭ*.

**obry* || **bry*: cz. rzad. *obrv* m., sła. *obrva*, sła. *obrŭ* i *obrŭva*, sch. *öbrva*, pol. *brew*, kasz. *brėva* i *brŭa*, cz. *brva*, scs. *brŭv*, ros. *бровь*, ukr. *бровá*, br. *bruvó*, z odpowiedników pozasłow. por. lit. *bruvìs*, skr. *bhrŭṣ*, grec. *ὀφρῦς*, pers. *abrŭ*, stsas. *brŭ*; jak wskazują odpowiedniki w innych językach ie., oboczność **obry* || **bry* jest stara. — W połabskim zachował się tu kontynuant pierwotnej końcówki *-y, podobnie jak np. w *kārāĭ*, zob. Polański, Polabica IV, s. 212–4; Olesch (Thesaurus, III, s. 1314) niesłusznie formę połab. interpretuje jako nom.-acc. pl.

vādenə zob. *vādŋə*.

I. *vādə* — s. nom. sg. f. 'woda', także na oznaczenie potoku, rzeki, morza: *Vóda* 'L'eau' Pf; *Wade* 'Wasser' An; *Woda* 'Waŕer' Vand; *Voda* 'Ein Bach' Vand; *Woáda* 'Waŕer' Bauc; *Woda* 'Waŕer' H, *Woáda* B₁; *Woda* 'Waŕer' H, *Wóada* A, *Woáda* BB₁B₂C.

molə vādə 'potok, strumyk': *Mola vóda* 'Un Ruisseau; c'est à dire: Petite eau' Pf.

vilka vādə 'wielka woda, morze': *Wilka Vóda* 'La Mer, c'est à dire: La grande eau' Pf, *Wilka Vóda* Ec; *Wilka Woda* 'Das Meer' Vand.

zaimnə vādə 'zimna woda': *seimena woda* 'Kalt Waŕer' H.

vādə tairpəcə 'wrząca woda, kipiąca woda': *Woda tgéipangsa* 'Kochend Waŕer' H, *Woáda dgéipangsa* B₁.

Cornə Vādə 'Czarna Woda' (nazwa rzeki): *Tzôrna Wóada* 'Schwartz-Waŕer' H, *Woáda* B₁.

vā vādŋ — acc. sg. 'w wodę' (zamiast loc. sg. 'w wodzie'): *Kumbóza*¹ *wawadunğ* 'Se baigner' Pf.

vā vidə — loc. sg. 'w wodzie': *Reibáy playang*² *wa widda* 'Die Fische schwimmen im Waŕer' H.

no vādə — nom. sg. po przyimku zamiast *no vidə* loc. sg. 'na wodzie': *Schümo*³ *no Woda* 'Wasser-Blase; d.i. Schaum auf dem Wasser' H; *wártisa*⁴ *no woda* 'Waŕerwirbel' HBB₁B₂C.

**voda*, **malaja voda*, **velikaja voda*, **zimnaja voda*, **voda kypętjaja*, **čŕnaja voda*, **vš vodŋ*, **vš vodě*, **na voda* (zamiast **na vodě*): pol. *woda*, kasz. *voda*, dł. *woda*, gł. *woda*, cz. *voda*, sła. *voda*, sła. *vóda*, sch. *vòda*, scs. *voda*, bg. *водá*, maced. *вода*, ros. *водá*, ukr. *водá*, br. *eadá*.

¹ *kŋpot-sə* = **kŋpati sę*. ² *rāiboĭ plajə* = **ryby plujŋ(ŧ)*.
³ *šümo* (pożyczka, zob. s.v.). ⁴ *varti-sə* = **vŕti(ŧ) sę*.

II. *vādə* — s. nom. sg. f. 'łydka': *Woda* 'Wade' Bauc.

Prawdopodobnie późna pożyczka z dn., por. lüneb. *Wād* f. 'Wade'; połab. końcówka -ə = *-a.

Olesch, Thesaurus, III, s. 1484; nieco inaczej Polański — Sehnert, PED, s. 161 i Polański, MZ, s. 128.

vādŋə — adi. nom. sg. f. 'wodna', zaświadczone w wyrażeniu:

vādŋə malnāĭcə 'młyn wodny': *Woádena mahlneicia* 'Wasser Mühle' H, *Woadna mälneitzia* B₁.

**vodŋnaja*, **vodŋnaja* (*mal-* z śrdn.) *ŋnica* do **vodŋnə*: pol. *wodny* 'dotyczący wody, będący wodą', w podobnych znaczeniach kasz. *vodni*, dł. *wódny*, gł. *wódny*, cz. *vodný*, sła. *vodný*, scs. *vodŋnə*, bg. *воден*, fem. *водна*, maced. *воден*, ros. *водный*, ukr. *водний*, br. *водны*, por. też z innym sufiksem sła. *vodēn*, sch. *vòden*.

Lehr-Splawiński, Gram. poł., s. 193. Inaczej, mniej przekonująco Polański — Sehnert, PED, s. 161 i Olesch, Thesaurus, III, s. 1486 (jako *vādenə*); litera *e* po *d* oznacza w zapisie Henniga tylko dźwięczność poprzedzającej spółgłoski, zob. Polański, Polabica I, s. 113–23.

vādŭl — s. nom. sg. f. 'pustkowie': *Mohla*¹ *wa djuhl* 'heisst der kleine in Heide' PSH; 'heisst der kleine in Heide. Die beiden

Schulzen haben sie aus der Heide gehacket. 1699 denn es hat lange Zeit in der Heide brack gelegen. Die Alten haben gesagt, dass ist Schultzen güstneitz, denn haben sie vor diesem Bohnen aufgesäet gehabt' SL.

*ogolb, por. w innym znaczeniu, ale o tej samej budowie słu. ogól f. 'ein abgeästeter Baum'. — Prawdopodobnie derywat rzeczownikowy od nie zaświadczonego w połabskim czasownika pochodzącego od *ogoliti (por. pol. ogolić); por. także pol. daw. ogól m. 'gołe miejsce, pustynia' (Linde) oraz bezprefiksalne *golb: stcz. hól f. 'kij, laska', cz. hůl, gen. holi f. 'ts.', daw. 'las', sła. hól, gen. hole f. 'laska, kij', słu. gól, gen. golí f. 'abgeästeter, junger Baumstamm', strus. zolb 'gałązka', ros. zolb 'golizna; biedota, bieda', ukr. zolb 'biedota, bieda' (Hrinčenko), br. zolb 'bieda; biedota', co do znaczenia por. ros. dial. zolbń 'puste miejsce, pustkowie', zoléc 'miejsce bezleśne', zob. ESSJa, 7, s. 16-7.

Rost, s. 77, przyp. 2; Polański — Sehnert, PED, s. 96; Olesch, Thesaurus, III, s. 1317-8. — Inaczej, nieprzekonująco Brückner, KZ, XLVIII, s. 185-6.

¹ molə = *malaja.

vågord — s. nom. sg. m. 'ogród': Wogãart 'Un jardin' Pf, Wogáart Ec; Wakoort 'Der Garten' Vand; Waggoord 'Garten' Bauc; Waggôrd 'Garte' H.

kolüvë vågord 'ogród na kapustę': Koliwe waggôrt 'Kohl-Garten' H.

vå vågærd — acc. sg. 'w ogród, do ogrodu': Wa Woagârd 'im Garten' HB₁; Jajudseit¹ wa wógaart 'Voulons nous aller au jardin'² Pf; Ztsan³ wa wogad heyd? 'Wollen wir in den Garten gehen?'² Vand; Jose eydang⁴ wa Woagard 'Ich gehe im Garten' H; Lgündý⁵ wa woagart 'Land im Garten' HB₁.

*ogordz, *(kol- z niem.)ovzjъ ogordz, *vz ogordz: pol. ogród 'miejsce ogrodzone, zajęte pod drzewa, kwiaty, warzywo, a zarazem urządzone do przechadzki', kasz. ogród 'ts.', sła. poet. ohrad 'ogrodzenie, płot', słu. ográd, ográda 'ein umzäunter oder eingefriedeter Platz', cs. ogradz 'ogród', ros. ozopód 'ogród', ukr. ozopód 'ts.', br. azapód 'ts.', por. też fem. gł. wohroda 'ogrodzenie, płot', cz. ohrada 'ts.', sła. ohrada 'ts.',

słu. ográda 'Einfriedung; Ringmauer; Wall, Verschanzung; ein eingezäuntes Stück Feld oder Wiese', sch. ögrada 'ogrodzenie, płot', scs. ograda 'Hürde, Pferch', bg. ozpáda 'ogrodzenie, zagroda', maced. ozpada 'ogrodzenie; teren ogrodzony'. — Pierwotne deverbativum od *ogorditi, por. np. pol. ogrodzić 'obwieść murem itp.'.

¹ ja, jo-cə aĭt = *(ja z niem.), ja(zə) χστjɔ iti. ² Przekład nieścisły; informator zamiast przetłumaczyć pytanie dał odpowiedź. ³ cə = *χστjɔ. ⁴ joz aĭdą = *jazə idɔ. ⁵ lōdū = *lĕdo.

vāxvĕ — adi. nom. sg. m. 'zdrów, rześki': Wächwe 'Gesund' H, Wachwe BC, Woáchwe B₁; Niang¹ wachwe 'Nicht gesund' H, woachwe B₁; Wôchwe 'Lustig. Wird auch gebraucht stat des Wortes frisch, gesund u. dergl. Gleich wie man im Teutschen zu sagen pflegt: Er ist nicht lustig, d.i. Er ist nicht recht frisch oder gesund; er ist unpäßlich' H.

*oχvzjъ — zachowane tylko w połabskim, por. derywat od niego w stcz. ochviti 'rozněcovati, povzbuzovati'; zdaniem Brücknera (ZfslPh, VII, s. 44) od tego wyrazu pochodzi też *oχvota (z czego później *oχota, por. vāxōtĕ), przy czym v zachowało się w strus. i lit. pożyczce akvata.

Szydłowska-Cegłowa, SO, XXVII, s. 2 (za Brücknerem). — Inaczej Rost, s. 134, przyp. 19 (uważa zapis za niedokładny i identyfikuje formę przez niego reprezentowaną z zapisami „Wächene, Wächchene” itd., zob. s.v. vāxōtnĕ); jeszcze inaczej Olesch, Thesaurus, III, s. 1315: zapisy „Wächene, Wächchene” i „Wachwe, Woáchwe” itd. transkrybuje vaxnĕ/vaxvĕ/vāxvĕ i wyprowadza z *oχ(otb)nzjъ, przy czym v wyjaśnia asymilacją na odległość do v- nagłosowego.

¹ ni-ją = *ne je(stə).

vāxōtnĕ — adi. nom. sg. m. 'zdrów, rześki': Wächene 'Gesundheit' H, Wächchene B₁.

*oχotbnzjъ: stpol. ochotny 'rześki, żwawy, skwapliwy', cz. ochotný 'chĕtny, ochoczy, gotów', ros. oχómnō 'chĕtnie, z chĕcią', ukr. oχómnū 'dobrowolny'. — Derywat przymiotnikowy z sufiksem *-bn- od *oχota (zob. s.v. vāxōtĕ). — Inaczej

Brückner, ZfslPh, VII, s. 44 (uważa zapis za niedokładny i identyfikuje formę przez niego reprezentowaną z vǎχvē, zob. s.v.); jeszcze inaczej Polański — Sehnert, PED, s. 161: rekonstruuja vǎχně = *oχ(otb)nǎjǃ.

Rost, s. 113, przyp. 22; Lehr-Splawiński, Gram. pol., s. 98.

vǎχōtǫ — s. acc. sg. f. 'zdrowie': Peye¹ Wächgetung oder Waschetung 'Gesundheit trincken' H, Wachchetung B₁, Waschetung C; No tyang² Waschetung 'Auf Deine Gesundheit' H, Wachetung B₁; Jose peyang tyang³ Wâschetung 'Ich trincke Deine Gesundheit' H, Wachetung B₁.

*oχotǫ do *oχota: pol. ochota 'dobra wola, chęć nieprzymuszona, chęć rześka, zapał, pilność; weselość, humor, pogoda', daw. 'jowialność, pogoda ducha', kasz. oχota 'chęć, ochota, apetyt', cz. ochota 'gotowość, chęć, uczynność', sła. ochota 'ts.', ros. oxóma, dial. też oxbóma 'ochota, chęć', 'polowanie' (według Vasmera w tym ostatnim znaczeniu jako wyraz zastępczy zamiast tabu, zob. REW, II, s. 294), ukr. oxóma 'ts.'. — Co do dalszej etymologii istnieje kontrowersja, zob. ESBM, t. 1, s. 214–5 i 220 (z bibliografią), por. też vǎχvē.

¹ pajě = *pije(tǎ). ² no tǔjǎ = *na tvojq. ³ joz pajǎ tǔjǎ = *jazǎ pijǎ tvojq.

I. vǎkārst — adv. 'dookoła, wokół': Wakóarst 'Herum' H, Wakôarst B₁; Wakoarst 'Kreiß' H, Wakôrst B₁, Wakoárst B₂C; Wakoarst 'Ringsum' H; Wakóarst Wakóarst 'Um und ümm' H.

Też jako odpowiednik niem. partykuł *um*, *herum* u czasowników rozdzielnie złożonych (kalka z niem.):

aǐdě vǎkārst — 3. sg. praes. 'obchodzi, idzie dookoła': eyde wakóarst 'Herum gehen' H, wakôrst B₁.

bezě vǎkārst — 3. sg. praes. 'opływa, okrąża': bese wakoarst 'Umfließen' H, wakarst B₁, wakoárst B₂C.

dojě vǎkārst — 3. sg. praes. 'otacza': Doy wakoarst 'Umgeben' H.

pliteně vǎkārst — subst. verb. 'oplatanie': Pliten wakoarst 'Bezäunen, Umzäunen' H, wakarst B₁.

rǫbět vǎkārst — inf. 'obrębiać': Rumbit Wakoarst 'Umsäumen' H, woakarst B₁.

vǎkārst mesǎt — inf. 'mieszać': Wakoarst mǎssat 'Umrühren' H.

vartě vǎkārst — 3. sg. praes. 'obraca się': Wârte Wakóarst 'Umdrehen' H, Wakôarst B₁.

věrǫbět vǎkārst — inf. 'obrębić': Werûmbit woakarst 'umsäumen' HB₁.

*okǎrstǎ: scs. okrǎstǎ adv. i praep. z gen. 'um ... herum, ringsherum', bg. ókrǎst adv. 'dookoła, wokół; blisko, w pobliżu' (Gerov), ros. ókrǎst adv. i praep. z gen. 'dookoła, wokół', strus. okrǎstǎ. — Dalsza etymologia niepewna, może z przedrostkiem *o do *krǎstǎ 'krzyż', potem też 'chrzest' (por. w podobnych znaczeniach pol. chrzest, stpol. krzest, cz. křest, sła. krst, sła. křst, sch. křst, bg. krǎst, maced. krǎst, ros. krǎst, ukr. krǎst, xprǎst, br. xprǎst — z pierwotnego 'Chrystus', zob. Sławski, SE, I, s. 85–6 i Vasmer, REW, II, s. 261 i I, s. 661–2 z dalszą bibliografią), a może się tu kryć jakiś inny wyraz, bo przy tej interpretacji trudności następuje znaczenie *okrǎstǎ, które nie ma nic wspólnego z krzyżem, a po drugie w połabskim w znaczeniu krzyża występował inny wyraz (zob. s.v. krauco). Budowa jak *o-kolo, *o-krǫgǎ, zob. ESSJ, I, s. 143. — Formy czasownikowe zob. s.v.v.

II. vǎkārst — praep. z gen. i z acc. 'dookoła, wokół': Wakóarst 'Umm' H, Wakôarst B₁.

Z gen.: Moroia güdi wackaarst tserkweitse¹ 'Maria ging umb die Kirche' Mit.

Z acc.: wedri eyde wakoarst Simang² 'Sonne gehet um den Erdboden herum' H, wakôrst B₁, wakóarst B₂C.

Przyimek vǎkārst rozwinął się z przysłówka vǎkārst (zob. s.v. I. vǎkārst), jak pol. blisko adv. i praep. z gen.

¹ Morajǎ χüdi vǎkārst carkvajǎcě = *Marija χode okǎrstǎ cǎkvǎvici. ² vedrǔ aǐdě vǎkārst zimǎ = *vedro ide(tǎ) okǎrstǎ zemjq.

vākərstnāǰə — s. nom. sg. f. 'kromka chleba (krajana dookoła bochenka)': Wakarstneicia 'Ein Stücke Brodt rund um das Brodt herüm' H, Wakarstnéitzia B₁.

**okərstnīca*: brak odpowiedników w innych językach słow. — Derywat z sufiksem *-nīca od **okərstə* 'dookoła' (zob. s.v. I. *vākərst*) lub może z sufiksem *-ica od nie zaświadczonego w zabytkach przymiotnika sprowadzającego się do pierwotnego **okərstnə*, por. scs. *okrəstnīb* 'umliiegend, um jem. befindlich', ros. *окрестный* 'okoliczny'. Nazwa od tego, że chodziło o kromkę ukrojoną przez cały chleb („dookoła chleba”).

vākñiněk — s. nom. sg. m. 'szklarz, ten, co robi okna': Wakñinik 'Glaser' H; Wakñinik 'Fenstermacher, Glaser' HB₂.

**okənenikə*: brak dokładnych odpowiedników w innych językach słow., ale por. ros. dial. *оконник, оконничник* 'stolarz robiący okiennice' (Dal), dł. *hoknar* 'Fenstermacher, Glaser', gł. *woknar* 'stolarz budowlany'. — Derywat od *vākñü* utworzony za pomocą sufiksu *-iněk*, por. o podobnej budowie i podobnym znaczeniu *sākliněk*.

vākñü — s. nom. sg. n. 'okno': Wacñü 'Une fenetre' Pf, Wacñü Ec; Wakñi 'Fenster' H, Wakñi B₁.

vākñə || *vākño* — nom.-acc. pl. 'okna': Woćna 'Une fenetre' Pf, Woćna Ec; Wokna 'Das Fenster' Vand; Wākna 'Fenster, plur.' H; Wackenow 'Fenster' An.

**okəno*, **okəna*: pol. *okno* 'otwór w ścianie (budynku, pojazdu itp.), w którym jest oszklona rama, służący do doprowadzenia światła, zwykle także umożliwiający wentylację', kasz. *okno* 'ts.', dł. *hokno* 'ts.', gł. *wokno* 'ts.', cz. *okno* 'ts.', sła. *okno* 'ts.', sła. *ókno* 'ts.', sch. *òkno* 'szyba okienna; szyb', bg. *окно* 'Dachfenster, Guckloch; Brückenbogen' (Weigand), maced. *окно* 'otwór okienny; szyb (w kopalni); szyba w oknie', ros. *окно* 'okno', ukr. *єкно* 'ts.', br. *акно* 'ts.' — Pierwotny derywat od **oko* (zob. s.v. *vātü*), zob. Vasmer, REW, II, s. 259 (z dalszą bibliografią).

vāl — s. nom. sg. m. 'wół': Wóal 'Un boeuf' Pf; kattühm johss krodahl wahl ar Tjübahl¹ 'welchem ich gestolen Ochs oder Pferd' PS, kattühm johss krodal wahl ar tjübahl 'wem habe ich gestohlen einen Ochsen oder ein Pferd?' PSJ; Wahl 'der Ochse' PS, Vahl O, Wahl J; Woal 'Ochse' Bauc; woal 'Ochse' H; Woal 'Ochse' H, Wóal B₁.

taucně vāl 'wół tuczny': tautzna Woal 'Mast-Ochse' H, Wóal B₂.

büzě vāl 'żuk, krówka, Geotrupes (rodzaj chrząszcza żywiącego się nawozem)': Büse Woal 'Roß-Käfer' H, Woal B₁.

vālo — gen. sg. 'wołu': vallò 'Ochß' An.

vālüvě — nom. pl. 'woły', zaświadczone tylko w wyrażeniu:

büzě vālüvě 'krówki' (rodzaj chrząszczy, zob. wyżej): Büse Waliwe 'Roß-Käfer, plur.' H, Woalliwy B₁, Woaliwi B₂, Büsewoaliwi C.

vālāj — nom.-acc. pl. 'woły': Walla 'Ochsen' PS.

U Parum Schultzego jest więcej przykładów notowania dyftongu *aj* czy *āj* za pomocą samogłoski *a*, por. „Wabbra” = *vābrāj* = **obry*, *tötāj* = **koty*, *kārāj* = **kry*. Do tej pory mniej przekonująco zapis Parum Schultzego „Walla” odczytywano jako *vālě* = **voly*, zob. Lehr-Splawiński, Gram. pol., s. 40, Polański — Sehnert, PED, s. 162, Olesch, Thesaurus, III, s. 1487.

**volə*, **vola*, **tučnəjə volə*, **božjə volə*, **vola*, **volove*, **božiji volove*, **voly*: pol. *wół*, kasz. *vòł*, dł. *woł*, gł. *woł*, cz. *vůl*, sła. *vól*, sła. *vòl*, *vóla*, sch. *vô*, *vôla*, scs. *volə*, bg. *вол*, maced. *вол*, ros. *вол*, *волá*, ukr. *єил*, *єолá*, br. *вол*, *єалá*. — Pierwotny temat na *-u-.

¹ *kātümě joz krodāl vāl ar tübāl* = **kstomu jazs kradls volə* (ar z dn., zob. s.v. I. ar) *kobyła* (nom. zamiast acc.).

vālě — adi. nom. sg. m. 'wołowy', zapisane w wyrażeniu:
vālě jōžək 'wołowy ozór': Wòal Juńsic 'Une langue de boeuf' Pf.

vālě — nom.-acc. sg. n. 'wołowe', zapisane w wyrażeniu:
vālě mąse 'wołowe mięso': Woal mangseé 'Du boeuf' Pf.

*volbʲbʲbʲ, *volbʲbʲbʲ językɔ, *volbʲjeje męsʲje: pol. rzad. woli 'dotyczący wołu' (por. np. wola skóra), sła. volí 'ts.'. — Derywat przymiotnikowy od *volɔ (zob. s.v. vâl) z sufiksem *-bʲ-, por. o podobnej budowie korvĕ, gôšĕ, rájbĕ.

Rost, s. 39, przyp. 1; Polański — Sehnert, PED, s. 162. — Niepewne, można bowiem zapisy Pfeffingera interpretować także jako kalki z niem., tj. jako złożenia vâl-jôzĕk, vâl-mqse. Tak interpretuje je Olesch, Thesaurus, III, s. 1488.

vâlět — inf. 'nalać, wlać': Walit 'Einschencken' H.

vâlajĕ — ptc. praet. pass., nom.-acc. sg. n. 'nalane': Waleita 'Eingeschenckt' H, Waléita B₁C; Wa leyta 'eingieβen' HB₁.

*vâliti, *vâlitoje: stpol. wlić 'wlać', cz. vlíti, sła. vlíti, sch. ùliti, ros. влить, ukr. вліту, br. yлiуь. — Z prefiksem *vɔ- do *liti || *lĕti, *lʲjɔ, zob. s.v. lĕjĕ. O ps. oboczności *liti, *lʲjɔ || *lʲjati, *lĕjɔ zob. Sławski, SE, IV, s. 19–20 i 248.

vâlɔk — s. nom. sg. m. 'wół' ('wolek?'): Walluk 'Ein Ochse' Vand.

*volɔkɔ: pol. wolek 'Sitophilus, chrząszcz z rodziny ryjkowców', rzad. 'mały, niedorosły wół', kasz. vólk 'dem. od vól', 'turkuć podjadek, Gryllotalpa gryllotalpa', dł. wólk 'dem. od wól', gł. wólk 'wołek', cz. volek 'dem. od vůl', sła. por. volček 'ts.', sła. vôlek, vôleka || vólka 'Öchslein', także nazwa różnych chrząszczy, np. 'Bockkäfer, Goldkäfer', sch. vólak 'dem. od vól' '(roz)kolec (mięczak)'. — Deminutivum od *volɔ.

vâlŭvĕ — adi. nom. sg. n. 'wołowe', zaświadczone w wyrażeniu: vâlŭvĕ mqsi 'wołowe mięso': Woaliwa Mangsi 'Rindfleisch' Bauc; Waliwa mangsî 'Ochsen fleisch' HB₁.

*volovoje do *volovɔ: pol. wołowy, kasz. volovi, dł. wólowy, gł. wołowy, cz. volový, sła. volový, sła. volóvji, bg. волове, ros. волóвый, ukr. волóвуї. — Derywat przymiotnikowy od *volɔ (zob. s.v. vâl).

vâlüzĕ — 3. sg. praes. 'włóży': Wallise 'Einlegen' HB₁.

vâlŭzenə — ptc. praet. pass., nom.-acc. sg. n. 'włożone': Wallisena 'Eingelegt' HB₁.

*vɔložĭ(tɔ), *vɔloženoje do *vɔložiti: pol. włożyć, włożyć, kasz. vložĕc, cz. vložiti, vložím, sła. vložít, vloží, sła. vložiti, vložím, sch. ulòžiti, ùložím, scs. vložiti, vložq, bg. вложѝа, вложуу, maced. вложу, ros. вложу́ть, вложу́. — Z prefiksem *vɔ- do *ložiti, por. pôlüzĕt, sâlüzĕ, zolüzĕ.

vâmaɣskə || vâmaɣskə — s. nom. sg. f. 'kaftan, kamizelka': Womauska, Wameiska 'Wammst' H, Womeiska B, Wámeiska B₁C.

Pożyczka, por. śrdn. wammis (|| wambis || wambois || wambôs) 'bombasium, Wams'; źródłem zapożyczenia było jednak chyba jakieś dn. deminutivum na -ke.

Polański, MZ, s. 130; Rost, s. 167, przyp. 13; Szydłowska-Ceglowa, Lud, XLVIII, s. 163–4; Olesch, Thesaurus, III, s. 1328.

vâmarkojĕ zob. vâmerkət.

vâmarkonə zob. vâmerkət.

vâmaɣskə zob. vâmaɣskə.

vâmąknɔt — inf. 'zamknąć': Wamakenûnt 'Einschließen' H.

*vɔmąknɔti — z prefiksem vâ- = *vɔ- do tego samego czasownika, który tkwi w zomąknɔt (zob. s.v.), przy czym zo- = *za- zastąpiono prefiksem *vâ- pod wpływem niem. ein-schließen na wzór takich odpowiedności połabsko-niemieckich, jak vâlět = einschenken, vâlüzĕ = einlegen itp.

Olesch, Thesaurus, III, s. 1328.

vâmącĕt — inf. 'zmoczyć (bieliznę i inne materiały przeznaczone do prania)': Wamangzit 'Einweichen (Linnen, schwarze

Wäsche u. dergl.)' H, Wamanzsit B₁, Wamangsit B; Wamangst 'Das Einweichen' H, wamángst B₁.

*vsmęčiti: z prefiksem vâ- = *vš- do *męčiti: stcz. męčiti 'ztlouci, zbiti', slę. mečiti 'weich, mürbe machen, aufweichen', sch. męčiti 'ugniatać', strus. mjačiti 'zmiękczać, robić miękkim', por. też scs. omęčiti 'erweichen'. — Czasownik *męčiti jest denominativum od *męk-šks (zob. s.v. mąťě). Budowa i znaczenie formy połab. wskazuje na kalkę niem. ein-weichen (ein = vâ-, weich = mąťě 'miękki'). Znaczenie etymologiczne 'zmiękczyć'.

Szydłowska-Ceglowa, Lud, XLVIII, s. 189; Olesch, Thesaurus, III, s. 1328.

vâmerkæt — inf. 'oznaczać, naznaczać, napisać': Wamérkat 'Anzeichnen, anschreiben' HB₁.

vâmerkojě || vâmarkojě — 3. sg. praes. 'oznacza, naznacza': Wammarkóye 'Bezeichnen' H, Wammarkóy B₁, wammerkóye HW.

vâmerkónə || vâmarkónə — ptc. praet. pass., nom.-acc. sg. n. 'oznaczone, naznaczone': Wammarkóna 'Gezeichnet' H; Wammarkóna 'Merkzeichen' H, Wammerkóna B.

Z prefiksem vâ- do markojě (z śrdn. marken || merken, zob. s.v. markojě).

Polański, MZ, s. 78, 87, 157; Olesch, Thesaurus, III, s. 1329.

I. vån — pron. pers., nom. sg. m. 'on': wan 'Er' An; Wan 'Er Mann' PS; Wan 'Er' H, Wann B; Wan iang Siostie¹ 'Daß ist Ein teutscher' Mit; wan jedal² 'er hat gegessen' PS; wan mo seimionung³ 'er hat das Fieber' H.

vån som 'on sam': Wansôm 'Er selbst' HB, wansôm HW.

jig || jěg, nig || něj — gen.-acc. sg. m.-n. 'jego':

W funkcji posesywnej:

jig: Stûmp no gîk Starnîm⁴ 'Auf seiner Seiten treten' H, stûmp no gîk starnun HW.

Po przyimku:

słod jěg 'za nim': Slgôtek gimm⁵ 'Darnach greiffen' HB₁; Slogotik gimm⁵ 'Nach ihm greiffen' H.

Bez kontekstu zanotowano formę nig (lub może něj): Nîk 'Ihn' H, Nÿk B₁. Ze względu na postawiony znak akcentu bardziej prawdopodobna wydaje się jednak rekonstrukcja nig (wbrew Lehrowi-Splawińskiemu, Gram. poł., s. 189 i Oleschowi, Thesaurus, III, s. 1336).

W funkcji przyczasownikowej:

jěg 'jego, go': no pûntyeytatzichik⁶ 'Auf dem Wege begegnen' H, eitâtzychgik C, eytâtzychhgik B₂; Eytâtzychik⁷ 'Begegnen' H, Eytâtzychjik B, Eytâtzychgek B₁, eitâtzychgik B₂C; nem salojic nitjidde noocht⁸ 'konte ihn nicht finden' Mit; gimmáyik⁹ 'Greiff ihn' H, gimmáik B₁.

jim — dat. sg. m.-n. 'jemu', zaświadczone w wyrażeniu ze składnią wykazującą wpływ dialektu niem. (dat. zamiast acc.), przy czym informator zamiast przetłumaczyć pytanie odpowiedział na nie:

momě jim 'mamy jemu' zamiast 'mamy jego': Mome gimm 'Habt ihr ihn?' H.

mě — dat. sg. m.-n. (enklityczne): Jose ritzóalme¹⁰ 'Ich habe ihm befohlen' H; Stoweime niggung wör¹¹ 'Den Fuß fürsetzen, wenn mann einen will zu fallen machen' H, Stoweýme B₁; eyssikleima¹² 'Wenn einem anderen was abgehauen oder zu nahe gehauen wird' H; Glawung eyssikleima¹³ 'Enthaupten, d.i. Kopf abhauen' H; Swikneime¹⁴ 'Haue ihn' H, Zwickneima B₁.

så něj — instr. sg. m.-n. 'z nim': Sanem tedóne mêt¹⁵ 'Mit einem zuthun haben' H, Sa nem C, Sannéme B₁; Jose nemam sanam tedôn¹⁶ 'Ich habe nichts mit ihm zuthun' H, sanam C.

vånə — nom. sg. f. 'ona': Wanna 'Sie Frau' PS.

vinaj — nom. pl. m. 'oni': Winnay bíangsa¹⁷ 'Sie schlagen sich' H, Winnéy B₁B₂C, Winney B₂C; Winnéy belléissa¹⁸ 'Sie haben sich geschlagen' HB₁.

jaim — dat. pl. 'im': Dogeim¹⁹ 'Geben' H, Dógeym B₁; dógeim¹⁹ 'Hinreichen, Hingeben' H, dógeym B₁; Wóapak dógeim²⁰ 'Wieder geben' H, dójeim B, dógeym B₁.

Polański, Polabica, I, s. 127–8; zapisy powyższe inaczej, mniej przekonująco, interpretują Schleicher, s. 262 i 267 (jako *dojai-m* 'gib mir') i Rost, s. 380–81 (jako *dójè-[mè]* 'daje mu').

kã najmo — dat. pl. 'ku nim, do nich': Wôrno rîtzi woapak ka neimo ka dwemo²¹ 'Die Krähe sprach hinwieder zu ihnen den beyden' H.

**on̥*, **on̥ sam̥*, **jego* || **njego*, **jego*, **slēd̥s̥ jego*, **njego*, **jego*, **jemu*, **j̥maty jemu* (zamiast **jego*), **mu*, **s̥ njim̥*, **ona*, **oni*, **jim̥*, **k̥ njima*: pol. *on*, *ona*, *jego*, *jemu* || *mu*, *nim*, *oni*, *im*, kasz. *on*, *ona*, *jego*, *jemu* || *mu*, *jego* || *go*, *ńego*, *ńim*, *ońi*, *jim* || *jima*, *ńima*, dł. *wón*, *wóna*, *jego* || *ńogo*, *jomu*, *nim*, *jim*, *jima*, *nima*, gł. *wón*, *wona*, *woni*, *jeho*, *jemu*, *z nim*, *wóni*, *jim*, *jimaj* || *nimaj*, cz. *on*, *ona*, *jeho*, *jemu* || *mu*, *jím* || *ním*, *oni*, *jim* || *nim*, sła. *on*, *ona*, *jeho*, *neho*, *jemu* || *mu*, *ním*, *oni*, *im* || *nim*, sła. *òn*, *óna*, *njēga* || *ga*, *njēmu*, *njím*, *òni*, *njím*, *njíma*, sch. *òn*, *óna*, *njēga* || *ga*, *njēmu* || *mu*, *njím*, *òni*, *njíma* || *im*, scs. *on̥*, *ona*, *jego*, *jemu*, *njim̥*, *oni*, *jim̥*, *njima*, bg. dial. *он*, *онá*, ros. *он*, *онá*, gen. sg. m.-n. *его́*, dat. sg. m.-n. *ему́*, instr. sg. m.-n. *с нум*, pl. *онú*, dat. pl. *ум* || *нум*, ukr. *він*, *вона́*, gen. sg. m.-n. *нього́* || *ньому́*, dat. sg. m.-n. *йому́*, pl. *вонú*, dat. pl. *їм*, br. *ён*, gen. sg. m.-n. *яго́*, dat. sg. m.-n. *яму́*, instr. sg. m.-n. *ім*, nom. sg. f. *яна́*, pl. *яны́*, dat. pl. *ім*; z odpowiedników pozasłow. por. stlit. *an̥s*, lit. *ańs* 'ów, on', wsch.lit. *ānas* 'on', *anà* 'ona', stind. *ana-* 'ten', zob. Vasmer, REW, II, s. 268 (z dalszą bibliografią).

¹ *jḁ s̥ost̥ē* = **je(st̥)* (*s̥ost̥ē* z niem., zob. s.v.). ² *jed̥āl* (*jed̥əl*?) = **jēdl̥s̥*. ³ *mo zaj̥mon̥* = **j̥ma(t̥)* *zim̥n̥*. ⁴ *st̥op̥ no j̥ig st̥arn̥* = **st̥opi na jego st̥orn̥*. ⁵ *sl̥od-j̥ēg j̥ēm* = **sl̥ēd̥s̥ jego j̥mi*. ⁶ *no p̥ōt̥ē ḁjt̥āciχ-j̥ēg* = **na p̥ōt̥u ut̥č̥eχ̥s̥ jego*. ⁷ *ḁjt̥āciχ-j̥ēg* = **ut̥č̥eχ̥s̥ jego*. ⁸ *nem̥ž̥alo-j̥ēg ni̥l̥ēd̥ē no̥jt̥* = **ne mo̥ž̥ala jego nek̥ade naj̥iti*. ⁹ *j̥ēmaj-j̥ēg* = **j̥mi jego*. ¹⁰ *joz ric̥āl-m̥ē* = **jaz̥s̥ recl̥s̥* (zamiast **rekl̥s̥*) *mu*. ¹¹ *stovaj̥-m̥ē n̥ūg̥ō f̥ōr* = **stavi mu nog̥ō* (*f̥ōr* z dn.). ¹² *ḁj̥seklḁj-m̥ē* = **us̥ēkli-mu*. ¹³ *gl̥āv̥ō ḁj̥seklḁj-m̥ē* = **gol̥v̥ō us̥ēkli mu*. ¹⁴ *sviknḁj-m̥ē* = *(*svikn-* z dn.) *i-mu* (dat. zamiast acc. pod wpływem składni dn.).

¹⁵ *te don met* = *(*te don* z dn.) *j̥m̥ēti*. ¹⁶ *joz nem̥am s̥ā n̥ēm te don* = **jaz̥s̥ ne j̥mam̥ s̥z njim̥* (*te don* z dn., por. wyżej, przyp. 15). ¹⁷ *b̥ējq-s̥ə* = **b̥j̥q(t̥) s̥ē*. ¹⁸ *b̥ēlḁj-s̥ə* = **bili s̥ē*. ¹⁹ *do̥j̥ j̥aim* = **daji jim̥*. ²⁰ *v̥āp̥ək do̥j̥ j̥aim* = **opako daji jim̥*. ²¹ *vorno rici v̥āp̥ək k̥ā naj̥mo k̥ā dvemo* = **vorna re̥če opako k̥z njima k̥z d̥v̥ēma*.

II. *vân* — adv. 'na zewnątrz, precz': heide¹ wan 'gehet her' PS, van O; Pêslôlgik² Woân 'Aussenden' HB₁.

**v̥zn̥*: stpol. *wen*, cz. *ven*, sła. *von*, sła. *vèn*, sch. *vân*, scs. *v̥zn̥*, bg. *вѣн*, ros. *вон*, ukr. *вон*, br. *вон*. — Ten sam rdzeń, co w *vânə*, *vânaχ* || *vânḁj* i *vânə* (zob. s.v.v.).

¹ *ḁj̥d̥ē* = **ide(t̥)*. ² *p̥ōslol-j̥ēg* = **poslal̥s̥ jego*.

vânḁj zob. *vânaχ* || *vânḁj*.

vânḁj̥d̥ēt — inf. 'wejść': Wanneidit 'Eingang' H, Wanneydit B₁.

**v̥zn̥iditi* zamiast **v̥zn̥iti* pod wpływem tematu praes. *ḁj̥d̥-* = **id-* (zob. *ḁj̥t*, *ḁj̥d̥q̥*), por. stpol. *wnić*, *wnijć*, *wnijd̥ę*, kasz. *veńc*, *veńd̥q̥*, cz. *vej̥iti*, *vej̥du*, sła. *vojt̥*, *vojde*, sła. *vn̥iti*, *vn̥idem*, sch. *un̥i̥ci*, *un̥id̥ēm*, scs. *v̥zn̥iti*, *v̥zn̥id̥q̥*, ros. *во̥йм̥у́*, *во̥й̥д̥у́*, strus. *vn̥iti*, ukr. *в̥и̥йм̥у́*, *в̥и̥й̥д̥у́*, br. *v̥sḁj̥c̥y̥i*. — Z przedrostkiem **v̥z(n)-*. do **iti*, **id̥q̥*, zob. s.v. *ḁj̥t*.

vânaχ || *vânḁj* — adv. 'na zewnątrz, precz': Wannâf 'Heraus' H; wannâu 'erauß' PS; Wannay 'Aus' H, Wannây BB₁; Wannây 'Heraus' H, Wannay B.

Też jako odpowiednik niemieckich partykuł *aus*, *heraus* u czasowników rozdzielnie złożonych (kalka z niem.):

ḁj̥d̥ē vânaχ || *vânḁj* — 3. sg. praes. 'wychodzi': eyde wannâf 'Ausgehen' H; Eyde wanney 'Ausgehen' H, Eyde wannây B.

ber̥ē vânaχ — 3. sg. praes. 'wybiera, wyjmuję': Bere wannâf 'Ausnehmen' H, wanâv B₁.

bez̥ē vânaχ — 3. sg. praes. 'wybiega, wypływa': bese wannâf 'Heraus fließen' H.

derē vānai — 3. sg. praes. 'wypada': Derewannáy 'Ausfallen' H; Dere wannáy 'Herausreißen, einen Ausfall thun' H.

dojě vānau — 3. sg. praes. 'wydaje': Doy Wannáf 'Herausgeben' H.

χüde vānai — 3. sg. praes. 'wychodzi': Chüde wannay 'Ausgehen' H.

klajq vānau — 3. sg. praes. 'wygrzebuja': Kilgágan Wannáv 'herausscharren' HB₁.

komə vānau — 3. sg. praes. 'wychodzi': komma wannáf 'Herfür, Heraus kommen' H.

paustě vānau — 3. sg. praes. (fut.?) 'wypuszcza (wypuści?)' H, Paustewannáf B.

pölüzě vānau || *vānai* — 3. sg. praes. (ze znaczeniem przyszłym) 'wyłoży': Plise wannáf oder wannay 'Auslegen' H, wanne B₂.

püstově vānau || *vānai* — 3. sg. praes. (ze znaczeniem przyszłym) 'wystawi': Pistowe wannáf 'Austellen' H, wannây B₁.

rüstě vānau — 3. sg. praes. 'wyrasta': Rîste wannáf 'Herfür Wachsen, heraus wachsen' H.

stüjeně boven vānai — subst. verb. 'wystawanie': Stien bowen wanná 'Herfür ragen, herfür stehen, d.i. Stehen oben heraus' H, wana B₁, waná BC.

tağně vānau — 3. sg. praes. (fut.?) 'wyciąga (wyciągnie?)': Tangna Wannáf 'herausziehen' HB₁.

**vənu*: scs. *vənu* adv. 'außen, außerhalb'. — Rdzeń ten sam, co w *vān* (zob. s.v. II. *vān*); końcówka *-u z pierwotnego loc., jak w **dolu*, **dənu* (zob. s.v. *dānau* || *dānai*); o przysłówkach z dawnego loc. w słowiańszczyźnie zob. Meillet, SC, s. 467-8. — Formy czasownikowe zob. s.v.v.

Polański, LP, VI, s. 156-166. Zapisy na -áf inaczej, ale nieprzekonująco, interpretowali Schleicher (np. na s. 112), Kolblischke, AfslPh, XXVIII, s. 440-441, Rost (sl.).

vānə — adv. 'na zewnątrz, precz': Wóana 'Außerhalb' H, Wóna B₁; Wóana 'Außen' H, Woána B₁; Woána 'Außerhalb' HB₁.

**vəně*: cz. *vně* adv. 'na zewnątrz', praep. 'poza', sle. *venè* 'draußen', scs. *vəně* adv. i praep. 'außen, außerhalb', ros. *вне* adv. 'na zewnątrz', praep. 'poza'. — Rdzeń ten sam, co w **vənə* (zob. s.v. II. *vān*), **vənu* (zob. s.v. *vānau* || *vānai*); końcówka *-ě z pierwotnego loc.; o przysłówkach tego typu w słowiańszczyźnie zob. Meillet, SC, s. 467-8.

vānom — adv. 'tam': Wannôm 'Allda' H; Wannôm 'Jener, Jene, Jenes' H, Wannom B₁.

**onamo*: stpol. *onam* 'tam, illic', cz. *onam*, arch. *onamo* 'ts.', sch. *ònamo* 'ts.', scs. *onamo*, bg. dial. *онáмо*. — Formacja utworzona od zaimka **onə* (zob. s.v. I. *vān*); budowa jak **kamo*, **tamo* (zob. s.v. *kom*, *tom*).

vāpajě — 3. sg. praes. 'jazgocze, wrzeszczy, wykrzykuje': Wappey 'keiffen' PS, Woppey H.

vəpije* (*τə*) do **vəpiti*, **vəpıjə* (vəpijə*): sle. *vpíti*, *vpîjem* 'schreien, schreiend sagen, rufen', sch. *vàpiti*, *vàpijēm* 'wolać, krzyczeć; błagać', scs. *vəpiti*, *vəpijə* 'schreien, rufen', ros. *вонúть*, *вонлú* 'krzyczeć, wrzeszczeć, lamentować', z odpowiedników pozasłow. por. łot. *ūpēt* 'schreien', zob. Vasmer, REW, I, s. 226 (z dalszą bibliografią).

Olesch, Thesaurus, III, s. 1349-50. — Polański — Sehnert, PED, s. 163 rekonstruuja *vāpějě*.

vāpauš || *vāpaiš* — s. nom.-acc. sg. f. 'ogon, ogonek', także 'ogonek owocu', 'uchwyt narzędzia', 'czepiga u pługa': Wapaus 'Stiel am Obste; oder an einem Werckzeuge' H, Wapáus, Wapéis B₁; Wapoís 'La queüe' Pf; Wappäuss 'Schwanz' PS, Wappäus H; Wapöes, Wapeis 'Schwanz' Bauc; Wapeis (Wappóis) 'Pflugstertz' Bauc; Wappois 'Pflugstertz' H, Wappóis A, Wappoys B, Wáppöys B₁, Wappöys C; Wapöis, Wapeus 'Schwanz' HB₁.

Tu też prawdopodobnie należy zapis Anonima: *leise peisda Wappius*¹ 'Leck mir im H.' (dosłownie 'leck den Arsch, den Schwanz!', zob. Olesch, Thesaurus, III, s. 1348).

**opuř*: dł. *hopuř*, dial. *hopyř* f. 'der kurze Schweif, der kurze Schwanz der Tiere, das untere Ende eines Messers bz. Kneifs, das Ende der Weberkette am Webstuhl, der Zopf, die Quaste', gł. *wopuř* f. 'ogon, warkocz', ros. *ónyuy* f., *onýuka* f. 'obszycie odzieży (futrem, futerkiem)', też 'skraj lasu', por. też pol. dial. *opuch* 'ogon'. — Z prefiksem **o-* do **puχ*, por. pol. *puch* 'drobne, miękkie, krótkie piórka tuż przy skórze rosnące; posłanie puchowe; śnieg świeżo spadły', dł. *puch* 'Aufatmen, Seufzer', cz. *puch* 'puch (arch.); zaduch, smród', sła. *puch* 'smród', sła. *pûh* 'Hauch, Dunst, Flaum; Flugbrand im Getreide', ros. *nyx* 'puch', ukr. *nyx* 'ts.', br. *nyx* 'ts.', por. też lit. *paustis* 'Haar von Tieren'. Pierwotne znaczenie wyrazu polab. było '(puszysty) ogon', pozostałe znaczenia rozwinęły się metaforycznie.

Prusík, KZ, XXXV, s. 602; Trubetzkoy, ZfslPh, III, s. 331 i Polabische Studien, s. 64; Szydłowska-Ceglowa, Lud, XLVIII, s. 38, 58; Polański — Sehnert, PED, s. 163; Olesch, Thesaurus, III, s. 1348 (w tych dwóch ostatnich pracach polab. wyrazowi niesłusznie przypisuje się rodzaj żeński).

¹ *lajz pajzda, vâpajz* = **liži pizda* (nom. zamiast acc.) *opuř*.

vâpaust — 2. sg. imperat. 'wpuść': Wappaust 'Einsenken' H.

**vřpusti* do **vřpustiti*: pol. *wpuścić, wpuszczyć*, kasz. *vpscęc, vpuścq*, cz. *vpustiti, vpustím*, sła. *vpustit', vpustí*, bg. *внѣма, внѣмуу* (Gerov), ros. *внѣмѣть, внѣмѣть, внѣмуу*, ukr. *внѣмѣти, внѣмѣти, внѣмуу*, br. *ynyciŋc*. — Z prefiksem **vř-* do **pustiti* (zob. s.v. *paustě*).

vâpæk — adv. 'znowu; natomiast': Wóapak 'Wieder (rursum, vicissim)' H; wópak 'Aber' HB₁; Wôrno rîtzi woapak ka neimo ka dwemo¹ 'Die Krähe sprach hinwieder zu ihnen den beyden' H.

Też jako odpowiednik niem. partykuły *wieder* u czasowników rozdzielnie złożonych:

vâpæk doŋ jajm 'oddaj im, zwróć im': Wóapak dógeim 'Wieder geben' H, Woapak BC, Wápak B₁.

**opako, *opako daji jim*: pol. daw. *opak* 'w odwrotnym kierunku (porządku), niż trzeba; przeciwnie, niż powinno być',

dziś tylko w wyrażeniu *na opak* 'ts.', dł. *hopak* 'verkehrt', gł. *wopak* 'ts.', cz. *opak* m. 'odwrotność, przeciwieństwo', sła. *opak* m. 'ts.; lewa strona (materiału)', sła. *naôpak* 'auf die verkehrte Seite gewendet, umgekehrt', sch. *öpāko* 'odwrotnie; przewrotnie, złośliwie; źle', bg. *ónako* 'odwrotnie, na opak, opacznie', maced. *onaky* 'na odwrót; w przeciwną stronę; mylnie, na opak', ros. *ónak, ónako* 'na opak, na odwrót; na lewą stronę' (Dal), ukr. *ónak* 'na odwrót, na opak', strus. *opako, opaky* 'do tyłu, na odwrót', por. też scs. *opaky* 'wiederum, entgegengesetzt', z odpowiedników pozasłow. por. stind. *ápāka* 'abseits, hinten liegend', łac. *opācus* 'cienisty, ciemny, czarny'.

¹ *vorno rici vâpæk kâ najmo kâ dvemo* = **vorna reče opako kř njima kř dvěma*.

vâpost-sə — inf. reflex. 'wpaść (na coś, do czegoś)': wapôtza 'Einfallen' H.

vâpodenə — ptc. praet. 'taki, który wpadł (np. do wody, w błoto)': Wappodeina 'Einfallen, wenn mann ins Wasser, in den Koth u. dergl. fällt' H.

ja vâpodenə — praet. sg. n. 'upadło': Gang wapódena 'Ist eingefallen' H.

**vřpasti sę, *vřpadenoje, *je(stř) vřpadenoje*: pol. *wpaść, wpadnę* 'padając zagłębić się w coś, dostać się do wnętrza czegoś (np. do wody)', kasz. *vpadnqç* 'hineinfallen; einfallen, einen Einfall machen', sła. *vpásti, vpádem* 'einfallen', sch. *ùpasti, ùpadnēm* 'wpaść do środka; wtargnąć', scs. *vřpasti, vřpadq* 'hineinfallen, befallen', ros. *впасть, впадѣть* 'zapaść; wpaść w jakiś stan', ukr. *впасти, впадѣть* 'ts.', br. *ynácui* 'ts.'. — Z prefiksem **vř-* do **pasti, *padq*, por. formę niedokonaną *podaj-sə*. — Zaimek zwrotny **sę* występuje także w innych językach przy niektórych formacjach od **pasti, *padq*, por. pol. *zapaść się*, dł. *zapadnuś se, pšepadaś se*. — Formy *vâpodenə, ja vâpodenə* są wynikiem wpływu składni niem.

Rost, s. 431; Lehr-Splawiński, Gram. pol., s. 139, 221; Polański — Sehnert, PED, s. 163; Olesch, Thesaurus, III, s. 1349. — Inaczej Brückner (ZfslPh, VII, s. 42), który za pis Henniga „wapôtza” interpretuje jako formę odpowiadającą polskiemu *wpad(t)* z zanikiem wygłosowego *t*; interpre-

tacja Brücknera nie przekonuje, ponieważ połab. praeteritum kontynuujące pierwotne *-l̥ ma zawsze w wygłosie -əl lub -āl.

vápüvodě — 3. sg. praes. 'wprzęga, zaprzęga': wapüwóde 'an-spannen' H, wapüwóde B₂.

*všpovadi(tš) do *všpovaditi — z prefiksem *vš- do *povaditi (zob. s.v. püvodě); brak dokładnych odpowiedników w innych językach słow.

vårdə zob. vardot.

vārət — inf. 'orać': Wáykene¹ Wóarat 'Er lernet haken' H.

virě || vārě — 3. sg. praes. 'orze': Wirre 'Haken (Eine Art dieses Orts das Land umzuackern, welches ein Kerl mit 2 Ochsen verrichtet kan)' H; Wahre 'haken' PS; Wôare 'hacken' HB₁.

vāronə — ptc. praet. pass., nom.-acc. sg. n. 'orane, zorane': Woaróna Lgunti² 'Gehackt Land' H, Woarona B₁.

*orati, *orje(tš), *oranoje: pol. orać, orzę, kasz. orac, oře, dł. wóras, wóru || wóram, gł. worać, wora, cz. orati, ořu || orám, sła. orat, orie, sła. orāti, órjem || orām, sch. òrati, òrēm, scs. orati, orjə, bg. opá, opéu, maced. opa, ros. opámь, opió, opěu, ukr. opámu, opió, br. apácy; z odpowiedników pozasłow. por. lit. árti, łot. ar̄t, łac. arō, arāre, grec. ἄρῶν, goc. arjan.

¹ voĭkně = *vykne(tš). ² řōdū = *lědo.

vårdot zob. vardot.

vās — s. nom. sg. f. 'wesz': wōos 'Un poux' Pf, Woos Ec; Wōos 'Un poux' Pf, Woos Ec; Woos 'Die Laus' Vand; Wahs 'Laus' PS; Woas 'Laus' Bauc; Woas 'Laus' H, Woás B₁.

vicə vās 'wesz owcza': Witze Woas 'Schafflaus' Bauc; Witze woas 'Schaf-Laas' H, Wice wóas B₁, wóas C.

vāsaj — nom.-acc. pl. 'wszy': Woassáy 'Laus, plur.' H.

*vššb, *ovšcaja vššb, *všši: pol. wesz, wszy, kasz. veš || vša, všě, dł. weš || woš, všy, gł. woš, wšě, cz. veš, vši, sła. voš, vši, sła. ũš, uši, sch. vāš, bg. ošuka, maced. ošuka, ros. ošub, ošu, ukr. ošua, dial. zach. tež ošu, ošui, br. ošu.

vāsə — s. nom. sg. f. 'osa': Wōesa 'Wespe' Bauc; Wōssa 'Wespe' H.

*osa: pol. osa, dł. wósa, gł. wosa, cz. osa, sła. osa, sła. ósa, sch. òsa, bg. ocá, maced. oca, rcs. osa, ros. ocá, ukr. ocá, br. acá, por. też w tym samym znaczeniu kasz. oska, z odpowiedników pozasłow. por. lit. vapsá 'osa, bąk', stwn. wafsa 'osa'.

vāsəc — s. nom. sg. m. 'oset': Wāssatz 'Distel' H.

vāsəcaj — nom. pl. 'osty': Wāssatzáy 'Distel, plur.' H.

*osšt̥cb, *osšt̥ci: sła. ôsec, gen. ôsca 'Distel; Feldscharte' (Pleteršnik). — Punktem wyjścia dla rozwoju fonetycznego wyrazu w obu językach był prawdopodobnie temat przypadków zależnych: *osšt̥ca = *osšt̥ca, *osšt̥cu = *osšt̥cu itd., przy czym w połabskim samogłoska kontynuująca *š w sylabie środkowej się utrzymała (vāsəcaj), natomiast w słoweńskim zanikła (ôsca). — Derywat deminutywny z sufiksem *-cb od *osšt̥: pol. oset, kasz. ost || ost, dł. woset, wosetk, gł. wóst, cz. oset, sła. óset, rcs. osšt̥, bg. ócəm, ros. ocóm, ukr. ocóm, br. acóm.

Rost (s. 440) sądzi, że w zapisie Henniga litery „ss” oddają st i formę sg. transkrybuje jako vúostac, natomiast formę pl. rekonstruuje w postaci vuost(a)céi; podobną interpretację powtórzyli Polański — Sehnert (PED, s. 164); Lehr-Splawiński (Gram. poł., s. 100) w zapisie „Wāssatz” wygłosowe „z” uważa za omyłkowe i formę tę rekonstruuje w postaci vāsət = *osšt̥, zapis „Wāssatzáy” zaś interpretuje jako formę pluralną *osšt̥ci do *osšt̥kš; Olesch (Thesaurus, III, s. 1371) rekonstruuje odpowiednio vas(t)ăc = *osšt̥cb, *vas(t)ăcaj = *osšt̥ci.

vāsak — s. nom. sg. m. 'osa, trzmiel': Wazack 'Wespe' PS, 'Hummul Wespe' PSO.

**osək̄*: dl. *wósk* 'kleine Wespe, Wespchen'. — Derywat od **osa* z sufiksem *-*ək̄*. Inaczej Schuster-Šewc, EWSS, s. 1663 (przyjmuje dla prasłowiańskiego oboczną postać **os̄* m.).

vāsk — s. nom. sg. m. 'wosk': Woask 'Wachs' Bauc; Woask 'Wachs' H, Woask B.

vāskə — gen. sg. (partit.) 'wosku': Wōsca 'De la Cire' Pf, Wosca Ec; Woska 'Wachß' Vand.

vāstaj — gen. sg. (partit.) 'wosku': Wästjey 'Wachs' PS, Wass Tijey O.

**vosk̄*, **voska*, **vosku*: pol. *wosk*, *wosku*, kasz. *vosk*, *vosku*, dl. *wósk*, *wóska*, gł. *wósk*, *wóska*, cz. *vosk*, *vosku*, śla. *vosk*, *vosku*, śle. *vōsek* || *vōsk*, *vōska*, sch. *vōsak*, *vōska*, scs. *vosk̄*, bg. *воск*, maced. *восок*, ros. *воск*, *вóска*, ukr. *вiск*, *вóскы*, br. *воск*, z odpowiedników pozasłow. por. lit. *vāškas*, lot. *vasks*, stwn. *wahs*, niem. *Wachs*, zob. Vasmer, REW, I, s. 231 (z dalszą bibliografią).

vāslə — s. nom. sg. f. 'osełka': Woasla 'Wetzstein' Bauc; Wóala 'Wetzstein' H, Wóasla BB₂C, Wóasla B₁.

**osla*: stpol. *osla*, pol. dziś tylko *osełka*, kasz. *osla*, *osełka*, śle. *ósla*, sch. dial. *osla*, scs. *osla*, ros. *осла* (Vasmer, REW, II, s. 281), ukr. *осла* (Hrinčenko), por. też dl. *woslica*, ros. *осѣлок*. — Rdzeń ten sam, co w **ostr̄*, zob. Vasmer, REW, II, s. 281 (z dalszą bibliografią).

vāsmě — num. ord., nom. sg. m. 'ósmý': Wāsme 'Achte' HB₁.

**osm̄j̄*: pol. *ósmý*, dl. *wósmý*, gł. *wósmý*, cz. *osmý*, śla. *ôsmý*, śle. *ósmi*, sch. *ösmī*, scs. *osm̄*, bg. *осму*, maced. *осму*, ros. *восьмóŭ*, ukr. *вóсьмуŭ*, br. *вóсьмы*, z odpowiedników pozasłow. por. lit. *āšmas*, stprus. *asmas*, stind. *aṣṭama-*, awest. *astama-*.

vāsnə zob. *vās(t)nə*.

vāsodět — inf. 'wsadzić (np. do więzienia)': Wassódit 'Einsetzen (ins Gefängnis u. dergl.)' H, 'einsetzen, einstecken' HW.

vāsodě — 3. sg. praes. (ze znaczeniem przyszłym) 'wsadzi': wassóda 'Einsetzen' H, wassóde B₁B₂C.

vāsodeně — ptc. praet. pass., nom. sg. m. 'wsadzony': wassôdên 'Eingesetzt' H; Wassôdên 'Einsetzen' HB₁; Wasodéna 'Eingesetzt' H, Wassódena B₁; Wassôdên Wa tórna¹ 'In den Thurn setzen' H; Wa Darung² Wassodéne 'Ins Gefängniß setzen' H, Wassôdên B₁, Wassôdéne B₂C.

**v̄saditi*, **v̄sadi(t̄)*, **v̄saden̄j̄* (zamiast **v̄sadjen̄j̄*): pol. *wsadzić*, *wsadzę* 'umieścić coś gdzieś, wewnątrz czegoś', pot. 'uwięzić', kasz. *vsazęc*, *vsazi* 'wsadzić, zasadzić', cz. *vsaditi*, *vsadím* 'wstawić, wsadzić, włożyć', śla. *vsadit̄*, *vsadí* 'ts.', śle. *vsadíti*, *vsadím* 'einsetzen; pflanzen', sch. *usádit̄i*, *usádīm*, scs. *v̄saditi*, *v̄sažd̄o* 'hineinsetzen, hineinstecken, pflanzen; hinaufsetzen', bg. *всади́* 'einpflanzen, (Pflanzen) stecken, setzen' (Weigand), maced. *всаду* 'wsadzić, usadowić, zaszczerpić', ros. *всади́ть*, *всажу́* 'wsadzić, wbić, wpakować', ukr. *всади́му*, *всади́жы́* 'ts.', br. *ycadíчы́* 'ts.'. — Z prefiksem **v̄s-* do **saditi* (zob. s.v. *sodě*).

¹ *vā tornə* = **v̄s* (torn- z dn.)ě. ² *vā dar̄o* = **v̄s* dir̄o.

vāspajzdě — s. nom. sg. n. 'tylek': Waspéisede 'Hinter sich gehen' H, Waspeisede B, Was peisede B₁, Waspeisede C.

**v̄szpizdyje* — derywat sufiksarno-prefiksarno od **pizda* (zob. s.v. *paizdə*); budowa jak *vāzvajmě* = **v̄sz(v)um̄j̄e*. Znaczenie podane w zabytku niezbyt jasne. Olesch (Thesaurus, III, s. 1370) pisze: „Der dt. Übersetzung entsprechender ist eine Deutung als 3. sg. praes. **v̄szpizde* = **v̄szpizdit̄s*. Vgl. poln. mua. *piździć*”. — Brak odpowiedników w innych językach słow.

vāspělüzět — inf. 'nałożyć': Waseplíst 'Auflegen' H, Wasplíst B.

**v̄szpoložiti* — z prefiksem **v̄sz-* do **položiti* (zob. s.v. *pöhlüzět*). — Brak odpowiedników w innych językach słow.

vâspirgně — 3. sg. praes. (ze znaczeniem przyszłym) 'pęknie, rozpęknie się': Waspürgne 'Aufbersten, Aufspringen (wird eigentlich gesagt von den Flachs-Knoten, welche, wenn sie an der Sonnen gelegt werden, springen sie auf, und geben den Samen von sich, daß mann sie nicht dreschen darff: wie mann denn mit den Knoten vom weichen Flachse es so macht, daraus dieses Orts so genandte Pech-Linnen verfertiget wird)' H, Waspürgene B.

**vâzpřgne(tš)* — z prefiksem **všz-* do **pr̥gnōti* || **pr̥χno-ti*, por. pol. *pierzchnąć*, 'o skórce, cerze itp.: stawać się szorstkim na skutek działania wiatru, powietrza itp.', *opierzchnąć* 'o skórce: pod wpływem wiatru, mrozu, gorączki itp. popękać, stać się szorstkim, chropowatym', cs. *ispr̥gnōti* 'herauspringen', por. także *pierzga* 'grudki pyłku kwiatowego zlepione miodem, ułożone przez pszczoły w komórkach plastra, stanowiące po przejściu fermentacji mlekowej niezbędny, łatwo strawny pokarm dla młodych pszczoł i starszych larw', ros. *nepzá* 'ts.', 'łupież', ukr. *nepzá* 'pierzga', sch. *pr̥ga* 'rodzaj papki'. O dalszych nawiązaniach zob. Vasmer, REW, II, s. 337.

vâssodět — inf. 'nałożyć, nasadzić': Wassódet 'Aufsetzen' H, Wassódet B₁; Krangs no Glawung¹ wassódet 'Den Krantz auf den Kopff setzen' H, Wassódet B₁.

vâssodaj-sə — 2. sg. imperat. 'wsiadaj (na konia, na wóz?)': Wassódeissa 'Aufsitzen' H, Wassódeyssa B₁.

**všzsaditi*, **všzsadi-sę* — z prefiksem **všz-* do **saditi* (zob. s.v. *sodě*).

Polański — Sehnert, PED, s. 164; Olesch, Thesaurus, III, s. 1373. Inaczej Rost, sł., s. 432 (nie odróżnia od *vâsodět* = **všsaditi*).

¹ *krqs* (z niem.) *no glāvō* = *... *na golvō*.

vâst — inf. 'wziąć': Wâst 'nehmen' HB₁; Tay mos¹ waest 'Du solt nehmen' HB₁.

vâ lönü vâst 'objąć, wziąć w ramiona': Wa leni wâst 'Umarmen, d.i. in den Arm nehmen' H, Wa Lény Wâst B₁.

vâmě — 3. sg. praes. (ze znaczeniem przyszłym) 'weźmie': Wame 'Nehmen' H, Wâme B₁.

vâ lönü vâmě 'weźmie w ramiona': wa léni wame 'In den Arm nehmen' H, wâme B₂C.

vâm — 2. sg. imperat. 'weź': wâhm 'nim' PS; Wâm 'Nimm' H; Weitz taad wam Schweinew Mangsie² 'siehe Da nim schweinefleisch' PS.

Z partykułą-przysłówkiem *dânaŷ*: *vâm dânaŷ* 'zabierz': Wamdannâf 'Einnehmen' H, Wâmdannâf B₁. — Kalka niem. *einnehmen*; o kalkach z tym przysłówkiem zob. s.v. *dânaŷ*.

vâzq — 3. sg. aor. 'wziął': Wassang 'Er nahm' HB₁B₂C; Plotüs wasang drenü wottong rösgong³ 'Pilatus nahm eine dornen ruthe' Mit.

vâžōl-jěg — praet. sg. m. 'wziął go': Wâssgūnglik 'wenn einer zu Gnaden auf- und angenommen ist' HB₁.

vâžqlaj — praet. pl. m. 'wzięli': Wasanglay 'Annehmen' H, Wassanglây B₁, Wasanglay C; Wasanglay 'Annehmen' HB, Wasanglây B₁.

kridër vâžqlaj 'wzięli żołnierza, przeprowadzili nabór do wojska': Krigirr Wasanglây 'Reuter annehmen' H. — Kalka niem. *Reuter nehmen*, zob. wyżej s.v. *kridër* (zesz. 2, s. 294).

Z partykułą-przysłówkiem *dânaŷ*: *vâžqlaj dânaŷ* 'zabrali': Wasanglây dannâf 'Haben eingenommen' H. — Kalka niem. *einnehmen*, zob. wyżej.

vâžōtə — ptc. praet. pass., nom.-acc. sg. n. 'wzięte': Waseyunta 'Angenommen' H, Waesgunta B₁.

**všžeti*, **vš lono všžeti*, **všjyme(tš)*, **vš lono všjyme(tš)*, **všjymi*, **všjymi dšnu*, **všžę*, **všžęłš jego*, **všžęli*, **všžęli dšnu*, **všžętoje*: pol. *wziąć*, *wezmę*, kasz. *vzic* || *vzqc*, *veznq*, *dšnu*, **všžętoje*: pol. *wziąć*, *wezmę*, kasz. *vzic* || *vzqc*, *veznq*, *dł. wześ* || *weześ*, *wezmu*, gł. *wzać*, *wozmu*, cz. *vzítí*, *vezmu*, pot. *vemu*, sła. *vziat'*, *vezme*, sła. *vzétí*, *vzámem*, sch. *üzēti*, *pot. vemu*, sła. *vziat'*, *vezme*, sła. *vzétí*, *vzámem*, sch. *üzēti*, *üzēmēm*, scs. *všžeti*, *všžętoje*, bg. *взема*, maced. *земе*, ros. *взять*, *возьмý*, ukr. *взяти*, *визьмý*, br. *узъць*. — Z prefiksem **všz-* do **jęti* (zob. s.v. *jěmě*). Forma inf. *vâst* urobiona wtórnie przez analogię do *vâmě* ze spółgłoską *s* na wzór tematów dentalnych (por. pol. potoczne *wziąść*), zob. Lehr-Splawiński, SO, VI, s. 23 n.; Rost (sł., s. 433) i Schleicher (s. 161) nietrafnie

rekonstruuja vāzt i wyprowadzaja z *vzēti; brak z w formach vāmē, vām jak w cz. pot. *vemu* zamiast *vezmu*.

Por. *anvāst, delvāst* (s.v. *dal* || *del* || *dol*), *prajvāmē*.

¹ *tāi mos* = **ty j̄mašv*. ² *vaiž, tād vām svaivēvā m̄asi* = **vidj̄v, tade v̄j̄mi svinjevoje m̄esvje*. ³ *Plotūs vāzq drenūvotq* rōzqō = **Pilatus v̄zē dernoatqōjō orzqō*.

vāstākņōt — inf. 'nasadzić, nalożyć': Wastakenūnt 'Aufstecken' H, Wastakenunt BB₁, Wastekenūnt C.

vāstācenā — ptc. praet. pass., nom.-acc. sg. n. 'nasadzone, nalożone': wāstazēna 'Aufstecken' H.

**vz̄tākņōti, *vz̄tāčenoje*: scs. *vz̄tākņōti* 'erheben'. —

Z prefiksem **vz̄z-* do **tākņōti*, por. z innym prefiksem *vātākņōt* || *vātākņēt*.

vāstāgnōt — inf. 'wciągnąć': Wastangnūnt 'Aufziehen' H, Wastangnunt BC.

vāstāgnē — 3. sg. praes. (ze znaczeniem przyszłym) 'wciągnie': Wasetangne 'Aufspannen' H, Wastangne B; Wastangne 'Anziehen' H.

**vz̄tēgnōti, *vz̄tēgne(t̄s)*: sch. *ustēgnuti, ùstēgnēm* 'przyciągnąć', scs. *vz̄stēgnōti* 'zusammenziehen'. — Z prefiksem **vz̄z-* do **tēgnōti* (zob. s.v. *tāgnōt*).

vāstāt — inf. 'wstać': Woestat 'Auferstehen' H, Wōstat B, Woastot B₁.

vāstān — 2. sg. imperat. 'wstań': Wóasetānn 'Aufstehen' H, woastann B₁, Wóasetāun C.

vāstā — 3. sg. aor. 'wstał, wstała, wstało': Sojautra rani¹ wāsda 'Des Morgens, wenn ich früh aufstehe' H.

vāstolē — praet., pl. 'wstali': Ronei² Wostule 'Frühe' Vand.

vāstonā — ptc. praet. pass. (kalka niem. *aufgestanden*): wóastona 'Aufgestanden' H, wásstona B₁.

Ten ostatni zapis Lehr-Splawiński (Gram. poł., s. 230) mniej przekonująco interpretuje jako subst. verb. *vāstonē* = **vz̄stanbje*.

**vz̄stati, *vz̄stani, *vz̄sta, *vz̄stali, *vz̄stanoje*: pol. *wstać, wstanę*, kasz. *vstac*, dl. *wstaś, wstanu* || *wstańom*, cz. *vstáti, vstanu*, śl. *vstať, vstane*, śle. *vstáti, vstānem*, sch. *ùstati, ùstanēm*, scs. *vz̄stati, vz̄stanq*, ros. *встать, встáну, встáму, встáну*, br. *встаць*, por. też w nieco zmienionym znaczeniu ('powstać przeciwko komuś, wzniecić powstanie') bg. *встáна*, maced. *востане*. — Z prefiksem **vz̄z-* do **stati* (zob. s.v. *stot*).

¹ *zo jautrā rānū* = **za jutra rano*. ² *rānū* = **rano*.

vās(t)nā — adi. nom. sg. f. 'woskowa', zaświadczone w wyrażeniu: *vās(t)nā svečā* 'woskowa świeca': Wāsena Swecia 'Wachslicht' H, Wassena B₂.

**voščyna*, **voščynaja svētja*: bg. *вóсччен, вóсचना*, por. też w tym samym znaczeniu z pokrewnym sufiksem śl. *voštený*, śle. *voščēn*, sch. *vòštan* (= **vosk-ēn̄s*). — Derywat przymiotnikowy od **vosk̄s*, zob. s.v. *vāsak*.

Lehr-Splawiński, Gram. poł., s. 100; inaczej, mniej przekonująco (jako *vāstena* = **voščenaja*) Rost, śl. (s. 440), Trubetzkoy, Polabische Studien, s. 158, Szydłowska-Ceglowa, Lud, XLVIII, s. 77, 180, Polański — Sehnert, PED, s. 164, Olesch, Thesaurus, III, s. 1371.

vāstnū — s. nom. sg. n. 'ostro zakończony kolec, na którym bywa umocowana kądziel, przęślica': Wāstni 'Aufwöcken' H, Wāstný B₁, Wāstni B₂.

**ostyno*: cz. *osno* 'zaostrzona żerdź do łapania ryb', śl. *osno, ostno* 'rodzaj widel do łapania ryb', śle. *óstno* 'Stachel; Spitze', pl. *ostna* 'Weberstrecker'. — Rdzeń ten sam, co w *vis-tān* (zob. s.v.).

Knieszsa, SO, XI, s. 6-7; Szydłowska-Ceglowa, Lud, XLVIII, s. 131. — Inaczej, nieprzekonująco Rost, s. 170, przyp. 31.

vāstrqst — inf. 'wstrząsnąć': Wasdrangst 'Aufschütten' H, Wāsdrangst BB₁C.

**vətəknoṭi*, **vətəkniṭi*, **vətəkniṭi dənu*: pol. *wetknąć*, kasz. *vetknoc*, cz. *vetknouti*, śla. *votknút*, śle. *vteknúti*, sch. *ütaknuti*, bg. *вѣкна*, ros. *воткнуть*, ukr. *впнути*, br. *впнуць*. — Z prefiksem **və-* do **təknoṭi*, zob. s.v.v. *təkət*, *tăjicě*, *vătăjicě*. O oboczności *-noṭ* || *-nět* zob. Polański, Polabica I, s. 123–4. Inaczej, mniej przekonująco, Lorentz, ZfslPh, III, s. 59 n. (jako *vătăknət* obok *vătăknōt*).

vătěn zob. *vătăjn*.

vătřücə — adi. nom. sg. f. 'dotycząca syna', zaświadczone w wyrażeniach:

vătřücə motaj 'matka syna'(?): Woatrîza motay 'Sohns-Mutter' H, Wattrîza B₁.

Wyrażenie to nie jest jasne znaczeniowo: może zapisywaczowi chodziło o teściową, natomiast informator zestawiał wyrazy w sposób niezupełnie sensowny.

vătřücə zenə 'synowa': Woatrîza Sena 'Sohns Frau' H, Woatritza B, Wattrîza B₁.

**otročьjaja*, **otročьjaja mati*, **otročьjaja žena* do **otročьjь*: gł. *otroči* 'parobczy; służalczy, niewolniczy', cz. *otročí* 'ts.', śla. przestarz. *otročí* 'ts.', śle. *otročji* 'Kindes-, Kinder-', scs. *otročjь* 'adj. poss. der Kinder, Kinder-', ros. dial. *отрочуи* 'chłopięcy', ukr. przestarz. *отрочуи* 'ts.'. — Derywat przymiotnikowy w funkcji posesywnej od **otrokə* (zob. s.v. *vătřük*), utworzony za pomocą sufiksu *-*bj-* (o sufiksie tym w tej funkcji zob. Vaillant, GC, IV, s. 429–30).

vătřücək — s. nom. sg. m. 'synek': Woatrisak 'Söhnchen' H, Wătřitzak B₁, Woatrisak C.

**otročьkə*: dł. *wótrošk* 'Knecht', gł. *wotročk* 'parobczak, parobek'. — Deminutivum z sufiksem *-*ək-* od **otrokə*, zob. s.v. *vătřük*.

vătřük — s. nom. sg. m. 'syn': Wódrüc 'Un fils' Pf; Wahtrück 'Sohn' PS, Wahtruck O, Wahtrink (mel. Wahtrick) J; Woatrik 'Sohn' H.

büzě vătřük 'Syn Boży': Büse Woatrik 'Gottes Sohn' H, Wătřük B₁.

jadăn jidajně vătřük 'jedyny syn': Gadăn giddeine Woatrik 'Einzigiger Sohn' H, Gadăn giddeina Watrik B₁.

jadăn jidajně aĭrüdeně vătřük 'jednorodzony syn': Gadăn giddeine eyridéna Wóatrik 'Eingeborner Sohn' H.

**otrokə*, **božьjь otrokə*, **jedənə jedinəjь otrokə*, **jedənə jedinəjь urodənəjь* (zamiast **urodjenəjь*) *otrokə*: stpol. *otrok* 'młody mężczyzna, młodzieniec; parobek, sługa, najemnik', kasz. przestarz. (już nieużywane) *otrok* 'syn', cz. *otrok* 'niewolnik', śla. *otrok* 'ts.', śle. *otròk* 'Kind', 'Nebenschöbling, Seitenhalm', sch. *ompók* 'dzieciatko, niemowlę', hist. 'chłop niewolny, przypisany do ziemi', bg. poet. *отрок* 'młodzieniec', arch. 'chłop pańszczyźniany', ros. przestarz. *отрок* 'pachole, wyrostek', hist. 'młodszy członek drużyny książęcej w dawnej Rusi', ukr. *отрок* 'ts.', br. hist. *отрак* 'młodszy członek drużyny książęcej w dawnej Rusi'. — Mimo zastrzeżeń K. Moszyńskiego (JP, XXXII, s. 200–201 i XXXV, s. 130–33) pierwotne znaczenie należy rekonstruować jako 'ten, kto nie ma prawa mówić publicznie, tj. zarówno niedorosły chłopiec jak i niewolnik', zob. Kopečný, Etimologija, 1966, s. 54–61 (z dalszą bibliografią).

vătü — s. nom. sg. n. 'oko': Watgè 'Un oeil' Pf; Watgi 'Auge' Bauc; Watgí 'Auge' H, Wattgí A, Watgý B₁.

vicaĭ — nom.-acc. dual. 'oczy': Witsáy 'La veüe' Pf; Witséy 'Un oeil' Pf, 'Les yeux' Ec; Witsei 'Das Auge' Vand, Witsey Do; Witsay 'Das Gesicht' Vand, Witsey Do; Witzá 'Augen' PS; Witsáy 'Angesicht' H; Witsay 'Auge, Dual.' H, Witzáy B₁; Witsáy 'Gesichte' H.

O zapisie Parum Schultzego „Witza” zamiast „Witzay” zob. Trubetzkoy, Polabische Studien, s. 22.

să vicaĭmə — instr. dual. '(z) oczyma': Sawítzeima mieggóye¹ 'Plinckern mit den Augen' H, Sawitzeima BB₂; Sa wizeima masime² 'Mit den Augen wincken' H.

vicesə — nom.-acc. plur. 'oczy': Witsêssa 'Auge, plur.' H, Witzêssa B₁.

*oko, *oči, *sə očima, *očesa: pol. oko, pl. oczy, kasz. oko, pl. oczę, dł. hoko || woko, gł. woko, cz. oko, pl. oči, śla. oko, pl. oči, śle. okô, gen. očesa, dual. oči, sch. òko, pl. òči, scs. oko, gen. očese, dual. oči, bg. oko, pl. očú, maced. oko, pl. oči, ros. poet. oko, pl. oči, ukr. oko, pl. oči, br. wóka, pl. oči, ros. poet. oko, pl. oči, ukr. oko, pl. oči, br. wóka, z odpowiedników pozasłow. por. lit. akis, łot. acs, strpus. ackis, łac. oculus, goc. augô, tochar. ak. — Pierwotny temat na *-es- w połabskim widoczny w nom.-acc. pl.

¹ mágojě = *mъgaje(ts). ² mazi-mě = *mъže(ts) mi.

vâuckə || vuckə — s. nom. sg. m. 'wilk': Wauzka, Wuetzka 'Wolff' Bauc; Wautzka 'Der Wolff' H; Wautzka, Wützka 'Wolff' H, Wuetzka AB₁; Wútska 'Un loup' Pf; Wutska 'Der Wolff' Vand; Wautzka rítzi woapak ka neimo ka dwemo¹ 'Der Wolff sprach hinwieder zu ihnen den beyden' H.

O oboczności âu || u zob. s.v. vâuk || vuk.

Dem. do vâuk || vuk utworzone za pomocą sufiksu -kə, który powstał najprawdopodobniej przez kontaminację rodzimego *-k- z zapożyczonym z dn. -ke (odpowiadającym niem. -chen).

¹ vâuckə rici vâpək kâ najmo kâ dvemo = *vŕčьka reče opako kə njima kə dvěma.

vâuk || vuk — s. nom. sg. m. 'wilk': Wauck 'Wolff' An; Wuhk 'Wolff' PS.

Oboczność âu || u wiąże się ze zróżnicowaniem dialektalnym, zob. Polański, StFPS, 5, s. 365–9 i Olesch, WSJb, 21, s. 182–201.

*vŕkə: pol. wilk, kasz. wílk, dł. wélk, gł. wjelk, cz. vlk, śla. vlk, śle. vólk, sch. vûk, scs. vŕlkə, bg. вѣлк, ros. волк, ukr. воєк, br. воуєк, z odpowiedników pozasłow. por. lit. vilkas, łot. vilks, stind. vŕka-, goc. wulfs.

vâunenə — adi. nom. sg. f. 'wełniana', zaświadczone w wyrażeniu:

vâunenə rŕkəvajćə 'wełniana rękawica': Waunéna runka-weiza 'Wöllene handschuh' H, Waúnena B₁, Wannena C.

*vŕnenaja, *vŕnenaja rŕkavica do *vŕnenə: śle. volnên, sch. vûnen, bg. вълнен, maced. волнен, por. też z pokrewnymi sufiksami *-ěn-, *-jan- pol. wełniany, kasz. wełniany, gł. wołmjany, cz. vlněný, śla. vlnený, ros. przestarz. волняный (Dal), ukr. вовняний. — Derywat przymiotnikowy od *vŕna (zob. s.v. vâuno).

Lehr-Splawiński, SO, VI, s. 10 n.

vâuno — s. nom. sg. f. 'wełna': Wauno 'Wolle' An; Wauenô 'Wolle' Bauc; Waunó, Waunú 'Wolle' H, Waunô, Waunú B₁, Waunu B; Waunó streise¹ 'Wolle scheren' H, Waunô B₁, Wauno B.

*vŕna: pol. wełna, kasz. wełna, dł. wałna, gł. wołna, cz. vlna, śla. vlna, śle. vólna, sch. vûna, scs. vŕna, bg. вълна, maced. волна, ros. вólна, ukr. вóвна, br. воўна, z odpowiedników pozasłow. por. lit. vilna 'Wollhärchen', łot. vilna 'Wolle', stind. ūrnā, zob. Vasmer, REW, I, s. 218–9 (z dalszą bibliografią).

¹ vâuno strajžě = *vŕna (nom. sg. zamiast acc. sg.) striže(ts).

vâvauzdeně — subst. verb. 'okielznanie': Wawausdên 'Zäumen, Aufzäumen' H, Wawáusdên B₁.

*vŕ(v)uzdenьje (zamiast *vŕ(v)uzdjеньje) do *vŕ(v)uzditi — denominativum na *-iti od *uzda (zob. s.v. vauzdə || vaizdə) z prefiksem *vŕ-, por. w tym samym podstawowym znaczeniu o pokrewnej budowie stpol. obuzdać, kasz. obuzdac i obuzżęc, dł. huzdziś, zahuzdziś, gł. wuzdzić, cz. uzditi, śla. uzdit', śle. uzdati, sch. ũzdati, zaũzdati, ros. обыздáть, взнуздáть.

vâvâdə — s. nom. sg. m. 'książę': Wowóda 'Un Prince' Pf; Wawóada, Wawada 'Fürst' H, Wáwoada B, Wawáda B₁.

Zdaniem Kuraszkiwicz (SO, VIII, s. 60) w języku połabskim występuje tu stara kontrakcja *voje- = *vō- = vâ- *vovoda z pierwotnego *vojevoda: pol. wojewoda 'szef administracji ogólnej w drugiej instancji, na terenie województwa', w dawnej Polsce 'dowódca wojska', dł. wójjwoda 'Hertwa', w dawnej Polsce 'dowódca wojska', dł. wójjwoda 'Hertwa', w dawnej Polsce 'dowódca wojska', gł. wójjwoda 'dowódca, wódz; książę', cz. vévoda 'ts.',

sla. *vojvoda* 'ts.', sle. *vóyvoda* 'Heerführer, Feldherr', sch. *vöjevoda* || *vöjvoda* 'ts.', scs. *vojevoda* 'Heerführer, Befehlshaber, Präfekt', bg. *војвода* 'wódz, dowódca powstańców (w okresie niewoli tureckiej)', maced. *војвода* 'wojewoda, książę', ros. hist. *воевода* 'dowódca, wódz', ukr. hist. *воевода*, br. *воявода*. — O dalszych nawiązaniach etymologicznych zob. Vasmer, REW, I, s. 213 (z dalszą bibliografią).

vávět — inf. 'owinać, zawinać': wawitt 'Einwickeln' H, wawit B₂, 'einwickeln, einwinden' B.

vávajēt — ptc. praet. pass. (nom.-acc. sg. n.?) 'owinięte, zawinięte': waweita 'Eingewickelt' H.

**vāviti*, **vāvitoje*: sch. *ūviti*, *ūvijēm*, *ūvīt* 'owinać; spleść; powikłać, pokreścić; zgiąć', ros. *ввуть*, *ввутью* 'wpleść, wkreścić'. — Z prefiksem **vā-* do **viti*, **vājō*, por. pol. *wić*, kasz. *wić*, dł. *wiś*, gł. *wić*, cz. *víti*, sla. *vit*, sle. *víti*, sch. *vīti*, bg. *вiя*, maced. *вue*, ros. *вуть*, ukr. *вiути*.

vāvīcə — s. nom. sg. f. 'księżna': Wawitzia 'Fürstin' H, Wawicia B, Wawitzia B₁.

O kontrakcji **voje-* = **vā-* zob. s.v. *vāvādə*.

**vojevodyca* — dokładnych odpowiedników brak, ale por. stpol. *wojewodzina* 'żona wojewody', dł. *wójwodka* 'księżna', gł. *wójwodka* 'ts.', cz. *vévodkyně* 'ts.', sla. *vojvodkyňa* 'ts.', sle. *vojvodica* 'ts.', sch. *vöjvotkinja* 'ts.', bg. *војводка* 'ts.' (Gerov), ros. przestarz. *воеводина* 'żona dowódcy wojska' (Dal).

Lehr-Splawiński, Gram. pol., s. 147; inaczej, mniej przekonująco, Brückner, ZfslPh, VII, s. 34 (z **vojevodica*).

vavláct — inf. 'nawlec (igłę)': Wawlätzt 'Einfädemen (Nehndel)/einfädeln' H, wawlätzt B₂.

**vzvelkti*: pol. rzad. *wewlec*, *wewlokę* 'wlokąc wciągając do środka czego lub na co', sch. *uvúci* 'wciągnąć, zaciągnąć; nawlec (nić)', bg. *ввлекá* 'hineinziehen' (Gerov). — Z prefiksem **vā-* do **velkti* 'wlec, ciągnąć', por. pol. *wlec*, kasz. *vléc*, dł. *wlac*, gł. *wlec*, cz. *vléci*, sla. *vliect*, sle. *vlēči*, sch. *vúci*, scs.

vlěšti, bg. *влекá*, maced. *влече*, ros. *волóчь*, ukr. *волочу́*, br. *валачы́*.

váz — s. nom. sg. m. 'wóz, fura': Wahss 'Fuder' PS; Woose 'Fuder' Bauc; Woasa 'Fuder' H, Woase B, Woáse B₁; Woasa Seitó¹ 'Fuder Korn' H, Woasa C.

**vozə*: pol. *wóz*, kasz. *vóz*, dł. *wóz*, gł. *wóz*, cz. *vůz*, sla. *voz*, sle. *vôz*, sch. *vôz*, scs. *vozə*, bg. *воз*, maced. *воз*, ros. *воз*, ukr. *вiз*, br. *вoз*.

¹ *váz zajto* = **vozə žita*; Heydzianka (SO, VI, s. 33) mniej przekonująco interpretuje jako *vázə zajto* = **vozi(tə) žita* (spodziewalibyśmy się wtedy *vizě* = **vozi(tə)*).

vāzbaudēt — inf. 'zbudzić': wasebaudit 'Aufwecken' H, wasbaudit BB₁; Wasbaudit 'Erwecken' H.

**vāzbuditi*: pol. *wzbudzić* 'wywołać', daw. 'zbudzić', cz. *vzbuditi* 'zbudzić; wywołać', sla. *vzbudīt* 'ts.', sle. *vzbudīti* 'ts.', sch. *uzbúđiti* 'wywołać; wzruszyć; zdenerwować', scs. *vāzbuditi* 'aufwecken', bg. *взбýдѣ* 'ts.', maced. *вoзбyду* 'podniecić; wzburzyć; zbudzić', ros. *вoзбyдúть* 'wzbudzić; pobudzić; wzburzyć', ukr. *збyдúти* 'ts.; zbudzić', br. *збyдзiць* 'obudzić; wzbudzić; podnieść (np. sprawę)'. — Z prefiksem **vāz-* do **buditi*.

vāzbět — inf. 'przybić': Wasbit 'Aufschlagen' HB₁.

vāzbějě — 3. sg. praes. (ze znaczeniem przyszłym) 'przybije': Wāsbüe 'Aufschlagen' H, Wāsbüe B, Wāsbie C.

vāzbalaj(-jěg) — ptc. praet. pass. 'przybili (go)': No tgelí¹ Wasbaláyik 'Sie haben ihn aufs Rad gelegt' H.

vāzbaýtě — ptc. praet. pass., nom. sg. m. 'przybity': Wasbayte 'Aufgeschlagen' H, wasbáyte B₁.

**vāzbiti*, **vāzbyje(tə)*, **vāzbili (jego)*, **vāzbitəjə*: pol. *wzbić*, 'spowodować uniesienie się czegoś w górę (np. kurzu, śniegu)', sch. *ūzbiti*, *ūzbijēm* 'odeprzeć, odbić', scs. *vāzbiti*, *vāzbyjō* 'schlagen auf ...'. — Z prefiksem **vāz-* do **biti* (zob. s.v. *baýt*).

¹ *no tölū* = **na kolo*.

vâzbüst — inf. 'przekłuć, otworzyć': Wasbîst 'Aufstechen, eröffnen' H, Wasbîst B, Wasbÿst B₁.

**vâzbosti* — z prefiksem **vâz-* do **bosti* (zob. s.v. *büst*).

vâzdâmě — 3. sg. praes. (ze znaczeniem przyszłym) 'rozdmuch, wzniesienie (ogień); nadmucha': Wasdâm 'Anblasen (Feuer, Kohlen u. dergl.)' H; Wassedoam 'aufblasen' HB₁, Wassdoâm B₂C.

**vâzdâme(tə)* do **vâzdâti*: pol. *wzdąć, wezdmę* 'dmąć napęlić coś powietrzem (lub innym gazem)', kasz. por. *vzdic sq* (płn.) || *vzdqc sq* (śr. i płd.) 'wzdąć się, spuchnąć', cz. *vzdouti, vzduji* 'nadać, wydać; wzdąć, spiętrzyć (o falach)', sła. *vzduť, vzduje* 'ts.', sła. *vzdúti se, vzdújem se* 'löcherig, schwammicht werden (vom gebackenen Brot)'. — Z prefiksem **vâz-* do **dâti*, **dâmę* (zob. s.v. *dâmě*).

vâzdeně — subst. verb. 'ubranie, wdzianie': Wâsdêna 'Anziehen' H, Wâsdêna BC, Wâsdêne B₁.

Najpoprawniejszy jest zapis w redakcji B₁, tj. z samogłoską *-e = -ě = *-bje*.

**vâzděnbje* — do **vâzděti*, zob. s.v.v. *vâzdet-sə, vâzd'ət*.

vâzdet-sə — inf. reflex. 'ubrać się': Wesdêza 'S'habiller' Pf.

vâzdedq-sə — 3. pl. praes. (ze znaczeniem przyszłym) 'ubiorą się': Wâsdédangsa 'Sie ziehen sich an' H.

**vâzdiŋ-sə* — 2. sg. imperat. 'ubierz się': Wâsdíessa 'Ziehe dich an' H, wasdíessa B₁, wâsdýessa B₂C.

Lorentz (KZ, XXXVII, s. 330) transkrybuje *vâzdi-sq* lub *vâzdiŋ-sq*.

vâzđalaj-sə — praet. pl. 'ubrali się': Wâsdaléissa 'Sie haben sich angezogen' H, Wâsdaléyssa B₁.

**vâzděti se, vâzdědę(tə) se, vâzději se, vâzděli se*, por. stpol. *wdziać* 'ubrać, wdziać', stcz. *vzdieti* 'učiniti, udělati; vložiti, položiti, dáti; obléknouti', sła. *vzděti, vzdēm, vzdénem* 'beilegen', *vzdeti komu ime* 'jemandem einen Namen geben', scs. *vâzděti, vâzdeždę* || *vâzděję* 'erheben, austrecken, auflegen', ros. książkowe i przestarz. *воздѣмъ* tylko w wyraże-

niu *воздѣмъ руку* 'podnieść ręce do góry'. — Z prefiksem **vâz-* do **děti, dedję* — z pierwotną reduplikacją w praes., która zachowała się w językach słow. szczytkowo, zob. Meillet, Ét., s. 18–9 oraz Vaillant, GC, III, s. 303–4; jej śladem jest też połab. forma 3. pl. praes. *vâzdedq-sə*. Lehr-Splawinski (Gram. poł., s. 217) mniej przekonująco formę tę wyprowadza z **vâzdědję(tə)-se*, Rost zaś (s. 90, przyp. 2) niesłusznie przypuszcza, że zapis „Wâsdédangsa” może być błędem zamiast „Wâsdénangsa”. Poszczególne języki słow. modyfikowały koniugację tego czasownika w kierunku bardziej regularnym, tj. zastępując formę z reduplikacją formami **děję* i **děnję*, a nawet perfektywny inf. **děti* formą imperfektywną **dějati* i nadając tej ostatniej funkcję perfektywną (w językach płn.-zach.), zob. Vaillant, l.c. oraz Vasmer, REW, I, s. 347–8; przykładem takiej innowacji w połabskim jest prawdopodobnie oboczna forma *vâzd'ət* (zob. s.v.).

Por. *vâzdevot-sə, vâzd'ət*.

vâzdevot-sə — inf. reflex. 'ubierać się': wasdêwoza 'Ankleiden' H.

**vâzděvati se*: sła. *vzděvati* — imperfectivum do *vzděti*, stcz. *vzdievati* 'vkládati', ros. książkowe i przestarz. *воздѣвамъ* tylko w wyrażeniu *воздѣвамъ руку* 'podnosić ręce do góry', strus. *vâzděvati* 'podnosić; wdziwać, ubierać'. — Imperfectivum do **vâzděti* (zob. wyżej, s.v. *vâzdet-sə*) z sufiksem **-va-*.

vâzdrizal (może też z oboczną formą *vizdrizal*, jeśli zapis Anonima nie jest pomyłką) — s. nom. sg. m. 'pas do przepasywania lub podciągania odzieży', także 'pasek do przypasywania szpady', 'rzemień do umocowania siodła':

vâzdrizal: Wasdrisel 'Aufschürtzen' H; Wasdrisael 'Angürten' HB₁; Wastrisal 'Gurt, Gürtel' H, Wastrisall BB₂C, Wastrúsall B₁; Wastüsall, Wastrüsall 'Degen gehencke' HB₁; Westrisall 'Sattelgurt' Bauc.

vizdrizal: Wisdrisal 'Auffschürzel An.

**vâzdřžybь, jvzdřžybь* — derywat od **vâzdřžati* (por. np. sła. *vzdržati* 'aushalten, erhalten, unterhalten', ros. *воз-*

держаться 'wstrzymać się'), por. o podobnej budowie bez przedrostka *drizal*; o formacjach z różnymi odmianami sufiksów zawierających *-l-* zob. Sławski, ZSP, I, s. 103-114. — W połabskim postać *-dri-* zamiast spodziewanego **-dir-* niejasna, Lorentz (ZfslPh, III, s. 315) wyprowadza ją z pierwotnego **deržьlō* (obocznego do **dřьžьlō*).

Rost, s. 52, przyp. 15; Szydłowska-Ceglowa, Lud, XLVIII, s. 164, 206; Olesch, Thesaurus, III, s. 1379-80.

vâzdroz — s. nom. sg. m. 'głos; sposób śpiewania; melodia': Wasdrōs 'Singweise, Melodey' H; Wastrosa 'Stimme' H, Wastrása BC, Wastrōse B₁.

**vaz(d)razō* (z wstawnym *d* między *z* a *r*, podobnie jak *striz* z wstawnym *t* między *s* a *r*, zob. s.v.): pol. dawne *wzdraz*, *wzraz* 'wzrażenie, wzrażanie, odbicie; podobieństwo, obraz, kształt' (Słownik Warszawski), por. też z innym prefiksem pol. *wyraz* 'słowo; obraz, wyobrażenie, piętno', gł. *wuraz* 'wyraz, wyrażenie; nacisk; wybuch; uderzenie', cz. *výraz* 'wyraz (twarzy); słowo; przejaw; wyrażenie'. — Derywat bezsufiksalny od **vaz-raziti* (por. np. ros. *возразить* 'zaoponować').

Brückner, KZ, XLIII, s. 322, ZfslPh, VI, s. 521, ZfslPh, VII, s. 44, PF, XIV, s. 558. — Rost (s. 158, przyp. 7) nietrafnie zestawia z cz. *vřesk* i pol. *wrzask*.

vâzdvaigně — 3. sg. praes. (ze znaczeniem przyszłym) 'podniesie': Wasteweigken 'Aufheben' H.

**vazdvigne(tō)* do **vazdvignōti*: stpol. *wdzdzwignąc* 'podźwignąć, podnieść, wznieść', stcz. *vzdvihnúti* || *zdvihnúti* 'zdvihnouti, vyvrátiti (město); odstraniti', słu. *vzdígniti*, *vzdígnem* 'heben, emporheben', sch. *ùzdignuti*, *ùzdignēm* 'podnieść, wznieść', scs. *vazdvignōti*, *vazdvignō* 'aufheben, erheben, aufrichten, entstehen', bg. *вздигна*, *вздигнеш* 'podnieść, wznieść', ros. *воздвигнуть* 'wznieść, zbudować'. — Z prefiksem **vaz-* do **dvignōti* (zob. s.v. *dvaignōt*).

vâzd'at — inf. 'ubrać': wessdjat 'anziehen' PS; Mohss Tibe¹ wessdjat 'must Dir anziehen' PS, 'mußt dich anziehen' PSJ.

vâzdaj — 2. sg. imperat. 'ubierz': Wâsday 'ziehe an' HB₁, Wâseday B₂, Wâsedáy C.

vâzd'oně — ptc. praet. pass., nom. sg. m. 'ubrany': wasedyōn 'Angekleidet' H.

vâzd'onə — ptc. praet. pass., nom. sg. (n.?, f.?) 'ubrane' ('ubrana?'): wâsdyóna 'Angezogen' H.

jis vâzd'onə — 2. sg. praes. pass. (f.?) 'jesteś ubrana': jiss wessdjona 'bist angezogne' PS, wessd Jova O.

vazdējati*, **vazdēji*, **vazdēnšjь* (vazdējanšjь?*), **vazdēn-(oje, -aja?)* (**vazdējan-?*), **jesь vazdēnaja* (**vazdējanaja?*) — odpowiedniki w innych językach słow. zob. s.v. *vâzdet-sə*.

Lehr-Splawiński, Gram. poł., s. 224; Olesch, Thesaurus, III, s. 1415. Inaczej, mniej przekonująco, Polański — Sehnert, PED, s. 166 (jako ptc. praet. pass. *vâzd'at* = **vazdētšjь*) oraz Szydłowska-Ceglowa, Lud, XLVIII, s. 160 (jako *vâzdat* = **vazdēti*).

¹ *mos tibě* = **jьmašь tebe* (zamiast *-sə* = **sę* pod wpływem niem.).

vâzlezě — 3. sg. praes. (ze znaczeniem przyszłym) 'wejdzie (na górę), wespnie się, wdrapie się, wlezie': Waslêse 'Aufsteigen' H, Waslêse B₁, Waselese C.

**vazlěze(tō)* do **vazlězti*: scs. *vazlěsti*, *vazlězō* 'hinaufsteigen, besteigen', ros. *влезть*, *влезы* 'wdrapać się, wspiąć się, wleźć', por. też sch. *ùzlaziti* 'wschodzić, wspinać się (do góry)'. — Z prefiksem **vaz-* do **lězti* (zob. s.v. *lezě*).

vâzlět — inf. 'nalać, polać': Wâslit 'Aufgießen' H, waslit HW.

vâzl'onə — ptc. praet. pass., nom.-acc. sg. n. 'nalane, polane': wâslyóna 'Aufgegoßen' H, wasljona B₁, wâslióna C.

**vazliti*, **vazlįjanoje*: ros. *возлѣть*, scs. *vazlijati*. — Z prefiksem **vaz-* do **liti* (zob. s.v. *lějě*).

vâzlodot — inf. 'załadować, naładować': waslodôt 'Aufladen' H, waslodat B₁.

Z prefiksem *vâz-* = **vaz-* do *lodot* (zob. s.v.).

vázmaimě zob. vázvaimě.

váznosat — inf. 'podawać ton': wassenôssat 'Anstimmen' H, wâsenôssat B₂.

váznosə — 3. sg. praes. 'podaje ton': Wâssnôssa 'Anstimmen' B₁.

*vaznašati, *vaznašaje(tš): pol. daw. wznaszać 'wznosić, podnosić', cz. przestarz. i książk. vznášeti 'ts.', słu. vznášati 'hinauftragen, hinaufbringen; erheben, auszeichnen', scs. vaznašati sę 'sich überheben'. — Pierwotne iterativum do *vaznositi.

vázvaimě — s. nom. sg. n. 'rozum': Wasmeima 'Vernunft' H, Waswéima B₁.

Poprawniejszy jest zapis w redakcji B₁.

*vaz(v)umaje — dokładnych odpowiedników brak, ale por. od tego samego rdzenia i w tym samym znaczeniu pol. rozum, kasz. rozēm, cz. rozum, słu. rozum, słu. razúm, sch. rāzum, scs. razumš, bg. páзум, maced. pazum, por. także dł. przestarz. wuměne 'Verstehen', cz. umění 'sztuka', słu. umenie 'ts.'. — Budowa jak scs. bezumije, sch. bèzūmlje, cz. bezumí itd.

Rost, s. 163, przyp. 29.

vázvidět — inf. 'podnieść, wznieść', może też 'postawić': Waswidit 'Aufrichten' H, waswidit HW.

*vazvoditi: stcz. vzvoditi || zvoditi 'zdvíhati, zvedati', sch. uzvòditi 'prowadzić w górę; zakładać osnowę', bg. възводѣдам 'erheben' (Weigand), ros. возводѣть 'wznosić, stawiać'. — Z prefiksem *vaz- do *voditi (zob. s.v. vidě).

vázvožat — inf. 'wznosić, podnosić', może też 'stawiać': Waswociat 'Aufrichten' H, waswociat B₂.

*vazvadjati: — Pierwotne iterativum do *vazvoditi (zob. s.v. vázvidět).

Lehr-Splawiński, Gram. poł., s. 223; inaczej, nietrafnie Rost, s. 91, przyp. 14 (zestawia z ros. возвышатъ).

vázúžat — inf. 'podwiązać': Wâswyungsat 'Aufbinden' H, Wâswijuungsat B.

vázúžoně vardol — praet. pass. 'został podwiązany': Waswyungsona wardóal 'Aufgebunden werden' H, Wâswyungsona B₁B₂C.

*vazvęzati, *vazvęzanšjb (vardol z niem.): scs. vazvęzati 'hinauf-, daraufbinden', strus. vazvjazati 'zawiazać'. — Z prefiksem *vaz- do *vęzati (zob. s.v. úžat).

vázzinět — inf. 'spłoszyć, wypłoszyć': Wassinet 'Aufjagen (Rebhüner, Schnepffen, u. derg.)' H, wassinet HW.

vázzin — 2. sg. imperat. 'spłosz, wypłosz': Wassin H 'Jage auf' H; Wassin Tyáure pôtgj¹ 'jage die Rebhüner auf' HW, Wassin tyaure pôtgi B₂.

*vazženiti (zamiast *vazžgnati pod wpływem tematu praes.), *vazženi do *vazžgnati, *vazženq: pol. rzad. wzegnać 'goniąc spłoszyć', słu. vzgnáti, vzženem 'ts.', scs. vazžgnati, vazždenq 'vertreiben', ros. взогнать 'spłoszyć, wypłoszyć' (Dal). — Z prefiksem *vaz- do *gnati (zob. s.v. zině).

Olesch, Thesaurus, III, s. 1372; inaczej, mniej przekonująco (jako vázinat z prefiksem *vaz- i zakończeniem *-ati) Lehr-Splawiński, SO, I, s. 189 i Gram. poł., s. 223; jeszcze inaczej, ale także nieprzekonująco (jako vázinět = *vazženiti) Polański — Sehnert, PED, s. 166, a za nimi Szydłowska-Ceglowa, Lud, ZLVIII, s. 88.

¹ ... řaurěpottě = *kuropatsky.

vqđol — adi. nom. sg. m. 'związły': wangjohl 'welcke' PS.

vqđolə — nom. sg. f. 'związła': wangjola 'welck' PS.

*vędělš, *vędęla — ptc. praet. pass. od nie zaświadczonego w połabskim czasowniku, którego infinitivus sprowadzał się prawdopodobnie do *vędęti; w pozostałych językach słow. czasownikowi temu odpowiadają przeważnie formy z sufiksem *-ne- || *-no-, por. pol. więdnać 'wiotczeć, schnąć na skutek utraty wody w komórkach, o roślinach', przen. 'traścić siły, zdrowie', daw. 'wysychać', w podobnych znaczeniach gł. wjadnyć, cz. vednouti, słu. vādnūt, słu. vědniti, sch. vēnuti,

bg. *вѣзна*, dial. zach. *вена*, ros. *вѣннуть*, ukr. *в'янути*, br. *в'януць*, ale znane są też formy bez tego sufiksu, por. sła. *vādit* 'trápit, morit', sch. *véditi* 'słabnąć, więdnąć, chudnąć', dial. też 'tracić barwę, blednąć'.

Polański — Sehnert, PED, s. 167; Olesch, Thesaurus, III, s. 1343. — Inaczej, mniej przekonująco Rost, sł., s. 430 oraz s. 447 (z „wan[dn]johl(a)”, a także Lorentz, KZ, XXXVII, s. 328 (zestawia ze sli. *vjagnōc*).

vqzě — adv., compar. 'węziej': Wangse 'kurtze' PS.

**qže*: por. scs. *qže*, ros. *ўже*. — Pierwotnie adi. nom.-acc. sg. n.

Polański — Sehnert, PED, s. 167; Olesch, Thesaurus, III, s. 1343. — Nieco inaczej Kuraszkiewicz, SO, VIII, s. 64 (jako *vqzaj*).

vecě — 3. sg. praes. 'krzyczy' (może także 'woła, przywołuje'): deta¹ *vūhtze* 'Kind schreyet' PS, vihtze H; *Wētze* 'schreyen' HB₁.

Znaczenie 'woła, przywołuje' rekonstruuje się na podstawie notatki Henniga zamieszczonej przy zapisie wyrażenia *vizeně vecněk* (zob. s.v. *vecněk*). Por. także Rost, s. 151, przyp. 24.

Może jako 'głośno mówi' z pierwotnego **větje(tš)* (inf. **větati*): cz. skostniałe *vece* 'mówi, rzecze', por. o nieco innej budowie scs. *věštati* 'sprechen, verkünden', *věštanije* 'Stimme, Schall', ten sam rdzeń też zapewne w scs. *větš* 'Beschluß, Übereinkunft, Pakt', strus. *větš* 'rada', ros. *совѣтъ* 'ts.', *отвѣтъ* 'odpowiedź'. — O dalszych nawiązaniach zob. Vasmer, I, s. 193.

Por. *veceně*, *vecněk*.

¹ *detq* = **děte*.

veceně — subst. verb. 'krzyczenie' (może także 'wołanie, przywołanie?'): *Wētzen* 'schreyen' H, *Wézen* B₂, *Wezen* C; *Wētzen* 'Schreyen' H.

**větjenbje* (zamiast **větanbje* pod wpływem tematu praes., zob. s.v. *vecě*).

vecněk, także *vizeně vecněk* — s. nom. sg. m. 'niższy urzędnik wiejski, goniec': Wisene Wesenik 'Hauß-Voigt. Ist ein Amts-Bedienter und gleichsam eines Amtmanns rechte Hand, durch welchen er alles, was bei dem Amte zu exequiren, exequiren läßt. Hat im Wendischen den Namen daher, weil er, was im Amte vorgehet, weiß oder wissen soll, sonderlich im Hauß-Wesen. Etliche haben ihn auch Wētznik genannt, von Wētzen, schreyen, darum, daß, wenn er auf die Dörffer kommen, er wacker geruffen, geschrien, gescholten und geflucht hat, die Bauern zusammen zubringen' H, *Wésenik* BB₂;

**větjbnikš*: sch. *věječnik* 'radny, członek rady'. — Może de-rywat z sufiksem *-*bnikš* od tematu praes. czasownika **větati* (zob. s.v. *vecě*). Punktem wyjścia znaczenia w połabskim mogło być 'krzykacz, zaganiacz', zob. Radłowski, StFPS, III, s. 300.

vedqčě — ptc. praes. act., nom. sg. m. 'wiedzący': *Wedanze* 'Wißen' H, *Wedantze* HWfb.

**vědētjbjь* (zamiast **vědōtjbjь*) do **vědēti*: pol. *wiedzieć*, kasz. *úezec*, dł. *wěżeś*, gł. *wjedźeć*, cz. *věděti*, sła. *vedet*, sle. *vēdeti*, scs. *věděti*, por. też ros. *вѣдамъ*, ukr. *в'ідаму*, br. *в'ідаць*.

vedrū — s. nom. sg. n. 'stan pogody; słońce', też 'pora roku'(?): *Wedderí*, *Weddrí* 'Wetter' H, *Weddrý* B₁; *Wedderí* *wisneidissa*¹ 'Das Wetter (die Sonne) vergehet' H, *Wedderý*, *Wedderi* C; *Wedru* 'Sonne' Vand; *Wedrí* 'Sonne' H, *Wedrí* H, *Wedrý* B₁; *wedri eyde wakoarst Simang*² 'Sonne gehet um den Erdbogen herüm' H; *Wédrii* 'La saison' Pf Ec; *Wedri ssare*³ 'Die Sonne scheint' H, *Wedry* B₂C.

dübrə vedrū 'ładna pogoda, słońce': *Dépra Wédrii* 'Le soleil' Pf; *dóbra wédrii* 'Il fait beau' Pf, *Dóbra wédrii* Ec; *dibbre wedderi* 'Helle Wetter' H.

χλάdenə vedrū 'chłodna pogoda': chladéna Weddrí 'Kühl Wetter' H, Weddrý B₁.

χάυdə vedrū 'zła (brzydka) pogoda': Chéuda wédrū 'Le temp est bien changeant' Pf; chauda weddri 'Schlimm Wetter' H.

χörə vedrū 'brzydka pogoda': chera weddri 'Schlimm Wetter' H; chera Wedrí 'Garstig Wetter' H, Wedrî B₁.

klorə vedrū 'ładna pogoda': Klore wedderí 'Helle Wetter' H.

saυχə vedrū 'sucha pogoda': Sauchga Wedderí 'Trocken Wetter' H.

šonə dagnə vedrū 'ładna, dobra pogoda': Shone dagna Wedry 'Es ist schönes Wetter' Vand.

Znaczenie 'pora roku' niepewne i może być wynikiem błędu, bo zapisane tylko w jednym źródle.

*vedro, *dobroje vedro, *χoldenoje vedro, *χudoje vedro, *χvoroje vedro, *(klorə z niem.) vedro, *suχoje vedro, *(šonə dagnə z niem.) vedro: stpol. wiodro 'upał, gorąco, spiekota', kasz. úodro 'stan pogody', dł. wédro 'piękna pogoda', gł. wjedro 'stan pogody', cz. vedro 'upał, żar, skwar', scs. vedro 'piękna pogoda', ros. вѣдро 'ts.', por. też sła. przestarz. vedrnýj 'jasny', słe. véder 'regenfrei', sch. vēdar 'jasny, pogodny (np. o niebie)', cs. vedrə 'ts.'.

Heydzianka-Pilatowa, SO, XXVI, s. 43-5 (o rozwoju znaczeniowym w połabskim i innych językach słow.); zob. też Zajda, JP, LXXIII, s. 261-8 (z najnowsza bibliografią).

¹ viznaǰdi-sə = *jbnide(tə) sę. ² ... aǰdě vākārst zimq = *ide(tə) okārstə zemjə. ³ ... zarě = *zvrī(tə).

veχ || veg — adv. 'precz': Wech 'Davon' H.

Używane głównie jako odpowiednik niemieckich partykuł w czasownikach rozdzielnie złożonych (kalkach z niemieckiego):

bezě veχ — 3. sg. praes. 'odbiega (odpływa?)': Besewech 'davon fließen' H, Bese wech B₁.

verbezona — ptc. praet. pass. — kalka niem. 'weggelaufen': wechbesóna 'Entlaufen' H.

veχlitě — 3. sg. praes. 'odlatuje': Wechlite 'Wegfliehen' H, Wechlíte B₁, Wechlíte C. — W tej samej funkcji też z partykułą po czasowniku:

litě veχ — 3. sg. praes. 'odlatuje': Lite wech 'davon fliehen' H, 'davon fliegen' B₁.

šikol veχ — praet. sg. m. 'wysłał, odprawił': czikolwech 'weschicken' H, czikólwech B₂.

tągně veχ — 3. sg. praes. 'odciąga': Tangne wech 'Fortziehen, wegziehen' H.

veχnüsě — 3. sg. praes. 'odnosi': Wechnüsse 'Forttragen, Wegtragen' H, wechnýsse B₁.

vekkraš — inf. 'ukraść': Wegkrast 'Bestehlen' H.

vekkrodənə — ptc. praet. pass. 'ukradzione': wegkrodéna 'Bestolen' H.

várdə vekkrodənə — 3. sg. praes. pass. 'jest kradzione (zostaje ukradzione?)': wóarda wegkrodéna 'Bestolen werden' H, wekkródéna B₁, wegkrodéna C.

Pożyczka w dwóch wersjach: z dolnoniemieckiego *wech* (veχ) i z wysokoniemieckiego *weg* (vek). Jak widać z przykładów, partykuła mogła występować bądź przed, bądź po właściwym czasowniku. — Formy czasownikowe: *bezě* = *běži(tə), *bezona* = *běžanoje (-aja?), *litě* = *leti(tə), *šikol* (z niem., zob. s.v.), *tągně* = *tęgne(tə), *nüsě* = *nosi(tə), *kráš* = *krasti, *krodənə* = *kradenoje (-aja?), *várdə* (z niem., zob. s.v. *vardot*).

O połab. kalkach niem. czasowników rozdzielnie złożonych zob. Polański, MZ, s. 86-9 oraz Z problematyki, s. 144-7.

veχvě — s. nom.-acc. pl. 'wiązki chrustu, faszyny (w budowie płotu)': Wêchwe 'Wasen, Holz-Wasen' H; Wêchwe no wateinye¹ 'Zaun-Wasen, d.i. Wasen auf dem Zaune' H.

*vēχovy (zamiast *vēχy pod wpływem deklinacji na *-ū-) do *vēχα: pol. wiecha 'wiązka czegoś, zwłaszcza słomy, gałęzi', stpol. 'wierzchołek, czubek drzewa', dł. wêcha 'Strohweisch als Zeichen des Verbotes, Hegewisch', gł. wêcha 'Hegewisch; Grenzzeichen', sła. viecha 'wiązka słomy (do czyszczenia, zapalania i in. celów)', słe. véha 'Spund, Spundzapfen; Wirtshauszeichen', ros. véra (u Dala z akcentem na ostatniej

sylabie) 'wiecha; tyczka', ukr. *віха* 'wiecha; drogowskaz', por. też cz. *vích* 'wiecheć, wiecha'. — W połabskim wpływ pierwotnej deklinacji na *-ū- na tematy na *-ā- występował dość często.

Rost, s. 171, przyp. 37; Szydłowska-Ceglowa, Lud, XLVIII, s. 154; Olesch, Thesaurus, III, s. 1398. — Lehr-Splawinski (Gram. poł., s. 153) mniej trafnie uważa za nom. sg. *veχvə* = **věχva*. — O dalszych nawiązaniach zob. Vasmer, REW, I, s. 195 (z bibliografią).

¹ ... *no vātājně* = **na otyńu*.

vek zob. *veχ*.

vekkraest zob. s.v. *veχ*.

vekkrodenə zob. s.v. *veχ*.

(*vā*) *veltě* — loc. sg. m. 'na świecie': took tung Krie wa ganzen weltie afstōrial¹ 'so soll er den Krieg absteuern von der gantzen welt'² Mit.

Późna pożyczka z niem. *Welt*, zob. Olesch, Thesaurus, III, s. 1410–11; nieco inaczej Lehr, Zapoz., s. 284 i Polański, MZ, s. 106 (wyprowadzają z dn.).

¹ *tok tō kriχ vā gancen veltě afstōrial* = **tako tənə* (*kriχ* z niem.) *və* (*gancen*, *afstōrial* z niem.). ² Przytoczone znaczenie należy rozumieć 'so hat er den Krieg in der ganzen Welt abgewendet', zob. Olesch, Thesaurus, III, s. 1411.

venstě — adv. 'po połabsku (po drzewiańsku)': Múses wénske góren¹ 'Sçavez Vous parler Vandale' Pf, Wénske Ec; Jōs wóik wénskia góren² 'J'ay appris à parler Vandale' Pf.

**vendьsky* — forma utworzona od niem. *Wende*, *Wendisch* za pomocą sufiksu *-stě* = *-ьsky; nazwa *Wende* używana była dawniej w niemieckim w odniesieniu do Słowian,

zwłaszcza sąsiadujących z Niemcami, zob. Grimm & Grimm, t. 28, s. 1746–7.

¹ *müzěs ... gornět* = **možeš ... gorniti*. ² *joz vojk ... gornět* = **jazə vykə ... gorniti*.

vernə — adi. nom.-acc. sg. n. 'prawdziwe': Wêrna 'Wahr' H, Weřna WHfb; Wêrna Sliwí¹ 'Wahr Wort' H, Werna C; Tiawêrna² 'Fürwahr, gewißlich' H; Niang³ Wêrna 'es ist unwahr' HB₁.

**věrynoje* do **věrynə*: pol. *wierny* 'dochowujący komuś, czemuś wiary, lojalny; zgodny z oryginałem', stpol. 'prawdziwy', kasz. *věrni* 'dochowujący wiary, oddany', dł. *wěryny* 'glaubhaft, wahr; treu, ehrlich', gł. *wěryny* 'ts.', cz. *věrný* 'dochowujący wiary; zgodny z oryginałem', sła. *verný* 'ts.', sła. *véren* 'gläubig; treu', sch. *vjěran*, *vjěrna* 'dochowujący wiary, lojalny; dokładny; wiarygodny', scs. *věrynə* 'gläubig, treu, zuverlässig, des Glaubens', bg. *véren*, *véřna* 'wierny, prawdziwy, pewny', maced. *верен* 'ts.', ros. *вёрный* 'śluszny, trafny; dokładny, zgodny z oryginałem; pewny, niezawodny', ukr. *вірний* 'ts.', br. *véřny* 'ts.'. — Derywat przymiotnikowy od **věra*, utworzony za pomocą sufiksu *-ynə, por. pol. *wiara*, dł. *wěra*, gł. *wjera*, cz. *víra*, sła. *viera*, sła. *véra*, sch. *vjěra*, bg. *véřa*, maced. *vépa*, scs. *věra*, ros. *vépa*, ukr. *віра*, br. *vépa*.

¹ *slüvü* = **slovo*. ² *tü ja vernə* = **to je(stə) věrynoje*. ³ *ni-ja* = **ne je(stə)*.

verúolaj — v. praet. pl. 'werbowali, zaciągali': werwióley 'Ferben' HB₁; Werwióley 'werben' HB₁; werwjóley 'Werben, annehmen (Soldaten)' HB₂; werwyóley Musketerí¹ 'Soldaten werben' H, werwióley B₁.

Pożyczka z dn., por. śrdn. *werven* 'thätig sein, handeln; erwerben, anwerben', dn. *warven* 'werben (Soldaten)'; prawdopodobnie późna pożyczka, a postać prefiksu *ver-* jest wynikiem wpływu wn., zob. Olesch, Thesaurus, III, s. 1413; zakończenie *-olaj* = *-ali.

Rost, s. 154, przyp. 38; Lehr, Zapož., s. 280, 284, 305; Polański, MZ, s. 83, 155 (nieco inaczej, z śrdn.).

¹ *musketeri* (z niem.).

veslū — s. nom.-acc. sg. n. 'wiosło': Wêslí 'Ruder' H, Wésly B₁.

**veslo*: pol. *wiosło*, kasz. *vosło*, dł. *wěsto* || *wjasto*, gł. *wjasto*, cz. *veslo*, sła. *veslo*, sło. *vėslo*, sch. *vèslo*, scs. *veslo*, bg. *вeслó*, maced. *вeсло*, ros. *вeслó*, ukr. *вeслó*, br. *вясло*.

vetərnaǰǰə — s. nom. sg. f. 'młyn wietrzny, wiatrak': Wetarneicia 'Wind-Mühle' H, Wetarnéitzia B₁.

**větrnica*: sło. *větrnica* 'Windfahne; der Flügel an einer Windmühle; Windmühle', por. w tym samym znaczeniu o zbliżonej budowie sch. *vjètrenica*, częściej *vjètrenjača*, ros. dial. *вєтpенуца* (Dal), a także pol. *wiatrak*, dł. *wětsnik*, cz. *větrník*. — Derywat od *votěr* jak *papərnaǰǰə* od *papār* (zob. s.v.v.).

vě — praep. z acc. 'w ciągu, przez, podczas', zaświadczone w wyrażeniu:

vě nūc 'w nocy': *winnütz* 'Des Nachtes' PS; *Wennütz* 'Bey der Nacht' H, *Wennütz* B₁B₂C; *Wen nitz*, *Wennüts* 'Bey der Nacht' HB₁.

**o*, **o noktʲ* (do **o* || **obʲ*, zob. s.v. *vib*), por. kasz. *ob noc* 'na noc', dł. *hob noc* 'die Nacht über', gł. *wob nóc* 'w ciągu nocy', sło. *ob noč* 'bei der Nacht; über Nacht', sch. *òb nōc* 'przez noc', scs. *ob noštʲ* 'die Nacht hindurch'.

Trubetzkoy, Polabische Studien, s. 18, przyp. 1; Polański — Sehnert, PED, s. 168; Olesch, Thesaurus, III, s. 1395-6; inaczej, nietrafnie (jako **vʲ*) Schleicher (s. 244), Rost (s. 71, przyp. 19) i Lehr-Splawiński (Gram. poł., s. 241).

věbortajt-sə zob. *vibortət* || *věbortət*.

věbrozət zob. *vibrozət* || *věbrozət*.

věkrüpět — inf. 'pokropić, skropić': *Wekrüpit* 'Besprengen' H.
**okropiti*: pol. rzad. *okropić* 'skropić dookoła ze wszystkich stron; pokropić', dł. *hochropis* 'besprengen, begießen, bespritzen', gł. *wokrjepić* 'ts.', sło. *okropiti* 'besprengen', sch. *okròpiti* 'pokropić, skropić', scs. *okropiti* 'besprengen', ros. *окpонуть* 'pokropić, skropić', ukr. *окpонуть*, br. *акpаніць*.

věplitenə — ptc: praet. pass. (nom.-acc. sg. n.?) 'oplecione': *Weplítēna* 'Umzäümet' H, *Weplítēna*, *Weplýten* B₁.

**opletenoje* do **oplesti*, **opletq*: pol. *opleść*, *oplotę*, kasz. *oplesc*, gł. *woplesc*, cz. *oplésti*, sła. *opliest*, sło. *oplésti*, sch. *oplèsti*, scs. *oplesti*, bg. *оплeтá*, ros. *оплeсть*, ukr. *оплeстí*, br. *аплeць*. — Z prefiksem **o-* do **plesti* (zob. s.v. *plitě*).

věřqbět — inf. 'obrzebić': *wärrumbit* 'besäumen' H, *warrumpit* B, *Werûmbit* B₁.

věřqbět vākārst 'obrzebić' (zapis zob. s.v. *vākārst*).

**orqbiti* || **obrqbiti*: pol. *obrzebić*, gł. *wobrubić*, cz. *obroubiti*, sła. *obrúbit*, sło. *obróbiti*, sch. *obrúbiti*, ros. *обpубить*, br. *абpубіць*. — Z prefiksem **o-* || **ob-* do **rqbiti* (zob. s.v. *rqbět*).

vib — praep. z acc., zaświadczone w wyrażeniu:

vib nidelə: *wippe niedehl* 'Vorige Woche' PS.

**ob(b)* || **o*: pol. *o* z loc. w znaczeniu czasowym określa czas dziania się czegoś (np. *o północy*, *o poranku*), kasz. *o*, *ob*, *obe* z acc. 'przez, w ciągu, podczas', np. *o jeden zén*, *ob lato*, dł. *wo*, *ho*, *hob* z acc., np. *wo tsi mjasece* 'in drei Monaten', *ho chylu* 'binnen einer Weile', *hob tensamy cas* 'um dieselbe Zeit', gł. *wob* z acc., np. *wob dżén* 'w ciągu dnia', *wob čas* 'od czasu do czasu', cz. *o*, *ob* z loc. lub acc., np. *o půlnoci* 'o północy', *ob den* 'co drugi dzień', sła. *o* z acc. lub loc., np. *o týždeň* 'za tydzień', *o polnoci* 'o północy', sło. *òb* z acc. lub loc., np. *ob dan* 'bei Tage', *ob noč* 'bei der Nacht', *ob časih* 'zeitweise', sch. *o* z loc., np. *o Bòžiću* 'około Bożego Narodzenia', *ob* z acc., np. *òb dan* 'przez dzień', *ob noč* 'przez noc', scs. *ob(b)* z acc. i loc. m. in. 'podczas', np. *ob noštʲ* 'die Nacht hindurch', ros.

przestarz. i dial. *o* 'o, w' z loc., np. *o zapé* 'o świecie', ukr. *o* 'o' z loc., np. *o s'jómijú godúni* 'o siódmej godzinie', br. *a* 'o' z loc., np. *a wóstaŭ zadzine* 'o szóstej godzinie'. — Postaci **o* i **ob* w niektórych językach słow. różnicowały się semantycznie, zob. Kopečný, ESSJ, 1, s. 132–40. Może i w połabskim *vib* miało inną funkcję niż *vě* (zob. s.v.), ale nie wykluczone jest także, że podane przez zapisywacza znaczenie 'Vorige Woche' nie jest dokładne i przytoczone wyrażenie należy rozumieć jako 'w ciągu tygodnia'.

vibesět — inf. 'zawiesić, przewiesić (np. szpadę na pasie); powiesić': Wibbeeset 'Anhängen' HB₁, Wibbêset BB₂C.

vibesě — 3. sg. praes. (ze znaczeniem przyszłym) 'zawiesi; powiesi': Wibbês 'Hencken' H.

vibəsāl-sə — praet. sg. m. reflex. 'powiesił się': Wibbassōlsa 'Sich hängen' H.

vibāseně — ptc. praet. pass. 'zawieszony; powieszony': Wibbasên 'Aufgehencket' H; *täu siess lah wibbessehn bāut*¹ 'du willst nur aufgehencket seyn' H, wibbossehn PSJ.

vardol vibāseně — praet. sg. m. pass. 'został powieszony': Wardōl wibbasên 'Gehangen werden' H.

**ob(v)ěsiti*, **ob(v)ěsi(tš)*, **ob(v)ěsilz sę*, **ob(v)ěšenžjъ*, **(vardol z niem., zob. s.v. vardot) ob(v)ěšenžjъ*: pol. *obwiesić* 'powiesić na kimś lub na czymś dużo czegoś', niedok. *obwieszać*, stpol. *obiesić* 'powiesić, odebrać życie przez powieszenie', *obiesić się* 'popęłnić samobójstwo przez powieszenie', kasz. *obúesęc*, *obúesac* 'powiesić na czym dużo czegoś', dł. *hobesyś* 'hängen, aufhängen, henken', *hobesyś se* 'sich aufhängen, sich hängen, sich erhängen', gł. *woběsyć*, niedok. *woběšec* 'powiesić (kogoś)', *woběsyć so* 'powiesić się', cz. *oběsiti*, *oběsiti se* 'ts.', sła. *obesit*, *obesit sa* 'ts.', sle. *obésiti* 'hängen, aufhängen', (koga) '(jemanden) hängen', sch. *òbjesiti* 'powiesić, zawiesić', *òbjesiti se* 'powiesić się', scs. *oběsiti* 'aufhängen', *oběsiti sę* 'sich aufhängen, sich hängen an', *oběšati* 'aufhängen', bg. *oběca*, *oběcuu* 'powiesić', pot. 'zawiesić', *oběca ce* 'powiesić się; uwiesić się, zawisnąć', maced. *obecu*, *ce obecu* 'ts.'. — Dokładnymi odpowiednikami czasowników połab. są formy

z uproszczoną grupą *bv* = *b*, natomiast formy z zachowanym *bv* są nowsze.

¹ *tāĭ cis lə ... bāit* = **ty χstješi lě ... byti*.

vibesət — inf. 'zawieszać, wieszac': Wibbêssat 'Anhängen' H.
vibāsoně — ptc. praet. pass. 'zawieszany, przywieszany': Wiwwassôn 'Umhängen, als wie mann den Degen umhänget' H, wibwassôn HW.

**ob(v)ěšati*, **ob(v)ěšanžjъ* — formy niedok. do **obvēsiti*, zob. s.v. *vibesět*.

vibět — inf. 'ociosać': Wibbet 'Behauen' H, Wippet B₁.

lōs vibět 'ociosać drewno': Lgōs wibbet 'Holz behauen' H, wippet B₁.

nūgō vibět 'podstawić (komuś) nogę': Nikung wibbit 'Bein unterschlagen' H.

**obiti*, **lěš obiti*, **nogō obiti*: pol. *obic* 'wysmagać, wychłostać; nadtluc, utraćić kawalek; pokryć coś czymś', kasz. *obic* 'zbić (kogo); wymłócić cepami; ociosać (drzewo)', dł. *hobiś* 'herunterschlagen, abschlagen', cz. *obíti* 'pokryć coś czymś', sła. *obit* 'ts.; uderzeniami strącić z czegoś (zwykle o owocach)', sle. *obíti* 'verschlagen, schalen, auszimmern', sch. *òbiti* 'wylamać, wybić; wymłócić, wyluszczyć kukurydzę', scs. *obiti*, *obijō* 'umwickeln, einhüllen', ros. *obúmь* 'pokryć; obtluc, obłupać'. — Znaczenie 'ociosać' w połabskim, kaszubskim i słoweńskim rozwinęło się zapewne poprzez 'obtluc, obłupać'.

vibədaĭ — s. nom.-acc. pl. 'resztki słomy nie zjedzonej przez bydło': wibbedey 'hörtel Stroh' PS, Wibbedey 'Hörtelstroh' PSJ.

Co do znaczenia, które podaje Parum Schultze, por. szlez.-holszt. *Ortstroh* 'vom Vieh bei Seite geschobenes oder unter die Füße getretenes Stroh'.

**obědi* (z pierwotnego **objědi* w wyniku zmiany *bj* = *b*): dł. *hobjězi* 'das übrig gebliebene Futter, das aus den Krippen gerafft wird', gł. *wobjědz* 'resztko po jedzeniu', sle. *objědki* 'Viehfutterüberreste', ros. *обѣдки*, *обѣду* 'ts.' (Dal).

Rost, s. 71, przyp. 30; Polański — Sehnert, PED, s. 168; Szydłowska-Ceglowa, Lud, XLVIII, s. 84; Olesch, Thesaurus, III, s. 1418-9.

vibmojtēnə — ptc. praet. pass. 'wynagrodzone': Wibbemeitena 'Belohnung' H, Wibbemóytēna B₁.

**obmyten(oje?)* do **obmytiti*: sle. *obmítiti* 'bestechen', bg. *обмуня́, обмуну́у* 'oclić' — denominativum od **myto* (zob. s.v. *mojtě*), por. z innym prefiksem stpol. *podmycać* 'przekupywać', *podmycenie* 'przekupienie, przekupstwo'.

vibortət || *věbortət* — inf. 'obrócić, odwrócić': wibbortat 'kehren' PS.

Formę z prefiksem zredukowanym (*vě-*) rekonstruuje się na podstawie imperat. reflex.:

věbortaj-sə — 2. sg. imperat. reflex. 'obróć się, odwróć się': Webbôrtéissa 'Umkehren, umwenden (ein Kleid, Sack u. dergl.)' H, Webbôrteyssa B₁, Webbôrteissa B₂.

vibərtəl-sə — praet. sg. reflex. m. 'obrócił się, odwrócił się': Wibbartālsa 'Umkehren, sich umwenden' H.

**obvortēti* (zamiast **obvortiti*), **obvortī-sə*, **obvortilə sə*: pol. *obrócić* 'pokręcić czymś dookoła; skierować, zwrócić ku czemuś', *obrócić się* 'zrobić obrót; zwrócić się', w podobnych znaczeniach kasz. *obrōcēc, obrōcēc są*, dł. *hobrośiś, hobrośiś se*, gł. *wobroćić, wobroćić so*, cz. *obráti, obráti se*, sła. *obrátiť, obrátiť sa*, sch. *obráti, obráti se*, scs. *obratiti, obratiti sə*, ros. przestarz. *оборому́ть, оборому́ться*. — Z prefiksem **ob-* do **vortiti* (zob. s.v. *vortət*); uproszczona grupa *bv* = *b* w *vibortət* || *věbortət* jak w *vibesət, vibesət*.

Polański — Sehnert, PED, s. 169; Olesch, Thesaurus, III, s. 1421-22; nieco inaczej Koblichke, AfslPh, XXVIII, s. 440 (jako wtórne iterativum zamiast **vibrocat* = **obvortjati*).

vibov — 2. sg. imperat. 'pokaż': Wibbôw 'Zeigen, Weisen' H, Wibbôv, wibbôf B₁, Wibbôw, Wibbôf B₂ C.

Ze względu na konsekwentne zapisy bez wygłosowej samogłoski występuje tu raczej imperativus, aniżeli 3. sg. praes.

Tak u Schleichera (s. 99); jako 3. sg. praes. interpretują tę formę Lehr-Splawiński (Gram. pol., s. 212), Polański — Sehnert (PED, s. 169) i Olesch (Thesaurus, III, s. 1422).

**objavi* do **objaviti*: pol. *objawić* 'dać wyraz czemu (zwykle swemu uczuciu, stanowi); okazać', stpol. 'podać do wiadomości, rozgłosić', cz. *objeviti* 'odkryć, wykryć', sła. *objavit* 'ts.', sle. *objáviti* 'ogłosić, obwieścić', w tym samym podstawowym znaczeniu sch. *objáviti*, scs. *obaviti*, bg. *объяв́я, обяв́уш*, maced. *objavu*, ros. *объяв́ить*, ukr. *об'яв́ити*, br. *аб'яв́іць*.

vibrájě — 3. sg. praes. (ze znaczeniem przyszłym) 'skopie, przekopie': Wipráya 'Umgraben' H, Wiproja B, Wipraya B₂ C.

vibrájētə — ptc. praet. pass., nom.-acc. sg. n. 'skopane, przekopane', zaświadczone w wyrażeniu:

vibrájētə lōdū 'skopane pole': Wiproite lguntí 'Umgegraben Land' H, wiproite lgundí B₂.

**obryje(tə)*, **obrytoje*, **obrytoje lēdo* do **obryti*: kasz. *obręc* 'dookoła przekopać', dł. *hobryś* 'umgraben, um etw. herumgraben', gł. *wobryć* 'okopać', cz. *obryti* 'ts.', sła. *obryť* 'ts.', sle. *obríti* 'umwühlen', sch. *òbriti* 'ts.', ros. *обры́ть* 'zryć; obkopać', br. *абры́ць* 'zryć'. — Z prefiksem **ob-* do **ryti* (zob. s.v. *rájě*).

vibrozət || *věbrözət* — inf. 'obciąć': Webbryósat 'Beschneiden' H, Webbryôsət B₁, Webbryásət C.

Postać inf. z prefiksem niezredukowanym nie została zaświadczona, rekonstruuje się ją na podstawie zapisów innych form.

vibrəzonə || *věbrəzonə* — ptc. praet. pass. 'obcięte': Webbryasóna 'Beschnitten' H, Wibbryasóna¹ B₂.

várdə vibrəzonə — 3. sg. praes. pass. 'zostaje obcięte': Wóarda Wibbryasóna 'Beschnitten werden' H, Wibbriasóna B₁, Wibbryasána C.

**obřezati*, **obřezan(oje?)*, *(*várdə* z niem.) *obřezanoje*: pol. *obrzezać* 'rytualnie obciąć napletek', stpol. także 'obciąć', kasz. *obřezac* 'beschneiden', dł. *hobřezáš* 'obciąć; obrzezać', gł. *wobřezac* 'ts.', cz. *obřezati* 'obrzezać', przestarz.

'obciać', sla. *obrezat* 'obciać; obrzezać', sle. *obrezati* 'obciać', sch. *obrezati* 'ts.', scs. *obrezati* 'ts.', bg. *обрéжа, обрэжеи* 'ts.', ros. *обрéзати* 'ts.', ukr. *обрізати* 'ts.', br. *абрэзаць* 'ts.'. — Z prefiksem *ob- do *rēzati, zob. s.v. rezq.

¹ Prawdopodobnie błąd zamiast „Wibbryasóna”.

vibod — s. nom. sg. m. 'śniadanie (drugi posiłek dnia)': wibbejohd 'Morgenbrodt' PS, Vibbejohd PSJ; Wibbióde 'Morgenbrodt' H¹, Wibbegôd B₂; Wibbióde, Wibbegôd 'Morgen-Brodt' H, Wibbióda, Wibbejôd B.

*obédz: pol. *obiad* 'najobfitszy, gorący posiłek spożywany najczęściej w środku dnia', kasz. *obád* 'ts.', dł. *hobed* 'ts.', gl. *wobjed* 'ts.', cz. *obéd* 'ts.', sla. *obed* 'ts.', sle. *obéd* 'ts.', sch. *objed* 'ts.', scs. *obédz* 'Mahlzeit, Frühstück', bg. *óbed* 'obiad', ros. *obéd* 'ts.', ukr. *obíd* 'ts.', br. *abéd* 'ts.'

Por. *priděbedě*.

¹ Zapisane w kontekście: „Die Wende rechnen 6 Mahlzeiten des Tages 1. Frühstück, 2. Morgenbrodt: Wibbióde ...”.

vicq — s. nom.-acc. sg. n. 'owca': Wützang 'Schafin' PS.

*ovčę: pol. *owcę* 'jagnię', kasz. *ovčq* 'ts.', sle. *ovčè* 'ein schlechtes Schaf'. — Pierwotne dem. do *ovčca (zob. s.v. vičə), w połabskim jednak utraciło ono charakter deminutywny podobnie jak *svajnq*.

vicenə — adi. nom.-acc. sg. n. 'owcze', zaświadczone w wyrażeniu:

vicenə mąsi 'owcze mięso': Wjtzena mangsi 'Schafffleisch' Bauc; Wítzena mangsi 'Schaffleisch' HA.

*ovčenoje, *ovčenoje męso — derywat przymiotnikowy od *ovčca (zob. s.v. vičə) utworzony za pomocą produktywnego w połabskim sufiksu *-en-. — Brak dokładnych odpowiedników z innych języków słow., ale por. dł. *wojcnny, wojcyny* 'owczy'.

vicer — s. nom.-acc. sg. m. 'wieczór': Witsēr 'Le soir' Pf, Witseér Ec; Witsér 'Der Abend' Vand, Witsēr Do; Wítzör 'Abend' H, Witzîr B₁.

dübrě vicer 'dobry wieczór': Dibbre Wjtzeer 'Guten Abendt' Bauc; Dibber wítzör 'Guten Abend' H.

*večerz, *dobrzjъ večerz: pol. *wieczór, dobry wieczór*, kasz. *večör, dobrî večör*, dł. *wjacor*, gl. *wječor, dobry wječor*, cz. *večer, dobrý večer*, sle. *večêr, dober večêr*, sch. *věčē, dobro věčē*, scs. *večerz*, bg. *вечер, добър вечер*, maced. *вечер, добро вечер*, ros. *вечер, добрый вечер*, ukr. *вечір, добрий вечір*, br. *вечар*.

vicera — s. nom. sg. f. 'kolacja': Witséra 'Souper' Pf; Witsera 'Zu Nachteßen' Vand.

vicera — acc. sg. 'kolację': Wiedzarang 'Habend essen' PS; wítzerang 'Abend-Mahlzeit' H, Wützerang B; Wützerang 'Abend-Mahlzeit' H.

*večerja, *večerjō: pol. książk. *wieczera*, kasz. *večeřa*, dł. *wjaceřa*, gl. *wječer*, gen. *wječerje*, cz. *večeře*, sla. *večera*, sle. *večêrja*, sch. *věčera*, scs. *večeřa*, bg. *вечеря*, maced. *вечера*, ukr. *вечеря*, br. *вечера*.

Rost, s. 87, przyp. 7; Lehr-Splawiński, Gram. pol., s. 172; Olesch, Thesaurus, III, s. 1474; inaczej, nietrafnie, Schleicher, s. 183, 186-7 (jako dem. *večerę zamiast acc. sg. *večerjō).

vicě — adi. nom. sg. m. 'owczy', zaświadczone w wyrażeniach:

vicě bok 'baran': Wjtzbock 'Schaff-bock' Bauc. — Kalka niem. *Schafbock*, zob. Rost, s. 81, przyp. 11.

vicě χlev 'chlew (stajnia) dla owiec': Wjtzchlewe 'Schafstall' Bauc; Wítzechglêf 'Schafstall' H, Witze B, Wítechglef B₁, Wítzechlêf B₂; wutzechlew 'Schaafstall' B₂.

vicě sar 'ser owczy': Wütze soor 'Schaaffkäse' Vand, Wützesoor Do.

vicě saro — gen. sg. (partit.) 'ser owczy': Wüze soorò 'Du fourmage de brebis' Pf; Wítze ssaró 'Schaf-Käse' H, Wütze B₁, Witze C.

vicě — nom.-acc. sg. n. 'owcze', zaświadczone w wyrażeniu:

vicě mlākə — gen. sg. (partit.) 'owcze mleko': Wüz melaúca 'Due laict de brebis' Pf; Wütze mlauka 'Schaf-Milch' H, Witze B₂.

vicə — nom. sg. f. 'owcza', zaświadczone w wyrażeniu:
vicə vās 'wesz owcza': Witze Woas 'Schafflaus' Bauc;
 Wítze woas 'Schaf-Laas' H, Wice B₁.

**ovčьbьjь*, **ovčьbьjь* (*bok* z niem.), **ovčьbьjь* χλήυς, **ovčьbьjь* syrα, **ovčьbьjь* syra¹, **ovčьčeje*, **ovčьčeje* melka¹, **ovčaja*, **ovčaja* vřšь: pol. *owczy*, kasz. *ovči*, gł. *wowči*, cz. *ovčí*, śl. *ovčí*, śl. *óvčji*, sch. *òvčjī*, scs. *ovčь*, bg. *óvчу*, maced. *овчу*, ros. *овечий*, ukr. *овечий*, br. *авэчы*. — Budowa jak *korvě*, *gòsě* (zob. s.v.v.).

¹ W języku połab. przydawka przymiotnikowa w połączeniu z gen. partit. występowała w nom.

vičə — s. nom. sg. f. 'owca': Wúcia 'Un agneau' Pf, Wúcia ou Wúzia Ec; Wyzja 'Schaff' An; Woizia 'Das Schaaf' Vand; Wjtzia 'Schaff' Bauc; Wítzia 'Schaf' H, Witzia B.

vice — nom.-acc. pl. 'owce': Witzé 'Heerde Schafe' H, Witzê B₁, Witze C; schapâr pôsse¹ witzé 'Der Schäfer hütet eine Heerde Schafe' H, witzê B₁.

Tu też chyba należy zapis Parum Schultzego: Wütz 'Schaafe', Weitz PSJ (zob. Brückner, ZfslPh, VII, s. 36).

**ovьca*, **ovьcě*: pol. *owca*, kasz. *ovca*, dł. *wojca*, gł. *wowca*, cz. *ovce*, śl. *ovca*, śl. *óvca*, sch. *óvca*, scs. *ovьca*, bg. *овца*, maced. *овца*, ros. *овца*, *овца*, br. *авэчка*, z odpowiedników pozasłow. por. stind. *avikā* f., lit. *avis*, łot. *avs*, łac. *ovis*.

¹ *šapâr posě* = *(*šapâr* z dn.) *pase(tə)*.

videně — s. nom.-acc. sg. n. 'odzież, ubranie': Widdíne 'Un habit' Pf; Widdena 'Kleid' H, Wíddena BB₂C, Widdéna B₁; Widdên 'Kleiden' H, 'Kleidung' B₁; Widdêne 'Kleider' B₁.

nüvə videně 'nowe ubranie': neúwa widdíne 'Un habit neuf' Pf; Niwa widdena 'Neu Kleid' H, wíddena B₂C, widdéna B₁.

storə videně 'stare ubranie': stořa widdíne 'Un vieil habit' Pf; Stora Widdena 'alt Kleid' H, stora Widdéna B₁.

**oděньje*, **novoje oděньje*, **staroje oděньje*: pol. przestarz. *odzienie*, sli. *vozéńé*, dł. *wóżeńé*, cz. *odění*, śl. *odenie*, scs. *oděnije*, ukr. reg. *одіння*, br. *адзэнне*. — Pierwotne

subst. verb. od **oděti*, por. pol. *odziać* 'ubrać', w tym samym znaczeniu dł. *wóżeś*, gł. *wodźeć*, cz. *odíti*, śl. *odiet*, śl. *oděti*, sch. *òdjeti*, scs. *oděti*, ros. *одеть*, ukr. reg. *odímu*, br. *адзэць*.

vidě — 3. sg. praes. 'wiedzie, prowadzi': wide 'Leiten' H, wýde B₁; Wýde 'Führen' HB₁.

**vede(tə)* do **vesti*: pol. *wieść*, *wiodę*, pomor. *úesc*, *úodę*, dł. *wjasć*, *wédu*, gł. *wjesć*, *wjedu*, cz. *vésti*, *vedu*, śl. *viest*, *vediem*, śl. *vésti*, *védem*, scs. *vesti*, *vedo*, ros. *весту*, *ведý*, ukr. *весту*, *ведý*, br. *вэцý*, *вядзэ*.

viděn — s. nom.-acc. sg. m. 'ogień': Witchiñ 'La feu' Pf; Bitchir 'Feuer' Vand, Bitchen Do; Widgínn 'Feuer' Bauc; Widgiñn 'Feuer', 'Flamme' H; Tschüríssa¹ witchiñ 'Brúler' Pf; Witschin tschüríssa¹ 'Die Flamme' Vand; draw wiest kaw widjin² 'Holtz fahren zu brennen' PS.

**ogнь*: pol. *ogień*, kasz. *ogin*, dł. *hogeń*, gł. *woheń*, cz. *oheń*, śl. *oheń*, śl. *ógenj*, sch. *òganj*, scs. *ogнь*, bg. *огън*, maced. *огун*, *оган*, ros. *огонь*, ukr. *вогонь*, br. *агонь*, z odpowiedników pozasłow. por. lit. *ugnìs*.

¹ *đōri-sə* = **gori(tə)* sę. ² *drāv vist kã viděn* = **drāv vesti kã viděn* (nom.-acc. zamiast dat.).

vigneně — adi. nom. sg. m. 'ogniowy', zaświadczone w wyrażeniach:

komoj vigneně 'krzemień' (dosłownie 'kamień ogniowy'): Komoy Witnena 'Feurstein' Bauc; Komóy Wiknéna 'Feuerstein' H, Wiknéna, Wikenena, Wittkenéina B₁. — Kalka niem. *Feuerstein*.

vigneně kuel 'kula ognista': wiknéna Kuel 'Feuer-Kugel' H, Wiggenéna B₁.

vignenə — nom.-acc. pl., zaświadczone w wyrażeniach:

vignenə klestə 'szczypce kowalskie (do ognia)': Wiknena Klésda 'Feuer-Zange' H. — Kalka niem. *Feuerzange*.

vignenə tūđaj 'krzesiwo, zapalki': Wiknena tugéy 'Feuerzeug' H. — Kalka niem. *Feuerzeug* (zob. też s.v. *tūđaj*).

*ognenṣjḃ, *kamj ognenṣjḃ, *ognenṣjḃ (kuel z niem., zob. kuvál), *ognenyjě, *ognenyjě klěščě: sle. ognjēn, sch. ògnjen. — Derywat przymiotnikowy od *ognь (zob. s.v. viděn), utworzony za pomocą produktywnego w połabskim sufiksu -en-.

Heydzianka, SO, III/IV, s. 235; Lehr-Splawiński, SO, IX, s. 9 n.; Szydłowska-Ceglowa, Lud, XLVIII, s. 48, 94-5, 139; Olesch, Thesaurus, III, s. 1427-8.

vijās zob. viúās.

vijácə — ptc. praes. act., nom. sg. f. 'wiejąca', zaświadczone w wyrażeniu:

vijácə šūpə 'wiejaczka': Wyangsia Schippia 'Worff-Schippe' H, Wjangsia B, Wiangsia C.

*vējotjaja, *vējotjaja (šūpə z śrdn.) do *vējati: pol. wiać 'dmuchać, poruszać się (o wietrze); czyścić ziarno przez rzucanie go pod wiatr', w tych samych podstawowych znaczeniach kasz. vác, dł. wjaś, gł. węc, cz. váti, śla. viať, sle. véjati, sch. vījati || vējati, scs. vējati 'wehen', bg. вея, maced. вее, ros. веять, ukr. віяти, br. веяць, z odpowiedników pozasłow. por. stind. vāti 'weht', vāyati 'bläst'.

Por. šūpə || sūpə.

viklip — s. nom. sg. f. 'snop słomy, tj. wymłócony snop': Wicklîp 'Bund Stroh' H, Wikklîp B, Wiklîp B₂.

jácānə viklip 'snop słomy jęczmiennej': Gangsána wicklîp 'Gersten Bund Stroh' H.

*oklepь, *jěčьnaja oklepь (|| *oklepṣ): kasz. oklep, oklepu m. 'snop wymłócony tylko z co lepszego ziarna, krajany potem koniom na sieczkę', dł. woklep, woklepa m. 'ts.', gł. woklep, woklepje f. 'ts.', cz. oklep, oklepi f. 'ts.', śla. oklep, oklepa m. 'ts.', por. też sch. òklepine 'drobna słoma pozostała po młóceniu' i o podobnej budowie ale w innym znaczeniu ros. оклѣн 'клепань, полосы, листы, ковка, чем што оклепано' (Dal). — Pierwotne nomen actionis od *oklepiti, *oklepati, por. dł. hoklepiś 'wymłócić snop', gł. woklepać 'vorschlagen (beim Dreschen)', cz. oklepati 'klepáním zbaviti něčeho'. — Wyraz po-

łab. sprowadza się do postaci z jerem miękkim w wygłosie; postać *oklepṣ rozwinęłaby się w viklep. — Schleicher (s. 62 i 64) nietrafnie transkrybuje vūklūp i wyprowadza z *oklopṣ. Szydłowska-Ceglowa, Lud, XLVIII, s. 49; Olesch, Thesaurus, III, s. 1423; Schuster-Šewc, EWSS, s. 1644.

vikol del — praet. sg. m. 'zboczył (z drogi), odszedł' lub może 'namoczył': Wikoldêl 'Abweichen' H, Wikol deel B₁.

Z śrdn. wiken 'weichen, cedere' lub wēken 'weich machen, erweichen'; zakończenie połab. -ol = *-alṣ; co do partykuly del zob. s.v. dal || del || dol.

Ze względu na 2 znaczenia niem. 'abweichen' ('zboczyć' i 'namoczyć') rozstrzygnięcie dwuznaczności wyrazu połab. nie jest możliwe; także sięgnięcie do pochodzenia tego wyrazu nie pomaga, zob. Olesch, Thesaurus, III, s. 1428-9.

vikōsě — 3. sg. praes. (ze znaczeniem przyszłym) 'ogryzie': Wigkungse 'Benagen' H.

vikōsonə — ptc. praet. pass. (nom.-acc. sg. n.?) 'ogryzione': Wigkungsona 'Benaget' H.

*okōsi(tṣ) lub *okōše(tṣ), *okōsan(oje?) — z prefiksem *o- do *kōsiti (zob. s.v. kōsēt), *kōsati (zob. s.v. kōsojě). W językach słow. czasownik ten występuje zarówno w formie na *-iti, jak *-ati, zob. Sławski, SE, II, s. 121. Por. pol. daw. okęsić 'obgryźć, okroić', okęsować 'obgryzać, okrawać', dł. hobkusaś (imperfectivum), hobkusyś (perfectivum) 'bebeißen, benagen, nagend essen', gł. wobkusać 'obgryźć, nadgryźć', wobkusować 'obgryzać, nadgryzać', ros. обкыцать 'obgryźć'.

vilě — adv. 'wiele, dużo': Vile 'Beaucoup' Pf; viele 'Viele' Vand; Wîl 'Viel' H, Wîl B₁, wile B₂; Wilereis¹ 'Offt' H; vile blócha² 'beaucoup des puces' Pf; Wile blochá² 'viele Flöhe' Vand; gebühse Schlawack heide wiel ka meysah³ 'frommer Mench gehet viel zu Kirchen' PS; wiel Jeldt meht⁴ 'viel geldt haben' PS; Täu mohss wiltje wungs zaa wiel wlassa⁵ 'Du hast großen bart mit viel haren' PS; Lgeibach Wile, kak mánach⁶ 'Lieber viel, denn weniger' H; Niang⁷ Wile 'Nicht viel' H, Wyle B₁;

Wîl kommona⁸ 'Weit abgekommen' H, Wîlkommona C; Wÿl Kommóna⁸ 'Weit abkommen' HB₁.

tok vilě 'tak wiele, tak bardzo': Tôk Wÿl 'So viel' HB₁, wîl B₂, Wil C.

ni tok vilě 'nie tak bardzo, nie tak wiele': Ni tôk Wîl 'Nicht so sehr, d.i. nicht so viel' H, will B₁, will C.

kok vilě 'ile': Kôk wile 'Wie viel' H; Kok wîle 'Wie viel?' H, wÿle B₁; Kuquíglian⁹ 'Combien' Pf; Kukiglian?⁹ 'Wie viel?' Vand; coquile wargne Bûsaz copcung caroi aipoistas toquile Moroika slase aipoistas¹⁰ 'wie viel Tropfen Bluth Gott dem H. von seinen Backen fließen, so viel thränen Maria auß ihren augen fließen' Mit.

navqc — superl. 'najwięcej' (przykłady i zapisy zob. s.v. *navqc*).

**velbje*, **tako velbje*, **ne tako velbje*, **kako velbje*, **na-veŕtje*: pierwotnie forma nom.-acc. sg. n. do **velbjь* 'wielki, duży', por. pol. *wiele* 'dużo', stpol. *wieli* 'duży, znaczny pod względem rozmiarów, magnus; znaczny co do liczby, liczny, multus; znaczny pod względem siły, natężenia, vehemens', *wiele* 'wielka liczba, mnóstwo', kasz. *véle* 'wiele', dł. *weli* 'wielki', *wéle* 'wiele', gł. *wjele* 'wiele', cz. daw. *vele* 'bardzo', sle. stare i dial. *vêli* 'wielki', sch. *vèle* 'bardzo', *vêljī* 'wielki, ogromny', scs. *velije* 'bardzo', *velijь* 'wielki', bg. *веле-* (tylko w złożeniach) 'wielko-', ros. przestarz. *велуи* 'wielki'.

¹ *vilě rajs* (*rajz* z dn. *Reis*). ² *blāχə* = **blχa* (nom. sg. zamiast gen. pl.). ³ *büzě clāvək aīdē vilě kǎ maīsə* = **božьjь čelvēkə ide(tə) velbje kə (maīsə* z śrdn., zob. s.v. *maīsə*). ⁴ ... *jelt met* = *(*jelt* z dn., zob. s.v.) *jьmēti*. ⁵ *tāi mos viltě vps sǎ vilě vlāsě* = **ty jьmašь velikъjь vps sǎ velbje volsy* (nom.-acc. pl. zamiast gen. pl.). ⁶ *lajbaj vilě kək manəj* = **ljuběje velbje kako mьněje*. ⁷ *ni-jq* = **ne je(stə)*. ⁸ *komonə* (z niem., zob. s.v. *komot*). ⁹ *kok vilě jq* = **kako velbje je(stə)*. ¹⁰ *kok vilě varχnē büzəc kǎrǎj aīpaīstəs, tok vilě Moraīkə slǎz aīpaīstəs* = **kako velbje vřχənəjь božьcь kəry* (nom. sg. zamiast gen. pl.) *upuščašə, tako velbje Marika sləzə upuščašə*.

vilkəmol — praet. sg. m. 'powitał, przywitał': Willkamyol 'Willkommen' Bauc; Willkamiol 'Willkommen heißen' H, Willkamyol B₁C.

Utworzone od dn. *willkamen* adi. 'willkommen'; zakończenie polab. *-ol* = **-alə*.

Olesch, Thesaurus, III, s. 1434; nieco inaczej Polański (MZ, s. 155) i Polański — Sehnert (PED, s. 170) (z śrdn. *wille-kommen* 'bewillkommen, begrüßen').

vilsə || *vilšə* — s. nom. sg. f. 'olcha, olsza':

vilsə: Wiltza 'Erle' Bauc; Wilza 'Erle' H, Wiltza B₁.

vilšə: Wilscha 'Un aulne' Pf, Wilscha Ec.

vilse — nom.-acc. pl. 'olchy, olsze': Wilse 'Ellern' PS; Wilzé 'Erle, plur'. H, Wiltze B₁, wilzé, willsé B₂.

Zapis Pfeffingera reprezentuje jeden z przykładów zachowania *š* w postaci pierwotnej, tj. z okresu przed mazurzeniem.

**olša* (|| **elša*), **olšě*: pol. *olsza*, kasz. *olša*, dł. *wólša*, dial. *wolša*, gł. *wólša*, *wolša*, cz. *olše*, śla. dial. *olša*, sle. dial. *ólša*, sch. dial. *jóša*, por. też z nagłosowym **e*- cz. dial. *jelše*, śla. *jelša*, sle. *jělša*, sch. dial. (pln.) *jělša*, bg. *елуа*. — Derywat z sufiksem **-ja* od **olχa* || **elχa*, por. pol. *olcha*, kasz. *olcha*, śla. dial. *olcha*, *jelcha*, sch. *jóha*, *jóva*, dawne *jelha*, dial. *jéha*, *jea*, bg. dial. *елха*, maced. *евла* (z wcześniejszego **eχla* = **elχa*), ros. dial. *ольха*, *ольха́*, dawne *ельха*, dial. *ѣлха*, *елха́*, ukr. *вільха*, zob. Słownik prasłowiański, VI, s. 50–52.

I. *viltě* — adi. nom. sg. m. 'wielki': Wiltge 'Groß, masc. et neutr.'¹ H; Wiltje 'grosse' PS; Wiltge Kung² 'großes Stück' H; wiltje leihb³ 'groß Wispel' PS; Büse Moagt gang⁴ Wiltge 'Gottes Macht ist groß' H; Täu mohss wiltje wungs⁵ 'Du hast großen bart' PS.

viltě dǎzd 'ulewa': Wiltge Dôast 'Platz-Regen' H, Wiltje B.

viltě los 'wielki las': Wiltge Lgôs 'Großer Wald' H.

viltě poləc 'kciuk, wielki palec (u ręki i u nogi)': Wiltge Polatz 'Daum' Bauc; Wiltge Polatz 'Daum; d.i. großer dicker

Finger; so heißt auch der große Zehe' H; Wiltge Pôlatz 'große Zehe' HB₁.

viltě vrex 'orzech włoski' (zapisy zob. s.v. *vrex*).

viltě vótěr 'wichura, sztorm': Wiltge Wyóter 'Sturm-Wind' H, Wiltje Wjóter HW.

vilkə || *viltə* — nom. sg. f. 'wielka': Wilka 'Groß, foemin.' H; wilca 'Grand' Pf, Ec; Wiltge dara wa sime⁶ 'ein groß Loch in der Erden' H; wiltge reka⁷ 'Große Jetze' H.

vilkə mojs 'szczur' (zapisy sob. s.v. *mojs*).

vilkə vādə 'morze' (zapisy zob. s.v. *vādə*).

vilkə — acc. sg. f. 'wielką': Wilkung Bitang⁸ 'Große Beute' H, Wilkúng B₁.

viltə — nom.-acc. sg. n. 'wielkie, grube': Wiltge Sjungtí⁹ 'Großer Festtag' H.

viltə mąsi 'udo': Wiltge mángsy 'Dicke Fleisch, Dicke bein' H. — Kalka niem. *Dickbein*.

viltě — nom. pl. m. 'wielcy, wielkie': Wilze lessáy¹⁰ 'Großer Wald' H.

vilkə — nom.-acc. pl. n. 'wielkie': Wilka woista¹¹ 'Gros maul' An.

viltə — nom.-acc. pl. (na wszystkie rodzaje?): Wiltge Kungsáy¹² 'Große Stücken' H.

viltə bükvoį 'biblia': Wildia Bückwói 'La Bible. Cela veut dire: Le grand livre' Pf, Wildia Ec.

viltə tölə 'wóz do zwożenia snopów z pola': Wiltga tgela 'Erndtewagen' Bauc.

navqə 'największe' (zapisy zob. s.v.).

**veliktjь*, **veliktjь dżžь*, **veliktjь lěsz*, **veliktjь palьcb*, **veliktjь orěχz*, **veliktjь vētrə*, **velikaja* (t' zamiast k w obocznej formie pod wpływem innych form), **velikaja myšь*, **velikaja voda*, **velikojə*, **velikoje*, **velikoje męsьje*, **veliciji*, **velikaja*, **velikyjě*, **velikyjě* (*bükvoį* jest pożyczką, zob. s.v.), **velikyjě* (zamiast **velikaja*) *kola*, **na-větjaja*: pol. *wielki*, kasz. *velgi*, dl *weliki*, gl. *wulki*, cz. *velký*, sla. *velký*, sle. *velik*, sch. *vèlik*, *vèlikī*, scs. *veliktz*, bg. *велик*, maced. książk. *велик*,

ros. *великий*, *велик*, ukr. *великий*, br. *вєлїкї*. — Rozszerzenie o sufiks -k- przymiotnika **veljь*, zob. s.v. *viltě*.

1 Określenie Henniga jest nieściśle, jako że forma rodzaju nijakiego przymiotników o temacie zakończonym na -k-, -g-, -χ- brzmiała -tə, -də, -χə i końcówka była zapisywana najczęściej przez -a-. 2 ... *kəp* = **kəpə*. 3 *laib* = **lubə*. 4 *büzě moxt ja* = **božьjь* (*moxt* z niem.) *je(stə)*. 5 *tāį mos viltě vəp* = **ty jьmašь velikəjь vəpə*. 6 *viltə darə vā zimě* = **velikaja dira və zemji*. 7 *viltə rekə* = **velikaja rekə* (*Jetze* to nazwa rzeki, dokładniej *Jetzel*). 8 *bütə* (pożyczka, zob. s.v.) 9 *sjətū* = **svęto*. 10 *lesaj* = **lěsi*. 11 *vajstə* = **usta*. 12 *kəpaj* = **kəpsy*.

II. *viltě* — adv. 'bardzo, całkiem; prze-; mocno': Jōs gis wiltge dralle tgaarl¹ 'Ich bin ein sehr schneller Kerl' H; wiltga grīna Sena² 'eine sehr heßliche Frau' H; wiltge mola³ 'Gar klein, sehr klein' H; Wiltge teplī⁴ 'Sehr warm' H; To tilang gang Wiltge tautzna⁵ 'Das Kalb ist sehr fett' H, Wiltgi B₁; wiltge wiltge⁶ 'Sehr groß' H; Wiltge Wiltga⁷ 'Gar groß' HB₁; wildje bühse Schlawack⁸ 'ein sehr frommer Mensch' PS; Wiltge wautzēn⁹ 'Wohlgelehrt, sehr gelehrt' H.

aždě viltě 'mocno stapa': heyde wildje 'gehet stark' PS.

viltě viltě 'ogromnie', zaświadczone w wyrażeniu:

viltě viltě storě 'stary jak świat, zgrzybiały': Wiltge Wiltge store 'Stein-alt' H.

viltě sjətə 'przenajświętsze': Wiltge Sjunta 'Allerheiligste, d.i. sehr heilig' H, Wiltje B, Willdye B₂.

**veliko*, **ide(tə) veliko*, **veliko veliko*, **veliko veliko starəjь*, **veliko svętoje* — pierwotnie forma nom.-acc. sg. n. od **veliktz* (zob. s.v. I. *viltě*), por. ukr. dial. i przestarz. *вєлуко* 'bardzo, silnie, wiele'.

1 *joz jis viltě dralě tarl* = **jazə jesmь veliko* (*dralě, tarl* z śrdn., zob. s.v.v.). 2 ... *grūznə zenə* = **grozьnaja žena*. 3 ... *mola* = **mal(oje?)*. 4 ... *teplū* = **teplo*. 5 *tū tilə ja viltě tautznə* = **to telę je(stə) veliko tučьnoje*. 6 *viltě viltě* = **veliko velikəjь*. 7 *viltě viltə* = **veliko velikoje*. 8 ... *büzě clāvək* = *... *božьjь čelvēkə*. 9 ... *vayceně* = **učenəjь*.

vilə — s. nom. sg. f. 'wola': Willia 'Wille' H, Wílga B₁, Willya B₂C; tua willia mossa schjmiot¹ Mit; tia Willia 'Dein Wille' H, Tia, willya Ec; tú Wilje neke bung te kak, dak noosim² 'Dein Wille sei wie ... so auf der Erde' Buchholtz.

sá sǔjə vilə — instr. sg. 'dobrowolnie, z własnej woli': Sassa Willa, Sassa willia 'Freywillig, d.i. aus eigenem Willen' H.

Końcówki w *sǔjə*, *vilə* mogą reprezentować bądź zredukowane *-ə* = **-ǣ* (zamiast obocznego *-a*), bądź *-ə* = **-a*, tj. nom. sg. zamiast instr. sg.

**volja*, **sə svojeǰə voljeǰə*: pol. *wola*, kasz. *volǎ*, dł. *wóla*, gł. *wola*, cz. *vůle*, śl. *vôla*, sle. *vólja*, sch. *vòlja*, scs. *volja*, bg. *воля*, maced. *воља*, ros. *воля*, ukr. *воля*, br. *воля*, z odpowiedników pozasłow. por. lit. *valià* 'ts.'

¹ *tǔjə vilə mo-sə šińot* = **tvoja volja jǔma(ts) sę* (*šińot* z dn., zob. s.v.). ² *tǔjə vilə nek bǫdē kak ... tok no zimě* = **tvoja volja neχə bǫde(ts) kako ... tako na zemji*.

vimaǰronə — ptc. praet. pass. (nom. sg. n.?) 'omurowane': Wimmaurióna 'Umgemaurt' H; wammaure¹ wimmaurióna 'Eine noch einmal üngemaurte Maure' H.

Z prefiksem *vi-* = **o-* do *maǰrojě* (zob. s.v.), zob. Polański, MZ, s. 84, 87, 158; Olesch, Thesaurus, III, s. 1442.

¹ *vǎ maǰrě* = **və muri* (zob. s.v. *maǰro*).

vinaǰə — s. nom. sg. f. 'dyszal': Wieneitz 'Diesel' PS, Vienetz O; Wuneiza, Wuneicia 'Deichsell' Bauc; Wuneiza, Wuneicia 'Deichsel' H, Wunecia A, Wuneitzia B, Wineitzia B₁.

**ojǔnica*: sle. *ójnica* 'ein Arm der Gabeldeichsel', *ojnice* pl. 'Gabeldeichsel', cz. *ojnice* 'korbowód, drąg korbowy', daw. 'sznica, ramię dyszlowe'. — Derywat utworzony za pomocą sufiksu **-ǔnica* od **oje*, por. stpol. *oje* 'dyszal', w tym samym znaczeniu dł. *wójo*, gł. *wojo*, sch. *óje*.

Szydłowska-Ceglowa, Lud, XLVIII, s. 199; Olesch, Thesaurus, III, s. 1540.

vińə — s. nom. sg. f. 'woń, zapach': Winga 'Was einen guten Geruch von sich giebet' H, Wińga B₁; Wińga 'Geruch' HB₁; winga 'guter Geruch' HW.

**vonja*: pol. daw. *wonia* 'woń, zapach; węch, powonienie', kasz. *vońǎ* 'woń, zapach', cz. *vůně* 'ts.', śl. *vôňa* 'ts.', sle. *vónja* 'ts.', sch. *vònja* 'ts.', scs. *vonja* 'ts.', bg. *воня* 'smród', ukr. rzad. *вонь* 'smród' (Vasmer podaje ros. *воня* 'Geruch', REW, I, s. 225), strus. *vonja* 'zapach; woń'.

vińəs — 2. sg. praes. 'wygrywasz, zyskujesz': tay ni¹ Wingas 'Du gewinnest nichts' H, Wińgas B₁.

vińol — praet. sg. m. 'wygrał, zyskał': Winnegól 'Gewinnen' H, winneyól B₂.

Z śrdn. *winnen* 'gewinnen'; zakończenia polab. *-əs* = **-ašv*, *-ol* = **-alv*; miękkość *ń* wynikiem wpływu poprzedzającej samogłoski przedniej, zob. Lehr, Zapoż., s. 304.

Rost, s. 115, przyp. 29; Polański, MZ, s. 78, 155; Olesch, Thesaurus, III, s. 1442-3.

¹ *tǎj ni* = **ty ne*.

vińojě — 3. sg. praes. 'pachnie (ładnie)': Winnoje 'schön Geruch' PS; ay, kôk debbri (lub debbrj)¹ wingoye 'ey, das riecht schön' HW.

vińojǰə ptc. praes. act. nom. sg. m. 'pachnący': Wungogangsa Kridiâw² 'Riechende Kräuter' H, Winngogangsa B₁, Wimgogangsa B₂, Wimgógangsa C; Dibbra³ Wungogangsa 'Wolriechend' H, Winngôgangsa B₁, Wimgogangsa B₂C.

**vonjaje(ts)*, **vonjajǰtjǔjə* do **vonjati*: pol. daw. *woniać*, *woniam* 'pachnieć, wonieć; czuć, wachać', kasz. *vońac*, *vońǎ* 'pachnąć, wydzielać woń', dł. *wóńas*, *wóńam* 'ts.', gł. *wonjeć*, *wonja* 'ts.', cz. *voněti*, *voním* 'pachnąć; wachać', śl. *vońat*, *vonia* 'pachnąć', sle. *vonjāti*, *vonjām* 'einen Geruch verbreiten; stinken; riechen; schnupfen', sch. *vònjati*, *vònjām* 'wydawać woń; pachnieć; śmierdzieć', scs. *vonjati*, *vonjajǰ* 'riecken;

duften', bg. *воня́, воню́* 'śmierdzieć', ros. *воня́ть, воня́ю* 'ts.'

¹ *ai, kok dūbrū = *ai, kako dobro*; zapis ten przytacza się za Oleschem (Thesaurus, III, s. 1445). ² *krūdau* (gen. partit. od *krūd* z dn., zob. s.v.). ³ *dūbrā = *dobrē*.

vipēr — s. nom. sg. m. 'wieprz': Wiper 'Borch-Schwein' H, Wiper B₁; Wiper 'Borg-Schwein' H, 'Borch-Schwein, geschnittener Eber' B; Wipper 'Burchschwein' PS, Vipper O; Wiper 'Borch-Schwein' Bauc.

**veprь*: pol. *wieprz*, kasz. *vépr̃*, dl. *wjapś* 'junger Eber; verschnittenes männliches Mastschwein', cz. *vepr̃* 'wieprz', sła. dial. *vepor* 'świnia; dzika świnia', sła. *vēper* 'Eber', sch. *vēpar* 'knur; dzik', bg. *вѣнѣр* 'ts.', maced. *венар* 'wieprz; dzik', ros. *венрь* 'dzik', ukr. rzad. *венр* 'dzik; wieprz', br. *вѣнрѣк* 'dzik', *венѣр* 'ts.' (Nosovič), z odpowiedników pozasłow. por. łot. *vepris* 'dzik'.

viproveně — subst. verb. 'wieczorne oporządzenie gospodarstwa domowego': wipprowen 'gegen Abend die Hausgeschäfte beschicken' PS, Wipprowen O.

**opravenьje* (zamiast **opravjenьje*) do **opraviti*: pol. *oprawić* 'zaopatrzyć książkę w okładkę', daw. 'oporządzić, wyremontować', gł. *woprawić* 'poprawić; odnowić', cz. *opraviti* 'naprawić; odnowić, odremontować', sła. *opravit* 'ts.', sła. *oprávit* 'verrichten, besorgen; ausrichten', sch. *òpraviti* 'naprawić; zrobić', bg. *оправя* 'oporządzić; poprawić, naprawić', maced. *оправу* 'uporządkować', dial. 'przygotować', ros. *оправу́ть* 'poprawić; oprawić (w co)', ukr. *оправу́ту* 'ts.', br. *апрăвиць* 'oprawić (w co)'. — Derywat od **pravš* (zob. s.v. *prově*) na *-iti i z prefiksem *o-.

Rost, s. 75, przyp. 9.

virdət — inf. 'chłostać': techung Būsje wir diattai¹ 'wolten Gott damit streichen' Mit.

virdə — 3. sg. praes. 'chłoszcze': Wirdya 'Stäupen' H, Wirdja B, Wírdga B₁; Wírdya 'Stäupen' H, Wírdga B₁, Wírdya B₁; Wírtga 'Ausstäupen' HB₁.

virđoi-jěg — 2. sg. imperat. 'chłoszcz go': Wirdyógik 'Stäupe ihn' H, Wirdgoyik B₁, Wirdyóyik B₁C.

**vřgati, *vřgaje(tš), *vřgaji-jego*: pol. *wierzgać, wierzgam* '(o zwierzęciu) kopać tylnymi nogami', przen. 'buntować się', kasz. *véřgac są* 'wierzgać; (o drzewach) kolysać się', dl. *úergas(se), úergam(se)* 'schleudern, (hin)werfen', gł. *wjerhać, wjerham* 'ts.', cz. *vrhati* 'rzucać, ciskać', *vrhati se* 'rzucać się', sła. *vrhat, vrhat sa* 'ts.', bg. *вѣрзам* 'schleudern' (Weigand), ros. *вѣрзѣть* 'rzucać; wywracać' (Dal). — Rost (s. 142, przyp. 11) zwraca uwagę na fakt, że pojęcie rzucania często przechodzi na pojęcie bicia, smagania i przytacza przykłady z lit. (*smogti* 'werfen, schlagen, peitschen') i holender. (*smakken* 'werfen, schlagen', tak samo również w śrdn.).

Por. *virgnōt*.

¹ *τεχῶ būzčə virdət = *χστῆχρ božica vřgati* (końcowe „tai” niejasne, zob. Rost, s. 48, przyp. 13).

virgnōt || *virgnēt* — inf. 'rzucić': Wirggenūnt 'Das Werffen mit der Würffeln und bey den Kegeln' H, Wirggenunt B, Würggent B₁.

Postać *virgnēt* oddaje zapis B₁, zob. Polański, Polabica I, s. 123-4.

virgně — 3. sg. praes. (ze znaczeniem przyszłym) 'rzuci': Wirggene 'Werffen' H, Würggene B₁; Würggene wa Luft¹ 'In die Luft sprengen' HB₁; wirggene Wóysek² 'In die Höhe werffen' H; würggene sa mantsang³ 'Mit dem Ball werffen' H.

virgně dal 'rzuci na dół, w dół': Würgendâl 'Niederwerffen' H, Würggen dâl B₁.

virgně pūd są 'podbije, ujarzmi': Wirggene pitsang 'Unterwerffen' H, Wirggene pitsang B₁, würggene pitsang B₂.

— Kalka niem. *unterwerfen*.
**vřgnōti* || **vřgniti* (|| **vergti*), **vřgne(tš)*, **vřgne(tš)* (*dal* z dn., zob. s.v. *dal* || *del* || *dol*), **vřgne(tš) podš sę*: pol. *wierzgnąć* '(o zwierzęciu) kopnąć tylnymi nogami', przen.

'zbuntować się', dl. *wergnuś* 'schleudern, hinwerfen', gl. *wjerhnyć* 'rzucić, cisnąć; szarpnąć', cz. *vrhnouti* 'rzucić, cisnąć', sła. *vrhnút* 'ts.', sle. *vréči* 'werfen; ausmachen', sch. *vřgnuti* 'rzucić; polożyć', scs. *vrěšti, vřgq* 'werfen', ros. *вѣргнуть* 'rzucić' (Dal), ukr. *вѣргнути* 'ts.'

Polański, l. c.; Polański — Sehnert, PED, s. 172; Olesch, Thesaurus, III, s. 1447-49. — Nieco inaczej, mniej przekonująco Lorentz, ZfslPh, III, s. 60 (zapisy typu „wirggent” transkrybuje w postaci *virgn̄t* i uważa za oboczne do *virgn̄t*).

Por. *virđat*.

¹ *vā luft* = **v̄s* (*luft* z niem.). ² *vojsěk* = **vysoko*. ³ *sā m̄ac̄m* = **s̄s m̄eč̄m̄*.

virāl — s. nom. sg. m. 'zajęczy sęp': Wirrgall 'Gänße Ahr' Bauc; Wirrgall 'Gänse-Ahr' H.

Co do podanego odpowiednika niem. por. w słowniku Grimmów 'Gänseahr' 'vultur cristatus, hasengeier'.

**or̄b̄s*: pol. *orzeł, orła* 'Aquila', kasz. *ořeł, ořła* 'ts.', dl. *jeřeł, jerta* 'ts.', 'jeder adlerartige Raubvogel, z.B. Seeadler, Gänsestöber, Flußadler', gl. *worjoł, worjola* 'orzeł', cz. *orel, orla* 'ts.', sła. *orol, orla* 'ts.', sle. *órel, órla* 'ts.', sch. *òrao, órla* 'ts.', bg. *opéla* 'ts.', ros. *opěla, opłá* 'ts.', ukr. *opéla, vipłá* 'ts.', br. *apóla, aplá* 'ts.', z odpowiedników pozasłow. por. lit. *erēlis*, dial. *arēlis* 'orzeł'.

I. *vis* — s. nom. sg. f. 'oś': Wiss 'Achse' Bauc; Wiss 'Achse am Wagen' H.

aχterskə vis 'tylna oś (wozu)': achtersga Wiss 'Hinter-Achse' H.

**os̄b̄, *(aχterskə z śrdn. achter* 'z tyłu' z rodzimym sufixem **-usk-aja*) *os̄b̄*: pol. *oś* 'poprzeczny drążek, na którym obracają się koła pod pojazdem', w tym samym podstawowym znaczeniu kasz. *os*, dl. *wos*, gl. *wóska*, cz. *osa*, daw. *os*, sła. *os*, sle. *ós*, sch. *ôs*, cs. *os̄b̄*, bg. *oc*, maced. *ocka*, ros. *oc̄b̄*, ukr. *oic̄b̄, oócu*, br. *voč̄b̄*, z odpowiedników pozasłow. por. lit. *aš̄is* 'ts.', lot. *ass* 'ts.', łac. *axis* 'ts.'

II. *vis* — pron. nom. sg. m. 'wszystek', zaświadczone w wyrażeniu: *vis tajd* 'zawsze, przez cały czas': Wisteide 'Allemal, Al-lezeit' H, Wisteide B, Wistáyt B₁.

Kalka z dn. *all-tīd* (*tajd* jest pożyczką z dn. *tīd*).

visi — nom.-acc. sg. n. 'wszystko': Wissi 'Alles' H, Wissý B₁; wissi 'alle' HB₂; tu wissi noos Jesus afstōrial¹ 'daß alles unser Jesus hat abgesteüret' Mit; Mäu mohm wissie waa nohss Wiesaa² 'wir haben Alles in unserm Hause' PSJ.

Tu też chyba należy zapis PS: *mäu Zieme radüst wissie Tarjoht*³ 'wir wollen Hochzeit zusammen verzehren' PSJ.

viseg (lub może *visěg*, zob. Trubetzkoy, Polabische Studien, s. 30) — gen. sg. m. i n. 'wszystkiego', zaświadczone w wyrażeniu:

pritě viseg (lub może *pritě visěg*) 'wbrew wszystkiemu (ponad wszystko?)': Pritge Wissek 'überall', Pritge Wissek B₁.

Polański — Sehnert mniej przekonująco ustalają tu znaczenie 'wszędzie'; podane przez Henniga znaczenie 'überall' należy odczytywać jako 'über alles', zob. Olesch, Thesaurus, III, s. 1450.

visq — acc. sg. f. 'wszystką': wissang lidang prilidiol⁴ 'alle daß leiden hat Er über gelitten' Mit.

visaj — nom. pl. 'wszyscy' (też 'wszystkie?'): Wissay Chêrze⁵ 'Alle Teuffel' H, wissáy chêrtze HW; Johss, Täu, wisse mohta kummoht⁶ 'Ich, du, alle zusammen sollt kommen' PS; wan nibisjeu cack wissei soquoi noossime⁷ Mit.

vit visem — dat. pl. (zamiast gen. pl., może pod wpływem niem. *von* z dat., zob. Olesch, Thesaurus, III, s. 1451): ninna teu wid wissiem Tung Tjetzehr krie johl⁸ 'nun Du von allen den Korb gekricht hast' PS.

**v̄š̄b̄, *v̄š̄e, *v̄š̄ego, *perky v̄š̄ego, *v̄š̄q, *v̄š̄i, *ot̄v̄š̄em̄s̄* (zamiast **v̄š̄ěχ̄s̄*) do **v̄š̄b̄* || **v̄š̄b̄, *v̄š̄e* || **v̄š̄e, *v̄š̄a* (formy z *š̄* są zach.-słow., formy z *s* natomiast pld.- || **v̄š̄a* (formy z *š̄* są zach.-słow., formy z *s* natomiast pld.- i wsch.-słow.): w pol. zaimek ten zachował się tylko w niektórych przypadkach, por. *wszego, wszech, wszem*, dl. *wšen, wša, wšo*, gl. *wšón, wša, wšo*, stcz. *veš*, f. *všě*, n. *vše*, sle. *vès, vsà, vsè*, sch. *säv, svä, svè*, daw. i dial. *vas, vsa, vse*, scs. *vš̄b̄, v̄š̄a* || *v̄š̄ija, v̄š̄e*, ros. *весь, вся, все*, ukr. *увесь, уся, уcé*, br. *увесь, уся, уcé*. — Lehr-Splawiński niesłusznie polab.

formy wyprowadza z *všb, *všego itd. (Gram. poł., s. 191), gdyż w językach zach.-słow. było tu š, nie ś, zob. Brückner, ZfslPh, VI, s. 519.

¹ *tū visi nos ... afstōrəl* = *to vŕše našb ... (afstōrəl z dn.).
² *moj momě visi vā nosə vizə* = *my jbmamy vŕše vŕ naša veža (nom. sg. zam. loc. sg.).
³ *moj cimě rādüst visi tarot* = *my χstjemy radosť vŕše (zamiast *vŕši?) (tarot z dn., zob. s.v.).
⁴ ... *lidq, prilidol* z dn. z elementami rodzimymi: -q- = *-jŕ, pri- = *per-, -ol = *-alə (na s. 327 w zeszycie 2 niniejszego słownika nieco inaczej, ponieważ za podstawę wzięto mniej dokładne odczytanie źródła przez Rosta).
⁵ ... *χōrcě* = *χvorьci.
⁶ *joz, toj, visaj motə komot* = *jazə, ty, vŕši jbmata (dual. zamiast pl.?) (komot z niem.).
⁷ *vā nēbišaj kək visaj zokvoj no zimě* = *vŕ nebešu kako vŕši (zokvoj z dn., zob. s.v. zoko).
⁸ *ninə taj vit visem tq ticer krijol* = *neně ty otə vŕšemə tənə (ticer i krijol z dn., zob. s.v.v. ticer || ticār, krijot).

visajně — s. nom.-acc. pl. f. 'osiny': Wisseinen 'bedeutet so viel als wen in alten Zeiten be Wespen gewesen sein die heissen Wissen' PS.

*osiny do *osina: stpol. i pol. rzad. *osina* (częściej *osika*), kasz. *osēna* (częściej *oska*), dł. *wósyna* (też *wósa*, *wósyca*), gł. *wosa*, *wosyca*, daw. *wosina*, cz. *osika*, dial. *osina*, śla. *osika*, śle. *jasika*, *jesika*, sch. *jàsika*, bg. *ясука*, maced. *jacuka*, ros. *ocúna*, ukr. *ocúna*, *ocúka*, br. *acína*. — O dalszych nawiązaniach zob. Vasmer, REW, II, s. 282.

visaipajit-sə — inf. reflex. 'pocałować się': Wisseipaissa 'Küßen' H, Wissepaissa B, Wisseipaýssa B₁, Wisseipaissa C.

visaipato-sə — 3. dual. praes. reflex. 'całują się (o dwóch osobach)': Wisseipatósa 'Sie küßen sich' H.

visaip — 2. sg. imperat. 'pocałuj': Wisseip máne¹ 'Küße mich' H.

*osypiti sę, *osypata sę, *osypi do *osypati || *osypiti: pol. rzad. i stpol. *osypać* 'oprószyć, obrzucić, obsypać', w tym samym podstawowym znaczeniu dł. *hosypas*, gł. *wosypać*, cz. rzad. *osypati*, częściej *obsypati*, śla. *osypat*, śle. *osípati*, sch.

osipati, scs. *osypati*, ros. *ocúnamь*, ukr. *ocunámu*, *ocúnamu*, *obcunámu*, *obcúnamu*, br. *acúnaць*, *abcúnaць*. — Znaczenie polab. 'całować' mogło się rozwinąć z 'obsypać pocałunkami' lub 'objąć', 'otoczyć', por. stcz. *osypati* 'otoczyć'. Na tę drugą możliwość wskazuje Brückner, ZfslPh, VIII, s. 441-2. — Inaczej, mniej przekonująco, Rost, s. 131, przyp. 21 (wyprowadza z *Wissljeibaitsa*) oraz Lehr-Splawiński, SO, VI, s. 22-3 (wiąże z takimi wyrazami, jak śle. *sípiti* 'schwer atmen', pol. *sipkość* 'chrypka') i Brückner, ZfslPh, VII, s. 50 (zestawia z pol. *oszynąć* 'umschlingen'). — Zapis Henniga „Wisseipaissa” Rost (l.c.) i Lehr-Splawiński (Gram. poł., s. 225) interpretują jako inf. na *-iti, inne interpretacje są mniej przekonujące: Polański — Sehnert, PED, s. 172 (jako 3. sg. praes. reflex. *visaipaj-sə* = *osipi-sę), Olesch, Thesaurus, III, s. 1459 (jako 3. sg. praes. reflex. *visaipaj-sə* = *osipe sě).

¹ *maně* (zob. s.v. *jo* || *joz*).

visedanisnə — adi. nom. sg. f. 'codzienna, powszednia': Wisse danneisna 'Täglich, d.i. alle Tage' H, Wisse danneýsna B₁, Wisse danneisna C; nōssí wisse danneisna Stgeiba doy nam dāns¹ 'unser täglich Brodt gib uns heute' H.

*všedьnešьnaja — brak dokładnych odpowiedników, ale por. cz. *dnešní* 'dzisiejszy', śla. *dnešný* 'ts.', ukr. dial. zach. *днєшній* 'ts.', pol. *powszedni* 'codzienny', kasz. *povšeden* 'na codzień używany', dł. *wšedny* 'codzienny', gł. *wšedny* 'ts.', cz. *všední* 'ts.', śla. *všední* 'ts.', śle. *vsédnji* 'ts.'.

¹ *nosij ... słaibə doj nəm dans* = *našěje ... skyba (nom. sg. zamiast acc. sg.).

visě — adv. 'na pewno': Wisse 'Gewiß' H; Wisse Döst noliséna¹ 'Gewiß genug' H.

Z śrdn. *wisse* 'sicher, fest, zuverlässig'.

Polański, MZ, s. 165; nieco inaczej Olesch, Thesaurus, III, s. 1458 (uważa za pożyczkę nowszą i interpretuje jako adi. nom. sg. m. z końcówką -ě = *-šjb; ze względu na pozycję syntaktyczną mniej prawdopodobne).

¹ ... *döst nolüsenə* = *dosti naloženoje.

visēm — num. 'osiem': Wissem 'Achte' Bauc; Wissem 'Acht', 'Achte' H.

**osmь*: pol. *osiem*, kasz. *osem*, *osme*, dł. *wósym*, dial. *wósm*, gł. *wosm*, także *wósom*, cz. *osm*, śl. *osem*, sle. *ósem*, sch. *ösam*, scs. *osmь*, bg. *ósem*, maced. *осум*, ros. *восьемь*, ukr. *вісім*, br. *вóсем*. — Pierwotne abstractum od **osmъ* 'ósmy' podobnie jak **šestь* od **šestъ*, zob. s.v. *sist*.

visēmdisōt — num. 'osiemdziesiąt': Wissimdisjunct 'Quatre vingt' Pf, Wissim disjunct Ec; Wissemtisjunkt 'Achzig' Bauc; Wissem disjunkt 'Achzig' H, Wissem tisjunkt B₁, Wissem disjunkt B₂, Wissem disjunkt C.

**osmьdesętъ*: pol. *osiemdziesiąt*, kasz. *osmezesęt*, dł. *wósymżaset*, gł. *wósomdżesać*, cz. *osmdesát*, śl. *osemdesiat*, sle. *ósemdeset*, sch. *osamdēsēt*, scs. *osmidesętъ*, bg. *осемдесет*, maced. *осумдесет*, ros. *восьмьдесят*, ukr. *вісімдесят*, br. *вóсемдзесят*.

visēmnađist — num. 'osiemnaście': Wissemnadjst 'Achtzehn' Bauc; Wissemnadist 'Achtzehn' H.

**osmь-na-desęte*: pol. *osiemnaście*, kasz. *osmenásce*, dł. *wósymnasćo*, gł. *wósomnaće*, cz. *osmnáct*, śl. *osemnást*, sle. *osemnájst*, sch. *osātnaest*, cs. *osmьnadesęte*, bg. *осемнајсет*, maced. *осумнаесет*, ros. *восемна́дцать*, ukr. *вісімна́дцять*, br. *восемна́ццязь*.

Zob. też *visēmnocti*.

Schleicher, s. 194; Lehr-Splawiński, Gram. poł., s. 203; Polański, Polabica I, s. 110–111; Suprun, PČ, s. 14–20.

visēmnocti — num. 'osiemnaście': Wissemnótztzi 'Dix huit' Pf; Wissennotstü 'Achzehn' Vand; Wissem nótstzi 'Achtzehn' HB₁.

Forma oboczna do *visēmnađist* (zob. s.v.), sprowadzająca się do tej samej pierwotnej postaci **osmь-na-desęte*.

Lehr-Splawiński, Gram. poł., s. 203; Polański, Polabica I, s. 110–111; Suprun, PČ, s. 14–20.

vismarü — num. coll. 'ósmioro': Wismerí 'Acht' HB₁.

**osmero*: pol. *ósmioro*, kasz. *woesmjoro* (Ramult), cz. *osmero*, sch. *ösmero*, ros. *восьмеро*, ukr. *восьмеро*, br. *васьмѣра*, por. też dł. *wósymory* 'ósmioraki', gł. *wosmory* 'ts.', sle. *osmêr* 'ts.'. — O budowie tego typu słow. form li-zebniowych zob. Meillet, Ét., s. 231.

visotǝ — pron. nom.-acc. sg. n. 'wszelkie, wszelakie; wszystko': Wissôtga 'Allerley' H; Büsatz weissôtga eýschopal¹ 'Gott hat alles erschaffen' H, wissôtga B₁.

visokæg — gen. sg. m. i n. 'wszelkiego; wszystkiego': tay lösoáy Nôs wit wissókak chaudak² 'Du erlöse Uns von allem Übel' H; Wisso kak dêst³ 'Alles gnug' H, Wissokak dêst B₁.

**všakoje*, **všakajego* do **všakъ* (w językach zach.-słow.) || **všakъ* (w pozostałych językach słow.): stpol. *wzaki* 'każdy, wszelki', w tym samym podstawowym znaczeniu dł. *wšaki* (przestarz., teraz zwykle *'šaki*), cz. książk. i przestarz. *všakýj*, sle. *vsâk*, sch. *sväkī*, scs. *všakъ*, bg. *всѣку*, ros. *всякий*, ukr. *всáкий*, br. *усякі*.

¹ *büzac ... ajšopal* = **božьcъ ...* (*ajšopal* z niem., zob. s.v.).

² *tāi lözoj nos vit ... χαυdag* = **ty* (*lözoj* z niem.) *nas otъ ... χudajego*. ³ *visokæg dôst* = **všakajego dosti*.

vissæct — inf. 'rozrąbać, pociąć': Wissetz 'zerhauen' HB₁.

vissecē — 3. sg. praes. 'porznie, potnie': Wissetze wa kungsáy¹ 'In Stücken zerhauen' H, Wissetz B₁, Wissetz B₂C.

**uozsękti*, **uozsęce(tъ)* z pierwotnego **orzsękti*, **orzsęče(tъ)*: pol. rzad. *rozsięc*, *rozsiękę* 'rozsiękać, porąbać na kawałki, w sztuki', w podobnych znaczeniach dł. *rozsec*, *rozseku*, sch. *rāsjeći*, *rasijěčēm*, bg. *разсекá*, *разсечѣи*, maced. *pa-sече*, ros. *рассѣчь*, *рассекýj*, ukr. *розсікми*, *розсичýj*, br. *pac-sęчы*, *рассѣч*, por. też w podobnych znaczeniach pokrewne cz. *rozsekati*, śl. *rozsekat*. — O polab. przedrostku i przyimku *viz* zob. s.v.

Gołąb, SO, I, s. 166. — Inaczej, mniej przekonująco (jako kontynuanty **osękti*, **osęčētъ*) Rost (sl., s. 440), Lehr-Splawiński (Gram. poł., s. 221), Polański — Sehnert (PED, s. 172),

Olesch (Thesaurus, III, s. 1458, 1462-63). — Wygłosowe -t wtórne pod wpływem czasowników typu *büst* = **bosti*, *vist* = **vezti*.

¹ *vǎ kǒsǎj* = **vǎ kǒsy*.

visstrǎlonǎ — ptc. praet. pass. (nom.-acc. sg. n.?) 'rozwalone, roztrzaskane (w wyniku strzelania)': Wistralyóna 'Wann ein Ding vom Schießen ganz zernichtet' H, Wisstralgóna B₁, Wystralyóna B₂.

**uozstrǎljanoje* (z pierwotnego **orzstrǎljanoje*) do **orzstrǎljati*: pol. *rozstrzelać* 'dokonać na kimś egzekucji za pomocą broni palnej', kasz. *rozstrǎlac* 'ts.', ukr. *розстріляти* 'ts.; wystrzelać (amunicję)', ros. *разстрелять* 'ts.; zniszczyć (w wyniku strzelania)', por. też cz. *rozstrǎliti* 'przestrzelić, roztrzaskać (np. ramię), rozsadzić (np. skalę)', sła. *rozstrǎlit* 'ts.'. — Derywat od **strǎliti* (zob. s.v. *strelǎt*) z prefiksem **orz-* (w połabskim *uoz-*; o rozwoju prefiksu **orz-* w *viz-* w połabskim zob. s.v. *viz*).

Goląb, SO, I, s. 166. — Inaczej Rost, sł., s. 434 (widzi w tej formie prefiks *vǎz-* (= **jǎz-*), Lehr-Splawiński, Gram. pol., s. 230 (interpretuje tę formę jako subst. verb. **orzstrǎljanǎje*), Polański — Sehnert, PED, s. 173 i Olesch, Thesaurus, III, s. 1468 (rekonstruuja z prefiskem **o-*: **ostrǎlǎnoje*).

vist — inf. 'wieźć', też 'jechać': *jǎutra zime draw wiest kaw widjin oder ka sessien*¹ 'Morgen wollen wir Holtz fahren zu brennen' PS; *nitzis kach Lein*² *wiest* 'wilst du nicht nach Lüneburg fahren?' PS.

dǎnai vist 'wwieźć' (też 'wjechać?'): *Danneu wiest* 'Ein-fahren' PS.

vizǎ — 3. sg. praes. 'wiezie; jedzie': *Wiese* 'fahren' PS; *wiese* 'Fuhre'³ PS; *Wisse* 'Fahren' H; *Wisse ka Weikam*⁴ 'Fahren nach der Stadt' H, *Wisse* B₁, *Wisse* B₂ C; *Wisse* 'Führen' HB₁; *Wisse sa Lüda*⁵ 'Schiffen' H.

dǎnai vizǎ 'wwiezie': *Dannǎf wisse* 'Hinein führen' H.

vizǎ to 'odwiezie': *wisse tó* 'Fahre zu' H. — Trubetzkoy mniej przekonująco interpretuje jako 2. sg. imperat. *vizǎ* (= **vezi*) *to* (Polabische Studien, s. 22).

vizenǎ — ptc. praet. pass., nom.-acc. sg. n. 'wiezione', zaświadczone w formie inf. pass.:

dǎnai vizenǎ vardot 'zostać wwiezionym': *Dannǎf wissena vardot* 'Hinein geführt werden' H.

**vezti*, **dǎnu vezti*, **veze(tǎ)*, **dǎnu veze(tǎ)*, **veze(tǎ) to* (*to* z dn., zob. s.v. II. *to*), **vezenoje*, **dǎnu vezenoje* (*vardot* z niem., zob. s.v.): pol. *wieźć*, *wiozǎ* 'transportować coś lub kogoś z miejsca na miejsce za pomocą jakiegoś środka lokomocji', w tym samym podstawowym znaczeniu kasz. *vézc*, *vézq* || *úozq*, dl. *wjasć*, *wézu*, gł. *wjesć*, *wjezu*, cz. *vǎzti*, *vezu*, sła. *vǎztǎ*, *vezie*, sch. *vǎsti*, *vǎzǎm*, scs. *vesti*, *vezǎ*, ros. *везти*, *вези*, ukr. *везти*, *вези*, br. *véziti*, z odpowiedników pozasłow. por. lit. *vėžti*, *vežti* 'wieźć', stind. *váhati* 'wiezie, prowadzi', *vazaiti* 'wiezie, ciągnie', łac. *veho* 'wiozǎ'.

¹ *jǎitra cimǎ drǎv vist kǎ vidǎn*, *kǎ zazinǎ* = **jutrǎ* *χǎtjemy drǎvǎ vezti kǎ ognǎ*, *kǎ žǎžǎnǎje* (acc. zamiast dat.). ² *ni-cǎs* (*ni cis?*) *kǎ Glǎjn* = **ne* *χǎtjǎš kǎ* (*Glin*). ³ Znaczenie nieścisle zamiast 'er fährt', zob. Rost, s. 73, przyp. 22. ⁴ ... *kǎ vajkam* = **kǎ* (*vajkam* z dn., zob. s.v. *vajkǎ*). ⁵ ... *sǎ lǎdǎ* = **sǎ oldǎjejq*.

vistǎucǎ — 3. sg. praes. 'roztlucze': *Wistautze* 'Zerstoßen' H, *Wistǎutze* B₁ C.

**uoztǎčǎ(tǎ)* (z pierwotnego **orztǎčǎ(tǎ)*) do **orztǎkti*: pol. *roztluc*, *roztlukǎ*, kasz. *roztluc*, *roztlǎcǎ*, dl. *roztluc*, *roztluku*, gł. *roztołc*, *roztołcǎ*, cz. *roztlouci*, *roztluku*, sła. *roztlǎct*, *roztlǎcie*, sle. *raztǎlǎci*, *raztǎlǎcǎm*, sch. *rastúci*, *rastúcǎm*, ros. *разтолочь*, *разтолкы*, ukr. *розтовкати*, *розтовкы*, br. *pa-raztolóčy*. — Z prefiksem *viz-* = **uoz-* = **orz-* do *tǎuct* || *tuct* (zob. s.v.); co do samego prefiksu w połabskim zob. s.v. *viz*.

vistǎrajǎcǎ — s. nom. sg. f. 'jaszczurka': *Wistarreit* 'Ey-dechs' PSJ.

**ješčǎrica* || **jaščǎrica*: stpol. *jeszczǎrzyca*, sporadyczne *jaszczǎrzyca*, jeden przykład z protetycznym *v-*: *wieszczǎrzyca*,

kasz. *úeščeřeca*, cz. *ještěrice*, śla. *jašterica*, ros. *ящерица*, strus. *jaščerica*, por. też w Słowniku kaszubskim Pobłockiego (Chelmno, 1887) *wieszczórka* 'jaszczurka'. — Pierwotne dem. z sufiksem **-ica* od **jaščerz*, zob. Sławski, SE, I, s. 521. O protetycznym *v-* przed nagłosowymi *j-* oraz *i-* zob. Handke, StFPS, XI, s. 95-9.

Rost., s. 73, przyp. 14; Brückner, KZ, XLV, s. 300 i ZfslPh, VII, s. 44; Gołąb, SO, I, s. 161; Tomaszewski, SO, II, s. 146; Taszycki, Z dawnych podziałów dialektycznych języka polskiego, 1934, II, s. 37; Lehr-Splawiński, Gram. poł., s. 85.

vistraizě — 3. sg. praes. (ze znaczeniem przyszłym) 'ostrzyże': *wisstreise* 'Abscheren' H, *wisstréise* B₁; *Wungs*¹ *wistreise* 'Bart putzen' H.

**ostriže(tz)* do **ostrigti*: pol. *ostrzyż*, *ostrzygę*, kasz. *ostric*, *ostrěže*, śle. *ostrići*, *ostrižem*, sch. *òstrići*, *ostrižēm*, bg. *острjúжа*, *острjúжеи*, maced. *острjúже*, ros. *острjúчь*, *острjúгý*, *острjúжѣиъ*, ukr. *острjúгтн*, *острjúжý*, br. *острjúгчы*. — Z prefiksem **o-* do **strigti* (zob. s.v. *straižě*).

¹ *vps* = **vpsz*.

vistrǎlonǎ zob. *visstrǎlonǎ*.

vistān — s. nom. sg. m. 'jakiś palik czy klin w radle': *Wistjahn* 'Hakenstöcker' PS, *Wistjan J*, *Wist jahn O*.

**ostbnz*: stpol. *ościen*, *osn* 'coś ostro zakończonego, np. bodziec do poganiania zwierząt, kolec, cierń', pol. współczesne *oścień* (wtórne z pierwotnego *ościen*, *ostna*, zob. Brückner, SE, s. 386) 'kij zaostrozony do popędzania bydła; rybacka ośka, bosak', cz. *osten*, *ostnu* 'kolec, cierń', przestarz. 'bodziec do popędzania bydła', śla. *osteń*, *ostña* 'kolec', śle. *ósten*, *óstna* 'Stachel; Peitschenstiel', sch. *òstan* 'ość, oścień, ośka rybacka; szpicruta', bg. *остѣн* 'kij z ostrzem na końcu do popędzania bydła', maced. *остен* 'ts.', ros. przestarz. *остѣн*, *осн* 'igła, żądło, kolec' (Dal), ukr. *óстень* 'ośka rybacka', br. *осцѣнь* 'ość, попадающася в пушном хлебе' (Nosovič). — Prawdopodobnie pierwotnie substantywizowany

przymiotnik **ostbnz* 'dotyczący ości, zrobiony z ości', utworzony od nie zaświadczonego w połabskim **ostb* (por. pol. *ość* 'ość rybia, kolec, cierń, ostry wąs u kłosa', w podobnych znaczeniach kasz. *osc*, dł. *wósc*, cz. *ost*, śla. *ost* itd.). — Por. o podobnej budowie pol. *kościem*, *kościem* (Sławski, SE, II, s. 551-2).

Rost, s. 68, przyp. 26; Lehr-Splawiński, Gram. poł., s. 41, 84, 87, 126; Brückner, ZfslPh, VI, s. 519. — Inaczej, mniej przekonująco Lehr-Splawiński, Gram. poł., s. 36, Polański — Sehnert, PED, s. 173 oraz Olesch, Thesaurus, III, s. 1468 (jako *vüstān* = **ostēnz*).

vit — praep. z gen. 'od', 'przez (w wyrażeniach z passivum)': *Wit* 'Von' H, *Witt B*; *Wit Büggo eypadéna*¹ 'Von Gott abfallen' H; *Wit mane*² 'Von mir' H; *Dirsólsa wit Peiwó*³ 'Sich enthalten vom Biere' H, *witt B₁*; *tay lösoáy Nôs wit wissókak chaudak*⁴ 'Du erlöse uns von allem Übel' H; *Wit tik teidó*⁵ 'Von der Zeit an' H; *Doy wit siwe*⁶ 'Von sich geben' H; *Bie wit siwe*⁷ 'Von sich wegschlagen, zurückschlagen, wie mit dem Balle geschiehet' H, *Wítsiwe B₁*; *cik gang mené wit Büggó woysaréna*⁸ 'Dies ist mir von Gott ausersehen' H.

vit vojsükæg 'z góry': *wit wóyssikak* 'von oben' H. — Zdaniem Olescha (Thesaurus, III, s. 1471) jest to kalka niem. 'von oben'.

vit zaiwátə 'z serca, od serca': *Wit seiwóata* 'Von Herzen' H.

cig vit 'co za': *cik wit Lgaudi*¹⁰ 'Was für Volck?' H; *cik môs wit stridia*¹¹ 'Was hast du für einen Streit?' H, *zik môs witt stridya B₁*.

Z błędną składnią (dat. zamiast gen.):

vit visem 'od wszystkich' (zapis całego przykładu i próbe wyjaśnienia zob. s.v. II. *vis*).

**otz*, **otz vysokajego*, **otz života*, **čego otz*, **otz všemz* (zamiast **všěχz*): pol. *od* (-d pod wpływem *pod*, *nad* i in.), kasz. *od*, *ode*, dł. *wót*, *wóte*, gl. *wot*, *wote*, cz. *od*, *ode*, śla. *od*,

odo, sle. od, sch. od, oda, scs. ot(σ), bg. om, maced. od, ros. om, omo, ukr. eid, br. ad.

¹ ... būgo aipadeně = *... boga upadenəjь. ² ... maně = *mьne. ³ dirzol-sə vit pajvo = *dřžals sę otə piva. ⁴ tāj lözoj nos vit visokəg χaudəg = *ty (lözoj z śrdn., zob. s.v.) nass otə vsakajego χudajego. ⁵ ... tūg tajdo = *togo (tajdo z dn., zob. s.v. tajd). ⁶ doj vit sibě = *daji otə sebe. ⁷ bėjě vit sibě = *bje(τə) otə sebe. ⁸ cig ja mēne vit būgo voizərenə = *čego je(stə) meně otə boga vyzvrěnoje. ⁹ Niem. odpowiednik znaczeniowy niezupetnie ścisły, powinno być „was mir von Gott ausersehen ist” (zob. Olesch, Thesaurus, III, s. 1469). ¹⁰ cig vit ļaudi = *čego otə ljudje (nom. pl. zamiast gen. pl.). ¹¹ cig mos vit stridə = *čego jьmaš otə (stridə z dn., zob. II., stridə).

vitědojimě || vitědūjimě — 1. pl. praes. ‘przebaczamy, odpuszczamy’: kak moy wittedoyime nōssem Grēsmarim¹ ‘als wir vergeben unsern Schuldigern’ H, tak² moy wittedogime nossem gresnarim Ec; cook moy wittododūjeme noossūme Greichynarim³ Mit.

vitědoj || vitědūj — 2. sg. imperat. ‘przebacz, odpuść’: un wittedoy nam nōsse Ggrêch⁴ ‘und Vergib uns unsere Schuld’ H, Un wittedoy nom nōsse ggreis Ec; un Wittodūman noosse Greichje⁵ Mit; wittödume doch tamūje Greichje⁶ ‘vergib mir doch meine Sünde’ Mit.

Różnice między formami vitědojimě i vitědūjimě oraz vitědoj i vitědūj były uwarunkowane gwarowo, zob. Polański, Polabica, I, s. 124–26 i StFPS, V, s. 369, por. też Kuraszkiewicz, SO, VIII, s. 58 i nast.

*otzdajemy, *otzdaji do *otzdati, *otzdajati || *otzdavati: pol. oddać ‘zwrócić, przekazać; odwzajemnić, odplacić’, niedokon. oddawać, kasz. oddac ‘oddać, zwrócić dług’, niedokon. oddavac, dl. wótedaś, niedokon. wótedawaś ‘abgeben, abliefern’, wódaś (według Muki z *odati lub *otzdati), niedokon. wódawaś ‘vergeben, verzeihen’, gł. wodać ‘przebaczyć (grzechy, winy)’, niedokon. wodawać, cz. oddati ‘ożenić, dać ślub’, pręstarz. ‘oddać’, niedokon. oddávati, sła. oddat ‘oddać; ożenić, dać ślub’, niedokon. oddávati, sle. oddáti ‘weggeben’, niedokon. oddávati, sch. òdati ‘zdradzić, wydać’, niedokon. odávati, bg.

otdám ‘oddać; przypisać’, niedokon. otdáвам, ros. otdámь ‘oddać; wydać za mąż’, niedokon. otdaвámь, ukr. eidđámu ‘ts.’, niedokon. eidđavámu, br. adđáуь ‘ts.’, niedokon. adđaváуь. — Znaczenie w językach łużyckich i połabskim jest zapewne kalką niem. vergeben, por. Schuster-Šewc, EWSS, s. 1637.

¹ kak moy vitědojimě nosēm gresnarūm = *kako my otzdajemy našimə grěšnaromə. ² Błąd zamiast „kak”. ³ kok moy vitědūjimě nosēm gresnarūm (zob. wyżej, przyp. 1). ⁴ un vitědoj-nəm nose greχě = *(un z dn.) otzdaji namə našě greχy. ⁵ un vitědūj-nəm nose greχě = *(un z dn.) otzdaji namə našě greχy. ⁶ vitědūj-mě doχ tə müje greχě = *otzdaji mi (doχ z niem.) tyjě mojě greχy.

viticenə — ptc. praet. pass., nom.-acc. sg. n. ‘opuchnięte’: Wittitzena ‘Geschwollen’ H.

*otečenoje do *otekti: stpol. ociec ‘opłynąć wokół; opuchnąć, nabrzmieć’, por. też ocieczenie ‘puchlina, nabrzmiałość’, dl. hošac ‘abfließen’, cz. otéci ‘opuchnąć, nabrzmieć’, sle. otěci ‘ts.’, sch. otěci ‘ts.’, bg. omeká ‘ts.’, maced. omeye, ros. oměчь ‘ts.’, br. ацячы. — Z prefiksem *o- do *tekti (zob. s.v. ticě).

Rost, s. 115, przyp. 13; Lehr-Splawiński, Gram. pol., s. 228; Polański — Sehnert, PED, s. 173; Szydłowska-Cegłowa, SO, I, s. 265; Olesch, Thesaurus, III, s. 1476.

vitkom — adv. ‘skąd’: Wit kum jis éhr¹ ‘D’où’ Pf, Wit Kùm jis éhr Ec; Wit kumji sehr² ‘Woher?’ Vand.

*otzkamo — innowacja połab. powstała w wyniku złożenia przyimka vit (zob. s.v.) z adv. kom (zob. s.v.), por. o podobnej budowie bg. omkəđé; forma oboczna do pokrewnego pod względem budowy vitkōd (zob. s.v.).

¹ vitkom jis er = *otzkamo jesь (er z dn., zob. II. ar || er).

² vitkom jis er, por. wyżej, przyp. 1.

vitkōd — adv. ‘skąd’: Witkūnt ‘Woher’ H, Wítkunt B₁.
*otzkōdσ: stpol. odkōd ‘skąd, z którego miejsca’, dzis. częściej ‘od kiedy’, kasz. odkōd ‘od kiedy’, dl. dial. wsch. wótkud ‘skąd’ (prawdopodobnie pożyczka z cz., zob. Schuster-Šewc,

EWSS, s. 1676), cz. *odkud* 'ts.', sle. *odkód* 'ts.', sch. *òtkud*, *òtkudā* 'ts.', scs. *otškōdu* 'woher', ros. *откѹда* 'ts.'. — Formacja utworzona za pomocą przyimka **otš* (zob. s.v. *vit*) i zaimka **kōd-* z różnymi rozszerzeniami; o dalszej etymologii zob. Vaillant, GC, II, s. 706–14, Vasmer, REW, II, s. 291 i Sławski, SE, II, s. 125. — Por. o podobnej budowie *vittōd*.

vitmāknōt — inf. 'otworzyć': Witmāknōnt 'Aufschließen' H, Witmāknōnt B, Wítmāknōnt B₁; Witmāknōnt 'Aufschließen' H, Witmāknōnt BB₂C, Witmoāknōnt B₁.

**otšmāknōti*: pol. *odemknąć*, kasz. *odemknōc*, dl. *wótemknūs*, *wótamknūs*, gl. *wotamknŷc*, cz. *odemknouti*, sla. *odomknūt*, sch. *odmāknuti*, ros. *отомкнѹтъ*. — Rdzeń ten sam, co w *zomāknōt* (zob. s.v.), por. także bez prefiksu pol. *mknąć* 'poruszać się bardzo szybko, pędzić, sunąć', kasz. *mknōc* 'ts.', cz. *mknouti* 'ts.', sla. *mknūt* 'ts.', sle. *meknīti* 'rücken'.

vitōr — 2 sg. imperat. 'otwórz': Wittōhr 'mach die Thür auf' PS, Wit tōhr J.

**otvori* do **otvoriti*: pol. *otworzyć*, dl. *wótworiš*, gl. *wotworić*, cz. *otvořiti*, sla. *otvorit*, sle. *otvorīti*, sch. *otvōriti*, bg. *отворя*, maced. *отвору*, ros. *отворѹтъ*. — Pierwotne **ot-voriti* z tym samym rdzeniem, co w pol. *za-wierać*, ros. dial. *верѹтъ* 'wsuwać, wtykać, wkładać' (Dal), bg. *ѡра*, *ѡреу* 'wsuwać, wpychać'. — O dalszych nawiązaniach etymologicznych zob. Vasmer, REW, II, s. 290.

vitstrajzeně — ptc. praet. pass. 'zestrugany, zeskrobany': widsträusen 'Holz mit Schneidemesser beschneiden' PS, Widsträusahn O.

otšstruženšjь* do **otšstružiti*: sle. *odstrūžiti* 'abdrechseln; abhobeln', por. też ros. bezprefiksalne *спружѹтъ* (obok *спрозѹтъ*) 'strugać, heblować' (Dal) oraz o innym temacie (otšstrugati*) pol. *odstrugać* 'strugając odjąć', w podobnych znaczeniach dl. *wóttšugaš*, cz. *odstrouhati*, sla. *odstruhat*. — Z prefiksem **otš-* do **strugati* || **stružiti*, zob. Vasmer, REW, III, s. 28 (s.v. *спрозѹтъ*, *спружѹтъ*).

Rost (s. 75, przyp. 2 i s. 441) i Szydłowska-Ceglowa (Lud, XLVIII, s. 121) uważają za subst. verb.

vittōd — adv. 'stamtąd': Wittōnt 'Von da an' H.

**otštōdš*: pol. *odtąd* 'od tego momentu, od tego czasu; od chwili obecnej', rzad. i przestarz. 'od tego miejsca', stpol. *odtąd*, *ottąd* 'z tego tu miejsca; od danej chwili; dlatego', kasz. *odtōd*, *odnōd* 'od tego momentu; od chwili obecnej; od tego miejsca', dl. *wóttud*, *wóttudy* 'von hier', cz. *odtud* 'ts.', sle. *odtōd* 'ts.; von da aus', sch. *òtud*, *òtuda* 'von hier', bg. dial. *ommōdē* 'stamtąd' (Gerov), ros. *ommōda* 'ts.'. — Formacja utworzona za pomocą przyimka **otš* (zob. s.v. *vit*) i zaimka **tōd-* z różnymi rozszerzeniami; por. o podobnej budowie *vitkōd*.

vittajdeně — ptc. praet. pass. 'wypędzony': Witgeiden 'Verstoßen' H, Witgéyden B₁, witgeiden B₂; Witgeidēn 'Verstoßen' H, Witjeidēn B, Witgeideen B₁, witjeidēen HW.

**otškydenšjь* do **otškydnōti* || **otškydati*: kasz. *odkīdnōc* 'abschlagen, abstoßen', dl. *wótkidnuš*, *wótkinuš* i *wótkidaš* 'abschütten, abgießen, austun', gl. *wotkinyć* i *wotkidać* 'odlać', sch. *òtkinuti*, *òtkinēm* 'oderwać', por. też sle. *odkīdati*, *odkīdam* 'wegräumen, wegräumen'. — Z prefiksem **otš-* do **kydnōti*; w połabskim, podobnie jak w kilku innych językach słow. kontynuant **kydnōti* występował też w obocznej postaci z zanikiem *d*, por. *pūtajně* (tam też o dalszej etymologii tego czasownika).

Mniej przekonujące jest rekonstruowanie na podstawie zapisów Henniga oprócz formy ptc. praet. pass. także formy 3. sg. praes. *vittajdně* = **otškydne(tš)*, jak czynią Rost (s. 164, przyp. 11), Lehr-Splawiński (Gram. pol., s. 241), Polański — Sehnert (PED, s. 173) i Olesch (Thesaurus, III, s. 1473).

vivasneně — adi. nom. sg. m. 'owsiany': Wüwassnehn tijösöhr¹ 'Haber Grütze' PS, Wiwassnehn O.

**ovššnenšjь* — derywat przymiotnikowy od **ovšš* (zob. s.v. *viúš* || *vijš*); brak dokładnych odpowiedników w innych

językach slow., ale por. sla. *ovsený* 'owsiany', sle. *ovsen* 'ts.', sch. *òvsen* 'ts.', bg. *ověсен* 'ts.', ros. *овсяной, овсяный* 'ts.', ukr. *вівсяний* 'ts.', br. *aŷcány* 'ts.'

Por. *vivasně*.

¹ *tösör* (zob. s.v.).

vivasně — adi. nom. sg. m. 'owsiany': wiwâsna tgesargo¹ 'Haber-grütze' H, Wiawasna A, wiwasna C.

**ovsɛnǰj*: pol. dawne *owieśny*, kasz. *òvni*, dl. *howsny*, gł. *wowsny*, cz. *ovesný*, maced. *овесен, овесна*. — Derywat przymiotnikowy z sufiksem *-ɛn- od **ovsɛ* (zob. s.v. *viúas* || *vijəs*).

Por. *vivasneně*.

¹ *tösəro* — forma gen. sg. w funkcji partytywnej do *tösör*, zob. s.v. W połabskim przydawka przymiotnikowa z rzeczownikiem w gen. partit. występowała w nom. sg.

viúas || *vijəs* — s. nom. sg. m. 'owies':

viúas: Wubbyes 'Haber' An.

vijəs: Wüas 'De l'avoine' Pf; Wüas 'Haber' Vand; Wias 'Haber' Bauc; Wias 'Haber' H, Wias A, Wýas B₁.

**ovsɛ*: pol. *owies, owsa*, kasz. *òvs*, dl. *hows*, gł. *wows*, cz. *oves, ovsá*, sla. *ovos, ovsá*, sle. *óves, óvsá*, sch. *òvas, óvsá*, bg. *ověс, овец*, maced. *овес, овецá*, ukr. *ověс, вівсá*, br. *avěc, aŷcá*, z odpowiedników pozasłow. por. lit. *avižà*, łot. *àusa*.

viz — praep. z gen. 'z': Wiss 'Aus' H; Wiss 'Heraus' HB₁. Zaświadczone w szeregu wyrażen:

viz lōdo 'z kraju': Wis Lgundó 'Aus dem Lande' H.

viz pōtə 'z drogi': Wis puntga 'Aus dem Wege' H.

viz vizə 'z domu': wis wisa 'Aus einem Hause' H; Wiss Wisa 'Aus dem Hause' H.

viz žornə 'z ziarna': Wiss Sgôrna 'Aus dem Kerne' H, Wis B₁.

Występuje też jako prefiks czasownikowy, zob. *vissəct, visstrəlona, vistāucě, vizdajbě, vizlikəl, vizlümět, vizmesət, viznaidi-sə, vizúqzoně*.

jɔzɔ* (też **jɔz?*, zob. Meillet, Ét., s. 153–4, 160), **jɔzɔ* *lęda*, **jɔzɔ pōtə*, **jɔzɔ vežě*, **jɔzɔ zŷna*: pol. *z, ze*, kasz. *z, ze*, dl. *z, ze, zo*, gł. *z, ze*, cz. *z, ze*, sla. *z, zo*, sle. *iz*, sch. *iz*, scs. *iz*, bg. *уз*, ros. *уз*, ukr. *із, з*, br. *з*. — W języku połabskim przyimek-prefiks *viz* = **jɔzɔ* zidentyfikował się z prefiksem *viz-* = **ɔoz-* = **orzɔ* (orz?*, por. Meillet, l.c.), zob. Gołąb, SO, I, s. 160–168, który przekonująco zestawia ten prefiks połab. z pol. dialektalnym (*u*)*oz-* 'roz-' (o genezie tego prefiksu w polskich dialektach zob. Klich, PKJ, nr 2, s. 24 oraz Nitsch, Dialekty polskie Śląska, MPKJ, VI, s. 162). O związku z **orz-* świadczą niewątpliwie znaczenia czasowników z tym prefiksem. Zdaniem Gołąba tylko *vizdajbě* i *vizlümět* z punktu widzenia semantycznego można by rekonstruować równie dobrze z prefiksem **jɔzɔ* jak z prefiksem **orzɔ*. Kontynuanty pierwotnych **orzɔ* i **jɔzɔ* zmieszały się też w słoweńskim, z tym że używane są tu zarówno w funkcji prepozycjonalnej jak prefiksальной bez żadnej różnicy oba, tj. *raz* i *iz*, zob. Gołąb, l.c. — Gołąb jednak chyba nietrafnie widzi *viz* (w jego transkrypcji *vüz*) = **orzɔ* także w wyrażeniu *viz vizə* 'z domu'. — Przeciwno wyprowadzaniu połab. prefiksu *viz* z **ɔoz-* występuje Brückner (ZfslPh, VII, s. 47), który w połab. prefiksie *viz* widzi wynik mieszania **iz* z **sɔ*. — Rost nagłosowe *v-* porównuje z takim samym *v-* w *vistarajćə* (s. 91, przyp. 29); Schleicher (s. 34) nieprzekonująco wyprowadza z **vozɔ* a to z **vɔzɔ*.

vizaz — 2. sg. imperat. 'spal; przypal; oparz', zaświadczone w wyrażeniu:

tāi, tūjə vaɪstə ni vizaz 'ty, nie oparz sobie ust': Täu Tühe Wäusta nie wiedseess 'Das Du den Mund nicht verbrennest' PS.

ožɔzi* (ty, tvoja usta ne ožɔzi*) do **ožegti, *ožego* || **ožɔgo*: stpol. por. *ożzenie* 'oparzenie', pomor. *wožec* 'verbrennen', sle. por. *ožgáti se, ožgèm se* 'sich verbrennen', sch. *ožěci, ožěžem* 'opalić, przypalić; sparzyć', bg. *ожежá, ожежéу* 'spalić, sparzyć' (Gerov), ros. *обжéчь, обожжý* 'opalić; opa-

rzyć, sparzyć' (np. *себе палец* 'sobie palec'). — Z prefiksem *o- || *ob- do *žegti (zob. s.v. zazət).

Schleicher, s. 273; Lehr-Splawiński, Gram. pol., s. 219; Polański — Sehnert, PED, s. 173; Olesch, Thesaurus, III, s. 1426; inaczej, błędnie, Rost, s. 441 (jako 2. sg. praes.).

vizdě — adv. 'wszędzie': Wisde 'Aller Orten' H, Wíssde B₁, Wíssde C; Wissede 'Allenthalben' H, Wíssede BB₂C, Wíssde B₁.

**vš̂de* (|| *vš̂de* dla języków wsch.-słow. i pld.-słow.): scs. *vš̂de*, ros. *вездѣ*, por. też sle. *vsekdè*, sch. *svägdē*.

Schleicher, s. 33; Trubetzkoy, Polabische Studien, s. 29; Polański — Sehnert, PED, s. 168; Olesch, Thesaurus, III, s. 1454. — Lehr-Splawiński (Gram. pol., s. 238) niesłusznie polab. formę wyprowadza z **vš̂de*, gdyż w językach zach.-słow. było tu *š*, nie *ś*.

vizdoli — adv. 'z daleka': Wisdoli 'Ferne, von ferne' H.

**jъz dalje* — wyrażenie przyimkowe złożone z praep. **jъz* (zob. s.v. viz) i gen. sg. **dalje* od **daljъ* || **dalja* f., por. pol. *dal* f. 'duże oddalenie, dalekość', w tym samym znaczeniu kasz. *dālā*, dl. *dala* f. || *dal* m., cz. *dál*, gen. *dáli*, rzadziej *dále*, gen. *dále*, sle. *dálja*, sch. *dälj* f., scs. *daļa*, ros. *даль*, ukr. *даль*, br. *даль*, por. też pol. *w dali* 'daleko', z *dala* 'w dużej odległości od czegoś, od kogoś', sch. *izdalje* 'z daleka'.

Por. *dolěk*.

vizdrizal zob. *vāzdrizal*.

vizďajbě — 3. sg. praes. (ze znaczeniem przyszłym) 'zgubi': Wistgeibe 'Verlieren' H, Wistjeibe B, Wistgeibe B₁.

vizďajbenə (także *vizďajbonə*?) — ptc. praet. pass. 'zgunbion(e?)': Wistgeibena 'Verloren' H, Wistgeibena B₁B₂; wistseibohn 'verloren' PS.

jъzgubi(tš)*, **jъzgubenoje* (jъzgubenaja*?) do **jъzgubiti*: pol. *zgubić* 'stracić przez nieuwagę', kasz. *zgućić* 'ts.', dl. *zgućić* 'ts.', gł. *zhubić* 'ts.', cz. *zhubiti* 'zniszczyć, wytepić', sla.

zhubit 'ts.', sle. *izgubiti* 'verlieren', sch. *izgubiti* 'ts.', scs. *izgubiti* 'zugrunde richten, verderben, verlieren (den Verstand)', bg. *узгубя* 'zgubić', maced. dial. *узгубу* 'ts.', ukr. *згубіти*, br. *згубіць*. — O prefiskie viz- zob. s.v. viz.

Rost, s. 434; Polański — Sehnert, PED, s. 168; Olesch, Thesaurus, III, s. 1467-68. — Inaczej Gołąb, SO, I, s. 166 i Lehr-Splawiński, Gram. pol., s. 77 (wyprowadzają z **mozgubitš* = **orzgubitš*).

vizeně zob. *vizně*.

vizěr — s. nom. sg. m. 'zegar słoneczny': Wiser 'Un Cadran' Pf, Wiser Ec; Wiser 'Sonnen-Uhr' H.

Późna pożyczka z dn., por. lüneb. *Wīs'r* 'Zeiger der Uhr'.

Rost, s. 36, przyp. 2; Lehr, Zapoż., s. 281, 286, 301; Olesch, Thesaurus, III, s. 1455; nieco inaczej, ale mniej przekonująco (jako pożyczkę z śrdn.), formę tę traktują Polański (MZ, s. 116), Polański — Sehnert (PED, s. 174) i Szydłowska-Cegłowa (Lud, XLVIII, s. 182).

vizēt — inf. 'wozić': Wíssit 'Fahren' H, Wissit B, wisit HW.

**voziti*: pol. *wozić*, kasz. *vozēc*, dl. *wózys*, gł. *wozyć*, cz. *voziti*, sla. *voziť*, sle. *vóziti*, sch. *vòziti*, scs. *voziti*, bg. *возя*, maced. *возу*, ros. *возить*, ukr. *возити*, br. *вазіць*.

Por. też *to-vizēt* s.v. II. *to*.

viza — s. nom. sg. f. 'dom; mieszkanie': Wísa 'Une maison' Pf; Wísa 'Hauß' An; Wísa 'Das Hauß' Vand; Wísa 'Hauß' H, Wýsa B₁, Wísa B₂; Wísa 'Wohnung' H, Wísa B₁; Warteywawúsa¹ 'Un Auberge' Pf.

Tu prawdopodobnie należy także zapis z tym rzeczownikiem w formie nom. sg. zamiast loc. sg.: Mäu mohm wissie waa nohss Wiesaa² 'wier haben alles in unser Hause' PS.

Zapis powyższy Trubecki (Polabische Studien, s. 21) mniej przekonująco uważa za loc. sg. na *-ě.

viz vizə — gen. sg. 'z domu': Wiss Wisa 'Aus dem Hause' H; Derissa³ wis wisa 'Aus einem Hause herausfallen, herausreißen' H, wis wisa B₁.

vize — nom.-acc. pl. 'domy': Wisé 'Hauß, plur.' H.

**veža* || **věža*, **jъzъ vežě*: pol. *wieża* 'wysoka budowla, zwykle kształtu czworobocznego lub cylindrycznego, o niewielkiej w stosunku do wysokości podstawie', kasz. *véžã* 'ts.', dl. *wjaža* 'dom; dom mieszkalny; sień', gł. *wěža* 'wieża', cz. przestarz. *věže* 'ts.', sła. *vāža* 'ts.', sła. *věža* 'sień, przedsionek', sch. dial. *věža* 'kuchnia w chłopskiej chacie', strus. *veža*, *věža* 'lekka budowla mieszkalna; namiot koczowniczy; baszta, wieża; budynek gospodarczy', ros. daw. i dial. *вѣжа* 'namiot, namiot koczowniczy, jurta, kibitka; szałas; baszta', ukr. *вѣжа* 'wieża', br. *вѣжа* 'ts.'. — Derywat rzeczownikowy od *vesti*, *vezp*, zob. Vasmer, REW, I, s. 178, Stieber, ZbFL, VII, s. 45-6.

¹ *vartūvə* (zob. s.v.) *vizə*. ² *moj momě visi vā nosə vizə* = **my jъmamy vьše vь naša veža*. ³ *deri-sə* = **dere(tə) sę*.

vizlikəl — praet. sg. m. 'porównał (porównywał?)': Wislikal 'Vergleichen (mit etwas)' H, Wislykal B₁, Wislikâl B₂.

vizlikəlaj-sə — praet. pl. reflex. 'porównali się (porównywali się?), zgodzali się (zgodzili się?)': Wislika leissa 'Sich vergleichen, vereinigen, vertragen' H; Wislika leyssa 'Sich vergleichen, vereinigen, vertragen zusammen' HB₁.

Z prefiksem *viz-* (zob. s.v. *viz*) do *likot* (zob. s.v.).

vizlümět — inf. 'złamać, rozbić, stłuc': Misselimet 'Zerbrechen' H, Misselímet B₁.

jъzłomiti* (uozłomiti?*, zob. s.v. *viz*): sła. *izlómiti* 'ausbrechen', sch. *izlòmiti* 'zerbrechen', scs. *izlomiti* 'abbrechen, brechen'. — Z prefiksem *viz-* (zob. s.v. *viz*) do *lümět* (zob. s.v.).

Rost (s. 98, przyp. 29), Polański — Sehnert (PED, s. 168) oraz Olesch (Thesaurus, I, s. 589) wyprowadzają z **jъzłomiti*, natomiast Gołąb (SO, I, s. 166), Tomaszewski (SO, II, s. 146) i Lehr-Splawiński (Gram. poł., s. 243) wyprowadzają z *(*u*)*ozłomiti*.

vizmesət — inf. 'zmieszać': Wisseməssət 'Mengen' H, wisse mēssət B₂.

vizmāsenə — ptc. praet. pass. 'zmieszane': Wissemassəna 'Gemischt' H, Wissemassena B₁.

jъzměšati*, **jъzměšanoje* (uozměšati*, **uozměšanoje?*): sch. *izmijěšati*, *izmiješām* 'zmieszać', por. też pol. *roz mieszać* 'zmieszać coś z czymś', w podobnym znaczeniu kasz. *rozmešac*, dl. *rozmešas*, sła. *razměšati*, ros. *размешать*, ukr. *розмішати*, br. *размяшати*. — Z prefiksem *viz-* (zob. s.v. *viz*) do *mesət* (zob. s.v.).

Polański — Sehnert (PED, s. 168) i Olesch (Thesaurus, III, s. 1460-1461) rekonstruuja z prefiksem **jъzъ*, natomiast Gołąb (SO I, s. 166), Tomaszewski (SO, II, s. 145) i Lehr-Splawiński (Gram. poł., s. 229 i 243) rekonstruuja jako **uozměšati*, **uozměšanəjъ*.

viznaidi-sə — 3. sg. praes. 'przechodzi, mija': Wisneídissa 'Vergehen' H, Wisneýdyssa B₁, Wisneidissa B₂, Wisneídissa C; Wedderi¹ wisneidissa 'Das Wetter (die Sonne) vergehet' H, wisneýdyssa B₁.

**jъznide(tə)-sę* do **jъzniti* — z prefiksem **jъz-* (zob. s.v. *viz*) do **iti* (zob. *aýt*); -n- po prefiksie pod wpływem **všniti* (por. s.v. *vānaidēt*); por. z tym samym prefiksem sła. *izíti* 'herausgehen, hervorkommen', sch. *izići* 'wyjść', scs. *iziti* 'ts.', ros. *узыдму* 'wyjść, wyciec' (Dal). — Inaczej, mniej przekonująco, Gołąb (SO, I, s. 160-68), który widzi tu prefiks *viz-* = **uoz-* = **orzə*.

¹ *vedrū* = **vedro*.

vizně (*vizeně?*) — adi. nom. sg. m. 'domowy, dotyczący domu', zaświadczone w wyrażeniach:

vizně lo'ə 'pan domu, pater familias': Wisena lgólga 'Hauß-Vater' H.

vizně vecněk 'niższy urzędnik wiejski, goniec' (zob. s.v. *vecněk*).

viznə — nom. sg. f., zaświadczone w wyrażeniu:

viznə motaj 'pani domu': Wísenā Motay 'Hauß-Mutter' H, Wísenā B₁.

viznə — nom.-acc. pl. f., zaświadczone w wyrażeniu

viznə dvaraj 'drzwi domu': Wísenā twaray 'Hauß-Thüre' H.

**vežbnəjə*, **vežbnəjə lala*, **vežbnəjə vətjbnikə*, **vežbnaja*, **vežbnaja mati*, **vežbnajjě*, **vežbnajjě dvəri* — derywat przymiotnikowy z sufiksem *-bn- od **veža* (zob. s.v. *vizə*), por. pol. daw. *wieżny* 'wieżowy', dł. *wjažny* 'domowy; dotyczący sieni', gł. *wěžny* 'wieżowy', sle. *vežên* i *véžen* 'dotyczący sieni'. — Zapisy pozwalają też rekonstruować *vizeně*, *vizně*, a niemożliwość rozstrzygnięcia wiąże się z częstym zwyczajem w za- bytkach połab. czysto graficznego wstawiania litery e między półotwartą a poprzedzającą ją jakąś inną spółgłoską, zob. Polański, Polabica I, s. 117 i MZ, s. 68–9. Z sufiksem *-bn- rekonstruują ten wyraz Rost (s. 435) i Lehr-Splawiński (Gram. pol., s. 201), natomiast z sufiksem *-en- — Polański — Sehnert (PED, s. 174), Szydłowska-Ceglowa (Lud, XLVIII, s. 145) i Olesch (Thesaurus, III, s. 1454–55).

vizreně — subst. verb. 'ogładnięcie (spojrzenie?)', zaświadczone w wyrażeniu:

no vizreně 'w okamgnieniu': Nowisserên 'Augenblick'¹ H.

**ozvrěnyje*, **na ozvrěnyje* — subst. verb. do **ozvrěti* (zob. s.v. *vizrat*).

¹ Znaczenie podane chyba niedokładnie zamiast 'im Augenblick'.

vizrat — inf. 'ogładnać, obejrzyć': Wísserat 'Besehen' H, wísserat B₂.

vizraj-sə — 2. sg. imperat. reflex. 'obejrzyj się': Wísseréissa 'Umsehen' H.

Litera e w zapisach oznacza dźwięczność z, zob. Polański, Polabica I, s. 113–23 i Trubetzkoy, Polabische Studien, s. 17. — Mniej przekonująca jest rekonstrukcja *vizarət*, *vizaraj-sə*, *vizareně*, jak u Schleichera (s. 173, 287), Lehra-Splawińskiego (Gram. pol., s. 219, 230), Polańskiego — Sehnerta (PED, s. 173) i Olescha (Thesaurus, III, s. 1462).

**ozvrěti*, **ozvri-sę*: stpol. *oźrzeć się* 'ogładnać się, obejrzyć się; spojrzeć na kogoś, zwrócić na kogoś swoją uwagę', dziś tylko *obejrzyć* 'ogładnać', *obejrzyć się* 'ogładnać się', kasz. *obezdřec są* 'obejrzyć się; zwlekać', dł. *wóźrēs* 'erblicken, gewahren', *wóźrēs se* 'sich umsehen, sich umschauen', sła. *ozriet se* 'obejrzyć się; zwrócić uwagę (na coś, na kogoś)', sle. *ozrėti se* 'sich umsehen', sch. *òzreti se* 'ts.', scs. *ozvrěti se* 'ts.', bg. *ozpá ce* 'ts.', ros. *ozpémь*, *obozpémь* 'ogładnać'. — Z prefiksem *o- (|| *ob-) do **zvrěti* (zob. s.v. *zarət*).

Zob. też *vizreně*.

vizt zob. *vist*.

vizúqzoně — ptc. praet. pass., nom. sg. m. 'pogmatwany, poplątany': wísswungsonne 'zutüdert' PS, 'zertüdert' PSJ.

Parum Schultze jako znaczenie wyrazu połab. podał odpowiednik dn.; znaczenie tego ostatniego Küick określa jako 'anbinden, verwirren' (Lüneb. Wb., III, s. 466–7).

**jьzúqzoně* do **jьzúqzət* — z prefiksem *jьz- (zob. s.v. *viz*) do **vezati* (zob. s.v. *úqzət*).

Rost, s. 73, przyp. 29; Polański — Sehnert, PED, s. 168; Olesch, Thesaurus, III, s. 1467. — Inaczej, mniej przekonująco, Gołab (SO, I, s. 160–68), który widzi w tej formie prefiks *viz-* = **uoz-* = **orzə*.

vláčēt — inf. 'bronować': Wlätztet 'Egen' H, Wlätzted B₁.

vláčě — 3. sg. praes. 'bronuje': Wlatze 'eggent' PS, wlatze 'eggen' J, Vlatze O.

vlácenə — ptc. praet. pass., nom.-acc. sg. n. 'bronowane': Wlatzéne 'Geeget' H, Wlatzêne B₁; Püelí nyang¹ Wlatzéna 'Feld, das nicht geeget ist' H; Püelí níang wlatzêne 'Brach-Acker, i.e. Acker, der nicht geeget ist' HB₁.

**volčiti*, **volči(tə)*, **volčenoje*: pol. *włóczyć*, *włóczę* 'ciągnąć coś po płaszczyźnie, wlec', dial. też 'bronować', kasz. *włóćęc* 'wlec, zmuszać do chodzenia', dł. *włocyś*, *łocyś*, *włocym*, *łocym* 'ts.; bronować', gł. *włócić*, *włóću* 'bronować', cz. rzad. *vláčiti* (częściej *vláčeti*), *vláčím* 'wlec', sła. *vláčit* 'ts.'

sł. *vláčiti*, *vláčim* 'ts.; bronować', sch. *vláčiti*, *vláčim* 'ts.', scs. *vlačiti*, *vlačŕ* 'ziehen, schleppen', bg. *влáча*, *влáчуи* 'włóczyć; bronować; gręplować (wełnę)', maced. *влáчу* 'ts.', ros. *волочúть*, *волочú* 'wlec, włóczyć', ukr. *волочúти*, *волочú* 'ts.; bronować'. — Pierwotne iterativum do **velkti*, **velkŕ*, por. pol. *wlec*, kasz. *vlęc*, dl. (*w*)*lac*, gł. *wlec*, cz. *vléci*, sła. *vliect*, sł. *vléči*, sch. *vúci*, scs. *vlěšti*, bg. *влекá*, maced. *влече*, ros. *волóчь*, ukr. *волочú*, br. *валачы*. Znaczenie 'bronować' mogło się rozwinąć pod wpływem dewerbatywnego rzeczownika **volka*, **volkə* (m. in. 'narzędzie rolnicze, zapewne w postaci kłody, służące do wygladzania ornego pola', zob. s.v.v. *vlāk*, *vläckə*).

¹ *pūli ni-jā* = **polje ne je(stə)*.

vläckə — s. nom. sg. f. 'kurwa': Wlâtska 'Hure' H.

**volčьka* — dem. od **volka*, por. pol. daw. *włoka* i *włóka* 'włóczęga, włóczykij', *wywłoka* 'o osobie o złej reputacji, zwykle o kobiecie', sł. *vlačúga* 'Herumstreicherin, Schlampe', ros. *волочаўка* 'kobieta lekkich obyczajów, puszczalska' (Dal). — Nazwa od włóczenia się; **volka* to pierwotnie nomen actionis od **velkti*, zob. s.v.v. *vláčēt*, *vlāk*.

Rost, s. 125, przyp. 5; Lehr-Splawiński, Gram. pol., s. 143; Polański — Sehnert, PED, s. 174; Olesch, Thesaurus, III, s. 1482.

vlāk — s. nom. sg. m. 'sieć rybacka (ciągniona)': Vlóoc 'Un filet' Pf, Vloóc Ec; Wloâck 'Garn' Bauc; Wlak 'Netz' H, Wloac B₁; Vlāk 'Wade (Fischer-Wade)' H, Wlāk B₂.

**volkə*: stpol. *włok* 'rodzaj sieci na ryby', dial. *włók* 'kawał drzewa rosochaty, około 3 łokci długi, na którym ściągają duże kamienie z pola', *włoki* pl., *włóka* f. 'dwa drążki, tworzące kąt nieco mniejszy od prostego, na których woły ciągną położoną sochę na pole i do domu', 'dwa kije złączone w węgielnice, na które kładzie się pług po robocie w polu, wlokące go do domu', kasz. *vlók* 'narzędzie rolnicze w postaci kłody służącej do wygladzania ornego pola; wielka sieć rybacka w kształcie worka wleczona za statkiem rybackim po dnie morza', cz.

daw. *vlak* 'brona; ciągniona sieć rybacka', sł. *vlāk* 'Zug (als Handlung)'; Ziehen, Schleppen; Zugarbeit; Zuggarn, Zugnetz', sch. *vlāk* 'rodzaj sieci na ryby', bg. *влак* 'Egge; Schleppnetz' (Weigand), maced. *влак* 'sieć rybacka', ros. *волок* 'Landenge zwischen zwei Flüssen, über die die Boote geschleppt werden müssen; Dickicht, aus dem das gefällte Holz nur auf Schleifen herausgeschafft wird', por. też pol. daw. *włóka* pl. tantum 'rodzaj sań', dl. *włoka* pl. tantum 'Pflugschleppe; Schleifschlitten', gł. *włoka* pl. tantum 'Schleppe, Pflugschleppe', cz. *vlāk* || *vlāka* || *vlāky* pl. 'rodzaj brony', sła. *vlaky* 'ts.; ślady sań w śniegu', sł. *vlāka* 'Schleppen, Schlepperei; Eggen; Schlitten', z odpowiedników pozasłow. por. lot. *valks* 'Wasserabzug, Zugwind', *valka* 'Zugwind', lit. *āpvalkas* 'Anzug, Oberleder der Stiefel', grec. *ὀλκός* 'ciąglenie; to, co ciągnie', zob. Vasmer, REW, I, s. 220 (z dalszą bibliografią). — Pierwotne nomen actionis do **velkti* (por. *vláčēt*), z czego rozwinęły się różne znaczenia konkretne związane z czynnością ciągnięcia.

vlās — s. nom. sg. m. 'włos': Wlās 'Haar' H.

vlāsāj — nom.-acc. pl. 'włosy': Flassói 'Les cheveux' Pf; Flasser 'Haar' An; Flassoi 'Haar' Vand; Wlassoy, Wloasoy 'Haare' Bauc; Wlassoy 'Haar, plur.' H, Wlāssoy B₁; Wlassa¹ 'Haare' PS; Mohm johss wlassa² ... 'Habe ich Hare...' PS.

Tu też prawdopodobnie należy zapis z błędną składnią nom.-acc. pl. zamiast instr. pl., chociaż nie można wykluczyć, że występuje tu kontynuant pierwotnego instr. pl. **volsy*, jak tę formę interpretują Heydzianka (SO, VI, s. 29) i Trubetzkoy (Polabische Studien, s. 62):

sā vilē vlāsāj: zaa viel wlassa 'mit viel haren' PS.

**volsə*, **volsy*, **sə velje volsy*: pol. *włos*, kasz. *włos*, dl. *los*, dial. i przestarz. *włos*, gł. *włós*, cz. *vlas*, sła. *ulas*, sł. *lās*, sch. *vlās*, scs. *vlasə*, bg. *влас*, maced. *влас* (tylko w znaczeniu 'wyczeski wełniane, wlochatość'), ros. *волок*, ukr. *волок*, br. *волак*, z odpowiedników pozasłow. por. awest. *varəsa-* 'Haar der Menschen und Tiere, meist Kopfhaar', śrpers. *vars* 'Haar'.

¹ O opuszczaniu w pisowni wygłosowego *i* przez Parum Schulzkiego zob. Koblischke, AfslPh, XXVIII, s. 439-40 i Trubetzkoy, Polabische Studien, s. 62-3. ² *mom joz vlāsāj* = **jəmamb jazə volsy*.

Vlāstajiskə — s. nom.-acc. pl. 'Arendsee' (nazwa jeziora): Wlādeiska 'Arendsee' HB₂.

*volstiska — prawdopodobnie do *volstь z sufiksem *-isko tworzącym nomina loci, por. stpol. włość 'kraj, kraina, dzielnica; lud, naród; władza', cz. vlast 'ojczyzna, kraj ojczysty', przestarz. 'kraj, kraina', sła. vlast 'ojczyzna', sle. vlāst (też lāst, lasti) 'Grundeigentum, Besitz', sch. vlāst 'władza', scs. vlastь 'Macht, Machtbereich', bg. власт 'władza', maced. власт 'ts.', ros. hist. во́лость 'gmina', ukr. hist. во́лость 'ts.', br. hist. во́лаць 'ts.'

Brückner, ZfslPh, VII, s. 52; Olesch, Thesaurus, III, s. 1482.

vobeně — subst. verb. 'wabienie': woben 'locken' PS.

*vabjenъje do *vabiti: pol. wabić, kasz. vābic (też 'zapraszać'), dl. wabiś, gł. wabić, cz. vábiti, sła. vábit', sle. vábiti (też 'zapraszać'), sch. vábiti, scs. vabiti, bg. вáбѣ, maced. вaбу, ros. вáбумь, ukr. вáбуму, br. вáбиць.

vogvoġ — s. nom.-acc. pl. tantum f. 'waga': Wogewáy 'Wage' H, Wogewáy B, Vogewáy B₁.

Ogólnosłow. pożyczka z niem., por. pol. waga 'przyrząd do mierzenia ciężaru; ciężar; znaczenie', w podobnych znaczeniach dl. waga, gł. waha, cz. váha, sła. váha, sle. vāga, sch. vāga, maced. вaга, ros. вáга, ukr. вáга. Por. w znaczeniu 'waga' także pl. tantum bg. везнѹ i ros. везѹ. — Połab. końcówka -voġ jest wynikiem wpływu tematów na *-ū-, podobnie jak w blāχə — blāχvoġ.

Nieco inaczej Polański, MZ, s. 18, 49, 136; Olesch, Thesaurus, III, s. 1498.

voġaidāl — praet. sg. m. 'wyszedł': wan jang waje heidal¹ 'er ist weggegangen' PS.

*vyidlə (zamiast *vyšdlə) do *vyiti || *vyniti (zob. s.v. voġinaġt).

Schleicher, s. 295; Lehr-Splawiński, Gram. poł., s. 235 (rekonstruuje voġinaġdāl = *vynidlə); Polański — Sehnert, PED,

s. 174; Olesch, Thesaurus, III, s. 1322. — Inaczej, nieprzekonująco Brückner, ZfslPh, VI, s. 514-5 (jako formę złożoną z niem. weg).

¹ vān ja voġaidāl = *onə je(stə) vyidlə (zamiast *vyšdlə).

voġbět — inf. 'uderzyć; wybić, wytrzepać; wykrzesać (ogień)': Woybit 'Ausklopfen' H, Wóybit B₁; waybit 'Anschlagen. Wird gebraucht vom Feueranschlagen, oder wenn mann sonst was anschlägt' H, wáybit B₁.

Znaczenie 'wykrzesać (ogień)' prawdopodobnie pod wpływem niem. Feuer anschlagen.

voġbaġtə — ptc. praet. pass., nom.-acc. sg. n. 'wytrzepane': woybeita 'Angeschlagen' H.

*vybiti, *vybitoje: pol. wybić, kasz. vēbic, dl. hubiś, gł. wubić, cz. vybíti, sła. vybit', ros. вѹбумь, ukr. вѹбуму, br. вѹбиць. — Z prefiksem *vy- do *biti, zob. s.v. baġt.

voġbidət — inf. 'wystawić na sprzedaż': Woybigat 'Ausbieten' H, Woybigat B.

voġbidonə — ptc. praet. pass., nom.-acc. sg. n. 'wystawione na sprzedaż': Woybigóna 'Ausgeboten' H, Woybigona B₁.

Z prefiksem *voġ- do czasownika, który jest zaświadczony tylko w formie praet. bidol (zob. s.v.).

voġblāsteně — adi. 'wytrzeszczone (o oczach)' lub może 'z wytrzeszczonymi oczyma': wäublāsteen 'mit verkehrten Gesicht' PS, Wäublāstern J.

*vyblěščenəjь do *vyblěščiti: pol. dial. śląskie wybleszczyć oczy 'wytrzeszczyć oczy, zagapić się'. — Z prefiksem *vy- do *blěščiti, *blěščə 'oślepieć blaskiem, czynić blyszczącym, świecącym', 'błyskać oczyma, patrzeć spode łba', zob. Słownik prasłowiański, t. 1, s. 262.

Rost, s. 72, przyp. 3; Trubetzkoy, Polabische Studien, s. 15; Polański — Sehnert, PED, s. 175; Olesch, Thesaurus, III, s. 1319.

vojbüst — inf. 'wykluć': woybüst 'Ausstechen' H.

*vybosti: pol. dial. *wybość*, por. też o innej budowie ros. *выбоднуть*. — Z prefiksem *vy- do *bosti, zob. s.v. büst.

voïcodët — inf. 'wykurzyć': woytzódet 'Ausschmauchen' H, woytzôdet HW.

*vyčaditi: ros. *вычадить*. — Z prefiksem *vy- do *čaditi*, a to z kolei jest denominativum od *čadъ (zob. s.v. cod), por. Słownik prasłowiański, II, s. 105.

Schleicher, s. 176; Lehr-Splawiński, Gram. pol., s. 225; Polański — Sehnert, PED, s. 175; Szydłowska-Ceglowa, Lud, XLVIII, s. 76-77; Olesch, Thesaurus, III, s. 1529-30.

voïdelët — inf. 'wydzielić, udzielić': Woydêlt 'Austheilen' H, Waydêlt B₁.

*vyděliti: pol. *wydzielić* 'wyznaczyć, udzielić', kasz. *vězelec* 'ts.', dl. *huželiś* 'austeilen, jedem etwas Bestimmtes zuteilen, verteilen', gł. *wudźelić* 'ts.', cz. *vyděliti* 'wyłączyć, wyodrębnić', śla. *vydelit* 'ts.', ros. *выделумь* 'ts., oddzielić', ukr. *віділу́му* 'ts.', br. *відзеліць* 'ts.' — Z prefiksem *vy- do *děliti, zob. s.v. delě.

voïdenkə — inf. 'wymyśla, zmyśla': Woydenka 'Erdenken' H.

voïdenkonə — ptc. praet. pass., nom.-acc. sg. n. 'wymyślone': Woydenkona 'Gedicht' H.

Z prefiksem *voï- do *denkot* 'myśleć' (zob. s.v.).

Polański, MZ, s. 79, 87, 157; Olesch, Thesaurus, III, s. 1510-11.

voïdmæt, voïdməi zob. voïdnæt, voïdnəi.

voïdnæt (voïdmæt?) — inf. 'zgasić, zdmuchnąć': Woydnæt 'Auslöschen' H, Woydenatt B₁, Wóydnæt B₂C.

voïdnəi (voïdməi?) — 2. sg. imperat. 'zgaś, zdmuchnij': Woydney Swëtza¹ 'Lösche das Licht aus' H.

Formy niezupełnie jasne, może z *vydžmati (pod wpływem tematu praes.), *vydžmaji do *dōti, *džmō (zob. s.v. dāmě).

Brückner (ZfslPh, VII, s. 51). — Rost (s. 92, przyp. 12) nieprzekonująco rekonstruuje woyd(e)wat i zestawia z ros. *выдывать* 'auslöschen', Szydłowska-Ceglowa (Lud, XLVIII, s. 181-2) inf. wyprowadza z *vydžnēti, Polański — Sehnert (PED, s. 175) rekonstruuja *vyd(u)nēti, *vyd(u)nēji.

¹ *svecə* = *světjō.

(kâ) voïdoňě — subst. verb., dat. sg. 'do wydania': Ne mañ nitz kavöidógnie¹ 'Je suis avare' Pf; Kaweidónye 'Ausgeben' H; Ne mam nits Kaweidónye¹ 'Ich habe nichts auszugeben' H.

* (kš) vydanьju do *vydati: pol. *wydać*, kasz. *vědac*, dl. *hudaś*, gł. *wudać*, cz. *vydati*, śla. *vydat*, ros. *вѣдаму*, ukr. *відідаму*, br. *віддаць*. — Z prefiksem *vy- do *dati, zob. s.v. dot.

¹ *ne mam nic kâ voïdoňě* = *ne jьmamъ nečьso kš vydanьju.

voïdvaizě — 3. sg. praes. 'podnosi, wydobywa': Woytweise 'Ausheben' H.

*vydviže(tš) do *vydvikti, *vydvigo: brak dokładnych odpowiedników w innych językach słowiańskich, ale por. pol. *wydzwignąć* 'podnieść, wydobyć, wznieść', śla. *vydvihnút* 'podnieść', ros. *выдвунуть* 'wysunąć, wystawić', sle. dial. prekm. *vzdíci*, *vzdížem* 'podnieść, unieść w górę, wznieść' (zob. Słownik prasłowiański, V, s. 127), ros. *выдвижение* 'wysunięcie, wysuwanie, wyłonienie, wyłanianie', scs. *dvizati*, *dvižō* || *dvigajō* 'bewegen, bemühen'. — Z prefiksem *vy- do *dvikti (o czasowniku tym zob. Słownik prasłowiański, l.c.).

Por. *dvaignōt*.

(kâ) voïgərnině — subst. verb., dat. sg. 'do wypowiedzenia' (?): ni gang¹ ka woykarninga 'Das ist nicht auszusprechen' H, woykarninja B, wóykarninga B₁, wóy karninga C.

Wieloznaczność niem. odpowiedników znaczeniowych (*aussprechen, ausreden*, por. niżej, s.v. *voigorně*) nie pozwala z całą pewnością określić znaczenia form połab.

**(k̄)* *vygornenuju* — do **vygorniti*, zob. s.v. *voigorně*.

¹ *ni ja* = **ne je(st̄)*.

voigorně — 3. sg. praes. 'wypowie' (?): Wayggôrne 'Ausreden' H, Woyggôrne C.

Co do znaczenia tej formy zob. wyżej, s.v. *(k̄)* *voigərniñě*.

**vygorni(t̄)* do **vygorniti*: dl. *hugroniś*. — Z prefiksem

**vy-* do **gorniti*, zob. s.v. *gornět*.

Por. *(k̄)* *voigərniñě*.

voigos — 2. sg. imperat. 'zgaś, wygaś' lub 3. sg. praes. (ze znaczeniem futuralnym) 'zgasi, wygasi': woygôs 'Auslöschen' H.

Jako imperat. traktuje tę formę Schleicher (s. 286), natomiast za formę 3. sg. praes. uważają ten zapis Rost (sl., s. 435), Polański — Sehnert (PED, s. 175), Szydłowska-Ceglowa (Lud, XLVIII, s. 96) i Olesch (Thesaurus, III, s. 1512).

voigəseně — ptc. praet. pass., nom. sg. m. 'zgaszony, wygaszony': woygasséna 'Ausgelöscht' H, woyggasséna B₁; woyassena Wungill¹ 'Ausgelöschte Kohle' H, Woyassene B, Wóy gasséne B₁ woyasséne C.

voigəsenə — nom. sg. f. 'zgaszona, wygaszona': Woygasséna kautzó² 'Ausgelöschter Brand' H, Wóyggásseina B₁.

**vygasi*, **vygašenzj̄*, **vygašenaja* do **vygasiti*: pol. *wygasić*, kasz. *vėgasėc*, dl. *hugasys̄*, gł. *wuhasyć*, cz. *vyhasiti*, sl. *vyhasit̄*. — Z prefiksem **vy-* do **gasiti*, zob. s.v. *gosě*.

¹ *vōđel* = **oglv*. ² *kāuco* = **kl̄ča*.

voijədoně — ptc. praet. pass. 'zjedzony', zaświadczone w formie:

mo voijədoně — perf. sg. 'zjadł': *mo wäujaddon* 'hat ausgegessen' PS, *mo woyjaddon* 'er hat ausgegessen' J, *waujaddon* O.

Wyrażenie jest kalką niem. *hat ausgegessen*, zob. Rost, s. 76, przyp. 3 i Polański, Z problematyki, s. 146.

**vyjėdanzj̄*, **j̄matz vyjėdanzj̄* do **vyjėdati*: pol. *wyjadać* 'zjadać wygryzając, wybierając stopniowo; zjadać po kolei, do ostatka', cz. *vyjídati* 'wyjadać', sl. *vyjedat̄* 'ts.', ros. *выедать* 'wyjadać, wyżerać, przeżerać', ukr. *виїдати*, br. *выядаць*. — Polań. czasownik najprawdopodobniej otrzymał wtórnie znaczenie perfektywne w przeciwieństwie do jego odpowiedników w innych innych językach słow., które zachowały pierwotne znaczenie iteratywne względnie imperfektywne. O formacjach tego rodzaju w słow. zob. Meillet, SC, s. 290-1, 300-2.

voikəpuñoně — ptc. praet. pass. 'wykastrowany', zaświadczone w wyrażeniu:

voikəpuñoně slepəc 'kapłon': Woykapungon Schlepeitz 'Cappaun' Bauc; Woykapungon Sleipeitz 'Cappaun', Woykapungon Slepeitz B₂.

Z dn. *kappunen* 'kastrieren'; z prefiksem *voj-* = **vy-* i zakończeniem *-oně* = **-anzj̄*; *slepəc* = **slěp̄c̄*.

Polański, MZ, s. 84, 157; Szydłowska-Ceglowa, Lud, XLVIII, s. 69-70; Olesch, Thesaurus, III, s. 1513.

voikled'ət — inf. 'ubrać': woykledyat 'Bekleiden' HB₁.

voikled'onə — ptc. praet. pass., nom.-acc. sg. n. 'ubrane': Woykledyóna 'Wolbekleidet' H, Woykledjona B₁.

Z prefiksem *voj-* do *kled'ət* (zob. s.v.); zakończenie *-onə* w ptc. praet. pass. z **-anoje*. Formacja *voikled'ət* jest kalką niem. *auskleiden*, które może znaczyć zarówno 'rozebrać', jak i 'ubrać', zob. Grimm & Grimm, t. I, s. 894. — Szydłowska-Ceglowa (Lud, XLVIII, s. 160-61) niesłusznie przypisuje czasownikowi połab. znaczenie 'rozebrać'.

Polański, MZ, s. 84, 157; Olesch, Thesaurus, III, s. 1514.

voiknět — inf. 'uczyć się': Wóykent 'Lernen' H, Wáykent B₁C, Waykent C.

voikně — 3. sg. praes. 'uczy się': Wókne 'Lernen' H, Wóykne B₁, woikne HW; Wóykne 'wohlgelehrt' B₁; Wáykene Wóarat¹ 'Er lernet haken' H, Waykene C; Tetang weikene ggôrnet² 'Das Kind fängt an zu reden' H, weykne B₁.

voik — 1. sg. aor. 'nauczyłem się': Jōs wóik wénskia góren³ 'J'ay appris à parler Vandale' Pf, woyk Ec.

Brückner (ZfslPh, VI, s. 514) nieprzekonująco wyprowadza tę formę z **vyklz*.

voicena — ptc. praet. pass., nom.-acc. sg. n. 'wyuczone, nauczone': wóycena 'Gelehrt' H, woycéna C.

**vykniti* (= **vyknōti*), **vykne(tz)*, **vykz*, **vyčenoje*: pol. daw. *wyknać* 'uczyć się; przyuczać się, przyzwyczajając się, przywykać', stpol. tylko 'uczyć się', kasz. *věknoc*, *věknie* 'przyzwyczajając się', dł. *wuknuś*, *wuknu* || *wuknjom* 'lernen', gł. *wuknyć*, *wuknu*, starsze też *wuknuć*, dial. *wuknęć* 'ts.' (Schuster-Sewc, EWSS, s. 1703), cz. por. *navyknouti* 'przyzwyczajając', sła. por. *navyknūt* 'ts.', scs. *vyknōti* 'lernen', ros. *выкнуть*, *выкну* 'przyzwyczajając się', ukr. por. *привікнути* 'przyzwyczajając się', br. por. *прывікнуць* 'ts.', z odpowiedników pozasłow. por. lit. *jūnkstu*, *jūnkti* 'gewohnt werden', stind. *úcyati* 'ist gewohnt', zob. Vasmer, REW, I, s. 240 (z dalszą bibliografią).

O oboczności *-nōt* || *-nēt* w bezokolicznikach czasowników o temacie na **no/e* zob. Polański, Polabica I, s. 123-4. — Rost (s. 436), Lehr-Splawiński (Gram. poł., s. 223) i Trubetzkoy (Polabische Studien, s. 158) mniej przekonująco rekonstruują z samogłoską nosową (tj. odpowiednio *voiknōt*, *voiknōt*, *vaiknuNt*); Lorentz (ZfslPh, III, s. 59 nn.) rekonstruuje *vaiknt*.

¹ *vārāt* = **orati*. ² *detā voiknē gornēt* = **dētę vykne(tz) gorniti*. ³ *joz voik venstě gornēt* = **jazs (vend- z niem.)sky vykz gorniti*.

voilējě — 3. sg. praes. (ze znaczeniem przyszłym) 'wyleje': woylie 'Ausgießen' H.

voilaitz — ptc. praet. pass., nom.-acc. sg. n. 'wylane': woyleita 'Ausgeworfen' H, woy leýta B₁.

**vylbje(tz)*, **vylitoje* do **vyliti*, **vylbjz*: stpol. *wylić*, cz. *vylíti*, *vyliji* || *vyleji*, ros. *вълуть*, *вълью*, ukr. *вълуми*, *въллю*, br. *въліць*. — Z prefiksem **vy-* do **liti* (zob. s.v. *lējě*).

voilōšat — inf. 'zgasić, wygasić': woylōschet 'Ablöschen' H, woylōschat BB₁B₂C.

Z dn. *löschen* 'gasić' z rodzimym prefiksem *voj-* = **vy-* i zakończeniem inf. *-at* = **-ati*.

Polański, MZ, s. 75, 87, 157; Olesch, Thesaurus, III, s. 1514-5.

voilūmēt — inf. 'wylamać': Woylimet 'Ausbrechen' H, Woylimet B₁.

**vylomiti*: stpol. *wylomić* 'wyrwać, wyważyć', dł. *hulomiś* 'herausbrechen', cz. *vylomiti* 'wylamać', sła. *vylomit* 'ts.', ros. *вълумить* 'ts.', ukr. *вълумити* 'ts.'. — Z prefiksem **vy-* do **lomiti* (zob. s.v. *lūmēt*).

voimz — s. nom.-acc. sg. n. 'wymię': Weimang 'Eiter, an einer Kuh u. dergl.' H.

**vymz*: pol. *wymię*, dł. *humie*, gł. *wumjo*, cz. *výmě*, sła. przestarz. *vema*, sła. *vīme*, sch. *vīme*, bg. *вѣме*, maced. *вѣме*, ros. *вѣмя*, ukr. *вѣмя*, br. *вѣмя*.

voimesat — inf. 'oczyszczać z gnoju, wyrzucać gnój': Ggny¹ woymessat 'Ausmisten, den Mist auswerffen' HB₁.

Z śrdn. *messen* 'misten' z rodzimym prefiksem *voj-* = **vy-*; zakończenie polab. *-at* = **-ati*; kalka niem. *ausmisten*.

Rost, s. 92, przyp. 26; Polański, MZ, s. 75, 157-8; Hinze, ZfSl, IX, s. 692; Olesch, Thesaurus, III, s. 1515.

Por. też *voimetat*.

¹ *gnūj* = **gnojz*.

voimetat — inf. 'wyrzucić': Woymetat 'Auswerffen' H, Woymetatt B₁, Woymētāt BC.

gnūj voimetat 'wyrzucić gnój, oczyścić z gnoju': Ggny Woymētēt 'Ausmisten, den mist auswerffen' H.

voimetena — ptc. praet. pass. (nom.-acc. sg. n.?) 'wyrzuczone': woymetēna 'Ausgeworffen' H, woymetēna B₁.

**vymetati*, **gnojz vymetati*, **vymetenoje*: stpol. *wymio- tać* 'wyrzucić', dł. *humjataś*, *humjacu* || *humjatam* 'ts.', gł.

wumjetać, wumjeta 'ts.', cz. książk. i przestarz. vymetati 'ts.', sła. vymetat' 'ts.', ros. выметать, вымечу 'ts.; złożyć (ikre); wypuścić (pędy)'. — Z prefiksem *vy- do *metati, zob. s.v. micě.

voįnaįt — inf. 'wyjść': Woyneid 'Ausgang' H, Woyneyd B₁.

*vyniti || *vyjyti: pol. wyjść, stpol. wyjć, kasz. uńc, gł. wuńc, cz. vyjiti, sła. vyjst', ros. выйти, ukr. вийти, br. выйцї. — Z prefiksem *vy- do *iti, zob. s.v. aįt; w połab-skim występowała też obocznie postać bez n, o czym świadczy forma praet. voįaidāl (zob. s.v.).

voįparzenā (voįpāzenā?) — ptc. praet. pass., nom.-acc. sg. n. 'rozpękle, rozpadle': Woyparsēna 'Geborsten' H.

*vypřženoje do *vypřžnōti — brak dokładnych odpowiedników, ale por. pol. opierzchnąć, też opierzgnąć 'popękać od zimna, wiatru (o skórze)', cs. ispržgnōti 'herausspringen', pol. pierzga 'pył i „smoła” w ulach' (Brückner, SE, s. 411); o dalszych nawiązaniach zob. Vasmer, REW, II, s. 337.

voįpaustenā — ptc. praet. pass., nom.-acc. sg. n. 'wypuszczone': Woypaustēna 'Ausgelaßen' H, Woypaustēna B₁.

*vypušćenoje do *vypustiti: pol. wypuścić, kasz. vēpuscēc, dł. hupušćis, gł. wupušćić, cz. vypustiti, sła. vypustit', ros. вынустить, ukr. вунустити, br. вынустїцї. — Z prefiksem *vy- do *pustiti (zob. s.v. paųstě).

voįpět — inf. 'wypić': Woypet 'Austrincken' H, Wóypet B₁B₂C; Tay mōs woypet tyénay Peiwoy¹ 'Du solt die Kanne Bier austrincken' H, wóypet B₂C.

voįpēį — 2. sg. imperat. 'wypij': Wóypü Glosang² 'Trinck das Glas aus' H, Woppü B₂, Woypü C.

*voįpāl — praet. sg. m. 'wypił': weipahl 'austrinken' PS; täu³ weypahl 'hast ausgetrunken' PS, weipahl O.

*vypiti: pol. wypić, kasz. vēpic, dł. hupis, gł. wupić, cz. vypiti, sła. vypit', ros. вынустить, ukr. вунустити, br. вынустїцї. — Z prefiksem *vy- do *piti, *pųjō (zob. s.v. paįt).

¹ tāį mos voįpět tōnāį paįvoį = *ty įmašv vypiti kony pivu (zamiast *piva, zob. s.v. paįvū). ² glozā (zob. s.v. glozo). ³ tāį = *ty.

voįpāreně — ptc. praet. pass. (nom. sg. m.?) 'wyprany': woyparrin 'ausgewaschen' PS, weyparrin 'auswaschen' PSJ.

*vyperenšjv (zamiast *vypřranšjv) do *vyperiti (zamiast *vypřrati, zob. s.v. perět): pol. wyprać, wypiorę 'oczyścić tkaninę z brudu za pomocą wody i środków piorących', kasz. vēprac, vēpēre 'ts.', dł. hupras, huđeru 'ts.; ausprügeln; durchwalken', gł. wuprac, wupjeru 'hinausschlagen', cz. vyprati 'wyprać; wymyć', sła. vyprat' 'ts.', ukr. вунпату. — Z prefiksem *vy- do *přrati (zob. s.v. perět).

voįpāzenā zob. voįparzenā.

voįpātroně — adi. nom. sg. m. 'utorowany': Wöypatron 'Gebahnt' H, Woupatron BB₁C.

voįpātrone pōt 'utorowana droga': Woypatron Pūnt 'Gebahnter Weg' H.

*vypatranšjv, *vypatranšjv pōtv do *vypatrati — z prefiksem *vy- do *patrati, por. ukr. nampámu 'skubać (np. kurę z pierza); oczyszczać (np. świnie ze szczeciny); patroszyć', ros. námpam' 'brudzić, walać, bazgrać'.

Rost, s. 112, przyp. 12.

voįplajě — 3. sg. praes. (ze znaczeniem przyszłym) 'wypłynie': Woyplāye 'Ausschwimmen' H, Woyplāye BB₁.

*vypluje (tš) do *vypluti, *vyplujō || *vyplovō: cz. vyplouti, vypluji. — Z prefiksem *vy- do *pluti, *plujō || *plovō (zob. s.v. plajě).

voiplávě — 3. sg. praes. (ze znaczeniem przyszłym) 'wypławi, wypiele; oczyści, odkurzy (paszę, ziarno siewne itp.): Woyplawe 'Ausgäten'¹ HB; Woyplawe 'Ausgäten'¹ H, Wöyplawe B₁; Woypláwe 'Ausstäuben (Futter, Saat u. dergl.)' H, Woypláwe B₁.

voiplávenə (lub może *voiplávenə*) — ptc. praet. pass. (nom.-acc. sg. n. ?) 'wypławione, wypielone; oczyszczone': Woyplawéna 'Ausgätet'² H, Wöyplawéna B₁.

**vypelvi(tš)*, **vypelven(oje?)* do **vypelviti*: pol. *wypławić* 'wypławić, pieląc oczyścić, oczyścić z chwastów'. — Z prefiksem **vy-* do **pelviti* (zob. s.v. *plávě*).

Szydłowska-Ceglowa, Lud, XLVIII, s. 51.

¹ 'Ausgäten' zamiast 'Ausjäten'. ² 'Ausgätet' zamiast 'Ausjätet'.

voiproveně — subt. verb. 'wykrojenie': wäuprowen 'ausschneiden' PS, Wäuproven O.

Może w znaczeniu krawieckim, zob. Szydłowska-Ceglowa, Lud, XLVIII, s. 168.

**vypravenьje* do **vypraviti*: pol. *wyprowadzić* 'wysłać; urządzić; poddać coś obróbce', daw. m. in. 'wypławić, wytrzebić; oczyścić z winy', kasz. *věpravić* m. in. 'urządzić coś swoim kosztem (np. wesele)', gł. *wuprawić* 'przyrządzić, przygotować', cz. *vypraviti* 'wysłać; zaopatrzyć; urządzić', śl. *vypravit* 'ts.', ros. *выправити* 'wyprowadzić; naprawić; załatwić sobie', ukr. *виправити* 'ts.', br. *виправіць* 'poprawić; naprawić'. — Pierwotne denominativum na *-iti od **pravš* (zob. s.v. *prově*).

voipūcaivət — inf. 'wypoczywać': Woypützeiwat 'Ausruhen' H, Woypützeiwat BB₂.

voipūcaivə — 3. sg. praes. 'wypoczywa': woypūzeiwa 'Ausruhen' H.

voipūcaivonə — ptc. praet. pass. 'wypoczęt(a?)': Woypūzewóna 'Ausgeruht' H, Woypützey wóna B₁; woypūzeiwóna 'Ausruhen' HB₁.

**vypočivati*, **vypočivaje(tš)*, **vypočivan(aja?)*: pol. *wypoczywać*, por. też dl. *wótpocywaś*, gł. *wotpočować*, cz.

odpočivati (si), śl. *odpočívati*, sle. *odpočívati*, sch. *otpočívati*, bg. *omnočívam*, maced. *omnočuvava*, ros. *почивать*, ukr. *почива́ти*, br. *чпачываць*. — Do **počiti*, por. sle. *počiti*, scs. *počiti*, ros. *почи́ть*; o dalszych nawiązaniach etymologicznych zob. Vasmer, REW, II, s. 420.

voipūvodět — inf. 'wyprzęgać': Woypūwodat 'Ausspannen' H, woypūwodat HW.

Zakończenie „-at” w wygłosie zapisu jest chyba wynikiem niedokładności, zob. niżej.

voipūvodě — 3. sg. praes. (ze znaczeniem przyszłym) 'wyprzęgnie': woypūwóde 'Abspannen' H, wöypūwóde B₁.

**vypovaditi*, **vypovadi(tš)* — z prefiksem **vy-* do **povaditi*, zob. s.v. *pūvodě*.

Rost, sl. (s. 436); Polański — Sehnert, PED, s. 176; Olesch, Thesaurus, III, s. 1518. — Szydłowska-Ceglowa (Lud, XLVIII, s. 204–5) mniej przekonująco rekonstruuje **voipūvodət* = **vypovadati*, albowiem na koniugację *-i- wskazują systematyczne zapisy formy 3. sg. praes. z końcówką -ě = *-i(tš), por. też *pūvodě*, *nəpūvodě*, *vəpūvodě*.

vojrəkət — inf. 'wyliczyć': Woyrakat 'Ausrechnen' H, Woyrakat B₁.

Pożyczka z śrdn. *reken* 'rechnen' z rodzimym prefiksem *voj-* = **vy-* i zakończeniem -ət = *-ati. Por. też bez prefiksu *rakol*.

Rost, s. 92, przyp. 14; Polański, MZ, s. 75, 158; Olesch, Thesaurus, III, s. 1519.

vojrəvət — inf. 'wyrwać': Woyrawat 'Ausrupffen' H.

**vyrəvati*: pol. *wyrwać* 'siłą wydobyć, wyszarpnąć, wyrwać, odebrać', kasz. *věrvac* 'uciec', cz. *vyrvati* 'wyrwać', śl. *vyrvat* 'ts.', ros. *вырвать* 'ts.', ukr. *вирвати* 'ts.', br. *вирваць* 'ts.'. — Z prefiksem **vy-* do **rəvati*, zob. s.v. *rəvət*.

vojrəvolě — praet. pl. 'splądrowali': woyrawóla 'Ausplündern' H, woyrawóla B₁, woyrawole C.

Z prefiksem *voj-* = **vy-* do czasownika, który w postaci bezprefiksальной zaświadczony został w formie *rovol* (zob. s.v.).

vojrēt — inf. 'wykopać': Woyret 'Ausgraben' H, Wóyrett B₁.

vojrāitā — ptc. praet. pass., nom.-acc. sg. n. 'wykopane': wóyreta 'Ausgegraben' H, woyréta C.

Zapisy w formie „wóyreta”, „woyréta” są chyba wynikiem pomyłki zamiast „woyreita”, zob. Trubetzkoy, Polabische Studien, s. 19. — Schleicher (s. 101, 168, 276), Polański — Sehnert (PED, s. 176) oraz Olesch (Thesaurus, III, s. 1520) mniej przekonująco rekonstruuja z samogłoską zredukowaną w przedostatniej sylabie (*vojrētā*); Rost (s. 436) rozważa obie możliwości.

**vyryti*, **vyrytoje*: pol. *wyryć* 'ryjąc zrobić w czymś bruzdę, rów, dół', 'rylcem coś wyrznać', daw. 'wykopać', kasz. *vērēc* 'wykopać', dl. *hurys* 'ts.', gl. *wuryć* 'ts.', cz. *vyrýti* 'ts.; wyryć', sła. *vyryt* 'ts.', ros. *вырыть* 'wykopać', ukr. *вурпуму* 'ts.', br. *вурпуць* 'ts.'. — Z prefiksem **vy-* do **ryti* (zob. s.v. *rājē*).

vojrīχtāl — praet. sg. m. 'sporządził, wyprostował' (wobec wieloznaczności niem. *ausrichten* trudno ustalić dokładne znaczenie czasownika połab.): Woyrichtyal 'Ausrichten' H, Woyrichtial B, Woyrichtgal B₁.

Pożyczka z dn., por. śrdn. *ūt-richten* 'ausrichten', dn. *utrichten* 'ts.'; dn. prefiks zastąpiono rodzimym (*voj-* = **vy-*); zakończenie połab. *-āl* = **-alz*.

Polański, MZ, s. 82, 158; Olesch, Thesaurus, III, s. 1520.

vojrodat — inf. 'wykarczować (wykarczowywać, karczować?)': Woyródāt 'Ausroden (Bäume u. dergl.)' H, Woyrodāt B, Woyrodatt B₁.

Z śrdn. *raden* || *roden* 'roden' z rodzimym prefiksem *voj-* = **vy-* i zakończeniem *-at* = **-ati*.

Rost, s. 92, przyp. 31; Polański, MZ, s. 75, 158; Szydłowska-Ceglowa, Lud, XLVIII, s. 121; Olesch, Thesaurus, III, s. 1520–21.

vojrodě — 3. sg. aor. 'zarządził': Wan¹ woyrode 'Er hat ausregieret' H, wöyrode C.

Z śrdn. *raden* (zob. s.v. *rodojě*) z rodzimym prefiksem *voj-* = **vy-*; końcówka połab. *-ě* = **-i*.

Polański, MZ, s. 86, 159; Olesch, Thesaurus, III, s. 1521.

¹ *vān* = **onz*.

vojs zob. *vojsěk*.

vojsāsě — 3. sg. praes. (ze znaczeniem przyszłym) 'wysie': Woyssāsse 'Aussäugen' H.

**vyszse(tz)* do **vyszšati*: pol. *wysać*, kasz. *věšac*, cz. *vyssáti*, ros. *вѣсочать*, ukr. *вѣсочу*, br. *вѣсочуць*. — Z prefiksem **voj-* do **szšati* (zob. s.v. *sāsě*).

vojsedat — inf. 'wysiedzieć, wylęgnąć (pisklęta)': Woyssédāt 'Aushecken' H; Woysédāt 'Brüten' H, Woyssédāt B₁.

vojsedě — 3. sg. praes. (ze znaczeniem przyszłym) 'wysiedzi, wylęgnie': Woysséde 'Aushecken' HB₁.

**vysědēti*, **vysědi(tz)*: pol. *wysiedzieć*, kasz. *věšezec*, dl. *husejžes*, gl. *wusedžec*, cz. *vyseděti*, sła. *vysediet*. — Z prefiksem **vy-* do **sědēti* (zob. s.v. *sedě*).

vojsěk — adv. 'wysoko, do góry, w górę': wóyssik 'Hoch' H, wöissik B₁; Wóyssek 'Höhe' H, Woyssek B₁C; Wóyssik 'Oben' H, Woyssik BB₂C.

joz (jo) zarq vojsěk 'ja patrzę w górę': Jos sarang woisik 'Hoch' Vand; Jo sarang wóisic 'Haut' Pf; Joserang Wóyssek 'Ich sehe in die Höhe' H, Woisek B₁, Woysek B₂C.

virgně vojsěk 'rzuci do góry (w górę)': wirggene Wóyssek 'In die Höhe werffen' H.

kok vojsěk dirzě (tū)? 'jak wysoko (to) ocenia (uważa)': kok wóyssik dirse 'Wie geloben sie das, d.i. Wie halten sie das?' H, kok woyssek dirse ti? B₂.

vojs — compar. 'wyżej': Ist¹ woys 'Noch höher' H, Ist-wóis B₁.

navojs — superl. 'najwyżej' (zob. s.v. *navojs*).

**vysoko*, **jazə (ja) zɔrjə vysoko*, **vŕgne(tə) vysoko*, **kako vysoko dŕže(tə) to*, **vyše*: pol. *wysoko*, *wyżej*, kasz. *vėsok*, *věžė*, dl. *husoko*, *hušej*, gl. *wysoko*, *wyšė*, cz. *vysoko*, *výše*, sla. *vysoko*, *vyššie*, sle. *visóko*, *víše*, sch. *visòko*, *vìše*, scs. *vysoko*, *vyše*, bg. *вусóко*, maced. *вусоко*, ros. *высоко́*, ukr. *вусоко*, br. *вúсакa* || *вусóкa*. — Pierwotne nom.-acc. sg. n. do adi. **vysokə* 'wysoki' (zob. s.v. *voisütě*).

Rost, s. 436; Brückner, ZfslPh, VII, s. 37. — Inaczej, mniej przekonująco, Lehr-Splawiński, Gram. pol., s. 197 (wyprowadza z nom. sg. m. **vysokə*).

¹ *jist* = **ješče*.

voismorkat — inf. 'wysmarkać': Soipāl¹ *wois moŕgat* 'Mouchez le néz' Pf, *wois mórgat* Ec.

**vysmrkati*: pol. *wysmarkać*, kasz. *věsmarkac*, dl. *husmarkaś*, gl. *wusmorkać*, cz. *vysmrkati (se)*, sla. *vysmrkat sa*, ros. *вúсморкaть*, br. *вúсмаркaць*. — Z prefiksem **vy-* do **smrkati*: pol. *smarkać* 'oczyszczać nos z wydzieliny', kasz. *smarkac* 'ts.', dl. *smarkaś* 'ts.', gl. *smorkać* 'ts.', cz. *smrkati* 'ts.', sla. *šmrkat* 'ts.', sle. *smŕkati* 'den Rotz in die Nase ziehen, schlürfen', sch. *šmŕkati* 'pociągać nosem; zażywać tabaki', cs. *smrzkati* 'sich schnäuzen', bg. *смѣркам* 'pociągać nosem; siorbać', maced. *шмрка* 'ts.', ros. *сморкáть* 'smarkać', ukr. *сморкáти* 'ts.', br. *смаркaць* 'ts.'

Koblichke, AfslPh, XXVIII, s. 269.

¹ *sūpāl* = **sopəlb*.

voispōrot — inf. 'wytropić': *woysperiôt*. 'Ausspüren' H, *waysperiôt* B₁.

Z prefiksem **voj-* do *spōrot* (zob. s.v.).

Rost, s. 156, przyp. 12; Polański, MZ, s. 75, 158; Szydłowska-Ceglowa, Lud, XLVIII, s. 88; Olesch, Thesaurus, III, s. 1522.

voistavena — ptc. praet. pass., nom.-acc. sg. 'wystawione (na sprzedaż)': *Woystawéna* 'Feilhaben' H, *Woistawéna* B₁.

**vystavenoje* do **vystaviti*: pol. *wystawić* 'wynieść coś skądś stawiając na zewnątrz; umieścić coś tak, aby było widoczne; narazić na coś; sporządzić', kasz. *věstavić* 'ts.', dl. *hustawiś* 'aufstellen; ausstellen; aussetzen', gl. *wustajić* 'ts.', cz. *vystaviti* 'wyeksponować; narazić na coś; sporządzić', sla. *vystavit* 'ts.', ros. *вúставeть* 'wystawić, wysunąć; wyjąć; postawić', ukr. *вúставeти*, br. *вúставeиць*. — Z prefiksem **vy-* do **staviti* (zob. s.v. *stově*).

voisütě — adi. nom. sg. m. 'wysoki', zaświadczone w wyrażeniu: *voisütě pōt* 'gościniec, szeroki trakt': Weissítge Púnt 'Heerstraße' H; Wóyssítge Púnt 'Heerstraße, d.i. Hoher Weg' H, Woyssítge B₂C.

Była to prawdopodobnie nazwa przygodna, zob. Szydłowska-Ceglowa, Lud, XLVIII, s. 193.

voisütə — nom.-acc. sg. n. 'wysokie': Wössétga 'Am Höchsten' H, Wössétge B₁.

vit voisokəg — gen. sg. m. i n. 'z góry': *wit wóyssikak* 'von oben' H, *wit woyssikak* B₁B₂, *witwoy ssikak* C.

navojsě — superl., nom. sg. m. 'najwyższy' (zapisy zob. s.v.).

**vysokəjь*, **vysokəjь pōtь*, **vysokoje*, **otə vysokajego*, **navyšьjь*: pol. *wysoki*, kasz. *vėsoki*, dl. *usoki*, gl. *wusoki*, cz. *vysoký*, sla. *vysoký*, sle. *visòk*, sch. *visòk*, scs. *vysokə*, bg. *вусóк*, maced. *вусок*, ros. *вусóкuй*, ukr. *вусóкuй*, br. *вусóкi*.

voisvetət — inf. 'wypocić (się)': *Woyswetiat* 'Ausschwizen' H, *Woyswetyat*, *Woysswétgatt* B₁, *Woyswétyat* C.

Z dn. *sweten* 'schwitzen' z rodzimym prefiksem *voj-* = **vy-* i zakończeniem *ət* = **-ati*.

Rost, s. 92, przyp. 33; Polański, MZ, s. 75, 158; Olesch, Thesaurus, III, s. 1527.

voitarě — 3. sg. praes. (ze znaczeniem przyszłym) 'wytrze': *Wóytare* 'Auswischen' H, *Wóytare* B₁, *Woytáre* B₂.
**vytire(tə)* do **vyterti*: pol. *wytrzeć*, *wytrę*, kasz. *větrěc*, *větrě*, dl. *hutrés* || *hutrěś*, *hustru* || *hutřom*, gl. *wutřec*, *wutrije*,

cz. *vytríti, vytrū* || *vytru*, sła. *vytriet, vytrie*, ros. *вытереть, вытпру*, ukr. *вумерти, вумпу*, br. *вўцери*. — Z prefiksem **vy-* do **terti* (zob. s.v. **tarě*).

vojtagně — 3. sg. praes. (ze znaczeniem przyszłym) 'wyciągnie': Woytángne 'Ausdehnen' H, Woytaugne C; Wóytangne 'Ausdehnen' H, Wóytangne C; Woytangne 'Ausziehen' H; Woytańgne 'Aufspannen' HB₁.

vārdə vojtazənə — 3. sg. praes. pass. 'jest wyciągnięte': worda Woytangsenə 'herausgezogen werden' HB₁.

**vytęgne(tə)*, *(*vārdə* z śrdn., zob. s.v.) *vytęženoje* do **vytęgnōti*: pol. *wyciągnąć* 'wyprostować, wysunąć przed siebie; wydobyć, wydostać; rozciągnąć', kasz. *vēcignōc* 'ts.; wyprowadzić się', dł. *husēgnus* || *husēnus* 'ts.', gł. *wućahnyć* 'wyciągnąć; wymaszerować, wyruszyć', cz. *vytáhnouti* 'ts.', sła. *vytiahnut* 'wyciągnąć, wydobyć', ros. *вўтянуть* 'ts.; rozciągnąć', ukr. *вўтягти, вўтягну* 'wyciągnąć; wciągnąć', br. *вўцянуць* 'wyciągnąć'. — Z prefiksem **vy-* do **tęgnōti* (zob. s.v. *tagnōt*).

vojtrōdajvōnə — ptc. praet. pass. 'spróchniałe': woytrundeiwyo-na 'Holl¹; wird gesagt von Dingen, welche ausgelediget holl worden sind, als Bäume, u.d.g.' H, Woytrundeýwiona B₁.

**vytrōdivěnoje* — do **vytrōdivěti*, a to od **trōdivə*, derywatu (nie zaświadczonego) z sufiksem **-ivə* od **trōdə* || *trōtə* 'huba, Polyporus formentarius': w tym samym podstawowym znaczeniu cz. *troud*, sła. *trúd*, sła. *trōd*, sch. *trūd* (dial. kajkaw. także 'spróchniałe drzewo w ptasiej dziupli'), cs. *trōdə*, bg. *mpəm*, ros. *mpym*; słow. **trōdə* wiążą z lit. *trendėti* 'von Motten oder Würmern gefressen werden', zob. np. Vasmer, REW, III, s. 144-5, Skok, ER, s. 514-5; podstawą dla znaczenia połab. było 'próchno', 'drzewo spróchniałe' (jak w dial. sch.). — W połabskim **trōdivəjь* musiało dać **trōdajvě* (jak *χorstajvě* od *χorstvoj*, zob. s.v.v.), a z tego normalnie utworzono czasownik **trōdajvət* (= **trōdivěti*) oraz z prefiksem *voj-* **vojtrōdajvət*.

Rost, s. 124, przyp. 1; Polański — Sehnert, PED, s. 177; Olesch, Thesaurus, III, s. 1529.
1 = 'hohl'.

vojtūpət — inf. 'wytopić': Woytūpat 'Ausschmelzen' H, Woytūpatt B₁; woytipat 'Ausschmelzen' H, woytīpat B₁, woyīpat C.
**vytopati* — z prefiksem **vy-* do **topati* (zob. s.v. *tūpət*); odpowiedniki w innych językach słow. sprowadzają się do **vytopiti*, por. pol. *wytopić* 'otrzymać coś przez topienie w ogniu (na ogniu)', kasz. *větōpic* 'ts.', dł. *hutopis* 'ausheizen', gł. *wutepić* 'wypalić; rozgrzać', cz. *vytopiti* 'ograć; napalić', sła. *vytopit* 'roztopić', ros. *вўмонуть* 'napalić; wytopić', ukr. *вўмонуть* 'ts.', br. *вўманіць* 'ts.'.

Por. z innym prefiksem *ajtūpi-sə*.

vojtīzət — inf. 'wybrać': Woytgīsat 'Auswehlen' H, Woytgīsat B₁.
vojtīzol — praet. sg. m. 'wybrał': Weckisōl 'Erwehlen' H, Weykisōl B₁.

vojtīzonə — ptc. praet. pass., nom. sg. n. 'wybrane': Woytgīsōna 'Auserwehlt' H, Woytgīsōna B₁.

Pożyczka z śrdn. *kēsen* 'auswählen, auserwählen' (zob. s.v. *tīzen*) z rodzimym prefiksem *voj-* = **vy-* i rodzimymi zakończeniami *-ət* = **-ati*, *-ol* = **-alə*, *-onə* = **-anoje*.

Rost, s. 106, przyp. 12; Polański, MZ, s. 158; Olesch, Thesaurus, III, s. 1528.

vojvirdət — inf. 'wychłostać': Woywīrtjat 'Ausstäupen' H, Woywīrtjat B.

vojvirdōnə — ptc. praet. pass. (f. lub n.) 'wychlostane' ('wychlostana?'): Woywīrtjōna 'Ausgestäupt' H, Woywīrtjōna B₁.

Rost (s. 437) mniej przekonująco uważa tę formę za subst. verb.

**vyvǫgati*, **vyvǫgan(a)ja?* — z prefiksem **vy-* do **vǫgati* (zob. s.v. *virdət*).

vojvist — inf. 'wywieść, wyprowadzić': Woywîst 'Ausführen' H.

**vyvesti*: pol. *wywieść*, kasz. *věvesc*, dł. *huwjasc*, gł. *wuwjesć*, cz. *vyvésti*, sła. *vuviest*, ros. *вѣвѣстѣ*, ukr. *вѣвѣстѣ*, br. *вѣвѣцѣ*. — Z prefiksem **vy-* do **vesti*, **vedo*.

Rost, s. 437; Lehr-Splawiński, Gram. pol., s. 117, 221. — Inaczej, mniej przekonująco (jako **vyvezti*) Szydłowska-Cegłowa, Lud, XLVIII, s. 32; Polański — Sehnert, PED, s. 177; Olesch, Thesaurus, III, s. 1530-31.

vojvizě — 3. sg. praes. (ze znaczeniem przyszłym) 'wywiezie': wóywisse 'Ausfahren' H, woywisse C; Woywýsse 'ausführen'¹ HB₁.

**vyveze(tš)* do **vyvezti*: pol. *wywieźć*, kasz. *věvezc*, dł. *huwjasc*, gł. *wuwjesć*, cz. *vyvézti*, ros. *вѣвѣзѣ*, ukr. *вѣвѣзѣ*, br. *вѣвѣзѣ*. — Z prefiksem **vy-* do **vezti* (zob. s.v. *vist*).

¹ Znaczenie podane nieściśle zamiast 'ausfahren'.

vojvizə — inf. 'wydala': Woywîsa 'Verweisen' H; woywîsa wis ljûndô¹ 'verweisen aus dem Lande' HW.

vojwizona — ptc. praet. pass. (f.?) 'wydalona': Woywisóna 'Verwiesen' H.

Pożyczka z dn. *ut-wiesen* 'ausweisen'; dn. prefiks *ut-* zastąpiono rodzimym *voj-* = **vy-*; zakończenia połab. *-ə* = **-aje(tš)*, *-onə* = *-an(aja?)*.

Rost, s. 164, przyp. 14; Lehr, Zapoz., s. 286, 301, 305; Polański, MZ, s. 79, 158; Olesch, Thesaurus, III, s. 1530.

¹ *viz lōdo* = **jvzš lēda*.

vojvláct — inf. 'wywlec': Woywlátzt 'Ausschleppen' H, Woywlátzt B₁.

**vyvelkti*: pol. *wywlec*, kasz. *věvléc*, dł. *huwlac*, gł. *wuwlec*, cz. *vyvléci*, sła. *vyvliect*, ros. *вѣволочь*, ukr. *вѣволоктѣ*, br. *вѣвалачѣ*. — Z prefiksem **vy-* do **velkti*, por. pol. *wlec* 'ciągnąć coś, kogoś po czymś, przesuwać na inne miejsce', w tym samym podstawowym znaczeniu kasz. *vléc*, dł. *wlac*, gł. *wlec*,

cz. *vléci*, sła. *vliect*, sła. *vléci*, sch. *vúci*, scs. *vlěšti*, bg. *влекá*, maced. *влече*, ros. *волочь*, ukr. *волочѣ*, br. *валачѣ*.

vojvobál (lub może *vojvobəl*) — praet. sg. m. 'wywabił': wäuwobal 'Etwas auslocken' PS.

**vyvabilš* do **vyvabiti*: pol. *wywabić*, dł. *huwabiš*, gł. *wuwabić*, cz. *vyvábiti*, sła. *vyvábit*. — Z prefiksem **vy-* do **vabiti* (zob. s.v. *vobeně*).

Por. też *vojvobeně*.

vojvobeně — subst. verb. 'wywabienie': wäuwoben 'Etwas auslocken' PS.

**vyvabenъje* do **vyvabiti*, zob. s.v. *vojvobál*.

vojzarəl — praet. sg. m. 'upatrzył, wypatrzył; przeznaczył': Woyzarial 'Ausersehen' H, Woyssárial B₁; woysarial 'Aussehen' H, woysárial B₁.

vojzərenə — ptc. praet. pass., nom.-acc. sg. n. 'upatrzone; przeznaczone': woysarəna 'Ausersehen' H, woysərəna B₂, woysərəna C; cik gang mené vit büggó¹ woysarəna 'Dies ist mir von Gott ausersehen' H.

**vyzbrělš*, **vyzbrěnoje* do **vyzbrěti*: pol. *wyjrzeć*, stpol. *wyźrzeć* 'wyglądnać', kasz. *vězdřec* 'ts.; wyglądać, mieć wygląd', cz. książk. i przestarz. *vyzříti* 'wyglądnać, wyjrzeć', sła. *vyzriet* 'ts.'. — Z prefiksem **vy-* do **zbrěti* (zob. s.v. *zarət*).

¹ *cig ją měne vit bügo* = **čego je(stš) meně otš boga*.

vojzinět — inf. 'wypędzić; wypłoszyć': Woyssínēt 'Ausstöbern (Hunde, Hasen u. dergl.)' H.

vojzině — 3. sg. praes. (ze znaczeniem przyszłym) 'wypędzi; wypłoszy': Wäusien 'austreiben' PS. — Tu też zapewne należy zniekształcony zapis Henniga: Woyschniga 'Ausstöbern (Hunde, Hasen u. dergl.)' HB₁.

**vyženiti* (zamiast **vygšnati* pod wpływem tematu praes.), **vyžene(tš)*: stpol. *wygnąć*, *wyžonę* 'wypędzić, wyrzucić siłą', w tym samym podstawowym znaczeniu kasz. *věgnac*, *věgnā*, dł. *hugnaš*, *huženu*, gł. *wuhnać*, *wučeri*, cz. *vyhnati*,

vyženu, sła. vyhnat', vyženie, ros. вы́знуть, ukr. вúзнати, br. вúзнаць. — Z. prefiksem *vy- do *gznati (zob. s.v. zine); por. podobną zmianę w inf. w vāzinēt.

Nieco inaczej Koblichke, AfslPh, XXVIII, s. 440 (jako iterativum).

vojě — 3. sg. praes. 'wyje': Waye 'Heulen' H, Waýe B₁, Woye B₂.

*vyje(tǝ) do *vyti: pol. wyć, wyję, kasz. vęc, vēje, dł. huś, huju, gł. wuć, wuje, cz. výtí, vyjí, sła. vyt', vyje, sła. viti, vījem, scs. vyti, vyjǝ, bg. вuя, maced. vue, ros. выть, вою, ukr. вuти, вuю, br. выць.

vojo || vojǝ — s. nom. sg. f. 'szyja (także na określenie części niektórych przedmiotów); gardło':

vojo: Wóju 'Le Col' Pf; Woju 'Der Halß' Vand, Woiu Do; Wayo 'Halß' Bauc; Wayó 'Halß' H, Wagô B₁.

vojǝ: Wäujah 'Hals' PS, Wänjah H; Woya 'Kehle' Bauc.

*vyja: scs. vyja 'Hals, Nacken', ros. przestarz. вuя 'szyja'. — Dalsza etymologia niejasna, o próbach objaśnienia zob. Vasmer, REW, III, s. 243 i ESBM, II, s. 293.

vol — adv. 'dobrze': Dirseisa¹ wol 'gehabt euch wol!' H; Sslap woll 'Schlaff woll'² Bauc.

Pożyczka, por. śrdn. wol || wal adv. 'wohl, gut', dn. woll 'wohl'.

Lehr, Zapoż., s. 277; Polański, MZ, s. 165; Olesch, Thesaurus, III, s. 1500.

¹ dirzaj-sǝ = *dǝži-sǝ. ² slap vol — całe wyrażenie przejęte z dn., zob. wyżej, s. 719, s.v. slap.

volǝ — 3. sg. praes. 'walcuje, walcuje; toczy': Wólya 'Walzen' H, Wólja B, Wólga B₁.

voloj to — 2. sg. imperat. 'odtoocz precz': Wólgaytó 'Fortwalzen' H.

*valjaje(tǝ), *valjaji (to z dn., zob. s.v. II. to) do *valjati: pol. walać, walam 'brudzić', stpol. walać się 'tarzać się,

przewracać się', kasz. valac, vâlâ 'tarzając co po czymś brudzącym, plamić', dł. walaś, walam 'wälzen, herumwälzen, krollern, rollen', 'auswirken und formen (Brot)', gł. waleć 'ts.', cz. váletí, valím 'wałkować (ciasto), maglować (pranie); toczyć, turlać', sła. vaľat', vaľa 'ts.', sła. váljati, váljam 'ts.', sch. váljati, vâljam 'ts.', scs. valjati sǝ 'sich wälzen, rollen', bg. вáлям 'toczyć, katulać; wałkować, walcować; brudzić, walać', maced. вала 'toczyć, tarzać', ros. валя́ть, валя́ю 'tarzać, obtaczać', валя́ться 'tarzać się', ukr. валя́ти, валя́ю 'przewracać; brudzić; wałkować', br. валя́ць 'przewracać', валя́цца 'tarzać się'. — Pierwotny derywat od niezaświadczonego w połabskim *valǝ 'fala, bałwan; walec', zob. Vasmer, REW, I, s. 165-6.

vom — pron. pers., dat. pl. 'wam': Wôm 'Euch' H, Wom B₁; kôk eydissa¹ môm 'Wie geht es euch?' H, wôm C, wom B₁.

sǝ vomǝ — instr. dual. 'z wami (oboma, obiema)': sa woma 'Mit euch' H, sa wóma B₂.

*vamǝ, *sǝ vama do *vy; w połabskim w formie nom. pl. zaimek ten nie został zaświadczony, albowiem został wyparty przez formę zapożyczoną z dn., zob. s.v. jaj.

¹ kok aǝdi-sǝ = *kako ide(tǝ) sǝ.

vonidǝ — s. nom. sg. f. 'mieszkanie': Wonikge 'Wohnen' H, Wonikje B.

Pożyczka z śrdn., por. śrdn. woninge 'Aufenthalt, Wohnung'; w śrdn. zakończenie -inge mogło się wymieniać z -ige, zob. Polański, MZ, s. 128; wyraz podciągnięto pod rodzimą deklinację na *-a, stąd końcówka -ǝ = *-a. — Rost (s. 170, przyp. 33) niesłusznie uważa tę formę za czasownik.

vońǝ || vońojě — 3. sg. praes. 'mieszka': Wónya, Wonyóye 'Wohnen' H, Wónja B, Wónga B₁C, Wónga B₂, Wonjoje B.

Z śrdn. wanen 'wohnen'; czasownik odmieniał się w połabskim bądź w formie z kontrakcją (stąd końcówka -ǝ = *-ajetǝ), bądź w formie nieściągniętej (stąd końcówka *-ojě = *-ajetǝ).

Rost, s. 170, przyp. 33; Lehr, Zapož., s. 275, 291, 301; Polański, MZ, s. 78, 80, 156.

vorble — nom.-acc. pl. 'wróble': Wörble 'Sperling, plur.' H.

**vorbljě* do **vorbljь*: pol. *wróbel*, *wróbla*, stpol. *wrobl*, kasz. *vróbel*, *vróbla*, dl. *wrobel*, *wrobla*, gł. *wrobl*, *wrobla*, sle. *vrábelj*, *vráblja*, ukr. *зоробель* (Hrinčenko), por. też o innej budowie słowotwórczej cz. *vrabec*, sła. *vrabec*, sch. *vrábac*, bg. *вpaбeц*, maced. *вpaбeц*, ros. *зopобeц*, ukr. *зopобeц*, br. *вe-paбeц*, zob. Meillet, Ét., s. 393, Vasmer, REW, I, s. 228. —

Lehr-Splawiński (Gram. pol., s. 167) mniej przekonująco dopuszcza w pl. obok rekonstrukcji **vorblě* także możliwość rekonstrukcji **vorbli*.

Por. *vorblěk*.

vorblěk — s. nom. sg. m. 'wróbel': Woorblick 'Sperling' Bauc; Wörblick 'Sperling' H, Worblik B₁.

**vorblikъ*: dl. *wroblik*, gł. *wrobl(i)k* — dem. do **vorbljь* (zob. s.v. *vorble*).

vordojě — 3. sg. praes. 'czeka; uważa': Wordojie 'warten' PS.

vordoj — 2. sg. imperat. 'czekaj; uważaj': Wordóy 'Achtung geben' H, Wórdoy B₁.

Z srdn. *warden* 'warten, achtgeben', zakończenia polab. *-ojě* = *-*aje(tъ)*, *-oj* = *-*aji*.

Rost, s. 64, przyp. 27; Lehr, Zapož., s. 292, 318; Polański, MZ, s. 78, 156; Olesch, Thesaurus, III, s. 1506.

vorět — inf. 'gotować; warzyć', zaświadczone w wyrażeniu:

pajvü vorět 'piwo warzyć': Peiwì wóort 'Brasser de la bierre' Pf.

vorě — 3. sg. praes. 'gotuje; warzy': Wóre 'Brauen' H, Wôre B₁; wóre 'kochen' H; Wore 'Kochen' H, Wôre B₁, Wóre B₂C; Wore 'Kochen' B; Jistwóre¹ 'Bouillir' Pf, Jistwore Ec; Jistwore¹ 'Sieden' Vand; Gêst wóre¹ 'Eßen kochen' H; Peiwi² wore 'Bier brauen' H, wóre C; Peiwi² wóra 'Bier brauen' HB₁.

vorq — 3. pl. praes. 'gotują; warzą': Worang pitzang wa Smila³ 'Kochen und Braten in der Hölle' H, worang Bitsang wa Smyla B₁, worang, pitzang wa smila HD.

vor — 2. sg. imperat. 'gotuj; warz': wohr Tjössör⁴ 'koche Grütze!' PSJ.

vorenə — ptc. praet. pass., nom. sg. f., zaświadczone w wyrażeniu:

vorenə mōkə 'zupa z mąki': Worena munka 'Mueß, Brey' H, Wórena B₁.

vorenə — ptc. praet. pass., nom.-acc. sg. n. 'gotowane, warzone', zaświadczone w wyrażeniu:

vorenə mąsi || *mąse* 'gotowane mięso': Wórina mangsée 'Du bouilly' Pf; Worina mangsée 'Gesotten Fleisch' Vand; Wórena mangsi 'Gesottenfleisch' H, Worena mangsî B₁C.

**variti*, **pivo variti*, **vari(tъ)*, **varę(tъ)*, **vari*, **varenaja*, **varenaja mōka*, **varenoje*, **varenoje męsъje*: pol. *warzyć*, kasz. *vařec*, dl. *wariś*, gł. *warić*, cz. *variti*, sła. *varit*, sle. *variti*, sch. *váriti*, scs. *variti*, bg. *варя*, maced. *вapu*, ros. *варимъ*, ukr. *варіму*, br. *варіуць*. — Pierwotne factitivum w stosunku do **vrěti*, zob. Vaillant, GC, III, s. 423.

¹ *jest vorě* = **jěsti* (inf., zob. wyżej, s.v. *jest*, lub może **jěstь* — tak Olesch, Thesaurus, I, s. 294 i III, s. 1504) *vari(tъ)*. ² *pajvü* = **pivo*. ³ *vorq*, *picq vā smülə* = **varęts*, *pečęts vā smolě*.

⁴ *tösör* (zob. s.v.).

vornq — s. nom.-acc. sg. n. '(młoda?) wrona': Wornang 'Krähe' An.

**vornę*: pol. *wronię*, *wronięcia* 'pisklę wronie', kasz. *vronq*, *wronęca* 'młoda wrona', gł. *wronjo*, *wronjeca* 'pisklę wronie', cz. *vráně*, *vráněte* 'ts.', sła. *vrána*, *vránaťa* 'ts.'. — Deminutivum od **vorna* (zob. s.v. *vorno*). W języku polab-skim może nazwa ta oznacza wronę dorosłą, ale nie można wykluczyć tego, że Anonim niedokładnie określił jej znaczenie.

vorno — s. nom. sg. f. 'wrona': Woornó 'Krähe' Bauc; Wornó 'Krehe' H; Wörnó 'Krähe' H, Wörnó B₁; Tschorna¹ vornó 'Un

corbeau' Pf; tzôrna¹ wornó 'Schwartzze Krähe' H, worno B₁; Mola² vornò 'Une corneille' Pf; Wôrno rítzi woapak ka neimo ka dwemo³ 'die Krähe sprach hinwieder zu ihnen den beyden' H.

vornô — acc. sg. 'wronę': Wornung 'Kreye' PS, Vornung J.

vornâj — nom.-acc. pl. 'wrony': Wórny 'Krähe, plur.' H, Wornây B₁C.

*vorna, *vornô, *vorny: pol. wrona, kasz. vrona || varna, gl. wróna, cz. vrána, sła. vrana, sle. vrána, sch. vrãna, cs. vrana, bg. vrána, maced. vrana, ros. voróna, ukr. voróna, br. varóna, z odpowiedników pozasłow. por. lit. várna 'Krähe', stprus. warne 'ts.'

¹ cornə = *čřnaja. ² molə = *malaja. ³ rici vâpak kâ najmo kâ dvemo = *reče(tə) kə njima kə dvěma.

vorst — s. nom. sg. m. 'kielbasa, kiszka': Worst 'Wurst' H.

vorsto — gen. sg. 'kielbasy, kieszki': Worstiü 'Un boudin' Pf; Worstju 'Wurst' Vand, Worstiü Do.

Z śrdn. worst 'Wurst'; wyraz podciągnięto pod rodzimą deklinację na *-o-, stąd końcówka gen. sg. -o = *-a.

Lehr, Zapoż., s. 277; Polański, MZ, s. 19, 35, 106-7; Szydłowska-Ceglowa, Lud, XLVIII, s. 99; Olesch, Thesaurus, III, s. 1508.

vortajdlě — s. nom.-acc. sg. n. 'tkacki nawój przedni, na który nawija się gotowe płótno': Wôrteidle 'Der Baum, darauf das gewebte Linnen sitzt' H.

*vortidlo: sch. vrátילו 'nawój na krosnach', bg. vpatúло 'Weberbaum' (Weigand), ros. vorotúло 'большой рычаг, мельничный хвост, рычаг, бревно, которым ворочают мельницу к ветру', vpatúло 'вал в кроснах в ткацком стану, навой, на котором навита основа' (Dal), ukr. vorotúло 'ts.'. — Derywat od *vortiti (zob. s. v. vortat), utworzony za pomocą sufiksu *-idlo.

Szydłowska-Ceglowa, Lud, XLVIII, s. 136; Lehr-Splawin-ski, Gram. pol., s. 151-2; Polański — Sehnert, PED, s. 178; Olesch, Thesaurus, III, s. 1508.

vortə — s. nom.-acc. pl. 'drzwi': Vórda 'Une Porte' Pf.
*vorta (pl. tantum): pol. wrota 'brama podwórzowa; wielkie drzwi, zwykle dwuskrzydłowe, dawniej w ogrodzeniach, murach zamków itp., dziś w budynkach gospodarczych, zwłaszcza w stodole', w podobnych znaczeniach kasz. vrota, dl. wrota, zwykle 'rota, gl. wrota, cz. vrata, sła. vráta, sle. vráta, sch. vráta, scs. vrata, bg. epamá 'drzwi', maced. epama 'ts.', ros. voróma, ukr. voróma, br. varómu.

vortət — inf. 'obracać (snopy)': wortat 'Garben kehren' PS, Wortat OJ.

*vortěti (zamiast *vortiti, por. vibortət || vëbortət): pol. wrócić 'przybyć z powrotem', por. też obrócić 'poruszyć czymś w koło', kasz. wrócęc 'przybyć z powrotem', dl. wrośis 'drehen, wenden, umkehren', gl. wrócić 'zwrócić; skierować z powrotem; wrócić', cz. vrátiti 'zwrócić; zawrócić', sła. vrátit 'ts.', sch. vrátiti 'zwrócić', vrátiti se 'wrócić', scs. vratiti 'wenden', bg. epámja 'wrócić' (Gerov), maced. epamu 'zwrócić', ce epamu 'wrócić', ros. voromúmь 'zawrócić; zwrócić', z odpowiedników pozasłow. por. lit. vartýti 'fortgesetzt wenden', stind. vartáyati 'dreht'.

vosə — pron. poss., nom. sg. f. 'wasza': Wóassa 'Euer' H; wóassa Teisko¹ 'euer Tisch' H, woessa, wóssa E.

*vaša do *vašb, *vaša, *vaše: pol. wasz, kasz. vaš, dl. waš, gl. waš, cz. váš, vaše, sła. váš, vaša, sle. vaš, váša, sch. vaš, scs. vašb, bg. vau, maced. vau, ros. vau, ukr. vau, br. vau.

¹ dajsko (zob. s.v.).

vozě — 3sg. praes. 'waży, określa ciężar': Wose 'Wegen' H, Wóse B₁.

del-vozě 'odważa' (zapisy zob. s.v. dal || del || dol).

*važi(tə) do *važiti — derywat od zapożyczonego z niem. vaga 'waga' (zob. s. v. vogvoj), por. też w innych językach słow.: pol. ważyć 'określać ciężar; mieć wagę; rozważać; cenić; mieć znaczenie', kasz. važęc 'odważać, odmierzać za pomocą

wagi; mieć pewien ciężar', dl. *wažys* 'ts.', gl. *wažić* 'ts.; cenić, poważać', cz. *vážiti* 'ts.', śl. *vážit* 'ts.', sch. *vážiti* 'obowiązywać; dotyczyć; uchodzić za coś', bg. *важѝ* 'mieć wartość, znaczenie', maced. *важу* 'ts.', ukr. *важуму* 'określać ciężar; mieć wagę; mieć znaczenie; rozważać', br. *важыць* 'ts.' (Nosovič).

vörplə — s. nom. sg. f. 'kostka (do gry)': Werpla 'Würffel' H, Weírpla B₁.

Pożycza z dn., por. śrdn. *worpel* m. 'Würfel', szlez.-holszt. *wörpl* m. 'ts.>'; wyraz podciągnięto pod tematy na *-a, stąd końcówka -ə = *-a.

Rost, s. 171, przyp. 13; Lehr, Zapoż., s. 278, 305; Polański, MZ, s. 27, 30-31, 128; Olesch, Thesaurus, III, s. 1413.

vōbāl — s. nom. sg. m. 'studnia': Wungwōl 'Un puits' Pf, Wungwóol Ec; Wungwool 'Der Brunnen' Vand; Wūmbāl 'Brunnen' H, Wumbāl B.

*(v)ōbāl: sch. *ūbao*, *ūbla* 'studnia', bg. dial. *ѡбѡл*, *ѡбѡлѡ* 'ts.', rcs. *ubolə* 'ts.'. — Dalsze nawiązania niepewne, ale por. BER, I, s. 200 i Sławski, Slavica, s. 127-32.

Rost, s. 99, przyp. 19; Lehr-Splawiński, Gram. pol., s. 152; Polański — Sehnert, PED, s. 178; Olesch, Thesaurus, III, s. 1538. — Inaczej, ale nieprzekonująco, Brückner, KZ, XLV, s. 185 oraz ZfslPh, VII, s. 45 (zestawia z cz. *úval* 'dolina, kotliną').

vōbōrək — s. nom. sg. m. 'skopek': Wumbérac 'Un seau' Pf; uberack 'Balge' An; Wumberak 'Eimer' H, wumberak B₂.

dūjqacě vōbōrək 'skopek do dojenia': Melck-Eimer' H, Wumberak C.

mlācenə vōbōrək 'skopek na mleko': Mlātzena Wumberak 'Milch-Eimer' H, Wumbrak B₁.

*(v)ōborək, *melčenzjə (v)ōborək: pol. dial. *węborek*, *wębork*, *bemborek* 'skopiec, skopek', kasz. *vąbórk* 'wiadro', dl. *bórk* 'Wassereimer', cz. dial. i stcz. *úborek* 'koszyczek', śl. *obôrek*, *obôrka* 'Getreidemaß', sch. *ūborak*, *ūbôrka* 'ts.', strus.

uborək 'miara objętości'. — Stara pożyczka z stwn. *ambar* 'Eimer', zob. Brückner, SE, s. 608, Vasmer, III, s. 169-70 (z dalszą bibliografią).

Lorentz, KZ, XXXVII, s. 325; Lehr-Splawiński, Gram. pol., s. 37, 43, 58, 85; Szydłowska-Ceglowa, Lud, XLVIII, s. 62; Olesch, Thesaurus, III, s. 1539.

vōdrojě — 3. sg. praes. 'lamentuje, biada': Wündroy 'Wehklagen' H, Wuńdroye B₁, Wuńdroy C, wündroy B₂.

Pożycza z dn., por. dn. *wunderen* 'sich verwundern', *wunnerk*, *wunderlik* 'grämlich, mürrisch'.

Rost, s. 168, przyp. 14; Lehr, Zapoż., s. 292; Polański, MZ, s. 78, 156; Hinze, ZfSl, IX, s. 691-2; Olesch, Thesaurus, III, s. 1539-40.

vōđěl — s. nom. sg. m. 'węgiel': Wungill 'Kohle' Bauc; Wungill 'Kohle' H, Wungill BC, Wungil B₁; Gliéna¹ Wungill 'Glühende Kohle' HB₁; Woyassena² Wungill 'Ausgelöschte Kohle' HB₁; Zassangse³ Wungill 'glühende Kohle' H, Wongill B₁.

vōgle — nom.-acc. pl. 'węgle': Fuńgley 'De la braise' Pf, Fungley Ec; Wungley 'Die Kohlen' Vand, Wungloi Do; Wunglê 'Kohle, plur.' H, Wunglê B₁.

O pisowni „ey” dla *e* zob. Trubetzkoy, Polabische Studien, s. 46-7 i Polański, Polabica I, s. 112-3. — Inaczej, mniej przekonująco, zapisy „Fuńgley”, „Fungley” interpretują Schleicher, s. 244 i Lehr-Splawiński, Gram. pol., s. 85, 124 (z końcówką dyftongiczną -aj = *-i).

*ōglə, *ōglě: pol. *węgiel*, kasz. *vągěl*, dl. *hugel*, gl. *wuhl*, *wuhel*, cz. *uhel*, śl. *uhol*, śl. *vōgel*, *vōgla*, sch. *ūgalj*, *ūglja*, scs. *ōglə*, ros. *ýголь*, ukr. *вѣгиль*, br. *вѣгаль*, z odpowiedników pozasłow. por. lit. *anglis*, stprus. *anglis*, zob. Meillet, Ét., s. 417, Vasmer, REW, III, s. 171.

¹ *glūjeně* (zob. s.v.). ² *voigāseně* = **vygašenājb*. ³ *zazqčě* = **žžqtjəjb*.

võdõr — s. nom. sg. m. 'węgorz': Wunjür 'Une anguille' Pf; Wundyör 'Aall' Bauc; Wundyirí, wundyör 'Aal' H, Wundyüör A, Wundjirí, wundjör B, Wundgirí B₁.

*qgorb: pol. węgorz, kasz. vqor, dł. hugor, gł. wuhor, wuhorja, cz. úhoř, śla. úhor, úhora, śle. ogór, ogórja, sch. ügor, ros. ýgorb, z odpowiedników pozasłow. por. lit. ungurys.

Võdõrõta — nom.-acc. pl., nazwa miejscowa: Wunggörjungty 'Seehausen' HB₂.

*qgorõta — derywat od *qgorb (zob. s.v. võdõr).

Rost, s. 175, 435; Lehr-Splawiński, Gram. pol., s. 184; Polański — Sehnert, PED, s. 179; Olesch, Thesaurus, III, s. 1541.

vops — s. nom.-acc. sg. m. 'broda': Wungs 'Une barbe' Pf; Wungs 'Der Bart' Vand; Wungs 'Bart' PS; Wungs 'Bart' Bauc; Wungs 'Bart' H, Wüngs ABB₁; Noh tühe wungss mühse hist drehn rühst¹ 'Auf Deinem bart kann noch Dorn wachsen' PS; Täu mohss wiltje² wungs 'Du hast großen bart' PS; Wungs wistreise³ 'Bart putzen' H.

tüzẽ vops 'kozia bródka' (zob. s.v. tüzẽ).

vopsãj — nom. acc. pl. 'brody': Wungsey Putzkat⁴ 'Un barbier'⁵ Pf, Wunsey Ec; Wunsey putzkat⁴ 'Der Barbier'⁵ Vand.

vopsüv — gen. pl. 'bród': Puziarungsi⁶ 'Un barbier' Pf.

*vopsõ, *kozbyjby vopsõ, *vopsy, *vopsovõ: pol. wąs, często w pl. wąsy 'zarost nad górną wargą u mężczyzn', kasz. vops 'ts.', gł. wusy pl. 'ts.', cz. vous 'włos, włoszek (na twarzy)', vousy pl. 'broda', śla. fúz 'wąs', śle. vôs 'ts.', bg. вѣс 'wąs' (Gerov), ros. yc 'ts.', ukr. вyc 'ts.', br. вyc 'ts.', strus. usõ 'ts.; broda', z odpowiedników pozasłow. por. stprus. wanso 'der erste Bart', zob. Vasmer, REW, III, s. 189–90 (z bibliografią i dalszymi nawiązaniem).

¹ no tũj vops (nom.-acc. sg. zamiast loc. sg.) müzẽ jist dren rüst = *na tvojb vopsõ može(tõ) ješče dernõ orsti. ² tãj mos vil-
tẽ = *ty jmašb velikãjb. ³ vistraizẽ = *ostriže(tõ). ⁴ puckat (zob. s.v.). ⁵ Znaczenie podane niedokładnie ('goli brody' zamiast 'fryzjer, golibroda'). ⁶ pučâr vopsüv (zob. s.v. pučâr).

võsẽpuc — s. nom. sg. m. 'golibroda, fryzjer': Wungseputz 'Barbierer' H, Wungseyputz¹ A, Wüngseputz B, Wunzeyputz¹ B₁.

*qso-puc, pierwszy człon należy do *qso (zob. s.v. vopsõ), drugi jest pożyczką z dn. putzen 'czyścić, golić'.

Lorentz, ZfslPh, IV, s. 61; Polański, MZ, s. 118. — Inaczej, nieprzekonująco, Olesch, Thesaurus, III, s. 1544 (zapis w redakcji A transkrybuje vopsãpuc i pierwszy człon wypro-wadza z *qsy); mało prawdopodobna wydaje się też interpre-tacja Szydłowskiej-Ceglowej (Lud, XLVIII, s. 185–6), która uważa za dialektalny (z dyftongiem aĩ w wygłosie zamiast ü) kontynuant *qso.

¹ Chyba błąd zamiast „Wungseputz” pod wpływem wyrażenia vopsãj puckat (zob. s.v. vops).

võsãnaizẽ — s. nom. sg. f. 'gąsienica': Wusanéizia 'Une chenille' Pf; wungsaneitz 'Rauppen' PS, Wungsanneitz H; Wuessane-itza 'Raupe' Bauc; Wuessaneiza 'Raupe' H.

*qseńica, też z protetycznym g (zob. Meillet, SC, s. 82 i Sławski, SE, I, s. 265–6) *qseńica: pol. gąsienica, stpol. też wąsienica, wąsionka, kasz. vqsevńica (też qqsevńica, vqsnica, vqsonka), dł. guseńca, gł. husańca, cz. housenice, śla. húseni-ca, śle. gosẽnica, sch. gùsenica, scs. qqseńica, bg. гѡсѣнуѡа, вѡсѣнуѡа, maced. гасѣнуѡа, ros. гýсѣнуѡа, ukr. гýсѣнуѡя, ýсѣнуѡя, br. гýсѣнуѡа. — Pierwotne dem. od *qseńa 'gąsie-nica', por. pol. dial. wãsiũna, sch. gùsjena 'ts.', zob. Sławski, l. c. (z dalszą bibliografią).

Lorentz, KZ, XXXVII, s. 326; Olesch, Thesaurus, III, s. 1537–8.

vopsat — inf. 'wachać; pachnieć, wydawać woń': Wungsat 'Geruch, den mann von einem Dinge hat' H, unsat B₁.

vopsõjẽ — 3. sg. praes. 'wacha; pachnie, wydaje woń': Wünsoye 'Riechen', Wünsoje B, Wunsoye C.

vopsõjqcõ (vopsõjqcõ?) — ptc. praes. act. 'pachnac(a?)': Wuessogangsa 'Riechende Dinge' H, Wunssogangsa B₂, Wu-essõgangsa C.

*võšati (zamiast *õχati), *võšaje(tõ), *võšajõtjaja: pol. wachać 'wciągać nosem zapach czegoś', w tym samym znaczeniu kasz. vaxac 'ts.', sle. vohati, serb.-cs. õχanije 'wacanie', rcs. õχati, por. też ros. благовухать 'pachnieć'. — Zmiana *õ w *š w połabskim niejasna; z pewnością nie ma ona nic wspólnego z pol. węszyć, które jest derywatem od węc; Vaillant (GC, III, s. 332) tłumaczy ją wpływem koniugacji *võχati, praes. *võše-, a następnie *võšati, *võšajõ. Niepewne.

võtək — s. nom.-acc. sg. m. 'wątek (termin tkacki)': Wüntak 'Einschlag (was der Weber in den Aufzug schlägt)' H.

*(v)õtəkõ: pol. wątek, kasz. vøk, dł. hutk, gł. wutk, cz. útek, śla. útok, sle. vòtek, vòtka, sch. útak, útka, cs. õtøkõ, bg. õtmõk, maced. jamok, ros. ymók, ymká, ukr. ymík || ymók, br. ymók, ymký. — O dalszych nawiązaniach etymologicznych zob. Vasmer, REW, III, s. 194 (z bibliografią).

võzajicõ || võzajice — nom.-acc. pl. '(wielkie) powrozy, sznury': Wünseitza 'große Stränge, wie an einer Glocken' H; wunseitza 'große Stricke' HW; wünseize 'Strick' H, Wünseite B₂; Wuenseize Strick' Bauc.

*õžicě do *õžica: ros. ýжуца 'powróż, lina' (Dal). — Z sufiksem *-ica od *õže (zob. s.v. I. vòžě).

vòzål — s. nom.-acc. sg. m. 'węzeł': Wünsale 'Knote' H, Wünsale C.

*võzålõ: pol. węzeł, węzła 'zaciągnięta pętla powstała przez związanie sznura, liny, itp.; miejsce, w którym jest liść lub okólek liści na lodydze', kasz. vaxel, vaxła 'węzeł' (w pierwszym znaczeniu), gł. wuzol, wuzola 'torba, tobolek', cz. uzel, uzlu 'węzeł, supel', śla. uzol, uzla 'ts.', sle. ózel, vózel 'ts.', sch. ùzao, ùzla 'ts.', bg. õžel 'ts.', maced. dial. õžnel 'ts.', ros. ýзел, yzla 'ts.', ukr. õýзол, õyзла 'ts.; toboł; kolanko (bot.)', br. õýзел, õýзла 'węzeł'. — Z apofonią do *võzati (zob. s.v. vòzæt); o sufiksie *-ålõ od podstawy czasownikowej zob. Slawski, ZSP, 1, s. 111.

Por. vòzla.

I. vòžě — s. nom.-acc. sg. n. 'powróż, sznur': Tyülna¹ Wunse 'Wagen-Strick' H; Tgilna¹ wunse 'Strang' Bauc.

*võže: sle. vòže 'Seil', sch. úže, gen. úžeta 'powróż', scs. õže 'Fessel, Band', bg. õžecé 'powróż, lina', strus. i rcs. úže 'ts.'. — Z pierwotnego *võzjo, rdzeń ten sam, co w *võzålõ, *võzati (zob. s.v.v. vòzål, vòzæt).

¹ tülna = *kolnoje.

II. vòžě — s. nom.-acc. sg. n. 'pierzyna; piernat': Wünsi 'Ein Bette, darin die Federn stecken oder auch ein Unter-Bette' H.

*võže — prawdopodobnie formacja paralelna do I. vòžě (zob. s.v.), jeśli nie identyczna z nią. Punktem wyjścia dla znaczenia 'piernat' mogło być 'coś związanego, toboł'.

Nieco inaczej Szydłowska-Cegłowa, Lud, XLVIII, s. 176 (jako vòzi = *õžbye), podobnie Polański — Sehnert, PED, s. 179 i Olesch, Thesaurus, III, s. 1546.

võzalenõ — adi. nom. sg. 'sękat(e?), kolankowat(e?), węzelkowat(e?)': Wünsalena 'Knoticht' H.

Wieloznaczność niem. odpowiednika znaczeniowego nie pozwala dokładnie określić znaczenia wyrazu połab.

*võzæl(en(oje?)) — derywat przymiotnikowy z produktywnym w języku połabskim sufiksem *-en- od *võzålõ (zob. s.v. vòzål).

vòzla — s. nom.-acc. sg. n. 'kolanko źdźbła': Wünsla 'Knötlein am Kornhalm' H, Wunsla C.

*võzælę — derywat deminutywny od *võzålõ (zob. s.v. vòzål); brak dokładnych odpowiedników w innych językach słow.; wygłosowe -õ reprezentuje fakultatywną redukcję -ę,

por. podobną redukcję w *jaimə*, *zribə* (obok *jaimə*, *zribə* zob. s.v.v.).

Szydłowska-Cegłowa, Lud, XLVIII, s. 55.

vrex — s. nom. sg. m. 'orzech': Wreech 'Nuß' Bauc; Wrêch 'Nuß' H.

lesně vrex 'orzech laskowy': Lesnefrīg 'Des noicettes' Pf; Leesna Wreg 'Haselnuß' Bauc; Lêsna Wrech 'Haselnuß' H, Wrêch B₂C.

viltě vrex 'orzech włoski': Wiltge Wrêch 'Wallnüsse' H, Wrech B.

vrexaj || *vrexě* — nom.-acc. pl. 'orzechy': Frighiey 'Des noix' Pf; Wrochay, Wrechey 'Nuß, plur.' H, Wrêchéy B₁, Wrechéy B₂C.

lesnə vrexaj || *lesnə vrexě* 'orzechy laskowe': Lêsna wrecháy 'Haselnuß, plur.' H, Lêsnavrecháy B₂C; Lêsna Wreche 'Haselnüsse' H, Wrecha B₁, Wrêcha B₂C.

**orěχσ*, **lěsnyjь orěχσ*, **velikjь orěχσ*, **orěχy*, **lěsnyjь orěχy*: pol. *orzech*, kasz. *ořech*, dł. *wórech*, gł. *worjech*, cz. *ořech*, sła. *orech*, sła. *óreh*, sch. *òrah*, cs. *orěχσ*, bg. *opéx*, maced. *opeв*, ros. *opéx*, ukr. *opíx*, br. *apáx*. — Rozwój nagłosu **o-* = polab. *v-* nieregularny.

Schleicher, s. 67, 93, 149; Lehr-Splawiński, Gram. pol., s. 201; Szydłowska-Cegłowa, Lud, XLVIII, s. 48, 90; Olesch, Thesaurus, III, s. 1531–1532.

vrisajtě — s. nom.-acc. pl. 'borówki, czarne jagody': Wriseitga 'Bickbeere' Bauc; Wriseitga 'Heidelbeer, Bickbeer; weil sie die Gestalt der Stapel-Käse haben' H, Wriseitja B, Wriseittga B₁.

**versiky* do **versika*: sch *vrèsika* 'nazwa różnych roślin przypominających wyglądem wrzos' (Jeżowa, Sufiks *-ica*, s. 103). — Pierwotne dem. z sufiksem **-ika* do **versσ* 'wrzos', por. pol. *wrzos*, kasz. *vřos*, dł. *wřos*, 'řos, cz. *vřes*, sła. *vres*, sła. *vrês*, sch. *vrìjes*, ros. *вѣпец*, *вѣпецк*, ukr. *вѣпец*, br. *вѣpac*, z odpowiedników pozasłow. por. lit. *virsis* 'Heidekraut', lot. *virzis*, zob. Vasmer, REW, III, s. 187 (z dalszymi nawiązaniem etymologicznymi i bibliografią). — Nazwę polab. dla

czarnych jagód tłumaczy Szydłowska-Cegłowa tym, że borówka czarna (*Vaccinium myrtillus*), brusznica (*Vaccinium vitis idaea*) oraz wrzos (*Calluna vulgaris*) należą do jednej rodziny wrzosowatych (Lud, XLVIII, s. 89). — O nazwach roślin na *-ika* zob. Jeżowa, op. cit. — Notatka Henniga o związku wyrazu polab. z *fris* 'ser fryzyjski' jest wynikiem etymologii ludowej, zob. Rost, s. 121, przyp. 15.

vriteně — s. nom. sg. n. 'wrzeciono': Writin 'eine Spille' PS; Writene 'Spindel, Spille' H.

vritenə — nom.-acc. pl.: Writéna 'Spindel, Spille, plur.' H.

**verteno*, **vertena*: pol. *wrzeciono* 'wirujący wał do przędzenia włókien i nawijania nici', kasz. *vřecon* 'ts.', dł. *wřéseno* 'ts.', gł. *wrjéceno* 'ts.', cz. *vřeteno* 'ts.', sła. *vreteno* 'ts.', sła. *vreténo* 'Handspindel; Töpferscheibe', sch. *vretèno* 'wrzeciono', scs. *vrěteno* 'ts.', bg. *вретено* 'ts.', maced. *вретено* 'ts.', ros. *веретенó* 'ts.; trzon', ukr. *веретенó* 'ts.', br. *вѣрацянó* 'ts.', z odpowiedników pozasłow. por. stind. *vartanam* 'das Drehen, Rollen, Umhergehen; Spinnrocken'.

vuckə zob. *văuckə*.

vuk zob. *văuk*.

vunkar — s. nom.-acc. sg. 'kosz wozowy, półkoszki': Wûnkar 'Wagen-Korb' H, Wûnkarr B₂, Wunkar C; Wunkárr 'Wagen-Korb' H, Wûnkárr BB₁.

Pożyczka z dn. i równocześnie kalka niem. *Wagen-Korb*: człon pierwszy to dn. *woen* 'Wagen', człon drugi to dn. *kar* 'Gefäß, Korb', zob. Porzeziński, RS, II, s. 194–5 oraz Szydłowska-Cegłowa, Lud, XLVIII, s. 198–9. — Olesch (Thesaurus, III, s. 1544) mniej przekonująco pierwszy człon wiąże z dn. *winde*, *winnen*, praet. *wunn* 'winden, flechten'; zupełnie nieprawdopodobna jest interpretacja Rosta (s. 130, przyp. 2), który wyraz polab. sprowadza do **qkrabb*; etymologię Rosta powtarza Lehr-Splawiński (Gram. pol., s. 65).

V

úotěr — s. nom.-acc. sg. m. 'wiatr; powietrze': Viúder 'Le Vent' Pf; Wyóter 'Wind' H, Wjoter B, Wyôter B₁; Fiúder 'L'Air' Pf; Wyoter 'Lufft' Bauc; Wióter 'Lufft' H, Wyôter B₁; joter däume¹ 'der Wind wehet' PSJ.

drödě úotěr 'wiatr południowy, wiatr suchy': Dröge viúder 'Le Vent du Midi' Pf, 'Le Vent du Midy; i.e. Vent sechant où sec' Ec.

χaudě úoter 'zły wiatr, wiatr wschodni, wiatr zachodni': Cheúde viúder 'Le Vent d'Orient. Cela veut dire: le mauvais vent', 'Le Vent du Ponant' Pf.

no-pəl̃ni úotěr 'wiatr południowy': nopalni Wyoter 'Sudwind, d.i. Wind vom Mittag' H, nopalni Wióter B₁, no palni wyóter B₂C.

no pəl̃aj̃ úotěr 'wiatr północny, ni dobry, ni zły': Nupalói viuder 'Le Vent du Septentrion; cela veut dire: le Vent qui n'est ny bon, ny mauvais' Pf.

taiχě úotěr 'łagodny, cichy wiatr; łagodne powietrze': Teiche Wyóter 'Sanffter Wind' H, Wyôter B₁; teiche wioter 'Sanfte Lufft' H, wyôter B₁, wióter B₂.

viltě úotěr 'wielki wiatr, wicher': Wiltge Wyóter 'Sturm-Wind' H, Wjóter B, Wyôter B₁.

vā vetrā — loc. sg. 'na powietrzu': wa wetra woyssoýe² 'An die Lufft hangen' H.

**větr̃*, *(*drödě* z dn., zob. s.v.) *větr̃*, **χud̃j̃b̃ větr̃*, **na pol̃d̃b̃ñj̃e* (lub może **pol̃d̃b̃ne*, zob. s.v. *pōlni*) *větr̃*, **na poly větr̃*, **tiχ̃j̃b̃ větr̃*, **velik̃j̃b̃ větr̃*, **ṽr̃ větr̃*: pol. *wiatr*, kasz. *úater* (też 'świeże powietrze'), dl. *wěts̃*, gl. *wětr*, cz. *vítr*, sła. *vietor*, sle. *vêter*, sch. *vjět̃ar*, scs. *větr̃*, bg. *вѣт̃р̃*, maced. *ветар*, ros. *вѣтер*, ukr. *вітер*, br. *вѣц̃ер*.

¹ *dāim̃* = **dym̃aje(t̃)*. ² *vaj̃soj̃ě* = **vis̃aje(t̃)*.

úōzat — inf. 'wiązać': wjungsat 'aufbinden' PS, V Jungsat O; Wyungsat 'Binder' Bauc; Wyûngsat 'Binden' H, bijungsat B.

t'hope úōzat 'związywać': t'hope Wyûngsat 'Zusammen binden' H, Wjûngsat B, wuûngsat B₂.

úōz̃ — 3. sg. praes. 'wiąże': Wjungse 'bindent' PS.

úōzoñ — ptc. praet. pass., nom. sg. f. i n. 'wiązana, wiązane': wyuûngsona 'Gebunden' H, wyûngsona B₁; Wigungsona 'Verbunden' H, Wijungsona B, Wiguûngsona B₁.

úōzoñ rec 'mowa wiązana, tekst wierszowany': Wiungsona Rêtz 'Gebundene Rede' H, Wyûngsona B₁, Wiungsona C.

niúōzoñ rec 'mowa niewiązana, proza': Niwiungsona Rêtz 'Ungebundene Rede' H, Nywyûngsona B₁.

úōzoñ vârd̃ — 3. sg. praes. pass. 'jest wiązane(e?)', zostaje wiązane(e?)': wyûngsona wóarda 'Gebunden werden' H, wiungsona B₁.

**věz̃ati*, *(*t'hope* z śrdn.) *věz̃ati*, **věz̃aje(t̃)*, **věz̃anaja*, **věz̃anoje*, **věz̃anaja rěč̃b̃*, **nevěz̃anaja rěč̃b̃*, **věz̃anoje* (*vârd̃* z śrdn., zob. s.v. *vardot*): pol. *wiązać*, *wiążę*, kasz. *úq̃zac*, *úq̃że*, dl. *wězaś*, *wěžu* || *wěžom*, gl. *wjazać*, *wjaza* || *wježe*, cz. *vázati*, *vážu*, sła. *viazat̃*, *viaže*, sle. *věz̃ati*, *věžem*, sch. *věz̃ati*, *věžem*, scs. *věz̃ati*, *věž̃q̃*, ros. *вѣз̃ать*, *вѣж̃у*, ukr. *в'яз̃ати*, *в'яз̃у*, br. *вѣз̃аць*.

Z

I. *zaj* — 'niech będzie': Zeíwohl¹ 'Assez bien' Pf.

Z śrdn. imperat. *sî* od *sîn* 'być'.

Polański, MZ, s. 160, 74, Olesch, Thesaurus, III, s. 1569.

Inaczej Rost, s. 43, przyp. 12.

¹ *zai vol*, element drugi z dn. *wol* 'wohl, gut'.

II. *zaj* — 2. sg. imperat. 'patrz': Ssay 'Siehe' H.

Pożyczka z dn., por. śrdn. *su* — imperat. od *sen* 'patrzyć', szlez.-holszt. *sieh* 'patrz'.

Rost, s. 154, przyp. 17; Polański, MZ, s. 160; Olesch, Thesaurus, II, s. 1064.

zaid — s. nom. sg. m. 'żyd': Seid 'Jude' H.

zaidaj || *zaidě* — nom. pl. 'żydzi': Seidáy 'Jude, plur.' H; seidee lumang tsoorne dreine¹ 'die juden brachen Dornen streuche' Mit.

**židz*, **židi*: pol. *Żyd*, kasz. *Żid*, dł. *Żyd*, gł. *Žid*, cz. *Žid*, śla. *Žid*, sle. *Žid*, sch. *Žid*, scs. *židz*, *židovinz*, bg. przestarz. *жуд*, ros. przestarz. *жуд*, ukr. *жуд* (Hrinčenko), br. *жуд* (Nosovič). — Pożyczka bałkańsko-romańska z łac. *judaeus* 'żyd'; z *ju-* powstało *ži-*, natomiast *-aeu-* dało podstawę dla *-ov-* w scs. *židovinz*, zob. Jireček, AfslPh, XXXI, s. 450, Meillet, Ét., s. 182, Vasmer, REW, I, s. 423; Stieber, RS, XXVI, s. 33-4.

¹ *zaidě lūmq cornə dreně* = **židi lomętz čřnoje derněje*.

zajde — s. nom.-acc. pl. tantum 'struny (skrzypcowe)': Seidé 'Saite, auf einer Geigen' H, Seidē B₁.

Z śrdn. *seide* f. 'Saite'; połab. końcówka *-e* = **-ě* (z pierwotnej deklinacji na **-ja-*).

Rost, s. 147, przyp. 17; Polański, MZ, s. 20, 46, 134; Olesch, Thesaurus, II, s. 965.

zaimenə zob. *zaimnə*.

zaimə — s. nom. sg. f. 'zimno, ziąb; zima': Seýma 'L'hyver' Pf; Seýma 'Or'¹ Pf; Seýma 'Il fait mauvais temp' Pf; Seýma 'Il gesle' Pf; Seyma 'Es ist heßlich wetter' Vand; Seyma 'Gold'¹ Vand; Seyma 'Der Winter' Vand; Seima 'Kälte' H, Seýma B₁; Seýma 'Kalt' HB₁.

zaimə ja mə 'jest mi zimno': Seýma jaímme 'Nous avons froid' Pf; Seima jamme 'wir frieren' Vand.

preńə zaimə 'jesień' (zapisy zob. s.v. *preńə*).

preńə zaimə-mond 'wrzesień' (zapisy zob. s.v. *preńə*).

zaimə-mond 'listopad': Seymemōn² 'Novembre' Pf; Seymemond 'November' H, Seyme Mond B₂C.

və zaimə — loc. sg. 'w zimie': wa seima 'im Winter' PŚ; Wa seima 'Winter' H, Waseima BB₂, Wa seíma B₁.

**zima*, **zima je(stə) mi*, **perdŋnjaja zima*, **perdŋnjaja zima (mond z dn.)*, **zima (mond z dn.)*, **vš zimě*: pol. *zima* 'najzimniejsza pora roku między jesienią a wiosną', kasz. *zēma* 'ts.; chłód, zimno, ziąb; zimno wstrząsające ciałem, dreszcze', dł. *zymə* 'ts.', por. też *mě jo zymə* 'mir ist kalt', gł. *zymə*, *mi je zymə* 'ts.', cz. *zima*, *je mi zima* 'ts.', śla. *zima*, *je mi zima* 'ts.', sle. *zima* 'ts.', sch. *zima* 'zima; zimno, ziąb', por. też *měni je zima* 'zimno mi', scs. *zima* 'Winter, Winterkälte', bg. *зима* 'zima', maced. *зима* 'ts.', ros. *зимá* 'ts.', ukr. *зимá* 'ts.', br. *zimá* 'ts.', z odpowiedników pozasłow. por. lit. *žiemà* 'ts.', łot. *ziema* 'ts.', grec. *χειμα* 'ts.', łac. *hiems* 'ts.; śnieg; zimno'.

¹ Błąd wynikający stąd, że informator drzewiański zrozumiał niem. *Gold* 'złoto' jako dn. *kolt* 'zimny, zimno', zob. Rost, s. 36, przyp. 26 i Olesch, Thesaurus, II, s. 965. ² Błąd zamiast „Seymemōnd”, por. niżej zapis Henniga.

zaimnə — adi. nom. sg. f. i n. 'zimna, zimne; (o pogodzie) pochmurna': Seímena 'Kalt' H, Seýmna B₁, Seimea C; Seimna 'kalt, trübe' HB₂; Seimena 'Trübe' H, Seímena B₁; Seýmna 'Kühl' HB₁.

zaimnə vādə 'zimna woda': seimena woda 'Kalt Waßer' H, seimna B₁B₂, seimea C.

zaimnə vedrū 'pochmurna pogoda': Seímena Weddrý 'Trübe Wetter' HB₁; seimena weddrj 'trübes Wetter' HW.

zaimnesə — compar. 'zimniejsza': seimnēssa 'noch kälter ist' HM; seimnessa 'am kältesten' HM; Ist¹ seimenēssa 'Noch kälter' H, Ist seimneessa B₁, Ist seimnēssa B₂C.

**zimŋnaja*, **zimŋnoje*, **zimŋnaja voda*, **zimŋnoje vedro*, **zimŋnějšaja do zimŋnə* (też **zimŋnjəjə*): pol. *zimny* 'mający niską temperaturę, chłodny', stpol. 'zimowy', kasz. *zēmni* 'zimny, chłodny', dł. *zymny* 'kalt'; gł. *zymny* 'ts.', cz. *zimní* 'zimowy', śla. *zimný* 'ts.', dial. także 'zimny', sle. *zimen*, *zimna* 'zimowy; zimny, mroźny', sch. *zimni* 'zimowy', scs. *zimŋnə* 'winterlich, stürmisch', bg. *зимен*, *зима* 'zimowy', maced. *зимен*, *зима* 'ts.', ros. *зимний* 'ts.', br. *zimni* 'ts.'. — De-

rywat przymiotnikowy z sufiksem *-bn- od *zima (zob. s.v. *zajmə*).

¹ *jist* = **ješče*.

zajmnü — adv. 'zimno': Semení 'Kühle' H.

**zimьno*: pol. *zimno*, kasz. *zëmno*, dł. *zymno*, gł. *zymno*, sła. rzad. *zimno*. — Pierwotnie forma nom.-acc. sg. n. przymiotnika **zimьnə* (zob. s.v. *zajmně*).

zajmənə — s. nom. sg. f. 'gorączka, dreszcze': Seymíona 'Il a la fièvre' Pf; Seimiona 'Er hat das Fieber' Vand; seimjohn 'Fieber' PS; Seimíona 'Fieber' H, Seimiona B₁, Seimíona C; Seimíona trangsýik¹ 'Der Frost, das Fieber schüttelt ihn' H, Seimiona B₁C.

zajmənə — acc. sg. 'gorączkę', zaświadczone w wyrażeniu:

vən mo zajmənə 'on ma gorączkę': wan mə seimionung 'Er hat das Fieber' H, seimíonung B₂.

**ziměna*, **ziměnə*, **onə jьma(tə) ziměnə* — pierwotnie chyba substantywizacja przymiotnika **ziměnə*; o sufiksie *-ən- zob. Vaillant, GC, IV, s. 622-3; dokładnych odpowiedników brak, ale por. w tym samym znaczeniu o nieco innej budowie pol. *zimnica*, dial. *zimna*, *zimno*, *zimaczka*, cz. *zimnice*, dł. *zymnica*, przestarz. *zymisko*, gł. *zymnica*, sła. *zímnica*, sch. *zímnica*.

Szydłowska-Ceglowa, Lud, XLVIII, s. 264; Polański — Sehnert, PED, s. 180; Olesch, Thesaurus, II, s. 967-8.

¹ *trąsi-jęg* = **tręse(tə) jego*.

zajtajnə — s. nom. sg. f., nazwa pola: Säutein 'Saattesstück' PS.

**žitina* — z sufiksem *-ina od **žito* (zob. s.v. *zajtü*); o sufiksie *-ina zob. Sławski, ZSP, 1, s. 120-3.

zajtkə — s. nom.-acc. pl. n. 'ziarnka zboża': Seitka 'Körnlein' (w redakcji HB₁ przekreślone).

**žitka* do **žitko*, dem. do **žito* (zob. s.v. *zajtü*), por. pol. *żytko* dem. od *żyto*, kasz. *žětko* 'ts.', dł. *żytko* dem. od *żyto*, także 'marne żyto', ukr. *жүтечко* dem.

zajtně — adi. nom. sg. m. 'zbożowy, na zboże', zaświadczone w wyrażeniu:

zajtně ban 'poddasze na skład zboża': Seitine Bân 'Korn-Boden' H, Seitine B₂.

Co do pisowni por. u Henniga „Eytine” = *ajtně* = **utbne(tə)*, „Dillân” = *dlân* = **dolnə*.

**žitьнəjь* (też **žitьnjь*), **žitьнəjь* (ban z śrdn., zob. s.v.): pol. *żytni* 'dotyczący żyta, zrobiony z żyta', kasz. *žětni* 'ts.', dł. *żytny* 'żytni; zbożowy', gł. *žitny* 'ts.', cz. *žitný* 'ts.', sła. *žitný* 'ts.', sła. *žiten*, *žitna* 'zbożowy', sch. *žitnī* 'ts.', scs. *žitnə* 'ts.', bg. *жүтнє*, *жүтна* 'ts.', maced. *жүтнє*, *жүтна* 'ts.', ros. dial. *жүтний* 'ts.; żytni; jęczmienny', ukr. *жүтний* 'żytni', br. *жүтнї* 'ts.'. — Derywat przymiotnikowy z sufiksem *-bn- || *-bnj- od **žito* (zob. s.v. *zajtü*).

Schleicher, s. 33, 191; Rost, s. 442; Polański, MZ, s. 95. — Inaczej, mniej przekonująco, Polański — Sehnert, PED, s. 181 i Olesch, Thesaurus, II, s. 971 (jako *zajtině* = **žitьнəjь*).

zajtü — s. nom.-acc. sg. 'zboże; ziarno': Seitj 'Korn in der Ähre' Bauc; Seití 'Getreide' H, Seití B₁; Seití 'Korn' H, Seitý B₁; Seití wa mēch sseipe¹ 'Korn in den Sack schütten oder eingießen' H, Seití B₁, Seití B₂C.

zajto — gen. sg. 'zboża; ziarna': Leibe² Seitó 'Wispel Korn' H, Seytô B₁; Woasa³ seitó 'Fuder Korn' H, seitô B₁; Seitô 'Korn' HB₁; tyératz sseitó deelmere⁴ 'einen Scheffel Korn abmessen' HW.

və zajtə — loc. sg. 'w zbożu, w ziarnie': Moday⁵ wa seita 'Korn-Wurm' H.

**žito*, **žita*, **və žitě*: pol. *żyto* 'gatunek zboża, Secale', kasz. *žětō* 'ts.', dł. *żyto* 'ts.; zboże, ziarno', gł. *žito* 'ts.', cz. *žito* 'żyto', sła. *žito* 'ts.', sła. *žito* 'zboże; żyto; proso', sch. *žito* 'ts.', scs. *žito* 'Getreide, Frucht', bg. *жүмо* 'pszenica; zboże', maced. *жүмо* 'zboże; potrawa z pszenicy przygo-

towana na stypę', ros. *жүмо* 'żyto; jęczmień; zboże', ukr. *жүмо* 'żyto', br. *жүма* 'ts.'

¹ *zajtū vā meχ sāipĕ* = **žito vā mēχs sype(ts)*. ² *lajb* = **lubš*. ³ *vāz* = **vozš*. ⁴ *tōrəc zajto delmerĕ* = **korьcь žita del* (z śrdn., zob. s.v. *dal* || *del* || *dol*) *mĕri(ts)*. ⁵ *modāĭ* (z śrdn. *made*).

zajvātək — s. nom.-acc. sg. m. 'serce (serduszko?)': Seywódac 'Le coeur' Pf; Seywodac 'Das Hertz' Vand; Seywattack 'Herz' PS, Sewattack H; Seiwoatack 'Hertz' Bauc; Seiwoatak 'Hertz' H, Seiwoatak C; Seiwoatac 'Hertz' HB₁.

**životškš*: pol. daw. *żywotek* 'brzuszek', śle. *živótek* 'ts.', ros. *животок* 'ts.', ukr. *животок* 'ts.', br. *живаток* 'ts.'. — Deminutivum od **životš* (zob. s.v. *zajvət*).

I. *zajvĕ* — adi. nom. sg. m. 'żywy': jo gis¹ seiwe 'ich lebe' HB₁B₂C; Wardôl² seiwe 'Lebendig werden' H.

zajvə — nom. sg. f. lub nom.-acc. sg. n. 'żywa (żywe?)': Seiwa 'Lebendig' H.

živšjv*, **živaja* (živoje*?) do **živš*: pol. *żywy*, kasz. *žēvi*, dl. *žywy*, gl. *živy*, cz. *živý*, śla. *živý*, śle. *živ*, *živa*, sch. *živ*, *živī*, scs. *živš*, bg. *жив*, maced. *жив*, ros. *жив*, *живоў*, ukr. *живуї*, br. *живы*, z odpowiedników. pozasłow. por. lit. *gyvas*, łot. *dzīvs* 'lebendig, frisch, wach', łac. *vivus* 'żywy', '(o roślinach) świeży, rosnący', stind. *jīvā-* 'lebendig; lebend', zob. Vasmer, REW, I, s. 422.

¹ *jo jis* = **ja jesmь*. ² *vardol* (pożyczka, zob. s.v. *vardot*).

II. *zajvĕ* — 3. sg. praes. 'żyje': Seiwe 'leben' PS; Seiwe 'Leben' H, Seiwe B₁.

**žive(ts)* do **žiti*, **živq*: stpol. *žyc*, *żywe*, współczes. *żyje* 'być żywym', kasz. *žēc*, *žėje* 'ts.', dl. *žys*, *žyjom* 'goić się, leczyć się', gl. *žic*, *žije* 'ts.', rzad. 'żyć', cz. *žiti*, *žiji* 'żyć', śla. *žit*, *žije* 'ts.', śle. *živėti*, *živím* 'ts.', sch. *živjeti*, *živīm* 'ts.', scs. *žiti*, *živq* 'ts.', bg. *живея* 'ts.', maced. *живее* 'ts.', ros. *живь*, *живы* 'ts.', ukr. *жүму*, *живу* 'ts.', br. *живь*, *живу* 'ts.'

z odpowiedników pozasłow. por. lit. *gyti* 'heil werden, aufleben, leben', łot. *dzīt*, *dzistu*, *dziju* 'heilen (intr.)', łac. *vivō* 'żyje', grec. *βίωμα* 'ts.', stprus. *giwa* 'lebt', stind. *jīvati* 'ts.', zob. Vasmer, REW, I, s. 423 (z dalszą bibliografią).

zajvət — s. nom. sg. m. 'życie; brzuch; ciało; serce': Seywaət 'La vie' Pf; Seiwat 'Das Leben' H; Samet wa seýwat wāt¹ 'Mon coeur, maniere de parler, quand on s'aime' Pf; Samet Wa seywad wad¹ 'Du lieber Schatz' Vand; Seiwat 'Le Corps' Pf; Seiwat 'Der Leib' Vand; Seywat 'Leib oder Bauch' PS, Sewat H; Sseiwat 'Leib' Bauc; Seiwat 'Bauch' Bauc; Seiwat 'Bauch' H, Sseiwat B, Seiwat, Seiwad B₁; Sseiwat 'Leib' H, Sseiwat B₁; glōtge² seiwat 'Glatter Bauch' H.

vit zajvətə — gen. sg. 'od serca, z serca (serdecznie?)': Wit seiwóate 'Von Herten' H, sseýwoate B₁, seiwóata C.

**životš*, **otš života*: pol. książk. *żywot* 'życie; opis życia, zwłaszcza jakiegoś świętego', daw. 'brzuch; łono', kasz. *žėvot* 'bieg życia; opis życia, zwłaszcza jakiegoś świętego; brzuch', dl. *žywot* 'Leib, Bauch; Mutterleib', gl. *život* 'brzuch; kaftanik, gorset', cz. *život* 'życie', przestarz. i pot. 'brzuch', śla. *život* 'ts.', śle. *živòt*, *živóta* 'Leben; Leib', sch. *život*, *života* 'życie; brzuch; pachwiny', scs. *životš* 'Leben, Lebewesen', bg. *живом* 'życie', także 'Gut' (Weigand), maced. *живом* 'życie', ros. *живом*, *живомá* 'brzuch', przestarz. 'życie', dial. 'majątek, dobro', ukr. *живім*, *живомá* 'brzuch', br. *живóm* 'ts.', strus. *životš* 'życie; majątek; zwierzę', z odpowiedników pozasłow. por. lit. *gyvatà* 'Bauerngut; Leben', stprus. *giwato* 'Leben', grec. *βίOTOS* 'życie; środki do życia', łac. *vita* (= **vivita* = **givotā*), zob. Vasmer, REW, I, s. 422 (z dalszą bibliografią). — Znaczenie 'serce' w polabskim rozwinęło się zapewne z 'siedlisko życia'. Ze względu na pisownię z literą „e” w wygłosie Trubetzkoy proponuje rekonstrukcję z końcówką -ĕ = *-u w gen. sg. Ponieważ jednak pisownia w za- bytkach nie zawsze jest konsekwentna, interpretacja taka nie jest konieczna.

¹ *samet vā zajvət*, zob. wyżej, s.v. *samet*. ² *glōtĕ* = **gladškžjv*.

zalq — s. nom.-acc. sg. n. 'wyka': Salang 'Wicke' H.

pātincě zalq 'wyka ptasia': Pattinze¹ Salang 'Vogel-Wicken' H, pattinze salang B₂.

Etymologia niejasna. Rekonstrukcja Rosta *zelenь (s. 165, przyp. 32) ze względów fonetycznych nie jest możliwa. Postać fonetyczna wskazywałaby na pochodzenie z jakiegoś *zble, zob. wyżej, s. 490-91, s.v. pātincě.

¹ pātincě = *pstenьčeje.

zalvaja — s. nom. sg. f. 'szałwia': Salvája 'De la sauge' Pf, Salvája Ec; Salvaja 'Salvey' Vand, Saluaia Do; Salwaya 'Salbey' Bauc; Salwáye 'Salbey' H, Salwája B, Salwája B₁B₂C.

Późna pożyczka z dn. Salwie (zalvī) 'Salbei'.

Rost, s. 147, przyp. 18; Olesch, Thesaurus, II, s. 926; nieco inaczej Polański, MZ, s. 126.

zanaĭ — s. nom.-acc. pl. 'żniwa': Sannay 'Erndte, hier Augst genannt' H, Sannáy B₁.

*žni — nom.-acc. pl. do *žnъ: stpol. žeń, gen. žni, pol. dial. žnia (z wtórnym tematen na -'a), dł. žeń, gen. žni (częściej w pl. žni, žńow), gł. žnje, žně pl., cz. žeń, žně (częściej w pl. žně, žní) — Pierwotne nomen actionis z sufiksem -b do tematu praes. od *žęti, tj. do *žnō, *žneši itd., skonkretyzowane w nomen acti, zob. Sędzik, JP, LXVI, s. 215; o formacjach tego typu zob. też Vaillant, GC, IV, s. 25-7 i Sławski, ZSP, 1, s. 81-3.

Lehr-Splawiński, Gram. poł., s. 179; Olesch, Thesaurus, II, s. 930.

zanaĭsně — adi. nom. sg. m. 'żniwny': Sanněisna 'Was zur Erndte gehöret und gebraucht wird' H.

zanaĭsně mond 'sierpień' (dosłownie 'miesiąc żniw'): Zaneizna Mond 'Augustus' H

zanaĭsnə — nom.-acc. sg. n. 'żniwne', zaświadczone w wyrażeniu:

zanaĭsnə ribrě 'drabina żniwiarska' (zob. s.v. ribrě).

zanaĭsnə — nom.-acc. pl. f. 'żniwne', zaświadczone w wyrażeniu:

zanaĭsnə vaĭdlāĭ 'widły do żniw' (zob. s.v. vaĭdlāĭ).

zanaĭsnə — nom.-acc. pl. n. 'żniwne', zaświadczone w wyrażeniu:

zanaĭsnə tölə 'wóz do żniw': Sanněisna tjela 'Erndte-Wagen' H.

*žnišьnъjь, *žnišьnъjь (mond z dn.), *žnišьnoje, *žnišьnoje rebrъje, *žnišьnyjě, *žnišьnyjě vidly, *žnišьnaja, *žnišьnaja kola — derywat od *žni (zob. s.v. zanaĭ); brak dokładnych odpowiedników w innych językach słow., ale por. w tym samym znaczeniu pol. żniwny, dł. žniski, žńowny, žńojski.

zaně — s. nom. sg. f. 'żyła': Ssane 'Ader' Bauc; Ssane 'Ader' H, Ssáne AB₁.

zanvoj — nom.-acc. pl. 'żyły': Ssenwóy 'Ader, plur.' H, Sehnwóy B₁, Senwóy B₂C.

Z śrdn. sēne f. 'Muskelband, Sehne'. Pożyczka została potraktowana tak samo jak kontynuanty dawnej rodzimej deklinacji na *-ū-, stąd końcówki: -ě = *-y, -voj = *-vy, zob. Polański, MZ, s. 17, 49, 133.

Rost, s. 88, przyp. 16; Lehr, Zapoż., s. 283, 302; Lehr-Splawiński, Gram. poł., s. 181; Trubetzkoy, Polabische Studien, s. 14; Olesch, Thesaurus, II, s. 1056.

zar — adv. 'bardzo': Ssar 'Sehr' H, Ssara BB₂C.

Z śrdn. sēre 'schmerzlich, mit Schmerz; heftig, sehr'.

Rost, s. 153, przyp. 7; Lehr, Zapoż., s. 283, 302; Polański, MZ, s. 165; Olesch, Thesaurus, II, s. 1059.

zarət — inf. 'patrzeć; spoglądać', może też 'widzieć': Sárat 'Voir' Pf; Sarat 'Sehen' Vand.

zarq — 1. sg. praes. 'patrzę', zaświadczone w wyrażeniach:

jo zarq ká zimaj 'ja patrzę w dół' (dosłownie 'ja patrzę ku ziemi'): Jo sarang Kasimáí 'Bas' Pf; Jo sarang Ka simai

'Niedrig' Vand; Jos sarang ka Simáy 'Ich sehe niederwärts' H, Joserang B₁B₂C.

jo || joz zarə voisək 'ja patrzę w górę': Jo sarang wóisie 'Haut' Pf; Jos sarang woisik 'Hoch' Vand; Joserang Wóyssek, Jose sarang Wóyssek 'Ich sehe in die Höhe' H.

joz zarə elě no tibě vā carlěv 'ja patrzę zawsze na ciebie w kościele': Johss saarang hile noh Tiebe waa Zartje 'Ich sehe alzeit auf dich in die Kirche' PS.

zarēs — 2. sg. praes. 'patrzysz': Saris 'Sehen' H; Ssarís 'Siehest Du?' H, Saris B₂, Ssarís C; Saris no mang¹ 'Siehest Du auf mich' H, Ssarís B₁.

zarě — 3. sg. praes. 'patrzy': Sarre 'sehen' PS; saarre 'sehen' PS, Saare O; saarre 'sehen, schauen' PSJ; Ssare 'Scheinen' H, Ssaré B₁, Ssaré B₂.

prid sę zarě 'patrzy przed siebie': Pritzang ssare 'Für sich sehen' H, prytzańg ssare B₁, sare B₂; Prizang ssare 'Vor sich sehen' H, Ssaré B₁, Sara C.

kraivü zarě 'patrzy krzywo, niechętnie': Kreywü sare 'Schielen, von der Seiten ansehen' H, Kreywüsare B, Krewüsare C.

vedrū zarě 'słońce świeci' (dosłownie 'słońce spogląda'): Wedri ssare 'Die Sonne scheint' H.

zar — 2. sg. imperat. 'patrz': Zar 'Siehe' HB₁.

zar prid tą 'patrz przed siebie': ssare pritang 'Siehe für Dich' H; Sare pritang 'Siehe für dich' H, Ssaré B₁.

Może tu też należy zapis Parum Schultzego: sah laa = zar lə = *zbrī lē, jeśli nie reprezentuje on pożyczki z dn. (za z dn. sé 'patrz', zob. Rost, s. 79, przyp. 11, Polański, MZ, s. 74, 160 i Olesch, Thesaurus, II, s. 934-5, por. też wyżej s.v. II. za).

zarəl — praet. sg. m. 'patrzył': Sarial 'Sehen' H, Sarial B₂; Sarial 'sehen, schauen' HW.

joz zarəl 'ja patrzyłem': johss sarral 'ich habe gesehen' PS.

*zbrēti, *zbrjō, *ja zbrjō kō zemji, *ja || *jazō zbrjō vysoko, *jazō zbrjō (elě z dn., zob. s.v.) na tebe vō cřkōv (acc. sg. zamiast loc. sg.), *zbrīšb, *zbrī(tō), *perdō sę zbrī(tō), *krivo zbrī(tō), *vedro zbrī(tō), *zbrī, *zbrī perdō tē, *zbrēlō, *jazō zbrēlō: stpol. źrzeć, źdrzec 'patrzeć, spoglądać, wpatrywać się', kasz. zdřec, zdři 'patrzeć', stgł. zdréc 'schauen, blicken', cz.

książk. zřiti, zřim 'patrzeć, spoglądać; widzieć', sla. zriet, zrie 'ts.', sle. zrēti, zrēm 'schauen, blicken', sch. zrēti, zrēm 'patrzeć; widzieć', scs. zvrēti, zvrjō 'blicken, sehen, zuschauen', ros. przestarz. зреть, зрю 'widzieć; spoglądać', ukr. зріму, зрю 'ts.'.

¹ no mą = *na mę.

Por. an-zarě.

zařodlě — s. nom.-acc. sg. n. 'lustro': Serriúdle 'Un Miroir' Pf; Serriudle 'Der Spiegel' Vand; Sarlyódela 'Spiegel' H, Sarljódela B, Sárjōdla B₁.

*zbrēdlo: stpol. źrzadło, pol. dial. śląskie zdradło. — Pierwotne nomen instrumenti do *zbrēti (zob. s.v. zarət), międzynarodowa kalka lac. speculum 'lustro' (por. specio 'widzieć', specto 'patrzeć'), por. fr. miroir (od mirer pierwotnie 'patrzeć z podziwem, przyglądać się'), ros. зёркало, cz. zrcadlo, zob. Machek, ES, s. 588, Vasmer, REW, I, s. 454.

Lehr-Splawiński, SO, V, s. 367 nn.; Brückner, ZfslPh, VII, s. 46. — Schleicher (s. 182) i Rost (s. 155, przyp. 20 oraz 441) w zapisie Henniga nie trafnie widzą inną formę (*zřkadlo) niż u Pfeffingera.

zak — s. nom. sg. m. 'krówka (gatunek chrząszcza)': Sauck 'Roßkewaar' PS, 'Roßkäfer' PSJ.

*žukō: pol. żuk 'Geotrupes, gatunek chrząszcza', gł. żuk 'Samenkäfer, Wurzelwurm, Bruchus lentis' (pożyczka z jakiegoś innego języka słow., zob. Schuster-Šewc, EWSS, s. 1810), ros. жуки 'chrząszcz, żuk', ukr. жуки 'ts.', br. жуки 'ts.'. — Prawdopodobnie od podstawy dźwiękonaśladowczej, por. bg. жука 'brzęczeć (o owadach)', ros. жука 'brzęczeć, bzykać', zob. Brückner, SE, s. 667, Vasmer, REW, I, s. 431 (z dalszą bibliografią).

zařzalajećə — s. nom. sg. f., zaświadczone w zestawieniu: blantə zařzalajećə 'robaczek świętojański': Blantga Sausaleitza 'Johannis-Würmchen' H, Blantga Sausaleitza B, Blantga Sausaleitza B₁B₂.

*(*blantə* z dn., zob. s.v.) *žužalica* — dem. z sufiksem *-ica od **žužala*, por. cs. *žuželica* 'insectum', ros. *жужелица* 'szczypawka', ukr. *жужелиця* 'ts.', rcs. *žuželica* 'owad', cz. *žížala*, stcz. *žúžela* 'dżdżownica', sła. *žúžala* 'ts.', sle. *žúža* 'Art Käfer, Holzwurm', *žúžel* 'Insekt', *žužêla* 'Käfer', *žúžek* 'ts.', por. też o innym wokalizmie w pierwszej sylabie sle. *žížec* 'Insekt', *žížek* 'Kornwurm', *žížala* 'Insekt; Käfer; der schwarze Kornkäfer', sch. *žížak* 'ziarnojad (chrząszcz)'. — Prawdopodobnie o podstawie dźwiękonaśladowczej z tym samym rdzeniem, co **žukə* (zob. s.v. *zauk*). O dalszych nawiązaniach etymologicznych zob. Vasmer, REW, I, s. 431 (z bibliografią).

zavət — inf. 'żuć': sawat 'kauen' PSJ; Saweek 'kauchen' PSO; ni müse¹ sawat 'kan nicht kauen' PS.

zavě — 3. sg. praes. 'žuje': Sawe 'kauen' PS.

**žvati*, **žve(tə)*: stpol. *žwać*, *žuje*, pol. dzis. *żuć*, *žuje*, kasz. *žvac*, *žve*, dl. *žuś*, *žuju* || *žujom*, gł. *žwać* (też *žuwać*), *žuje*, stcz. *žvati*, *žvu*, sła. *žvat*, *žujem*, cs. *žvati*, *žuju*, ros. *жевать*, *жyó*, ukr. *жyму*, *жyó*, br. *жавáць*. — O tendencjach rozwojowych w odmianie tego czasownika w językach słow. zob. Vaillant, GC, III, s. 284. — W połabskim spodziewalibyśmy się formy *závət* w infinitiwie, ponieważ **ʷ* rozwijało się przed spółgłoską twardą w *á*; postać *zavət* powstała pod wpływem form praes. (typu **žvetə* z pierwotnie miękkim *v*), zob. Moroń, SO, VIII, s. 226, por. także Lehr-Splawiński, SO, I, s. 189–90.

¹ *ni müzě* = **ne može(tə)*.

zazət — inf. 'palić, opalać, spalać, zapalać': Ssásat 'Sengen' H, Sásat B₁; Ssásat 'Verbrennen' H, Zásset B₁.

zazě — 3. sg. praes. 'pali, opala, spala, zapala': saasse 'brennen' PS; Zase, Ssase 'Brennen' H, Záse B, Száse B₁; Sôs 'Anzünden' H.

zazě mol || *mol zazě* 'wypala cechę (na drzewie)': Zasemól 'Brandmalen' H, Záse mól B₂C, Mól zâse B₁.

zazi-jěg 'trafia go piłką' (dosłownie 'spala go'): Zásyik '... beym Ball-Spielen: das Treffen mit dem Balle, wenn sie nach einem geworffen haben' H, Zassyik C.

zazi-sə — 3. sg. praes. reflex. 'pali się': Schwetza¹ sessyza 'das Licht brennt' PSJ, Schwetza seseitza O.

zazol jěg — praet. sg. m. 'trafil go piłką' (dosłownie 'spalił go'): Zásólyik '... beym Ball-Spielen: wenn einer getroffen ist' H, Zásólyik B₁.

zazqčě — ptc. praes. act., m. 'palący (się)', zaświadczone w wyrażeniu:

zazqčě vòděl 'rozpalony węgiel, żarzący się węgiel': Zassagse Wungill 'glühende Kohle' H, Zassańze B₁.

zazqčə — ptc. praes. act., f. 'paląca się, płonąca': Sasanza 'Heiß' H, Sásanza C, Sasandsa B₁; Zossangse Kautzó² 'Glühender Brandt' H, Zassangze B₁.

zazoně — ptc. praet. pass., m. 'wypalony', zaświadczone w wyrażeniu:

zazoně mol 'cecha (wypalona w drzewie)': Zassóna mól 'Brandt-Mal' H, Sassońa B₁.

Kalka niem. *Brandmal*.

zazonə — ptc. praet. pass. f. lub n. 'spalon(-a, -e), przypalony(-a, -e), opalony(-a, -e)': Ssasóna 'Versenget' H, Ssasóna B₂C.

jq zazonə — 3. sg. praes. pass. (n.?) 'jest spalone, przypalone itd.': Gang ssassóna 'Er ist verbrandt' H, zassóna B₁.

várdə zazonə — 3. sg. fut. pass. (n.?) 'będzie spalone, przypalone, spali się, przypali się': wóarda ssassóna 'Wird verbrant werden' H, woarda zassóna B₁.

**žžati* (zamiast **žžgati* a to zamiast **žžeti*), **žžē(tə)* (zamiast **žžētə*), **žžē(tə)* (*mol* z niem.), **žžē(tə)* jego, **žžē(tə)* sę, **žžəłə* jego, **žžəqtjəjə*, **žžəqtjəjə* ogle, **žžəqtjaja*, **žžəzanəjə* (*mol* z niem.), **žžəzanoje* (-aja?), **je(stə)* *žžəzanoje*, *(*várdə* z niem.) *žžəzanoje*: stpol. *žec*, *žgę*, kasz. *žec*, *žegą* || *žgą*, *žeczeš* || *žeš*, stcz. *žéci*, *žehu*, sle. *žgáti*, *žgèm*, sch. *žéci*, *žèžēm*, scs. *žēšti*, *žegə*, bg. *жега* || *жежá*, maced. *жеже*, ros. *жечь*, *жy*, *жжěшь*, ukr. *жечú* || *жежчú* || *жежмú*, *жежý*. — O dalszych nawiązaniach zob. Vasmer, REW, I, s. 412–3 (z bibliografią); o wokalizmie *ʷ* w **žžə* zamiast *e*

zob. Meillet, SC, s. 217. W połabskim *zazət* zamiast **zǎgat* pod wpływem tematu praes., zob. Lehr-Splawiński, Gram. pol., s. 227; zob. też Moroń, SO, VIII, s. 226. — Nieco inaczej Koblischke, AfslPh, XXVIII, s. 440 (zamiast **žegət* = **žēgati*).

¹ *svécə* = **světja*. ² *kāuco* = **klčā*.

zazině — subst. verb. 'palenie', zaświadczone w wyrażeniu:

jaǐtrə cimě drāv vist ... kā zazině 'jutro przywieziemy drzewa do palenia': *jäutra zime draw wiest ka sessien* 'morgen wollen wir Holtz fahren zu Feuer' PSJ.

**žžěnyje*, **jutro χətjemy drāvə vesti kə žžěnyje* (nom.-acc. sg. zamiast dat. sg. **kə žžěnyju*) — derywat od tematu praes. czasownika **žžati*, zob. s.v. *zazət*.

zǎglě — adi. nom. sg. m. 'zły, rozgniewany': *Sagle* 'Zornig' H, *Sǎgle B₁*; *Wan sagle no mang¹* 'Er ist böse auf mich' H.

zǎglə — nom. sg. f. 'zła', zaświadczone w wyrażeniu:

zǎglə zenə 'zła kobieta': *Soǎgla Sena* 'Böse Frau' H

**žvglə*, **žvglaja*, **žvglaja žena* — derywat od **žvgati* (zob. s.v. *zazət*), por. o nieco innej budowie dl. daw. i dial. *žagly* 'glühend, brennend', gł. *žahly* 'żarzący się, palący się; rozpalony; rozgniewany, wściekły'.

Rost, s. 172, przyp. 26; Lehr-Splawiński, SO, VI, s. 19 nn. i Gram. pol., s. 196. — Inaczej Brückner (ZfslPh, VI, s. 516 i IX, s. 315 oraz KZ, XLV, s. 33 i PF, XIV, s. 559), który w takim objaśnieniu widzi trudności znaczeniowe (w PF pisze: „luż. *žahly* nie 'zły', lecz 'namiętny'") i połab. formę rekonstruuje w postaci **zgly* zestawiając ją z pol. *zły*, stpol. *zgloba* 'złość'; zastrzeżenia Brücknera są jednak bezpodstawne, ponieważ rozwój znaczeniowy w połabskim można łatwo rekonstruować jako 'rozpalony', dalej 'rozniewany, wściekły' (jak w górnolужицьким), wreszcie 'zły'.

¹ *vān zǎglě no mą* = **onə žvgləjb na mę*.

zǎibi-sə — 3. sg. praes. reflex. 'unosie się w powietrzu, buja (kołysze się?)': *Ssėibissa* 'Schweben' H, *Ssėybyssa B₁*, *Ssėibissa B₂*.

zǎib — 2. sg. imperat. 'kolysz': *deffca heid¹ säub* 'Dirne gehe wiege' PS.

**zybe(tə) sę*, **zybi* do **zybati*, **zybjə*: kasz. *zibac*, *zibe*, rzadziej *zēbac*, *zēbe* 'kolysać, huścić', *zibac sę* 'huścić się, kolysać się', w podobnych znaczeniach sło. *zibati*, *zibam* || *zibljem*, *zibati se*, sch. *zibati*, *zibām* || *zibljēm*, ros. przestarz. i dial. *зібати* || *зібуть*, *зіблю*, *зіблешь*, br. *зібаць*, por. też scs. *zybati sę* 'wanken, beben', pol. dial. *zybotać się* 'chwiać się'. — W połabskim albo obok znaczenia 'kolysać' rozwinęło się znaczenie 'unosie się w powietrzu, bujać', albo w słowniczku Henniga podano nieścisłe znaczenie.

¹ *defkə, aǐd* = **děvka, idi*.

zǎipkə — s. nom. sg. f. 'kolyska': *Säupka* 'Wiege' PS, *Saap ca O*; *Seipka* 'Wiege' H, *Ssėypka B₁*; *Tetang wa Seipka plist¹* 'Kind in die Wiege legen' PS, *Ssėypka B₁*.

zǎipkə — acc. sg. 'kolyskę': *Sehna plüss deta wa² säupcung* 'Fraue lege Kindt in Wiegen' PS, *säuplung OH*.

**zybka*: sło. *zibka*, sch. *zipka*, ros. *зібка*, br. *зібка* (Nosovič). — Derywat od **zybati* (zob. s.v. *zǎibi-sə*) utworzony za pomocą sufiksu *-*ka* jak **kapka* od **kapati*, por. *kopkə*.

¹ *deta vā zǎipkə pölüzət* = **dětę və zybka* (nom. zamiast acc.) *položiti*. ² *zenə, pölüz deta vā* = **žena, položi dětę və*.

zǎmelə — s. nom. sg. f. 'bułka': *Soamela* 'Große Semmel' Bauc. *Z šrdn. sēmel(e)* m. i f. 'Gebäck, bes. kleineres Brot aus feinem Weizenmehl; Heißwecke'; końcówka połab. -*ə* = *-*a*. Rost, s. 84, przyp. 20; Lehr, Zapoż., s. 293; Polański, MZ, s. 27, 29, 126; Olesch, Thesaurus, II, s. 1033.

zǎukně — 3. sg. praes. 'zółknie': *Ssaúgkene* 'Besen, kleiner Besen, die auf den Angern wachsen'¹ H, *Ssaugkene B*. **žlknē(tə)* do **žlknəti* (z pierwotnego **žltnəti* w wyniku dysymilacji): pol. *zółknąć*, *zółknie* 'stać się żółtym', kasz. *žółtknəc*, *žółtknē* 'ts.', gł. *žoltnyć*, *žoltnje* 'ts.', cz. *žluknouti*, *žlukne* 'zjelczeć', sło. *žółkniti*, *žółkne*, częściej *žółgniti*, *žółgne* 'ts.', ros. *желкнутъ* 'blaknąć', '(o białym) stawać się

nieczystym' (Dal), ukr. *жóвкнѹти, жóвкнѹ* 'żółknać', br. *жóўкнѹць* 'ts.'. — Derywat od **zltō* utworzony za pomocą sufiksu *-*nōti*; za jego pomocą m.in. tworzy się od przymiotników czasowniki oznaczające stopniowe nabywanie właściwości, zob. Sławski, ZSP, 1, s. 45.

¹ Zamiast podać nazwę rośliny (żarnowiec miotlasty) Drzewianin odniósł się do jej koloru, zob. Rost, s. 97, przyp. 4 i Olesch, Thesaurus, II, s. 1063.

zqt — s. nom. sg. m. 'zięć': Sankt 'Schwieger-Sohn, quasi Einkömmling, wenn er zu den Schwieger-Eltern in die Güter freyet' H, Ssankt B₁, Sanckt C; Ssankt 'Einkömmling' H.

**zētb*: pol. *zięć* 'mąż córki', kasz. *zqc* 'ts.', cz. *zet* 'ts.', sla. *zat* 'ts.', sle. *zēt* 'ts.', sch. *zēt* 'ts.', scs. *zētb* 'Bräutigam', bg. *zem* 'zięć; pan młody', maced. *zem* 'ts.', ros. *зять* 'zięć; szwagier', ukr. *зять* 'zięć', br. *зѹць* 'ts.; szwagier', z odpowiedników pozasłow. por. lit. *žentas* 'zięć'; o dalszych nawiązaniach etymologicznych zob. Vasmer, REW, I, s. 466-7 (z bibliografią).

zqtēk — s. nom. sg. m. 'pan młody': sadie 'Brautigamb' An; Santik 'Bräutigam' H, Santek A, Santec B₁; Santek 'Jung Mann, der erst geheyrathet' H; Jos nemik Santik bayt¹ 'ich kann nicht Bräutigam sein' H.

**zētikō* — dem. z sufiksem *-*ikō* od **zētb* (zob. s.v. *zqt*).

Kuraszkiewicz (SO, IX, s. 317) dla zapisu Anonima proponuje rekonstrukcję *zqtā*, które zestawia z pol. *zięcio*. Nie przekonuje.

¹ *joz ne-müg zqtēk bojt = *jazō ne mogō zētikō byti*.

zelōd — s. nom. sg. m. 'żołędź': Selündt 'Eichell' Bauc; Selünd 'Eichel' H, Selund B₂.

zelōdā — nom.-acc. pl. 'żołędzie': Selūnda 'Eichel, plur.' H, Selunda B₂.

**želōdb*, **želōdē*: pol. *żołędź* f., dawniej także m., kasz. *żołōż* f., dl. *żołż* m., gl. *żoldź* f., cz. *želud*, *žalud* m., sla. *žalud* m., sle. *žélod* m., sch. *žëlūd* m., bg. *желѹд* m., maced. *желѹд*

m., rcs. *želōdb*, ros. *желѹдъ* m., ukr. *желѹдъ* m., br. *желѹд* m.

zenā (może także *ženā* w zapisie Anonima) — s. nom. sg. f. 'kobieta; żona': Séna 'Une femme' Pf; Schena 'Frau' An; Seina 'Die Frau' Vand; Seenah 'Frau' PS, Sehna H, seehna J; Sena 'Frau' Bauc; Sena 'Frau' H, Séna B₁; Sena gang Tgaláf Beddraug¹ 'Die Frau ist des Mannes Gehülffin' H; To² Sena 'Die Frau' H; Krōsna³ Sena 'Wackere Frau' H; chera⁴ Sena 'Unflatige Frau' H; Bāse⁵ Sena 'Böse Frau' H; Soágla⁶ Sena 'Böse Frau' H; Grīsna⁷ Sena 'Heßliche Frau' H; Dübraséna⁸ 'Heureuse' Pf; Diebbra sehna⁸ 'gutte Frau' PS.

sarā zenā 'wdowa' (zapisy zob. s.v. *sarā*).

vātrūcā zenā 'synowa': Woatritza Sena 'Sohns Frau' H.

storā zenā 'stara kobieta': Stora Seéna 'Une vieille femme' Pf; Stora Seina 'Eine alte Frau' Vand; Stora Sena 'Alte Frau' Bauc; stora sena 'Alte Frau' H, séna B₁.

zenā — voc. sg. 'kobietę, żono': Sehna heid dūmo⁹ 'Frau gehe nach Hause' PS; Sehna plüss deta wa säupcung¹⁰ 'Fraue lege Kindt in Wiegen' PS.

zenā — nom.-acc. dual. '(dwie, obie) kobiety': Tidje sena siete minne schworet¹¹ 'Dan die Frauen willen mier kiesen' PS.

W tym ostatnim zapisie Trubetzkoy (Polabische Studien, s. 62) rekonstruuje formę pl. **ženy*; pisownia Parum Schultze-go pozwala na to, ale składnia zgody z czasownikiem wymaga dualu.

**žena*, **siraja žena*, **otročaja žena*, **staraja žena*, **žena* (w funkcji voc. zamiast **ženo*), **ženē*: pol. *żona* 'malżonka', stpol. 'kobieta', w podobnych znaczeniach kasz. *żona*, dl. *żona*, gl. *žona*, cz. *žena*, sla. *žena*, sle. *žéna*, sch. *žèna*, scs. *žena*, bg. *женá*, maced. *жена*, ros. *женá*, ukr. przestarz. *жонá*, br. *жонка*.

¹ ... *jā tarlay pōdraug = *... je(stō) (tarlay z niem., zob. s.v. tarl || tarál) podrugō.* ² *to = *ta.* ³ *krosnā = *krasnaja.* ⁴ *χōrō = *χvoraja.* ⁵ *bōze (zob. s.v.).* ⁶ *zāglā = *žvglaja.* ⁷ *grūznā = *grōznaja.* ⁸ *dūbrā zenā = *dobrāja žena.* ⁹ ... ¹⁰ ... *pōlūz deta vā* ¹¹ ... *ajd dūmo = *idi doma (por. s.v. dūmo).*

zāipkφ = *... položi dětę vā zybākφ. ¹¹ tūdě zena citě mině svorēt
= *togy ženě χōtjete mene svariti.

zerovac — s. nom. sg. m. 'zarzący się popiół': Sérowatz 'Glimmende Asche' H, serowatz HW.

*žeravьcb — brak dokładnych odpowiedników, ale por. w tym samym znaczeniu cz. daw. žeraví, žerēví, stcz. žeravie, sle. žerjāvica, sch. žèravica, strus. žeratzkz, pol. zarzewie, stpol. żerzawie. — Derywat od nie zaświadczonego w połabskim przymiotnika *žeravz 'zarzący się, rozżarzony': cz. řeravý, książk. řeravý 'ts.', sła. žeravý 'ts.', scs. žeravz, strus. (rcs.) žeravz 'ts.', por. też z pokrewnym sufiksem sle. žerjāv 'ts. '; o przymiotniku *žeravz zob. Meillet, SC, s. 198.

Rost, s. 64. przyp. 17; Polański — Sehnert, PED, s. 183; Olesch, Thesaurus, II, s. 979.

zevā (lub może zevē) — 3. sg. praes. 'ziewa': Seewe 'hojankcken' PS, 'gähnen' PSJ.

*zēvaje(tz) (lub może *zēvetz) do *zēvati: pol. ziewać, ziewam 'otworzywszy, zwykle mimowolnie, odruchowo usta, wciągać powietrze i zatrzymywać je przez chwilę (z powodu senności, znużenia)', kasz. zevac, zēvā i zēvé 'ts.', dl. zewaś, zewam 'ts.', gl. zywać, zywam 'ts.', cz. zívati, zívám 'ts.', sle. zēvati, zēvam 'ts.; krzyczeć', sch. zijèvati, žìjevām 'ziewać; ziać', ros. зевать, зевать 'ziewać; gapić się', dial. też 'krzyczeć, płakać', ukr. зівати, зівати 'gapić się', br. зявати 'ziewać', z odpowiedników pozasłow. por. lit. žiòvauti 'ts.', lot. žavāt 'ts.', zob. Vasmer, REW, I, s. 451 (z bibliografią). — Zapis Parum Schultzego może też wskazywać na formę zevē, która by dokładnie odpowiadała kasz. zēvé.

zevornak — s. nom. sg. m. 'skowronek': Ziürnac 'Des alloüettes' Pf, Ziürnac Ec; Sswörnack 'Lerche' Bauc; Ssewórnak 'Lerche' H, Cewôrnak B₁, Ssewornak C.

zevorntüvė — nom.-acc. pl. 'skowronki': Ssewôrntgíwe 'Lerche, plur.' H, Cewôrntgíwe B₁, Sseworntgíwe C.

*ževornakz, *ževornakove, por. ros. жаворонок, ukr. жаворонок, br. жаваранак. — Pierwsza sylaba ma zapewne charakter dźwiękonaśladowczy, podobnie jak ga- w pol. gawron 'gatunek ptaka z rodziny krukowatych', dl. gawron, gl. hawron, cz. havran, sle. gāvran, sch. gāvran, bg. zápaan; w drugiej części ten sam rdzeń, co w *vornz (sle. vrān, sch. vrān, scs. vranz, ros. вóрон, ukr. вóрон, zob. Vasmer, REW, I, s. 408 z dalszą bibliografią).

zətför zob. zə-t(ü)-för.

zə-t(ü)-för 'za to, na to, za tym itd.' — odpowiednik niem. 'dafür': cik mōs satwār¹ 'Was hast du dafür?' H, satvār C; Cik mōs ssoü² oder satwār 'Was hast du dafür' HC.

Wyrażenie powstało przez rozszerzenie rodzimego zo tū = *za to o dn. för pod wpływem dn. davör, niem. dafür.

Rost, s. 101, przyp. 9

¹ cig mos zətför = *čego jvmašv za to (för z dn.). ² cig mos zo tū = *čego jvmašv za to.

zilāi — s. nom.-acc. pl. 'sznury, liny': Ziloi 'Linnen' Vand.

Z śrdn. sēl (seil, sīl) n. 'Seil, Streick'; końcówka połab. -āi = *-y.

Nieco inaczej Olesch, Thesaurus, III, s. 1572.

zilě — s. nom.-acc. sg. n. 'trawa; pastwisko': Sile 'Graß' Bauc; Sile 'Graß' H, Sīle B₁; Sile 'Weide' H, Sīle B₁; Siele seck¹ 'Graß meyen' PS.

no zilě — loc. sg. 'na trawie, na pastwisku': no sile 'Auf der Weide, im Grase' H; No sielang 'auf dem Grase' PS.

Zapis z nosowością w wygłosie jest prawdopodobnie wynikiem niedokładności; Rost (s. 79, przyp. 1) widzi tu wtórną nosowość.

zilə — gen. sg. (partit.) 'trawy, pastwiska': Siglia 'De l'herbe' Pf, Síglia Ec; siglia 'Graß' Vand.

Rost (sl., s. 442) zapisy „Siglia”, „Síglia” identyfikuje z poprzednimi i transkrybuje w postaci zélé, Polański — Seh-

nert (PED, s. 183) i Olesch (Thesaurus, II, s. 988) natomiast rekonstruuja je jako *zilə* — s. nom. sg. f.

**zelyje*, **na zelyji*, **zelyja*: pol. *ziele* 'roślina o pędach nadziemnych miękkich, nietrwiałych', kasz. *zeli* 'ts.', dl. *zele* 'Kraut, Kräutig', gł. *zelo* 'ts.', cz. *zelí* 'kapusta', przestarz. 'roślina, ziele', śla. *zelié* 'ts.', sle. *zélje* 'Kraut', sch. *zélje* 'jarzyny, warzywa; kapusta; szczaw', scs. *zelyje* 'Kraut, Gemüse', bg. *zélje* 'kapusta', ros. *zélje* 'ziół (też jako napój); ziele, ziel-sko', ukr. *zília* 'ts.', br. *zélle* 'ts.'

¹ *sek* = **sěkə* (zob. s.v. *sect*).

ziłozenə — adi. nom.-acc. sg. n. 'żelazne': Silgoséna 'Eisern, Eisern-werck' H, Sillegósena, siljosena HW.

**želězenoje* — derywat przymiotnikowy od **želězo* (zob. s.v. *ziłozü*) z produktywnym w języku polab. sufiksem *-en-*; formom polab. z tym sufiksem często odpowiadają w innych językach słow. przymiotniki z sufiksem **-ьn-*, por. pol. *żelazny*, kasz. *żelazni*, dl. daw. *żelazny*, gł. *železny*, cz. *železný*, śla. *železný*, sle. *železen*, sch. *željehan*, bg. *желѣзен*, maced. *железен*, ros. *желѣзный*, ukr. *желі́зний*, br. *жалѣзны*.

ziłozü — s. nom.-acc. sg. n. 'żelazo': Silosüh 'Eisen' PS; Silgosí 'Eisen', Siljosí B, Silgosý B₁; Silgosí 'Eisen am Spinn-Rade, daran der Tritt hängt' H, Silgosý B₁; Silgosi 'Gebiß' Bauc; Silgosí 'Bügel-Eisen' H, Silgosí B₁.

Przytoczone w zabytkach znaczenia 'żelazny pręt, na którym zawieszony jest stopień', 'żelazne wędzidło', 'żelazna poprzeczka w strzemieniu' są chyba wynikiem niedokładności: informatorzy drzewiańscy z braku właściwych terminów w swoim języku dla niem. nazw użyli nazwy materiału, z którego robi się desygnaty tych nazw, tj. *ziłozü* 'żelazo', zob. Szydłowska-Ceglowa, Lud, XLVIII, s. 133, 139, 206-7.

plauznə ziłozü 'lemiesz; radlica' (zapisy zob. s.v. *plauznə*).

**želězo*: pol. *żelazo*, kasz. *żelazo*, dl. *železo*, gł. *železo*, cz. *železo*, śla. *železo*, sle. *želězo*, sch. *željezo*, scs. *želězo*, bg. *желязо*, maced. *железо*, ros. *железо*, ukr. *желязо*,

br. *жалѣза*, z odpowiedników pozasłow. por. lit. *geležis*, lot. *dzēlzs*, zob. Vasmer, REW, I, s. 416 (z dalszą bibliografią).

zimněk — s. nom. sg. m. 'duch ziemny, podziemny duszek' (w wierzeniach ludowych), zaświadczone w wyrażeniu:

corně zimněk 'duch ziemny': Tzörne Sünenik 'Teuffell' Bauc; Tzörne Simenik 'Teufel, d.i. Schwarzer Erd-geist, oder, Erd-Inwohner' H.

**zemyňikə*, **čŕňəjə zemyňikə* — derywat z sufiksem **-ikə* od **zemyňə* (zob. s.v. *zimnə*).

Schleicher, s. 106, 181; Polański — Sehnert, PED, s. 47, 183; Heydzianka-Pilatowa, SO, XXVIII-XIX, s. 67 nn.

zimnə — adi. nom. sg. f. 'ziemna, zrobiona z ziemi': Siména 'Irrdisch' H, Simena B₁.

zimnə klüto 'skiba, bryła ziemi': Simena Klitó 'Erden-Klos' H, Simena B₁.

**zemyňaja*, **zemyňaja* (*klüto* z śrdn., zob. s.v.) do **zemyňəjə* (też **zemyňjə*): pol. *ziemny*, kasz. *zemny*, cz. *zemní*, śla. *zemný*, sch. *zətan*, scs. *zemyňə*, bg. *zəmen*, ros. *земно́й*, ukr. *земну́й*, br. *zəmny* || *zəmný*. — Derywat przymiotnikowy od **zemja* (zob. s.v. *zimə*) z sufiksem **-ьn-*.

Polański, MZ, s. 16, 123; Polański — Sehnert, PED, s. 183; Olesch, Thesaurus, II, s. 996. — Szydłowska-Ceglowa (Lud, XLVIII, s. 150) nietrafnie określa znaczenie wyrażenia *zimnə klüto* jako 'ziemny ustęp'.

zimə — s. nom. sg. f. 'ziemia': Símia 'La Terre' Pf; Simia 'Erde' Vand; Sünea 'Erde' Bauc; Simea 'Erde' H, Símea B₁; simia 'Erde' Mit; Simea trangsissa¹ 'Die Erde bebet' H, Simia B₁ C.

aj zimə — gen. sg. 'u dołu': Eysíma 'Niederwärts, nach der Erden zu' H, Eysima B₂, Eysíme C.

rəb aj zimə 'dolny brzeg' lub może 'dolny szew' (jakieś części ubrania): Rúmb ey sima 'Saum, d.i. eine Naht niederwärts' H, eysíma B₁, ey síma C.

Szydłowska-Ceglowa, Lud, XLVIII, s. 168.

ká zimaj — dat. sg. 'ku ziemi, w dól': Jo sarang² Kasimai 'Bas' Pf; Jo sarang² Ka simai 'Niedrig' Vand; ka Simáy 'Nach der Erden zu' H; Jos sarang³ ka Simáy 'Ich sehe niederwärts' H, kasiemáy B₁.

zimq — acc. sg. 'ziemię', zaświadczone w wyrażeniach: *virgně dal no zimq* 'rzuci na ziemię': würggendâl no Simang 'Auf die Erde niederwerffen' H, würggen dâl nó Simang B₁.

vákârst zimq 'dokoła ziemi': wedri eyde⁴ wakoarst Simang 'Sonne gehet um den Erdboden herum' H, wakôrst Ssimang B₁.

püd zimq — instr. sg. 'pod ziemią': pit Simang 'Unter der Erden' H, Simańg B₁; Gang⁵ pit simang 'Gang unter der Erden' H, simäng C, sima B₁.

no zimě — loc. sg. 'na ziemi': no Sime 'Auf der Erden' H; kak wa Nebisgáy; tok kak⁶ no Sime 'wie im Himmel, also auch auf Erden' H.

vâ zimě — loc. sg. 'w ziemi': Wiltge dara⁷ wa sime 'Höle; d.i. ein groß Loch in der Erden' H.

*zemja, *u zemjě, *rǫbǝ u zemjě, *kǝ zemji, *zemjǝ, *vřgne(tǝ) (dal z ŝrdn., zob. s.v. dal || del || dol) na zemjǝ, *okǝrstǝ zemjǝ, *pod zemjejǝ, *na zemji, *vǝ zemji: pol. ziemia, kasz. zemia, dl. zemja, gl. zemja, cz. země, sła. zem, sle. zémlja, sch. zèmlja, scs. zemlja, bg. земја, maced. земја, ros. земля, ukr. земля, br. зямля, z odpowiedników pozasłow. por. lit. žėmė 'ziemia', łot. zeme, stprus. semme, zob. Vasmer, REW, I, s. 453 (z dalszą bibliografią).

¹ ... trąsi-sǝ = *tręse(tǝ) sę. ² jo zarq = *ja zvrjǝ. ³ jo zarq = *jazǝ zvrjǝ. ⁴ vedrū aǝdǝ = *vedro ide(tǝ). ⁵ gang (z niem., zob. s.v.). ⁶ kǝk vǝ nebūšaj tok kǝk = *kako vǝ nebešū tako kako. ⁷ villě darǝ = *velikǝjǝ (zamiast velikaja) dira.

zině — 3. sg. praes. 'pędzi': Sine 'treiben' H; Sine 'Jagen' H, Sime B₁; Sine 'Treiben' H, Ssýne B₁.

zině dānaγ 'wpędza, zapędza': Sine dannáf 'Hineintreiben' H.

del zině 'odpędza' (zapisy i etymologię del zob. s.v. dal || del || dol).

zině to || *to zině* 'popędza, napędza': Sinetó 'forttreiben' H, Sinettó BB₁B₂C; Tosine 'Antreiben' H; Sinetó 'Treibe zu'¹ H.

zin dānaγ — 2. sg. imperat. 'wpędź, zapędź': Sín Dannáf 'hinein treiben' HB₁.

gnol — praet. sg. m. 'pędził': Gnól 'Treiben' H.

del-gnol 'odpędził': Dêlgnól 'Abtreiben' HB.

*žene(tǝ), *žene(tǝ) dǝnu, *(del z ŝrdn., zob. wyżej) žene(tǝ), *žene(tǝ) to || *to (z dn., zob. s.v.) žene(tǝ), *ženi dǝnu, *gǝnalǝ, *(del z ŝrdn., zob. wyżej) gǝnalǝ do *gǝnati, *ženǝ: stpol. gnać, żeniesz 'pędzić', kasz. gnac, gnǝ 'ts.', dl. gnaś, ženu 'treiben, jagen; eilen', gl. hnać, 'treiben', cz. hnáti, ženu 'pędzić, wypędzać; bieć', sła. hnać, żeniem 'ts.', sle. gnáti, žénem 'treiben', sch. gnäti, žēnēm 'ts.; jagen', scs. gǝnati, ženǝ 'ts., folgen', ros. гнать, гоню 'pędzić, pędzić za zwierzyną, gonić', ukr. гнати, жену 'ts.', br. гнаць 'ts.', z odpowiedników pozasłow. por. lit. genù, ginti 'jagen, treiben', łot. dzēnu, dzīt, stind. hánti 'bije', grec. θείνω 'ts.', zob. Vasmer, REW, I, s. 279 (z dalszą bibliografią).

¹ Znaczenie w imperatiwie podane chyba omyłkowo, zob. niżej formę imperatiwu *zin dānaγ*.

ziřay — s. gen. sg. (partit.) 'mydła': Sípiaw 'Seiffe' H, Sipiaw BB₂.

Pożyczka z ŝrdn. seepe f. 'Seife', nie bez wpływu też było zapewne dn. Sēp 'ts.'; końcówka -aγ = *-u.

Jeśli chodzi o stronę morfologiczną, zob. Polański, MZ, s. 35, 108; inaczej Schleicher, s. 242, Rost, s. 420 (jako gen. pl.) i Lehr-Splawiński, Gram. poł., s. 180 (rekonstruuje *sep-ǝvǝ). W nagłosie do tej pory przyjmowano spółgłoskę s; na konieczność rekonstrukcji z z zwrócił uwagę Olesch, Thesaurus, II, s. 998.

zizaǝckǝ — s. nom. sg. f. 'kukulka': Süsseizka 'Kuckuk' H, Sússeizka A, Sísseizka B₁.

*žežička, por. pol. dial. i stpol. *gżegżółka* 'kukulka', cz. *žežulka*, *žežhulka* 'ts.', sła. *žežhulica* 'ts.', ros. dial. *зэззуца*, *жэгожка*, *зэгза* 'ts.', strus. *žegszulja*, *žegozulja*, *zegzica* 'ts.', ukr. *зожыля*, *зэжыля*, *зэжыля* 'ts.', z odpowiedników pozasłow. por. lit. *geguzė* 'ts.', lot. *dzeguze* 'ts.', stprus. *geguse* 'ts.'. — Pierwotna forma **žegza*, różne przekształcenia w poszczególnych językach słow. wywołane asymilacją lub dysymilacją, zob. Sławski, SE, I, s. 388–9, por. też Vasmer, REW, I, s. 451–2.

Do tej pory mniej przekonująco rekonstruowano z **o* w pierwszej sylabie, zob. Rost, s. 131, przyp. 5; Polański — Sehnert, PED, s. 186; Olesch, Thesaurus, II, s. 1122.

zlád — s. nom. sg. m. 'grad': Schlod 'Hagel' PS.

**želdь* lub **želdz*: pol. daw. *žłód* 'grad, szron', dial. *žłódz*, *žłóć* 'deszcz ze śniegiem, gołoledź', kasz. *žłóz* f. 'zamarzający deszcz; sadza; szron na drzewach', *žłód* m. 'szron na drzewach', sła. *žléd* 'Glatteis; Eisregen', por. też cs. *žlédica* 'Eis-, Schneeregen', ukr. *ожеледь*, *ожелéда* 'gołoledź', ros. *ожелéдуца* 'ts.'. — O dalszych nawiązaniach zob. Vasmer, REW, II, s. 256–7 (z dalszą bibliografią).

zlátə — s. gen. sg. n. (partit.) 'zlota': Słata 'Gold' H.

**zolta* do **zolto*: pol. *złoto*, kasz. *złoto*, dl. *złoto*, gl. *złoto*, cz. *zlato*, sła. *zlato*, sła. *zlatô*, sch. *zlâto*, scs. *zlato*, bg. *злато*, maced. *злато*, ros. *золото*, ukr. *золото*, br. *золата*, z odpowiedników pozasłow. por. wschlit. *žel̃tas* 'golden, goldgelb', lot. *zēlts* 'Gold, golden', zob. Vasmer, REW, I, s. 460 (z dalszą bibliografią).

zlátně — adi. nom. sg. m. 'złoty; pozłacany; dotyczący złota': Slatena 'Verguldet' H.

zlátně smad 'złotnik' (zapis i objaśnienie zob. s.v. *smad*).

**zoltynъjь*: pol. dial. *zlotny*, kasz. *zlotni*, dl. *zlotny*, sła. *zláten*, sch. *zlátan*, *zlátnī*, bg. *златен*, ros. dial. *золотный* i *золотной* 'wyszywany złotem'. — Derywat przymiotnikowy z sufiksem *-yn- od **zolto*.

Schleicher, s. 191; Rost, s. 443. — Nieco inaczej Polański — Sehnert, PED, s. 184 i Olesch, Thesaurus, II, s. 1010 (rekonstruuja z sufiksem *-en-).

změjčk — s. nom. sg. m. 'padalec': Smeyel 'Blindschleiche' H.

Jeśli pisownię Henniga uznać za omyłkową (z wygłosowym *l* zamiast *k*), może dem. z sufiksem *-ikz do **zmyjь*, **zmiyь*, por. pol. daw. *žmij* 'gad, žmija', sła. *zmâj* 'Drache', sch. *zmâj* 'ts.', scs. *zmiyь* 'ts.; Schlange', bg. *змеѹ* 'smok', maced. *змеѹ* || *змеј* 'ts.', ros. *змеѹ* 'ts.; wąż', ukr. *змиѹ* 'ts.', br. *змеѹ* 'ts.'. — Nieco inaczej Rost, s. 443 (jako *zmėjak*) i Polański — Sehnert, PED, s. 184 (jako *zmėjək* = **zmyjakz*); Olesch (Thesaurus, II, s. 1025) transkrybuje *zmajel* i uważa za kontaminację **zmija* z dn. sufiksem -el.

znojemně — adi. nom. sg. m. 'znany': Snogébene, Snogéwene 'Bekannt' H, Snojemena B₁; Snogemene 'Kennhaftig' H, Znogémene B₁, Snogémene B₂C; Snogémene 'Kennhaftig' H, Ssnogémene B₁.

Zapisy z wyglosem „-bene, -wene” mogą oddawać postaci fonetyczne z dysymilacją nosowości, tj. odpowiednio *znojebně*, *znojevně*, por. dl. *znajobny* 'erkennbar; bekannt, kundig'.

**znajemъnъjь* (z **znajemъnъjь*): kasz. *znajemni* 'bekannt, kundig', gl. *znajomny* 'bekannt', por. też pol. *znajomy* 'taki, którego się zna; znany', gl. *znajomy* 'ts.', ukr. *знайомий* 'znajomy', br. *знаёмий* 'ts., znany'.

Rost, s. 95, przyp. 7.

znot — inf. 'znać': Snôt 'Kennen' H; Snôt 'Erkennen' H, Znôt B₁.

znojěs — 2. sg. praes. 'znasz': Snogis 'Kennest Du?' H,

Znöys B₁; Snogis máne¹ 'Kenst du mich' H, Ssnogismáne B₁.

znojis-mě 'znasz mnie': snogísme 'Kenst du mich' HB₁.

znojis-jěg 'znasz go': Snogisjik 'Kennst Du ihn' H.

znojě — 3. sg. praes. 'zna': Snoye 'Kennen' H, Snóye B₁.

**znati*, **znaješь*, **znaješь-mi* (dat. zamiast acc. pod wpływem składni dn.), **znaješь jeho*, **znaje(tz)*: pol. *znać*, *znam*, kasz. *znac*, *znaje*, dl. *znaś*, *znaju* || *znajom*, gl. *znać*, *znaje*,

cz. *znáti*, *znám*, stcz. *znaju*, sla. *znat*, *zná*, sle. *znáti*, *znâm*, sch. *znäti*, *znâm*, scs. *znati*, *znajɔ*, bg. *znája*, maced. *знае*, ros. *зна́ть*, *зна́ю*, ukr. *зна́ти*, *зна́ю*, br. *знаць*, z odpowiedników pozasłow. por. lit. *žinóti*.

¹ *maně* = **mьne*.

zo — praep. 'za, dla': Sso 'Hinter' H, Ssò B₁.

z acc.: Bede sso mang¹ 'Bitte für mich' H; Ssotü² 'dafür' H; cik mom sso tū?³ 'Was habe ich dafür?' H.

zo *nidelq* 'za tydzień': Sonidélang 'Il y a huit jours' Pf; So *nídela* 'Ueber 8 Tage' H.

z instr.: zo *səbɔ* 'za sobą', 'z tyłu': Sössabung 'Hinten' H, Soéssawa B₁.

**za*, **za neděljo*, **za sebojɔ*: pol. *za*, kasz. *za*, dl. *za*, gł. *za*, cz. *za*, sla. *za*, sle. *za*, sch. *za*, scs. *za*, bg. *за*, maced. *за*, ros. *за*, ukr. *за*, br. *за*.

Por. *zə-t(ü)-för*.

¹ *bed zo ma* = **(bed z śrdn., zob. s.v. bedq) za mę.* ² *zo tū* = **za to.* ³ *cik mom zo tū* = **čego jьmamь za to.*

zobəl-sə — praet. sg. m. reflex. 'zapomniał (się)': Sobahlsah 'vergessen' PS.

**zabyłs sə* do **zabyti sə*: stpol. *zabyć* 'zapomnieć', kasz. *zaběc* 'ts.', dl. *zabyś* 'ts.', gł. *zabyć* 'ts.', stcz. *zabyti sə* 'zapomnieć się; rozzłościć się, wściec się', ros. *забы́ть* 'ts.', *забы́ться* 'zapaść w pólse; zapomnieć się; ulec zapomnieniu, pójść w zapomnienie', ukr. *забу́ти* 'zapomnieć', *забу́тися* 'zapomnieć się', br. *забыць* 'zapomnieć', *забыцца* 'ts.; wypaść z pamięci'. — Z prefiksem **za-* do **byti*.

Brückner, SE, s. 31–2; Vasmer, REW, I, s. 436; Machek, ES, s. 580; Schuster-Šewc, EWSS, s. 1724–5.

zobə́lɪntaj — s. nom.-acc. pl. t. 'muszle': Sobatgintgey 'Muschel, qs. Frosch-Schalen' H, Sobatgintgéy B₂C.

Zdaniem Olescha (GA, I, s. 415–6 oraz Thesaurus, II, s. 1034) kalka niem. *Froschschalen*, przy czym *zobə* = **žabjějě* lub może **žaba* (jako jeszcze dokładniejszy odpowiednik

pierwszego członu niem. compositum) natomiast *tɪntaj* jest pożyczką z śrdn. *kinke* 'eine gewundene Schnecke'. — Inaczej, zupełnie nieprzekonująco, Rost, s. 138, przyp. 3 (jako *zobk'ovinky*). — Jako niejasny wyraz ten traktują Polański — Sehnert, PED, s. 184; por. też Polański, Etimologija, 1964, s. 103.

zoblə́dāl — praet. sg. m. 'zabłądził': Soblündäl 'Irrgehen' H, Soblündäl C.

zoblə́denə — ptc. praet. pass. 'ta (to?), która (która?) zabłądziła (-o?)': Soblundéna 'Verirret' H, Soblündéna B₁, Soblundéna C.

**zablə́dilz*, **zablə́den(aja?)* (zamiast **zablə́djen-* pod wpływem form praes.) do **zablə́diti*: pol. *zabłądzić* 'zmylić drogę', kasz. *zabłazęc* 'ts.', dl. *zabłuziś* 'in die Irre führen', *zabłuziś so* 'sich verirren', gł. *zabłudzić*, *zabłudzić so* 'ts.', cz. *zablouditi* 'zabłądzić', sla. *zablúdit* 'ts.', sle. *zablódit* 'fehlgehen, sich verirren', sch. *zablúdeti* 'zabłądzić', bg. *заблудя*, *заблуду́у* 'wprowadzić w błąd', *заблудя́ се* 'zabłądzić, omylić się', maced. *заблуду*, *заблуду се* 'ts.', ros. *заблуду́ться* 'zabłądzić', ukr. *заблуду́тися* 'ts.', br. *заблудзіць* 'ts.'. — Z prefiksem **za-* do **blə́diti* (zob. s.v. *blə́dāl*). — Forma ptc. praet. pass. powstała prawdopodobnie pod wpływem niem. *verirret*.

Schleicher, s. 77, 167, 286; Lehr-Splawiński, Gram. pol., s. 234; Olesch, Thesaurus, II, s. 1034–5.

zobo — s. nom. sg. f. 'żaba': Subò 'Une grenouille' Pf; Sobo 'Frosch' Bauc; Sobo 'Frosch' H, Sobó BC, Zobò B₁.

böze zobo 'ropucha' (zapisy zob. s.v. *böze*).

zoboŕ — nom.-acc. pl. 'żaby': Suboi 'Der Frosch' Vand, Süboi Do; Sobóy 'Frosch, plur.' H; Soba 'Frösche' PS.

O zapisywaniu *oŕ* za pomocą litery *a* przez Parum Schulzkiego zob. Koblischke, AfslPh, XXVIII, s. 439–440 i Trubetzkoy, Polabische Studien, s. 62–3.

**žaba*, **(böze z śrdn., zob. s.v.v.) žaba*, **žaby*: pol. *żaba* 'gatunek płaza bezogonowego, Rana', kasz. *žaba* 'ts.; maź z gromady mięczaków', dl. *žaba* 'Frosch', gł. *žaba* 'ts.', cz. *žaba*

'ts.', sla. *žaba* 'ts.', sle. *žába* 'ts.', sch. *žäba* 'ts.', bg. *жаба* 'ts.', maced. *жаба* 'ts.', ros. *жаба* 'ropucha', ukr. *жаба* 'žaba', br. *жаба* 'ts.; ropucha'.

zodarəjčě — adi. (ptc. praes. act.), nom. sg. m. 'przekorny, krnąbrny': Sodaragaŋse 'Trotzig' H.

**zadirajotjbjь* do **zadirati*: pol. *zadzierać z kimś* 'pokłócić się z kimś, narazić się komuś', kasz. *zazerac* 'zadrapywać; wszczynać klótnię', gł. *zadzěrać (so)* '(sich) streiten', sla. *zadierať sa (do koho)* 'zaczepiać (kogoś)', bg. *зади́рям* 'zaczepiać', maced. *заду́па (се)* 'zaczepiać, drażnić', ros. *заду́ра́ть* 'ts., zadzierać (z kim)', ukr. *заду́ра́ти* 'ts.', br. *зади́раць* 'ts.', por. też gł. *zadzěrak* 'Streitsüchtiger, Störenfried'.

zodevoně — subst. verb. 'przeszkadzanie': sodewen 'hindern' PS, Sode wen O.

**zaděvanьje* do **zaděvati* (|| **zadějati*, zob. s.v. *zodijə*): kasz. *zazevac* 'zawadzać, zahaczać', także 'zaczepiać, drażnić', dł. *zajżewaś* || *zajżowaś* 'hindern', *zajżewańe* || *zajżowańe* 'Behinderung', gł. *zadzěwać* 'verhindern', *zadzěwanje* 'Verhinderung', sle. *zaděvati* m. in. 'anstoßen', *zaděva* 'Hindernis', sch. *zadijèvati* m. in. 'zawadzać, zahaczać', ros. *задева́ть* m. in. 'zaczepiać, zahaczać'. — Rdzeń ten sam, co w **děti* (zob. s.v.v. *sādət*, *sāzdət*, *vāzdət*); o imperfectivum **dějati* do **děti* zob. Vaillant, GC, III, s. 268, o imperfectiwach na *-vati tamże, s. 484–6; w języku połab. występowały obie formacje.

Rost, s. 75, przyp. 7; Polański — Sehnert, PED, s. 184; Olesch, Thesaurus, II, s. 1036.

Por. *zodijə*.

zodijə — 3. sg. praes. 'przeszkadza': Ssódya 'Hindern' H, Ssodija B, Ssodija HW.

**zadějaje(tə)* do **zadějati*; forma oboczna do **zaděvati*, zob. s.v. *zodevoně*.

Polański — Sehnert, PED, s. 184; Olesch, Thesaurus, II, s. 1075. — Inaczej, mniej przekonująco, Lehr-Splawiński, Gram. pol., s. 35–6 (jako *zadějetə*).

zodüstajivě — adi. nom. sg. 'nieuprzejmy, niegrzeczny': Sodisteiwa 'Unhöflich' H, Sodysteywa B₁.

**žadostivəjь* — derywat przymiotnikowy z sufiksem *-iv(əjь) od **žadostь*: dł. *žadosć* 'Ekel, Unlust; Greuel', por. ponadto pol. daw. *žadać się* 'brzydzić się, wzdragać się', *žadliwy* 'brzydki, wstrętny', kasz. *žadni* 'häßlich, abschreckend', dł. *žadliwy* 'ts.', cz. dial. *žadlavý* 'ts.'. — Rdzeń ten wiąże się z lit. *gėda* 'wstyd', srwn. *quāt* 'böse, ekelhaft', pierwotne znaczenie zatem należy rekonstruować jako 'wstrętny, odpychający, zły', por. Brückner, SE, s. 660, Machek, ES, s. 590, Kluge, EW, s. 274.

zod'aj — s. nom. sg. f. 'pila': Sojay 'Die Säge' Vand, Soian Do; Sogáy 'Säge' H; Sojéydia¹ 'Une sie' Pf, Sojaýdia Ec.

Z śrdn. *sāge* f. 'Säge'; wyraz podciągnięto pod rodzime tematy na *-ū, stąd końcówka połab. *-aj* = *-y.

Rost, s. 40, przyp. 7; Lorentz, ZfslPh, I, s. 62; Lehr-Splawiński, Gram. pol., s. 179; Polański, MZ, s. 17, 133; Olesch, Thesaurus, II, s. 1038.

¹ *zod'aj tü jə* = *... *to je(stə)*, zob. Lorentz, l. c.

zogəvajćə — s. nom. sg. f. 'pokrzywa': Sokaweitzia 'Nebel' Bauc; Sokaweicia 'Nebel' H, Sokawéitzia B₁.

**žagavica*: stpol. *žagawica* 'pokrzywa', kasz. *žagavica* 'pokrzywa żegawka, Urtica urens', dł. *žagajca* 'die kleine (kleinblättrige) Brennessel, Eiteressel (Urtica minor resp. Urtica urens)', gł. *žahajca*, *žahalca* 'ts.', sle. *žāgavica*, *žāgalica* 'Brennessel', por. też pol. *žagawka*, *žagiewka* 'pokrzywa jedno-roczna, Urtica urens', cz. *žahavka* 'ts.'. — Derywat utworzony albo bezpośrednio od czasownika **žagati* za pomocą sufiksu *-avica, albo poprzez przymiotnik **žagavə* 'palący, piekący' (por. cz. *žahavý* 'ts.') z sufiksem *-ica; o budowie czasownika **žagati* zob. Meillet, Ét., s. 49.

Lehr-Splawiński, Gram. pol., s. 91 (na s. 146 niesłusznie wyprowadza z **žagavica*); Brückner, ZfslPh, VII, s. 45; Polański — Sehnert, PED, s. 184; Szydłowska-Ceglowska, Lud, XLVIII, s. 90; Olesch, Thesaurus, II, s. 1040.

Zoglavě — nazwa pola: So glaw 'ist so viel als Kopf' PS.

*zagolvje — derywat od wyrażenia przyimkowego *zagolvø utworzony za pomocą typowego w takich wypadkach sufiksu *-vje, por. pol. dial. zagłowie 'tył głowy', cz. zahlaví 'wezłowicie, podglówek', sla. záhľavie 'Hinterkopf; Haupttitel', sle. zaglavje 'Hinterhaupt', bg. заглавие 'nagłówek, tytuł', znaczeniowo najbliższe jest o nieco innej budowie dl. zagłowa 'das Kopfstück, das Endstück, das Gewende am Ende der Dorfflur'. Rost, s. 443.

zojautra zob. zojautra || zojautra.

zojautarna — adi. nom.-acc. sg. n. 'ranne, wypijane rano': So jautarna 'Des Morgens' H, so jautarna B₂; So jautarna 'Morgens' HB₁; So jotarne ti Klore¹ 'des Morgens das Klare' H, So jotaarne ty klóre B₁.

*zajutrnnoje — derywat przymiotnikowy od wyrażenia przyimkowego *za jutra utworzony za pomocą sufiksu *-bn-, por. zojautra || zojautra, jautra || jautra.

Szydłowska-Cegłowa, Lud, XLVIII, s. 113; Polański — Sehnert, PED, s.184, 204. — Inaczej, mniej przekonująco, Olesch, Thesaurus, II, s. 1039 (jako adv. zojautarně = *zajutrnno).

¹ zojautarna tū klorě = *zajutrnnoje to (klorě z śrdn. klār, tu w znaczeniu 'wódka, czysta', zob. s.v. II. klorě).

zojautra || zojautra — adv. 'rano, z rana':

zojautra: Sójautra 'Des Morgens' HB₁, Sojautra C; so jautra rani wásda¹ 'Des Morgens, wenn ich früh aufstehe' HB₁B₂C.

zojautra: Sojeídra 'Le Matin' Pf, Sojeýdra Ec; Sojeidra 'Der Morgen' Vand.

vá zojautra 'o świcie, z rana': Wassa jautra 'Morgen-Dämmerung' H, Wassajautra B.

*zajutra, *vš zajutra: stpol. za jutra 'rano, z rana', kasz. zavíttra 'morgen', zavítro 'der Morgen, die Frühe', dl. zajtša 'des Morgens', cz. zejtra (z za jutra, zob. Machek, ES, s. 182)

'jutro', sla. zajtra 'ts.', sle. zājtra 'morgen früh', scs. zautra 'am Morgen, zeitig, früh', ros. зáвтра 'jutro', ukr. зáвтра 'ts.', br. zájmpa 'ts.'. — Pierwotne wyrażenie przyimkowe *za jutra, por. jautra.

¹ ... rānū vāstə = ... *rano vsta.

zojác — s. nom. sg. m. 'zając': sojanx 'Hase' An; Sojangss 'Aase' PS, Sojahns O; Sóganss 'Haaße' Bauc; Sogans 'Hase' H, Sógangs A, Sóganz B₁; Sogans 'Der Hase' H; Sogans rítzi woapak ka neimo ka dwemo¹ 'Der Hase sprach hinwieder zu ihnen den beyden' H.

zojácə — nom.-acc. pl. 'zające': Sogansa 'Hase, plur.' H.

*zajęć, *zajęć: pol. zajęc, kasz. zajc, dl. zajec, gl. zajac, cz. zajíc, sla. zajac, sle. zājec, zêc, sch. zêc, cs. zajěcъ, bg. зáец, зáек, maced. zajак, ros. зáец, gen. зáйца, strus. zajacъ, gen. zajaca, ukr. зáець, gen. зáйця, br. зáец, gen. зáйца.

¹ ... rici ká najmo ká dwemo = *... reče kš njima kš dvěma.

zojácťě — s. nom.-acc. pl. 'zające (zajączki?)': Sojańsky 'Une lievre' Pf, Soyánsky Ec; Soyansky 'Der Haase' Vand.

*zajęćky do *zajęćkš: pol. zajączek, kasz. zajóck, gl. zaječk, cz. zajíček. — Dem. do *zajęć z sufiksem *-kk-.

Rost, s. 38, przyp. 20; Lehr-Splawiński, Gram. pol., s. 166; Olesch, Thesaurus, II, s. 1037-8. — Inaczej Koblischke, AfslPh, XXVIII, s. 415-6, który interpretuje tę formę jako zojác z dn. sufiksem deminutywnym -ke, -ki (odpowiadającym wn. -chen); ze względu na znaczenie niem. podane w sg. objaśnienie Koblischkego nie jest wykluczone.

zoko — s. nom. sg. f. 'rzecz': Sokó 'Sache' H, Sokô B₁; Mia¹ Sokô 'Meine Sache' H.

zokvoj — nom.-acc. pl. 'rzeczy': wan nibisjeu cack wissei soquoi noossime² Mit.

Z śrdn. sāke 'Sache'; rzeczownik podciągnięto pod rodzime tematy na *-a, stąd końcówka nom. sg. -o = *-a; końcówka -voj w nom.-acc. pl. jest wynikiem wpływu pierwot-

nej deklinacji na *-ū na deklinację na *-a, zob. Polański, MZ, s. 48.

Lehr, Zapoż., s. 317; Lehr-Splawiński, Gram. pol., s. 175; Polański, MZ, s. 11, 16, 30, 47-8, 126; Polański — Sehnert PED, s. 135; Olesch, Thesaurus, II, s. 1040-41.

¹ müjə = *moja. ² vā něbišaj kək visaj zokvoj no zimě = *vā nebešu kako vāši ... na zemji.

zoliχ — adv. i adi. w funkcji orzecznika 'szczęśliwie, błogo; szczęśliwy, blogi': Solich 'Selig' H; Solich woardas¹ 'Selig werden' H.

Z śrdn. *sālich* 'gut, glücklich, beseligt, gottselig'; o użyciu form przysłówkowych w funkcji orzeczników pod wpływem składni niem. zob. Polański, Z problematyki, s. 146-7.

Rost, s. 153, przyp. 10; Polański, MZ, s. 67, 144; Polański — Sehnert, PED, s. 135, 213; Olesch, Thesaurus, II, s. 1041.

¹ ... vārdəs (pożyczka, zob. s.v. vārdot).

zolūzě — 3. sg. praes. (ze znaczeniem przyszłym) 'założy się': Zolise 'Wetten' H, Zolise B₂.

zolūzenə — ptc. praet. pass. 'postawione (w zakładzie)': Zoliséna 'Gewettet' H, Solyséne B₁.

*založi(tə), *založen(oje?) do *založiti — odpowiedniki występują w różnych znaczeniach, jak 'urządzić, zbudować; umieścić gdzieś; zastawić i in.': pol. *zatożyć*, kasz. *zatożęc*, dl. *zatożys*, gł. *zatożyć*, cz. *založiti*, śla. *založit*, śle. *založiti*, sch. *zalōžiti*, scs. *založiti*, bg. *заложѝа*, maced. *заложу*, ros. *заложу́ть*, br. *залажыць*; połab. wyrazowi znaczeniowo dokładnie odpowiada tylko pol. *zatożyć się*; znaczenie to mogło się rozwinąć z 'zastawić, dać w zastaw', 'rzucić na szalę' (takie znaczenia ma ten czasownik w maced.). — Z prefiksem do *ložiti, por. z innymi prefiksami w połabskim *pūdlūzēt*, *pōlūzēt*, *vāspēlūzēt*.

zomāknōt — inf. 'zamknąć': Zomakenunt 'Schließen, Verschließen' H, Zomakenūnt BB₂C, So mōkenunt B₁.

zomākně — 3. sg. praes. (ze znaczeniem przyszłym) 'zamknie': Zomaken 'Verschließen' H, Zómaken B₁; Zomaken 'Zuschließen' H.

zomācenə — ptc. praet. pass. 'zamknięt(e)': Somatzehn 'zugeschlossen' PS; somatzehn 'zuschließen' PS; Zomacéna 'Verschlossen' H, Zomazena B₁B₂C.

*zamōknōti, *zamōkne(tə), *zamōčen(oje?): pol. *zamknąć*, kasz. *zamknōc*, dl. *zamknūs*, gł. *zamknyc*, cz. *zamknouti*, śla. *zamknūt*, ros. *замкнѹть*, ukr. *замкнѹти*, br. *замкнѹць*. — Z prefiksem *za- do *mōknōti, por. z prefiksem *ot- s.v. *vitmāknōt*.

*zopajtə — ptc. praet. pass. 'zareczon(a)': Zopeita 'Verloben' H.

*zapit(aja?) do *zapiti: ros. *занѹть* 'popić; opić, przez wypicie alkoholu potwierdzić załatwioną transakcję', *занѹть дѣвкы* 'wyswatać dziewczynę', *занѹтая дѣвка* 'wyswatana dziewczyna' (Dal), pol. *zapić* m.in. 'napić się alkoholu, żeby zapomnieć o zmartwieniu', kasz. *zapić* 'ts.', dl. *zapis* 'ts.', gł. *zapić so* 'zapić się (na śmierć)', cz. *zapíti* 'napić się alkoholu, żeby zapomnieć o zmartwieniu; opić, oblać (z okazji czegoś)', śla. *zapił* 'ts.', sle. *zapíti* 'vertrinken', bg. *занѹя* 'sich dem Trunk ergeben', ukr. *занѹму* 'popić, opić', br. *занѹць* 'ts.'

zopaj(t)tě — s. nom.-acc. sg. n. 'zareczyny': Sopeytje 'Verlöbniß' PS; Zobeitge 'Verlöbniß' H, Zopeitje B, Ssōpeytge B₁.

*zapitəko — derywat z sufiksem *-əko od ptc. praet. pass. *zapitə (zob. s.v. *zopajtə*); o sufiksie *-əko w funkcji substantywizowania przymiotników zob. Sławski, ZSP, 1, s. 93. Pierwotne znaczenie 'napój alkoholowy pity z okazji zareczyn', por. pol. *napitek* 'napój, zwłaszcza alkoholowy', kasz. *napitk* 'ts.'

Lehr-Splawiński, Gram. pol., s. 143. — Inaczej Schleicher (s. 173) i Rost (s. 444), którzy rekonstruują *zapitəje, tak samo Brückner (ZfslPh, VII, s. 35), Polański — Sehnert (PED, s. 185) i Olesch (Thesaurus, II, s. 1575); jednakże ze względu na palatalność *t* przed wygłosowym *-ě* nie można przyjąć tej

etymologii, ponieważ palatalność spółgłosek nie utrzymała się w połabskim przed *-ě* = **-vje*.

zopkə — s. nom. sg. f. 'żabka': Sobka 'Laub-Frosch, ein Fröschlein' H, Sóbka B₁.

**žabška*: pol. *żabka*, dł. *žabka*, gł. *žabka*, cz. *žabka*, śl. *žabka*. — Dem. z sufiksem **-ška* do **žaba*, zob. s.v. *zobo*.

Zopōtnə — adi. nom. sg. n. 'zadrożne': Sopungten 'hinter den Weg' H, Sopunsten H. — Nazwa terenowa, oznaczająca zapewne jakieś miejsce leżące za drogą.

**zapōtynoje* — derywat przymiotnikowy z sufiksem **-yn-* od **pōt* (zob. s.v. *pōt*), por. o podobnej budowie ros. *попýтныũ* 'leżący na drodze, mijany po drodze'.

Nieco inaczej Szydłowska-Ceglowa, Lud, XLVIII, s. 194, Polański — Sehnert, PED, s. 185 i Olesch, Thesaurus, II, s. 1043 (jako *zapōtně* = **zapōtynšjь*); jeszcze inaczej, zupełnie nieprzekonująco, Schleicher, s. 243 (jako **za pōtemь*) i Rost, s. 76, przyp. 10 (jako **zapōtbye*).

zorüsi-sə — 3. sg. praes. (ze znaczeniem przyszłym) reflex. 'wybieli się (zostanie wybielone) przez roszenie': Sorîtzisa 'Bleiche, Linnen-Bleiche' HB₁. — Zapisane tylko w redakcji B₁ i przekreślone.

**zarosi(tš) sę* do **zarositi sę* — z prefiksem **za* do **rositi sę* (zob. s.v. *rüsi-sə*).

zoseně — subst. verb. 'przestraszanie': Sössen 'Erschrecken (terrere)' H; Sössen 'Schrecken' H, Sössen B₂, Sossên C.

**žasěnyje* do **žasiti*: cs. *žasiti* 'przestraszać', sch. *džäsiti se* 'przestraszyć się' (Skok, ER, III, s. 671), poza tym por. stpol. *urzasnąć* (pisane mylnie przez *rz* zamiast *ž*, zob. Brückner, SE, s. 662), kasz. *přeřasnŏc sę* 'przestraszyć się', śl. *užasnūt* 'zdumieć się, przerazić się', ukr. *жачу́му* 'postraszyć'; o istnieniu w języku połab. nie zaświadczonego w zabytkach czasownika kontynuującego **žasiti* świadczy oprócz

subst. verb. także ptc. praet. pass. *zosenə* (zob. s.v.). — O dalszych nawiązaniach zob. Vasmer, REW, I, s. 175 (z bibliografią).

zosenə — ptc. praet. pass. 'przestraszon(a?)': Sassena 'Erschrocken' HB₁.

**žasěn(aja?)* do **žasiti* (zob. s.v. *zoseně*).

zot — s. nom.-acc. sg. m. 'nasienie': Sôt 'Saat' H.

zotay — gen. sg. (partit.) 'nasienia': Sotâw 'Samen' H, Sotâf B₁.

Z śrdn. *sât* 'Saat, Samen'; końcówka połab. *-ay* = **-u*.

Polański, MZ, s. 19, 35, 103, 108; Szydłowska-Ceglowa, Lud, XLVIII, s. 42; Olesch, Thesaurus, II, s. 1044-5. — Zapis „Sotâw” inaczej, mniej przekonująco, interpretowali Schleicher, s. 239 i Rost, s. 423 (jako gen. pl.) oraz Lehr-Splawiński, Gram. pol., s. 180 (jako acc. sg. **sat-švь*).

zotətěl — s. nom.-acc. sg. m. 'rygiel, zasuwka, zatyczka': Sodatgill 'Riegel' H.

**zatškšlb* — brak dokładnych odpowiedników, ale por. o zbliżonej budowie dł. *zatykel* 'Zustecker, Zustopfer', ponadto sle. *zatic* 'Propf, Stöpsel'. — Derywat z sufiksem **-šlb* od nie zaświadczonego w zabytkach czasownika kontynuującego **zatšknōti*, ale por. z innymi prefiksami *vātākñōt*, *vātākñōt*. O sufiksie **-šlb* w funkcji tworzenia nominów instrumenti zob. Sławski, ZSP, 1, s. 111.

Szydłowska-Ceglowa, Lud, XLVIII, s. 116-7; Polański — Sehnert, PED, s. 185; Olesch, Thesaurus, II, s. 1036; nieco inaczej Rost, s. 146, przyp. 19 (rekonstruuje **zatykol*), Lehr-Splawiński, Gram. pol., s. 152 (transkrybuje *zotətül* i rekonstruuje **zatškolь*).

zovajsnaičə — s. nom. sg. f. 'uderzenie w twarz, policzek': Sowäusneitz 'Horviegen'¹ PS, So wäusneitz O.

**zaušnica*: pol. daw. *zausznica* 'kolczyk', kasz. *zaušnica* 'kolczyk; uderzenie w twarz, policzek', sle. *zaušnica* 'uderze-

nie w twarz, policzek; zapalenie ślinianki przyusznej, świnka', sch. *zàušnice* pl. 'świnka', bg. *zajušnica* 'Ohrfeigen' (Weigand), maced. *zajušnica* 'świnka', ros. *zajušnica* 'ts.', ukr. *zajušnica* 'ts.; kolczyk', br. *zajušyna* 'uderzenie w twarz, policzek' (Nosovič). — Derywat utworzony za pomocą sufiksu *-bnica od wyrażenia przyimkowego **za uχomь*, znaczenia są zróżnicowane, ale związane z uchem.

¹ Horviegen = wn. Ohrfeigen.

zovqzě — 3. sg. praes. (ze znaczeniem przyszłym) 'zawiąże': Zowangsa 'Zubinden' H, Zówangsa B₁, zówangse B₂.

**zavęže*(tə) do **zavęzati*: pol. *zawiązać*, *zawiąże*, kasz. *zavųzac*, *zavųže*, dl. *zawězas*, *zawěžu* || *zawěžom*, gł. *zawjazać*, *zawježe*, cz. *zavázati*, *zaváži*, sła. *zaviazati*, *zaviaže*, sle. *zavézati*, *zavéžem*, sch. *zavézati*, *zavēžēm*, scs. *zavęzati*, *zavęžę*, ros. *zavjazát*, *zavjazjú*, ukr. *zavjazáti*, *zavjazáju*, br. *zavjazáć*. — Z prefiksem **za-* do **vęzati* (zob. s.v. *vųzat*).

zovojnaitě — s. nom.-acc. pl. (tantum?) 'naszyjnik u konia': Sowoyneitga 'Halß-Koppel am Pferde' H, Sowoyneitja B.

**zavyjbniky* — derywat od **vyja* (zob. s.v. *vojo* || *vojə*) utworzony za pomocą prefiksu **za-* i sufiksu *-bnik-, por. pokrewne słowotwórczo i znaczeniowo pol. *naszyjnik*, ros. *ошейник*.

Rost, s. 119, przyp. 8; Szydłowska-Ceglowa, Lud, XLVIII, s. 206; Olesch, Thesaurus, II, 1045.

zozüleně — ptc. praet. pass. 'zabrudzony': Sosilên 'Schmutzig, Beschmutzt' H.

Forma utworzona od śrdn. *solen* 'schmutzig machen, besudeln' z prefiksem **za-* i zakończeniem *-eně = *-eněj.

Rost, s. 150, przyp. 33; Polański, MZ, s. 74, 86-7, 159; Szydłowska-Ceglowa, Lud, XLVIII, s. 184; Olesch, Thesaurus, II, s. 1043-4.

zönkə — s. nom. sg. m. 'syn': Sönka 'Un fils' Pf; Sönka 'Der Sohn' Vand, Sonka Do; Sähnka 'Söhnchen' H, Sänka BB₂C.

Pożyczka z dn. *söneke*, por. też fryz. *sönke*; o rzeczownikach rodzaju męskiego na -ə zob. Polański, MZ, s. 119.

Rost, s. 62, przyp. 2; Polański, l.c.; zob. też wyżej, s. 685 s.v. *säinkə*.

zöri — s. nom. sg. n. 'zorza (wieczorna, poranna)': Söhrü 'Habendröthe' PS, sohrü PSJ, PSO.

vā zörāχ — loc. pl. 'o świcie' (dosłownie 'w zorzach'): Waseryäch 'Morgen-Dämmerung' HB₁.

**zorbye*, **vš zorbχš*, w innych językach także **zorja*, **zarja*: pol. daw. *zorze*, dzis. *zorza* 'zjawisko świetlne przed wschodem i po zachodzie słońca', kasz. (z metatezą) *řoza* 'ts.', dl. *zořa* 'ts.', gł. *zerja* 'ts.', cz. *zoře*, *záře* 'blask, światło, zorza', sła. *zora*, zwykle w pl. *zore* 'zorza', sle. *zárja* 'Himmelsröte', *zōra* 'Morgenröte', sch. *zōra*, sch. *zōra* 'zorza poranna, przedświt', scs. *zarja*, *zorja* 'Glanz, Morgenröte', bg. *зоря* 'ts.', maced. *zopa* 'brzask, świt', ros. *заря*, *зоря* 'zorza', ukr. *зоря* 'ts.; gwiazda', br. *zapá* 'zorza; świt'. — Rdzeń ten sam, co w **zvrēti* (zob. s.v. *zarət*); oboczność wokalizmu w pierwiastku *o* || *a* świadczy o tym, że jest to derywat tematyczny o sufiksie zerowym, zob. Meillet, Ét., s. 400; zob. też Brückner, SE, s. 656, Vaillant, REW, I, s. 443-4 (z dalszą bibliografią).

Lehr-Splawiński, SO, VI, s. 6.

zǫb — s. nom. sg. m. 'ząb': Sumb 'Une dent' Pf, Sumb Ec; Sumb 'Zahn' Bauc; Sumb 'Zahn' H, Sumb B₂C.

zǫboj — nom.-acc. pl. 'zęby': Sumbóy 'Les dents' Pf, Sumbóy Ec; Sumboi 'Der Zahn' Vand; Sumba¹ 'Zähne' PS, Sungbah II; Sumbáy 'Zahn, plur.' H.

**zǫbš*, *zǫby*: pol. *zǫb*, kasz. *zǫb*, dl. *zub*, gł. *zub*, cz. *zub*, sła. *zub*, sle. *zōb*, sch. *zûb*, scs. *zǫbš*, bg. *зѣб*, maced. *зѣб*, ros. *зѣб*, ukr. *зѣб*, br. *зѣб*, z odpowiedników pozasłow. por. lit. *žambas* 'jeder spitze Gegenstand, Balkenkante, Landzunge', lot. *zùobs* 'Zahn', stind. *jámbha-* 'Zahn, Rachen', grec. *γόμφος*

'klin, kolek, gwózdź'. O dalszych nawiązaniach zob. Vasmer, REW, I, s. 462-3 (z bibliografią).

¹ O zapisywaniu dyftongu *oi* w wygłosie przez Parum Schultze-go zob. Koblischke, AfslPh, XXVIII, s. 439-40 i Trubetzkoy, Polabische Studien, s. 62-3.

zǫdlū — s. nom. sg. n. 'żądło': Suendlj 'Stachel' Bauc; Sündlī 'Stachel' H, Sündlī B₁, Sundlī B₂.

**žǫdlo*: pol. *żądło*, kasz. *żądło*, sle. *žélo*, bg. dial. *жéло*, *жáло*, scs. *želo*, ros. *жáло*, ukr. *жáло*, br. *жáла*.

zribajǎc — s. nom. sg. f. 'młoda (jednoroczna) klacz': Sribecia 'Ein jährig Stut-Füllen' H, Sribéitzia B₁.

**žerbica*: pol. *żrebica*, dl. *žřebica* || *žřebica*, cz. *hřebice*, sle. *žrebica*, sch. *ždrèbica*. — Derywat feminatywny od **žerbьcь* (zob. s.v. *zribǎc*).

zribq, też z redukcją w wygłosie *zribǎ* — s. nom.-acc. sg. n. 'żrebie': Schribang ou Sribá 'Un poullain' Pf; Sribang 'Füllen' An; Sriba 'Das Füllen' Vand; Srybang 'Fohlen' PS; Sribang 'Füllen' Bauc; Sribang 'Füllen' H, Srybang B₁.

**žerbę*: pol. *żrebieę*, kasz. *zgrěbq*, *zdrěbq*, dl. *žrěbe*, *žrěbe*, gl. *žrěbjo*, cz. *hřibě*, sla. *žreba*, sle. *žrebè*, sch. *ždrìjebe*, scs. *žrěbę*, bg. *жрѣбѣ*, maced. *ждрѣбе*, ros. *жеребѣнок*, ukr. *жеребѣя*, br. *жарабѣя*.

zribǎc — s. nom. sg. m. 'młody (roczny) koń': Sribatz 'Jählig Füllen, es mag geschnitten oder nicht geschnitten seyn' H, Sribatz B₁.

**žerbьcь*: pol. przestarz. *żrebiec* 'młody koń, ogier', kasz. *zgrěbc*, *zdrěbc* 'młody konik, żrebak', dl. *žrěbc*, *žrěbc* 'Hengstfüllen, Hengst', gl. *žrěbc* 'ts.', cz. *hřebec* 'ogier', sla. *žrebec* 'ts.; żrebak', sle. *žrěbec* 'Hengst', sch. *ždrijèbac* 'ts.', scs. *žrěbьcь* 'Füllen', bg. *жрѣбѣц* 'ogier', maced. *ждрѣбец* 'młody ogier', ros. *жеребѣц* 'ogier', ukr. *жеребѣць* 'ts.', br. *жарабѣц* 'ts.'. — Formacja paralelna do **žerbę* (zob. s.v. *zribq*), zob. Sławski, ZSP, 1, s. 100.

züně — 3. sg. praes. 'dzwoni': Sühne 'läuten' PS; Sine 'Läuten' H, Ssüne 'mit Glocken leuten' B₁.

**zvoni(tǫ)* do **zvoniti*: pol. *dzwonić*, stpol. *zwniç*, kasz. *zvońic*, dl. *zwniś*, gl. *zwniç*, cz. *zvoniti*, sla. *zvonit*, sle. *zvoniti*, sch. *zvoniti*, scs. *zvoniti*, maced. *дзвонити*, ros. *звонитъ*, ukr. *дзвонити*, br. *званіць*. — Derywat czasownikowy od **zvonō* (w polabskim niezaświadczone, por. pol. *dzwon* 'przyrząd metalowy kształtu kielicha z zawieszonym wewnątrz sercem, które uderzając o ściany wytwarza dźwięki', kasz. *zvon* 'ts.', cz. *zvon* 'ts.' itd., zob. Sławski, SE, I, s. 210-11 (z dalszą bibliografią).

Schleicher, s. 28, 143, 150; Rost, s. 65, przyp. 25; Lehr-Splawiński, Gram. pol., s. 42; Olesch, Thesaurus, II, s. 997.

zūvē — 3. sg. praes. 'wola, przywołuje': Süwe 'Ruffen' PS; Siwe 'Anruffen' H; Siwe 'Ruffen' H, Siwa B, Sýwe B₁.

zūvē vǎ janü 'zwołuje': Siwe wágani 'Zusammen ruffen' H.

**zove(tǫ)*, **zove(tǫ) vǫ je(d)no* do **zovati*, **zovq*: pol. *zwać*, *zweę*, daw. i rzad. *zoweę* 'nazywać', daw. 'wolać, wzywać', kasz. *zvac*, *zve* 'nazywać', cz. *zváti*, *zvu*, stcz. *zovu* 'zapraszać; wzywać; nazywać', sla. *zvat*, *zve*, daw. *zovie* 'zapraszać; wzywać', sle. *zváti*, *zovem* 'rufen; nennen', sch. *zváti*, *zovēm* 'wolać, wzywać; zapraszać; nazywać', scs. *zovati*, *zovq* 'ts.', bg. *зовá*, *зовѣу* 'ts.', maced. *зове* 'wzywać, zapraszać', ros. *звать*, *зовѣу* 'wolać; nazywać', ukr. *звату*, *зовѣу* 'ts.', br. *зваци* 'ts.'.

zvaně — 3. sg. praes. 'dźwięczy, dzwoni': Swane 'Klang' H, Sswáne B₁; Swane 'Es klinget' H.

**zvn̄i(tǫ)* do **zvn̄ēti*: stpol. *wzn̄ieç* 'brzmić' (Brückner, SE, s. 658), kasz. *zn̄ieç* 'w uszach, w głowie szumieć', dl. *zn̄eś*, 3. sg. *zn̄i* 'tönen, klingen, lauten', cz. *zn̄iti*, 3. sg. *zn̄i*, stcz. *zvn̄ēti* 'brzmić, dźwięczeć', sla. *zn̄ieç*, *zn̄ie* 'ts.', sle. *zvn̄ēti*, *zvn̄im* 'tönen, klingen', scs. *zvn̄ēti*, *zvn̄itō* 'dźwięczeć', ros. *звенѣть*, *звенѣть* 'ts.', dzwonić, ukr. *дзвеніти*, *дзвеніти* 'dźwięczeć, brzmić', br. *звинѣць* 'ts.'. — Z alternacją do **zvoniti* (zob. s.v. *züně*).

zvenü — s. nom. sg. n. 'dzwono': Schwenü 'Felge' PS; Swenj 'Felge' Bauc; Swení 'Felge am Wagen' H, Swenÿ B₁, 'Felge am Rade oder Wagen' HW.

zvenesa — nom.-acc. pl. 'dzwona': Swenêssa 'Felge am Wagen, plur.' H, Sweneessa B₁.

**zveno* || **zvono*, **zvenesa*: pol. *dzwono*, stpol. i dial. też *zwono* 'część obwodu koła', kasz. *zúono* 'ts.', dl. *zúeno*, *zwono* 'ts.', gl. *zwjeno*, *zwono* 'ts.', sch. dial. *zvöno* 'dzwonko ryby', maced. *своно* 'ts.' (Borys, Naš Jezik, XXV/1, s. 68-71), ros. *звенó* 'ogniwo; przeszło; dzwonko ryby', ukr. *звенó* 'ogniwo; piasta', *дзвóно* 'część obwodu koła', br. *звяно* 'ogniwo'. — Temat na *-es- jest innowacją języka połabskiego. — Dalsza etymologia niepewna, zob. Sławski, SE, I, s. 211-2.

Ž

žornü — s. nom. sg. n. 'ziarno (w kłosie)': Siurnü 'Le noÿau' Pf; Siuraü 'Der Kern' Vand; Siornj 'Korn in der Ähre' Bauc; Sgôrní 'Kern' H, Sjôrní B, Sjôrní B₁, Sgôrní B₂C; Siorní 'Körnlein' H, Syorní B₁.

viz žornə — gen. sg. 'z ziarna': Wiss Sgôrna 'Aus dem Kerne' H.

žornə — nom.-acc. pl. 'ziarna': Siórna 'Körnlein, plur.' H, Syórna B₁.

**zŕno*, **jъzъ zŕna*, **zŕna*: pol. *ziarno*, kasz. *zárno*, dl. *zer-no*, gl. *zorno*, cz. *zrno*, sła. *zrno*, sle. *zŕno*, sch. *zŕno*, scs. *zŕno*, bg. *зѣрно*, maced. *зрно*, ros. *зерно*, ukr. *зѣрно*, br. *зѣрне*, *зярняці*, z odpowiedników pozasłow. por. lit. *žirnis* 'Erbse', lot. *ziŕns* 'Korn', stprus. *syŕne* 'ts.', goc. *kaúrn* 'ts.', niem. *Korn* 'ziarno', zob. Vasmer, REW, I, s. 454-5.

Suplement

B

bikəc — s. nom. sg. m. 'dzięcioł': Bukkatz 'Specht' Bauc; Grüne Bukkatz 'Grünspecht' Bauc; Bukkatz 'Specht' H, Búkkatz B, Búkkatz B₁.

Pożyczka z dn. z rodzimym sufiksem -əc = *-ačb; podstawą dla tego połab. wyrazu był zapewne czasownik zapożyczony z dn., por. śrdn. *bicken* 'mit einer Spitze klopfen, picken', lünebur. *bick'n* 'mit der Spitzhacke (*Bick*) arbeiten', por. podobne zapożyczenia także w kasz.: *bėkăć* 'kaczka czarna; samiec gęsi, gąsior; dzięcioł', *bėkac* 'uderzać *bėkq* („małą motyką”) lub w ogóle czymś twardym; rąbać nieporadnie, zwłaszcza drzewo'; nie bez wpływu na powstanie takiej nazwy dzięcioła w połabskim i kaszubskim była prawdopodobnie forma dn. *bôm-bikker* 'Specht', por. też w słowniku Grimmów: *Baumbicker* 'picus, weil er an die baumrinden bickend wúrmer sucht', *Baumhäckel* 'picus arborarius' (Grimm & Grimm, I, s. 1190-92).

Polański, MZ, s. 61, 117-8; Olesch, Thesaurus, I, s. 102-3; inaczej, nietrafnie, Rost, s. 155, przyp. 12 (jako *púkkac* z dn. *pukken*).

F

fader — s. nom. sg. m. 'ojciec; ojciec chrzestny, kum': Noos¹ Wadder Mit; Wader 'Gefatter' PS, Vader PSJ, PSO; Wader 'Vater' H; Nösse¹ Wader 'Unser Vater' H; Nôs¹ hôlya² wader Ec.

Pożyczka z dn. *Vadder* 'Vater; Gevatter'.

Lehr, Zapoz., s. 181, 276, 301; Polański, MZ, s. 52, 113; Olesch, Thesaurus, II, s. 1317.

¹ *nos* = **našb*. ² *olijě* (pożyczka, zob. s.v.).

fagalə — s. nom. sg. (f.?) 'ptaszek': Wágala patínatz¹ 'Une caille' Pf; Wagala patinatz¹ 'Die Wachtel' Vand.

Prawdopodobnie z dn. *vāgel* lub *Wachtel*, tym samym jest powtórzeniem rodzimego wyrazu *pātinac*, zob. wyżej, zesz. 3, s. 492; nieco inaczej Olesch, Thesaurus, III, s. 1320 (jako kontaminację dn. *Vagel* m. 'Vogel' i *Wachel(te)* f. 'Wachtel').

¹ *pātinac* = **pātenъcъ*.

falgojě — 3. sg. praes. 'następuje, postępuje': Walgoy 'Folgen' H, Walgóy B₁.

falgojě pūsłod 'idzie za kimś, postępuje za kimś': Walgóy pisslyot 'Nachfolgen' H.

Z śrdn. *volgen* 'folgen, hinterhergehen'; zakończenie polab. *-ojě* = **-aje(tš)*, *pūsłod* = **poslědž*. — Zapisy w zabytkach można też rekonstruować jako imperat. *falgoj* z zakończeniem *-oj* = **-aji*.

Rost, s. 110, przyp. 6; Polański, MZ, s. 147; Olesch, Thesaurus, II, s. 1326.

farbat — s. nom.-acc. sg. m. 'zakaz': Warbât 'Verbot' H.

Z śrdn. *vorbot* n. 'Verbot'.

Rost, s. 52, przyp. 8; Lehr, Zapoż., s. 283, 301; Polański, MZ, s. 97; Olesch, Thesaurus, III, s. 1350–51.

farbidol — praet. sg. m. 'zabronił, zakazał': Warbitegol 'Verbie-ten' H, Warbitejól B, Wárbietegol B₁, Warbitegól C.

Z śrdn. *vorbiden* 'zakazać, zabronić'; zakończenie polab. *-ol* = **-alž*.

Lehr, Zapoż., s. 284, 304; Polański, MZ, s. 82, 87, 147; Olesch, Thesaurus, III, s. 1351.

farbǝ — s. nom. sg. f. 'barwa, kolor; farba': Fárbia 'Une couleur' Pf; Warbia 'Farbe' H.

Późna pożyczka z niem. *Farbe*, końcówka *-ǝ* = **-a*.

Schleicher, s. 152; Lehr, Zapoż., s. 301; Polański, MZ, s. 30, 31, 128; Szydłowska-Ceglowa, Lud, XLVIII, s. 174; Olesch, Thesaurus, III, s. 1351.

fardāl || *fardil* — s. nom. sg. m. 'kwadra księżycy':

fardāl: Erste¹ Vardāl 'Le premier quartier' Pf; Wārdal 'Erste Viertel' H, Wārdal B₂.

fardil: mommeng erste Vartin² 'Das erste Vierthel' Vand; Z śrdn. *vêrdêl*, *vêrdel* 'Viertel'.

Rost, s. 35, przyp. 17; Lehr, Zapoż., s. 280, 283; Polański, MZ, s. 110; Olesch, Thesaurus, III, s. 1353.

¹ *erstě* (z niem.). ² *momě nenə erstě fardil* = **jǝmamy neně erstě fardil*.

farföörüj-nəs — 2. sg. imperat. 'prowadź nas, wódź nas' (z tekstu „Ojczy Nasz”): ni¹ farforünas wa versoikung² Mit.

Z śrdn. *vorvoren* 'verführen'; zakończenie polab. *-üj* = **-aji*.

¹ *ni* = **ne*. ² *vǝ* = **vš* (*ferzoikǝ* z dn., zob. s.v.).

Polański, Polabica, I, s. 124–6, MZ, s. 87, 147; Olesch, Thesaurus, I, s. 268–9; nieco inaczej Lehr, Zapoż., s. 283, 301.

farklagonə — ptc. praet. pass. 'oskarżon(a?)': warklagóna 'Angeklagt' H, War klagóna B₁, War Klogó 'anklagen' HB.

Z śrdn. *vorklagen* 'anklagen, verklagen'; zakończenie polab. *-onə* = **-an(aja?)*. — Zapis w redakcji HB „War Klogó” 'anklagen' jest chyba sztucznym tworem autora zabytku, ponieważ w 3. sg. praes. spodziewana byłaby forma **farklogə* z końcówką *-ə* = **-aje(tš)*; końcówka *-o* w tej formie występuje tylko przed enklitykami. Rost (s. 431), Lehr (Zapoż., s. 313) i Olesch (Thesaurus, III, s. 1358) niesłusznie interpretują ten zapis jako 3. sg. praes.

Polański, MZ, s. 79, 84, 87, 147.

farstojě — 3. sg. praes. 'rozumie': Warstoye 'Verstehen' H, Warstóye B₁, Werstóya B₂, Warstoya C.

Z śrdn. *vorstán* m. in. 'rozumieć'; zakończenie polab. *-ojě* = **-aje(tš)*.

Rost, s. 164, przyp. 10; Lehr, Zapoż., s. 284, 301; Polański, MZ, s. 78, 87, 147; nieco inaczej Olesch (Thesaurus, III,

s. 1362), który wyraz połab. uważa za późną pożyczkę z dn. *verstān* 'verstehen'.

fartařal — praet. sg. m. 'zniszczył': Wartarial 'Verzehren' H, Wartharial B, Wartárial B₁.

Z śrdn. *vorteren* lub dn. *verteren* 'verzehren'; zakończenie połab. *-al* = **-alǝ*.

Rost, s. 164, przyp. 15; Lehr, Zapoż., s. 284, 304; Polański, MZ, s. 82, 87, 147; Olesch, Thesaurus, III, s. 1362.

farzokə — 3. sg. praes. 'zapiera się, wypiera się': Warsoka 'Verläugnen' H, Wársoka BB₁B₂C.

Z śrdn. *vorsāken* 'ableugnen, verleugnen'; zakończenie połab. *-ə* = **-aje(tǝ)*.

Rost, s. 163, przyp. 21; Polański, MZ, s. 79, 87, 147; Olesch, Thesaurus, III, s. 1261 (uważa za pożyczkę nowszą z dn. *versāk'n*).

farzükəl — praet. sg. m. 'doświadczał': Warsikal 'Versuchen' H.

Z śrdn. *vorsoken* 'suchen; besuchen; versuchen'; zakończenie połab. *-əl* = **-alǝ*.

Rost, s. 164, przyp. 12; Lehr, Zapoż., s. 279, 284; Polański, MZ, s. 82, 85, 87, 147; Olesch, Thesaurus, III, s. 1360 (uważa za nowszą pożyczkę z dn. *veröük'n*).

(*kā*) *farzükōňě* — subst. verb., dat. sg. 'na pokuszenie': ni bringoy nōs¹ ka warsikōnye 'nicht führe uns in Versuchung' H, ka warsikōnge Ec.

Por. praeteritum od tego czasownika *farzükəl*; *kā* = **kǝ*, *-oňě* = **-anǝju*.

Lehr-Splawiński, Gram. pol., s. 162; Polański, MZ, s. 85, 147; Olesch, Thesaurus, III, s. 1360.

¹ *ni bringoꝝ nos* = **ne* (*bringoꝝ* z niem., zob. s.v. *brindot*) *nass*.

fasteloven — s. nom.-acc. sg. m. 'zapusty': Wastelówen 'Fastnacht' H, Wastlówen B₁.

vā fasteloveňě — loc. sg. 'w zapusty': Wa wastelowenia 'Im Fastnachten' H, Wa Wastlówenge B₁, wa wastelowenge B₂, wa wastelówenge C.

Z śrdn. *vastel-avent* m. 'zapusty'; końcówka loc. sg. *-ě* = **-u*, praep. *vā* = **vǝ*.

Rost, s. 107, przyp. 21; Lehr, Zapoż., s. 274, 275; Polański, MZ, s. 38, 111; Olesch, Thesaurus, III, s. 1378.

fālsajtə — s. nom. sg. f. 'fałsz': Wóalscheitia 'Betrug, Betrügerey, Falschheit' H, wóalscheitya B₂.

pāunū fālsajtə 'zupełny fałsz': Pauný Wóalscheytga 'Voller Bertrug, voller Falschheit' H, 'Voller Poßen' B.

Z śrdn. *valsch(h)eit* f. 'Falschheit'; miękkość *t* spowodowana poprzednią głóską *ǝ* i dlatego rzeczownik podciągnięto pod rodzimą deklinację **-ja*; w wyrażeniu *pāunū fālsajtə* rzeczownik prawdopodobnie występuje w gen. sg. partit. (po *pāunū* = **pǝno*).

Polański, MZ, s. 22, 44, 122. — Nieco inaczej Olesch, Thesaurus, II, s. 1488–9 (jako późna pożyczka z niem. *Falschheit*).

fālsüvotě — adi. nom. sg. m. 'fałszywy': Walschíwota, Wolschíwota 'Falsch' H, Walschíwite B₁.

Z dn. *falsch* 'falsch' z połab. sufiksem *-üvotě* = **-ovatǝjǝ*. Polański, MZ, s. 68, 142; Olesch, Thesaurus, III, s. 1327.

fatzak — s. nom. sg. m. 'tornister': Wátsak 'Rentzen' H, Watsak B.

Z dn. *Vat-Sakk*, przy czym *Vat* 'Faß', *Sakk* 'Sack'. Olesch, Thesaurus, III, s. 1385.

ferdedot — inf. 'bronić': Werdetyôt 'Beschützen, Verteidigen' H, Werdedijôt B, Werdettegut B₁.

Z dn. *verdädig'n* 'verteidigen'; zakończenie połab. *-ot* = **-ati*.

Rost, s. 95, przyp. 27; Lehr, Zapoż., s. 284, 297, 304; Polański, MZ, s. 75–6, 87, 147; Olesch, Thesaurus, III, s. 1412.

fertfak — s. nom. sg. m. 'ćwierć': Wêrtwak 'Ein Vierd' H, Wêrdwák B₁C.

Późna pożyczka z dn. *vêrt(e)* 'vierter' i *Fack* 'Fach'.

Rost, s. 164, przyp. 23; Lehr, Zapoż., s. 292; Polański, MZ, s. 98; Olesch, Thesaurus, III, s. 1413.

ferzoikô — acc. sg. f. 'pokusę, pokuszenie': ni farforünas Wa¹ versoikung Mit.

Pożyczka, por. dn. *versöking* 'Versuchung'; końcówka polab. -ô = *-ø.

Polański, MZ, s. 16, 27, 45, 122; Olesch, Thesaurus, III, s. 1361.

¹ ni farförüj-nəs vâ = *ne (farförüj z dn., zob. s.v.) nasə vā.

fiderə — s. nom. sg. f. 'kuma, chrzestna matka': Wiedera 'Gefaterin' PS.

Z śrdn. *vedere* f. 'weibliche Verwandte'; końcówka polab. -ə = *-a.

Rost, s. 67, przyp. 7; Lehr, Zapoż., s. 293, 296, 307; Polański, MZ, s. 16, 122; Olesch, Thesaurus, III, s. 1425.

find — s. nom. sg. m. 'nieprzyjaciół, wróg': Wiend 'Feind' H, Wýend B₁.

Z dn. *Find* 'Feind'.

Rost, s. 107, przyp. 31; Polański, MZ, s. 98; Olesch, Thesaurus, III, s. 1426.

flaškə — s. nom. sg. f. 'flaszka, butelka': Wlaschka 'Flasche' Bauc; Wlaschka 'Flasche' HBC, Wlášchka B₁.

Późna pożyczka z dn. *Flasch* f. 'Flasche', zob. Olesch, Thesaurus, III, s. 1481 z rodzimym sufiksem -kə = *-ka. Nieco inaczej, mniej przekonująco, Polański, MZ, s. 29, 59, 128 (jako pożyczka starsza z śrdn.).

flitičě — adi. nom. sg. m. 'pilny': Wlitiche 'Fleißig' H, Wlitiche B₁.

Z dn. *flitich* 'fleißig'; końcówka polab. -ě = *-čjb.

Lehr, Zapoż., s. 285-6, 301; Polański, MZ, s. 138; Olesch, Thesaurus, III, s. 1483.

flötě — adi. nom. sg. m. 'płaski': Wläte platter¹ 'Flache Schüssel' H.

Z śrdn. *vlôt, vloet* 'flat, untief, seicht'; końcówka polab. -ě = *-čjb.

Rost, s. 109, przyp. 1; Polański, MZ, s. 138; Olesch, Thesaurus, III, s. 1480.

¹ plater (pożyczka, zob. s.v.).

fol — adv. 'pełno', zaświadczone w funkcji orzecznika:

mon jə fol 'księżyc jest pełny, księżyc jest w pełni': Moniavol 'Vollmon' Vand.

Z niem. *voll*; o użyciu adv. w funkcji orzeczników zob. Polański, Z problematyki, s. 146-7; *mon* z dn., *jə* = *je(stə).

Polański, MZ, s. 101, 144; Olesch, Thesaurus, III, s. 1495.

folne — s. nom.-acc. pl. 'fałdy': Wôlné 'Falte' H, Wôlnê B₁.

vā folne 'w fałdy': Klod¹ wa wôlné 'Falzen, Falten, in Falten legen' H, Wôlnê B₁.

Późna pożyczka z dn. *Foul, Föl* f. 'Falte'; w polab. formie *folne* występuje prawdopodobnie *n* z dn. pluralu *Foul'n*; por. podobne zjawisko w polskich formach pl. z ang. końcówką pluralną -s skontaminowaną z końcówką rodzimą, np. *keksy* z ang. *cakes* pl. do *cake* 'ciastko', *krakersy* z ang. *crackers* pl. 'sucharki, herbatniki'. To *n* pochodzenia końcówkowego stało się częścią wyrazu polab., podobnie jak *s* w języku pol. (por. sg. *keks, krakers*). Por. derywat przymiotnikowy *folnenə*.

Rost, s. 107, przyp. 14; Polański, MZ, s. 46, 69, 134 (mniej przekonująco uważa za pożyczkę starszą); Olesch, Thesaurus, III, s. 1500.

¹ klod = *kladi.

folnenə — adi. 'pofałdowan(e?)': Wolnéna 'Gefalten' H, Wolnéna B₁, Wolnéne C.

Derywat od *folne* 'fałdy' (zob. s.v.) utworzony za pomocą sufiksu *-enə* = **-en(oje?)*.

Polański, MZ, s. 69, 142; Szydłowska-Ceglowa, Lud, XLVIII, s. 168; Olesch, Thesaurus, III, s. 1501.

folostə — adi. nom. sg. f. 'płowa': Wolyôsta 'Fahl oder Falb' H, Woljôsta B; wolyôsta Wornó¹ 'Fahle Krehe' H, wiliôsta C.

Z śrdn. *vāl* z połab. sufiksem *-'ostə* = **-'astaja*.

Rost, s. 106, przyp. 33; Lehr-Splawiński, Gram. pol., s. 196; Polański, MZ, s. 68, 69, 141; Olesch, Thesaurus, III, s. 1502.

¹ *vorno* = **vorna*.

fot — s. nom. sg. m. 'beczka, naczynie': Wôt 'Faß' H.

Z śrdn. *vat*, *vāt* 'Faß'.

Rost, s. 107, przyp. 19; Lehr, Zapoż., s. 291; Polański, MZ, s. 98; Szydłowska-Ceglowa, Lud, XLVIII, s. 116.

för — praef.-adv. (partykuła); odpowiada niem. 'für, herfür' i występuje nie tylko w połączeniu z czasownikami zapożyczonymi, ale i z rodzimymi:

bringol för 'wydobył, wyprowadził': Bringôl wör 'Herfür bringen' H.

bringəlai-jëg för 'wydobyli go, wyprowadzili go': bringəlaik wör 'Sie bringen ihn hervor' H.

komə för 'wychodzi': Kommawör 'Herür kommen' H.

dojë för 'daje naprzód (jako zadatek)': Doy wär 'Für geben' H, Doywär 'Vorgeben' B₁.

cig dojës för 'co dajesz naprzód (jako zadatek)': cik dóys wär 'Was giebt er für?', 'Was giebt er vor?' H.

rüstě för 'wyrasta (na wierzch)': Rîste wör 'Hervor wachsen' HB₁.

stovaj-mě nügò för 'podstaw mu nogę': Stoweime niggung wör 'Den Fuß fürsetzen, wenn mann einen will zufallen machen' H.

Wśród powyższych przykładów *bring-* i *kom-* są pożyczkami (zob. s.v. *brindot*, *komot*), natomiast reszta to czasowniki rodzime: *dojë* = **daje(tə)*, *rüstě* = **orste(tə)*, *stovaj-mě* = **stavi mu*. — Pozostałe elementy wyrażen (morfemy i wyrazy): *-ol* = **-alə*, *-əlai-jëg* = **-ali jego*, *cig* = **čego*, *nügò* = **nogò*.

Z śrdn. *vör* praep. i praef. 'vor'.

Rost, s. 122, przyp. 7; Polański, MZ, s. 88, 161, 164; Olesch, Thesaurus, III, s. 1495-6.

Por. też *zə-t(ü)-för*.

fraidixě — adi. nom. sg. m. 'radosny, wesoly': Wreidiche 'Freude' H, wreidighe B₂.

Z śrdn. *vreidich* 'freudig, herzlich, keck'; końcówka połab. *-ě* = **-əjb*.

Lehr, Zapoż., s. 290; Polański, MZ, s. 139; Olesch, Thesaurus, III, s. 1532.

frefeləjqčě — adi. 'hardy, przekorny': Wrewelagángse 'Trotzig' H, Wrewelagángsa B₁.

Z pochodzenia jest to ptc. praes. act. na *-əjqčě* = **-əjətjəjb*; prawdopodobnie podstawą był nie zaświadczony w zabytkach, zapożyczony czasownik, ale niewykluczone jest także, że wyraz utworzony został bezpośrednio od śrdn. *vrevelen* 'być krnąbrnym, hardym, przekornym'.

Rost, s. 162, przyp. 23; Lehr, Zapoż., s. 281, 282, 287; Polański, MZ, s. 83, 156.

fri — adv. 'swobodnie': Wry 'Frey' H, Fry B₁.

Z dn. *fri* adv. 'frei'.

Olesch, Thesaurus, III, s. 1535; nieco inaczej, jako pożyczkę z śrdn., interpretują ten wyraz Lehr (Zapoż., s. 285, 301) i Polański (MZ, s. 144).

frijə — s. acc. sg. f. 'małżeństwo': Rode¹ Wryang 'Freywerber, d.i. ein Heiraths-Rath' H.

Z dn. *Frie* f. 'Freite, Brautwerbung, Heirat'; końcówka -*q* = *-*jϕ*, zob. Olesch, Thesaurus, III, s. 1536 i Polański, MZ, s. 45, 128.

Lorentz, ZfslPh, I, s. 57. — Rost (s. 110, przyp. 28) niesłusznie tę formę uważa za subst. verb.

¹ *rodě* = **radi(ts)*.

frijol — praet. sg. m. 'ożenił się': Wryôl 'Heyrathen' HB₁.

Z dn. *frien*, *frīn* 'freien, um eine Braut werben, heiraten'; zakończenie połab. -*ol* = *-*alδ*.

Lehr, Zapoż., s. 285, 301; Polański, MZ, s. 82, 147 (uważa za pożyczkę z śrdn.); Olesch, Thesaurus, III, s. 1536.

(*kā*) *frijońě* — subst. verb., dat. sg. 'do ożenienia się': Täu Jiss ninna stohr kaw wrijohn¹ 'Du bist nun halt zu Freyen' PS, kaw vrijohn J.

Subst. verb. od czasownika, który poza tym został zaświadczony w praet., zob. s.v. *frijol*; *kā* = **kσ*, -*ońě* = *-*anbju*.

¹ *tāi jis ninə stor(ě)* = **ty jesi neně starəjb*.

fris — s. nom. sg. m. 'ser': Wris 'Käse' An; Wris 'Käse' H; Wris 'Holländisch-Käse, qs. Friesisch' H, Wris BC.

friso — gen. sg. (partit.) 'sera': Ingelsa¹ wrisó 'Der Beste holländische Käse' H.

Z śrdn. *vrěsch* adi. 'fryzyjski' (chodziło o pewien gatunek sera); końcówka połab. -*o* = *-*a*.

Rost, s. 127, przyp. 8; Lehr, Zapoż., s. 305; Polański, MZ, s. 16, 24, 35, 72, 98; Olesch, Thesaurus, III, s. 1533.

¹ *ingelsě* (z dn., zob. s.v.).

frišə || *frištə* — adi. nom.-acc. sg. n. 'świeże', zaświadczone w wyrażeniu:

frišə vajnə || *frištə vajnə* 'świeże wino': Wrischa Weina 'Neuer Wein' H; Fritschdia weyna 'Du Vin nouveau' Pf; Fritschdia Weina 'Neuer Wein' Vand.

Z śrdn. *vresch* 'frisch, neu'; końcówka połab. -*ə* = *-*oje*. — Forma na -*štə* jest chyba starsza i wiąże się z śrdn. wymową *s-ch*, tj. *sχ*, a może nawet *sk*.

Polański, MZ, s. 72, 139; Olesch, Thesaurus, III, s. 1533.

fromě — adi. nom. sg. m. 'pobożny': Wrome 'Demuth, d.i. Fromm' H, Vrome B₁; Wrome 'Friedsam' H, Wróme B₁; Wrome 'Fromm' H; Wrome 'Gottesfurcht' H, Wróme B₁.

Z śrdn. *vrām*, *vrāme* 'tüchtig, kräftig; tapfer; fromm, redlig, gottesfürchtig'; zakończenie połab. -*ě* = *-*əjb*.

Rost, s. 438; Polański, MZ, s. 139; Olesch, Thesaurus, III, s. 1534-5.

fründi — s. nom. pl. m. 'przyjaciele, krewni': Wrindi 'Befreundter' H; Wründí 'Befreundet' H, Wründý B₁, 'Befreudeter, Verwandter' HW.

Z śrdn. *vrünt* 'Freund, Verwandter'; końcówka połab. -*i* = *-*e*; końcówkę tę ma szereg rzeczowników zapożyczonych rodzaju męskiego, zob. Lehr-Splawiński, Gram. poł., s. 182.

Rost, s. 94, przyp. 32; Lehr, Zapoż., s. 287, 301; Trubetzkoy, Polabische Studien, s. 132; Lehr-Splawiński, l.c.; Polański, MZ, s. 40-41, 135.

fründlitě (lub może *früntlitě*) — adi. nom. sg. m. 'uprzejmy, życzliwy': wründlitge 'Freundlich' H, wrüntlitge B₁, wründlitge HW.

Z śrdn. *vrüntlik* 'freundlich'; zakończenie połab. -*ě* = *-*əjb*.

Rost, s. 110, przyp. 25; Lehr, Zapoż., s. 287; Polański, MZ, s. 139; Olesch, Thesaurus, III, s. 1535.

füdār — s. nom.-acc. sg. m. 'pasza; pokarm': Wüdaar 'Futter' Bauc; Wüdār 'Futter' H.

Z śrdn. *vöder* m. 'Futter, Viehfutter'; o traktowaniu niem. sufiksu -*er* przy zapożyczaniu rzeczowników do połabskiego zob. s.v. *šapār*.

Rost, s. 81, przyp. 19; Lehr, Zapoż., s. 280, 296, 301; Polański, MZ, s. 55, 113; Szydłowska-Ceglowa, Lud, XLVIII, s. 83; Olesch, Thesaurus, III, s. 1536.

füdrät — inf. 'karmić (zwierzęta, bydło)': Wüdrat 'Futtern' H, Wüdrat B.

füdrojě — 3. sg. praes. 'karmi': Wüdroy 'Futtern' H, Wýdroy B₁. — Zapis ten można też odczytać jako 2. sg. imperat. *füdroj* 'nakarm, karm'.

Z śrdn. *vöderen* 'füttern, abfüttern'; zakończenia połab. *-at* = **-ati*, *-ojě* = **-aje(tə)*.

Lehr, Zapoż., s. 293; Polański, MZ, s. 75, 76, 148; Olesch, Thesaurus, III, s. 1537.

fülě — adi. nom. sg. m. 'leniwy': Wile 'Faul' H, Wýle B₁, Wüle B₂; Wüle 'Mûßiggang' H, Wüle B₁.

fülě páš 'leniwy pies; próżniak, leń': Wile pias 'Fauler Hund' H, Wüle B₂; Wüle Piás 'Mûßiggänger, d.i. fauler Hund' H, Wüle B₁.

Z dn. *fül* 'faul'; por. także *fíl* 'nutzlos, untätig'; końcówka połab. *-ě* = **-əjb*, *páš* = **pəšə*.

Rost, s. 107, przyp. 23; Polański, MZ, s. 139 (wyprowadza z śrdn.); Olesch, Thesaurus, III, s. 1432-3 (słusznie zwraca uwagę na to, że połab. wyraz nie może pochodzić z śrdn., ponieważ w takim wypadku musiałby ulec dyftongizacji i otrzymać brzmienie *faul*).

K

klabát — s. nom. sg. m. 'kłoda, kloc': Glaboât 'Block', 'Black, Dinte' H, Glabát B₁.

Z śrdn. *klōve*, *klave*, *klawe* m.||f. 'Kloben', zob. Olesch, Thesaurus, I, s. 315 i Hinze, ZfSl, IX, s. 692. Olesch nie wyjaśnia jednak sufiksu. — Inaczej Rost, s. 97, przyp. 26. — Niepewne.

koter — s. nom. sg. m. 'kot, kocur'.

Z śrdn. *kâter* m. 'Kater'.

Rost, s. 66, przyp. 19; Lehr, Zapoż., s. 281, 294; Polański, MZ, s. 113.

Ö

öpåk — s. nom. sg. m. 'pocałunek, całus': Hépoak 'Kuß' H, Hépoak B₂.

Z śrdn. *open* 'küssen' z rodzimym sufiksem **-āk* = **-əkə*.

Olesch, ZfslPh, XXXV, s. 258 i Thesaurus, I, s. 362. — Inaczej, nieprzekonująco, Rost, s. 131, przyp. 19 (uważa za pożyczkę z luż. *hubka* 'pocałunek'); Polański — Sehnert (PED, s. 187) uważają za niejasne.

P

pagəlaǰə — s. nom. sg. f. 'bułka (w kształcie podkowy), rogalik': paggeleitz oder paggaleitz 'eine Art Semmel, ohngefähr in Gestalt eines Hufeisens, die noch jetzt jäufig gebacken und gern gegessen wird' PSJ.

Prawdopodobnie pożyczka z dn., por. dn. *paggeln* 'den Mehlteig bearbeiten' (Danneil, Altm. Wb., s. 151), *Backels* 'die Teigmenge, die zu einmaligem Brotbacken nötig ist', *bâge*, *bôge* 'Bogen, Reif, Krümmung, ein gebogenes Etwas', *bâgel-bêr* 'Bogen-Fest' (Doornkaat-Koolman), por. też u Danneila: „Paggeleiz oder Paggeleitsch ein im Hannoverschen und in den angrenzenden Dörfern der Altmark gebräuchliches aus dem Wendischen noch übrig gebliebenes Wort, das eine Art Weizenbrot in Hufeisenform bedeutet, welches bei keinem Fest der Wenden fehlen darf" (s. 151).

Rost, s. 49 178-9; Olesch, Thesaurus, II, s. 709-10. — Nieco inaczej Kleczkowski, SAU, XLVII, s. 264-5 i Szydłowska-Ceglowa, Lud, XLVIII, s. 111 (zestawiają z niem. *Pogatschen*), jeszcze inaczej, zupełnie nieprzekonująco, Bielfeldt, ZfslPh, XX, s. 374-6 (wyprowadza z **pilica*).

pas(t)ělaǰǎ — s. nom. sg. f. 'otwór piecowy': Passeleiza 'Ofenloch' H, Pässeleitza B.

Wyraz jest rekonstruowany jako **pščelica* i zestawiany z pol. *szczelina*, ros. *щель* 'szczelina, szpara' itd., zob. Rost, s. 141, przyp. 28; Szydłowska-Ceglowa, Lud, XLVIII, s. 146; Polański — Sehnert, PED, s. 106; Olesch, Thesaurus, II, s. 722. — Niepewne.

praǰ — praep. i praef. 'przy': prey 'bey, an' HW.

**pri*: pol. *przy*, kasz. *přě*, dl. *pši*, gł. *při*, cz. *při*, śl. *pri*, sle. *pri*, sch. *pri*, scs. *pri*, ros. *npu*, ukr. *npu*, br. *npu*, z odpowiedników pozasłow. por. lit. *priē* 'bei, an, zu', stprus. *prei* 'ts.', zob. Vasmer, REW, II, s. 431 (z bibliografią).

Olesch, Thesaurus, II, s. 816.

pütist — inf. 'zmiędlić (len)': By Týst 'Schwingen (Flachs)' HB₁.

**potepsti* — z prefiksem **po-* to **tepsti* (zob. s.v. *tipst* || *tist*).

Do tej pory formy tej nie zauważono, ponieważ ignorowano w zapisie człon „By”.

Í

tintaj — s. nom.-acc. pl. f. 'muszle, skorupy, łupiny': Gintgay 'Schalen' H, gintjay HW.

Z śrdn. *kinke* f. 'Muschel, Muschelschale, Schale'; końcówka polab. *-aj* = *-y.

Polański, Etimologija 1964, s. 103; Olesch, Thesaurus, I, s. 311.

Zapisy niejasne

No soolstjey — nazwa terenowa: 'der Berg heist soolstjey da die Stücken gegen schießen' PS; soolstjey 'ein gewisser Berg, auf dem vordem eine Kirche gewesen seyn soll' PSJ.

Rost (s. 78, przyp. 4) wiąże z gł. *śolski* 'sołtysowski', natomiast Olesch (Thesaurus, II, s. 1043) transkrybuje *no zolstaj* i wyprowadza z **na zalščyky*, zestawiając z takimi formami, jak ros. *лыг*, *лыжа* itd. (zob. Vasmer, II, s. 64, 66) i dopatrując się w wyrazie polab. formy apofonicznej **lšč-*. — Niepewne.

Samb 'brodawka sutkowa' ('Tap auf Titte, Warze an den Brüsten') PS.

Schertebeise 'głóg, owoc dzikiej róży' ('Hambutten von Rosen') H, Czerte beise B, Schertebeise C, Swerpthe beise B₁.

Pisownia przez *sch*, *cz* wskazuje raczej na pożyczkę, ale źródło trudno ustalić, zob. Rost, s. 119, przyp. 10 i Polański, MZ, s. 166; Hinze (ZfSl, IX, s. 692) wyprowadza z **čertyjě bazy*, natomiast Olesch (ZfslPh, XXXV, s. 250–5) rekonstruuje *čörtě paǰě* = **chčrtiji puzy/pyzy*, żadna z tych interpretacji jednak nie zadowala, ponieważ pozostaje w sprzeczności z zasadami rozwoju fonetycznego języka polabskiego (w pierwszym wypadku oczekiwalibyśmy **čartě bázě*, w drugim **čártě paǰě*).

Schwongel 'dzwonnica' ('Glockenthurm') PS.

Może niedokładnie zapisana forma kontynuująca **zvondlo* (**zvondlo* powinno dać polab. **zvūnajdlě*).

Rost, s. 445 i Polański — Sehnert, PED, s. 188.

Smacia 'złodziej' ('Un voleur') Pf.

Niejasne; o różnych próbach interpretacji zob. Olesch, Thesaurus, II, s. 1021.

soollstjey zob. No soollstjey.

Teidste 'Schuhen' PS.

Olesch (Thesaurus, III, s. 1154) interpretuje 'schuhen' jako niedokładny zapis zamiast *schufen* = dn. *schuwen* 'schiben' i formę połab. rekonstruuje w postaci *taiskə* = **tiskajetə*; jeśli jednak przyjąć główną myśl w objaśnieniu Olescha, to bardziej odpowiednia rekonstrukcja byłaby *taistě* = **tiščetə*. — Niepewne.

tejösah 'Scheenen' PS, 'das Schienbein' PSJ.

Rost (s. 63, przyp. 16) wprowadza z **koža* 'Haut' znacząc, że Drzewianin *Scheenen* (= Schienbein) zrozumiał jako 'Schinnen' (dn. *schinn*, *schinne* 'Kopfhäutchen auch allgemenin Haut, Fell') i w tym duchu dał odpowiedź; Olesch jednak słusznie zwraca uwagę, że takie objaśnienie nie jest trafne, ponieważ Parum Schultze opisywał swój własny język. Olesch interpretuje ten zapis jako *tösə* = **kosa*, przy czym znaczenie 'Schienbein' (= goleń, piszczel) miałoby pochodzić od kształtu tej kości. — Niepewne.

Teywóyssa 'Eilen' H, Teywóssa B₁.

Rost (s. 103, przyp. 2) objaśnia jako „Tey(r)woyssa” i zestawia z zapisem Henniga „Réway” (zob. s.v. *revojě*), natomiast Olesch (Thesaurus, III, s. 1225) transkrybuje w postaci *tai aivoj sä* = **ty uvijaji sě*. — Niemożliwe ze względów fonetycznych.

Williëd 'Les rayons' Pf.

Rost (s. 33, przyp. 9) uważa za pomyłkę zamiast „Wiblied” i zestawia z sle. *oblet* 'Umflug'; Olesch (Thesaurus, III, s. 1431) natomiast rekonstruuje jako *vilě* 'et = **velbje* ('et z dn. *hait* 'heiß'), a znaczenie wyrażenia określa jako 'sehr (viel) heiß'. — Niepewne.

